

Лесли Поулс Хартли
ПОСРЕДНИКЪТ

Христо Г. Данов.

ЛЕСЛИ П. ХАРТЛИ ПОСРЕДНИКЪТ

Превод: Иванка Савова

chitanka.info

СПАС НИКОЛОВ

ДВАТА СВЯТА И „ПОСРЕДНИКЪТ“

Лесли Поулс Хартли (1895–1973) твори в английската литература в продължение на близо половин столетие и от първата си публикация „Нощни страхове“ (1924) до края на писателската си кариера издава двадесетина романа и сборника разкази. Неговата репутация обаче се гради най-вече върху първата книга от трилогията му („Стридата и анемоната“, 1944; „Шестото небе“, 1947; „Юстас и Хилда“, 1947) и романа му „Посредникът“ (1953). Макар повечето и по-зрелите му творби да са от следвоенния период, той не е характерното явление за това време, а по-скоро литературно наследство, ехо от 30-те години. И нищо чудно — този писател е от друго поколение. Серията романи от последните му две десетилетия (сред които „Наемният“, 1955; „Двама за реката“, 1961; „Тухларната“, 1964, и др.) позаглъхват в прибоя на литературната вълна на „сърдитите млади хора“. Това е разбираемо — когато излизат „Щастливецът Джим“ на Джон Уейн и „Път към висшето общество“ на Джон Брейн — съответно през 1954 и 1957 г. — шестдесетгодишният Хартли определено не е млад, нито пък е сърдит. За сметка на това е доста сардоничен — на моменти дори сатирик със сух, стипчив сарказъм. Още при дебюта му в писателското поприще, по повод на романа „Симонета Пъркинс“ (1925), критиката посочва основните отлики на неговия писателски почерк: хладен, бистър стил; остър, интелигентен рисунък; наблюдателни, прецизни ескизи. В тематиката си, пише критикът Джилбърт Фелпс, Л. П. Хартли проявява искрен интерес към проблемите на личността и в най-добрите си изяви може да бъде отнесен към традицията на Хенри Джеймс, наследена, видимо, през Е. М. Форстър.

В „Посредникът“, познат на българската публика от едноименния филм, сюжетът е безхитростен: тринадесетгодишният Лео гостува през лятото в имението на съученика си Маркърс, който е от „голямото добрутро“. Сестрата на Маркърс, Мариан, е сгодена за добра партия и по замислите на майка си трябва да украси семейното

богатство на банкерите Модсли с титлата на виконт Тримингъм. (Това сродяване на обедняващата поземлена аристокрация и имуществено силната едра буржоазия не е ново в английската литература. А и не само там — амбициите са загатнати още в Молиеровото заглавие „Буржоата благородник“.) Но красивата наследница обича не лорда, а арендатора, който обработва негова земя — младия фермер Тед Бърджес. (Тази тема също е позната: откриваме я в първия роман на Харди „Беднякът и дамата“, във връзката на горския Мелърс и лейди Чатърли от романа на Д. Х. Лорънс и на още ред места.) Малкият Лео става посредникът, който пренася любовните писъмца между богатата красавица и селянина. Възниква сложна социално-психологическа ситуация, която, като други „гранични“ или „междинни“ състояния, е обикнат обект на писателско внимание в литературата на нашия век. Наблюдението и описанието Хартли води от името на Лео, невръстния участник в събитията. Социално той стои между Мариан с аристократичните ѝ аспирации и сина на земята Тед. Това положение е стратегически добре подбрано: очите на нисшестоящия са много пронизателни за фалша на хайлайфното лустро и Хартли успешно прилага изпитания прием на Текери, който в „Записките на Йелоуплъш“ разголява света на господарите с „безмилостния поглед на лакея“ (Дейшиз). Чистосърдечният детски разказ, постигащ пределна действена сила, също е използван от не един писател — може би най-ярък пример е Марк Твен в „Хъкълбери Фин“. Новото у Хартли е едно интересно съчетание на „детско-възрастна“ реч: героят ни поднася реминисценции от ранна възраст, осмислени в съзнанието му на петдесетгодишен мъж. В този ретроспективен фокус е синорът на две столетия: годината е 1900, прословутият *fin de siècle* тъкмо е преминал, Англия е на прага на исторически промени.

Мимоходом маркирали мястото на Хартли в литературната приемственост, нека видим и няколко момента от епохата, отразени в романа. Царуването на Виктория (1837–1901) е към своя край; сградата на „викторианството“ е на доизживяване. През 1903 г. в устоите ѝ ще избухне сатирата на Самюъл Бътлър „Пътят на всичко тленно“ като динамитен заряд, биещ в семейния деспотизъм и религиозното лицемерие на онази епоха. „Посредникът“ показва как ги е видял Хартли с отстъп от половин век: в лицето на тираничната мисис Модсли, в намеците на Маркъс за „страхолюбците“. А доколко

псевдодобродетелта е идеал на времето романът ни подсказва чрез майката на Лео — мила женица, делеща пенито на две за отглеждането на сина сирак, но и тя зарамена от снобизма и показната набожност: „Не бих желала да допусна светски мисли, но понякога се налага да сме светски...“, поучава сина си тя, съветвайки го да ходи с домакините си на неделна служба, но... дано е с карета (по-престижно!). Общо взето, моментът е уловен още от Текери с Бъняновата алегория „Панаир на суетата“ и отнесен на адрес от Голсуърти с „Островът на фарисеите“. Хартли само добавя няколко детайла.

За разлика от майката на Лео, покойният му баща е бил умен човек, разграничил се от вкуса на времето. Той не споделя шовинистичните имперски лозунги на английската върхушка през Англо-бурската война (1899–1902). Това е една от първите антиколониални войни — по същество националноосвободително движение, поради което Шоу и другарите му социалисти от Фабианското общество отричат британската военна интервенция в Трансваал и Оранжева земя. Романът не ни казва, че бащата на Лео е социалист, но отчетливо го нарежда при прогресивно мислещите за времето си англичани.

Така че, без да е изрично социален писател, Л. П. Хартли създава една обстойна и поразително вярна картина на социалните отношения в Англия от началото на века. Всъщност трудно би могло да бъде иначе. Литературата по определение е огледало на живота: престане ли да е това, става пищно ковъорче.

Пример за вярна догадка в художествено непретенциозно, но докоснало се до социалната проблематика творчество, откриваме дори у писател като небезизвестния и в нашата история Бенджамин Дизраели. Макар и върл консерватор в политиката, в романите си от чартистките години на миналия век той признава истината за „двете нации“ — двете враждебни класи в пределите на буржоазната държава, видени като автономни общности в конфликт. Поради социалните ужаси на 1830-те — 40-те години Англия е на ръба на революцията, затова апологети на съществуващия строй като Дизраели търсят палиативи за оздравяването му. Групата „Млада Англия“, възглавена от писателя политик, проповядва т.нар. „феодален социализъм“ — патриархална грижа на господарите за икономически

подвластните, очакваща в замяна смирено подчинение. На дело този патериализъм се изразява в крикет мачове и други смесени светски прояви, „неудобството от които личи дори в тогавашната преса“, споделя Шийла Смит. Изглежда, тази практика е била възприета от силните на деня, защото крикетът като път към „класов мир“ е описан и в романа на Хартли. Лордовете Тримингъм са поддържали традицията цели десетилетия, сетне я подема bankerът мистър Модсли. „Така ония мируват“ („This helps keep them quiet“ — к.м.), казва за селяните Маркъс на Лео. Репликата, вероятно чута от възрастните обитатели на замъка, ясно разкрива подбудите за този благодушен „демократизъм“, за това смещение на олигарси и илоти веднъж в годината. И чест прави на Хартли коментарът на играта чрез спомена на възрастния Лео Коулстън. Състезанието на фермера Тед и виконт Тримингъм не е видяно само като биологичната борба на мъжкарите за спечелване на плахата самка, нито като романтичния турнир-единоборство между сакс и норман; троянец и ахеец — в тълкуването на Хартли то има и строго социални измерения:

Наемателят срещу наемодателя, плебят в спор с патриция, крепостният против владетеля на крепостта — това бяха участниците в драмата.

По такъв начин иззад интригата в романа се надига — неясна, но огромна, заплашителна — колизията; иззад любовното съперничество на земеделец и земевладелец излиза друго противостоене — на селото и замъка. Е, думи като „класов антагонизъм“ няма да срещнем у Хартли — те не са в речника му. Стига и това, че е видял тези два свята и границата, която ги дели; стига и отговорът, който негласно дава — че опитът на Лео да съчетае двете непримирими социално-психологически нива е инфантилен опит, логично довел до срив.

Понеже Лео сам не се е определил. Той се раздвоява между фактите на зрелостта и фантазиите на детството, между филистерските апетити на майка скобка и философските интереси на баща библиофил. Когато Лео е на колата сено в селския двор, той е чист и човечен; когато се мъчи да говори френски с напън за светска поза, става издайник. Но на момчето явно му е по-добре с Тед, макар да му се струва, че ги дели „социална пропаст“. И в Брандъм Хол до края не става ясно кой е по-близък на Лео: господарчето Маркъс, което го е поканило, или слугата, който вижда в гостенчето социално равния. За

Хартли аристократичните превъплъщения на новоизпечения салонен лъв Лео — зодиакално и по име предопределен да преуспява! — са повод за съжалителна усмивка и извор на комизъм. Лео трябва да усвоява благородната леност на висшите класи и да хвърля дрехите си където завърне, не да ги сдипля, както е учен вкъщи. Само „простаците“ ядат овесените ядки на закуска седнали — и Лео чинно разнася чинията си, треперейки да не я разсипе, и закусва прав, за да бъде като господата. Може би ще се наложи да подражава на младия Модсли във всичко? Маркъс „имаше навик да говори лошо за хората, особено за низшите класи. Според него това беше *façon de parler*“. На Лео, който носи и закърпенко, на Лео, който пристига без лятно костюмче и завира в дебелиите дрехи, не му е лесно с Маркъс, който на всяка крачка го назидава относно „добрия тон“. Чехли се носят само вечер, след чая, но сутрин, след закуска, са табу — само банковите чиновници слизат с тях на закуска. И смее ли синът на банковия чиновник да признае произхода си пред сина на банкера? Колкото и да се преструва, че знае родословията на английските перове, в разговора си с първия пер, когото среща, Лео издава близостта си с Тед, земеделеца. И лордът го апострофира: „Вече сте на «Тед»?“. Мисис Модсли също е предупредила: „Ние не се познаваме с него в обществото“. Сам Тед определя общественото си положение така: „Аз не съм това, дето му викат джентълмен фермер. Аз работя“. (к.м.)

Тук е редно в скоби да обясним, че делението на двата свята в описваната действителност върви по този признак — дали си от осигурените, безделните, или работиш с ръцете си. Затова и двамата големи критически реалисти в английската литература от XIX век — Дикенс и Текери — сякаш са си поделили обществото като обект за наблюдение. Текери рисува висшите социални кръгове, Дикенс — средните слоеве и низините. Както отбелязва Арнолд Кетъл, героите на Текери могат да слязат в социалния си статут, при мъжете — до военни, картоиграчи и мошеници, при жените — до гувернантки или проститутки. Смъкне ли се още по-ниско персонажът, оцапа ли си ръцете с труд, той става анонимен, *нихил*, вакуум, и мисис Модсли и ней подобните престават да го забелязват. А писател като Дикенс, който възпява нищите, понеже сам е бил един от тях, елегантната върхушка обявява за „вулгарен“. („Възпитавали са ме да не чета

Дикенс!“ — доказва изтънчеността си един от кентърбърийските архиепископи.)

По тези и сходни причини нашият Лео не може да реши кому симпатизира и кому желае победа в крикет мача — външния израз на съсловни сблъсъци. Не е съвсем наясно и къде би предпочел да пие чай — при честния, мъжествен, топъл Тед, но в бедната му кухничка, от проста чаша; или от скъп сервиз в салоните им Брандъм Хол, където със студен стоманен поглед изискано сервира мисис Модсли. Има и друго: Лео скоро усеща с неудобство един неканен спътник на светските успехи — компромиса със съвестта.

* * *

Наред с двата полюса на социалния спектър Хартли описва и низ други опозиции, градирани към кулминация: реалност и илюзия, естествено и изкуствено, чест и непочтеност, добро и зло. И в сред основните му теми е нравственото самоопределение на личността. Мариан Модсли е пред дилемата кой мъж да избере — любимия или изгодния? На кое да откликне: на зова на сърцето и природата или на светския диктат? Да се остави ли в ръцете на селекционерите с тяхната страст към ездитни родословия („... чифтосваха ни като коне!“); да допусне ли институализираното сводничество, което превръща брака в „узаконена проституция“ (Маркс) — или да следва чистите си пориви? „Мариан, защо не се омъжиш за Тед?“ — пита я Лео (с устата на младенци говори истината!):

За миг тя вдигна поглед, но в този миг на лицето ѝ се изписа цялото страдание, което бе преживяла; душата ѝ се разкри като на длан.

— Не мога, не мога! — простена Мариан. — Не виждаш ли защо?

Откровено, момченцето не вижда защо. Не вижда защо Мариан, която знае, че единственото проклятие е „сърце без любов“, тръгва по „златната следа“ на родителите си. А къде води тази следа? До задушавната (или задушна?) атмосфера на банкерски доходи и лов на титли, в която съпрузите се обръщат на име единствено в кризисен момент. В епилогичния рефрен на Мариан „Бяхме много задружно

семејство“ звучи тънката авторова ирония. С това Хартли засяга една известна тема в традицията на англосаксонското (и на световното) изкуство: изборът „лукс вместо любов“. Темата шества из безчет произведения на всякакви нива — от гениалния роман на Емили Бронте „Брулени хълмове“ до песничката жалба във филма „Кет Балу“ за девойката, продала „душата си чиста за плюш и мъниста“ („She bartered her graces for silks and for laces“). А Мариан действително е възприела един нездрав *модус вивенди*. Програмата ѝ е максималистична: „И младоженката сита, и любовникът цял“. (Хартли неслучайно въвежда в действието сходна перифраза на известната поговорка.) Позицията естествено е неудържима. Платила дан на суетата и снобизма, Мариан погубва любимия си, опустошава и своя живот, и живота на Лео.

Ала и Лео трябва да разрешава дилеми от нравствено естество — и като малък, и като голям. Като дете, той със сърцето си усеща, че чувството на Мариан и Тед е чисто, затова естественият му инстинкт е да им помага; но с разума си разсъждава, че поведението им е обществено осъдително — това са наслоенията в съзнанието му от социалната условност, за която връзката на господарка и слуга е светотатствена. Тук Хартли е напълно в духа на описваната епоха — този конфликт присъства осезаемо в англо-американската литература от края на века. Оскар Уайлд, макар и не най-убедителният моралист, в пиесите си противопоставя естественото чувство за добро на изсушаващата стандартна добродетел. И Твеновият Хък е в душевна борба как да постъпи: по законите на южняшкия морал, който благославя робството, или според повелите на съвестта, която го оспорва. (Хенри Неш Смит нарича тази дихотомия „изправно сърце и деформирано съзнание“.) Затова и Лео се измъчва в хамлетовски двоумения; да бъде или да не бъде „пощальон“:

Имах странното усещане, почти илюзия, че една част от мене се е разположила далече назад, навярно сред пояса дървета отвъд реката, и оттам можех да наблюдавам себе си — приведена фигурка, дребна като бръмбарче, сновяща насам-натат по неясната лента на пътя. Навярно това бе онази част от мене, която нямаше да занесе писмото. Това двойствено видение остана в съзнанието ми и ме раздвояваше, докато стигнах портите на фермата.

Макар и да предава това писмо, Лео решава да дезертира от поста си на посредник, за да осуети възможните беди от тази опасна връзка. И стига до второто си голямо колебание — ако изпрати молбата за отзоваване, ще загуби възделения велосипед. Изкушението е голямо, но Лео устоява — отказва се от „подкупа“.

Писмото бе в ръката ми; само да го скъсам, и велосипедът е мой. Последва миг на мъчително раздвоение. Сетне пъгнах писмото в пощенската кутия и се изкачих по стълбите на пръсти, с разтуптяно сърце.

Хартли акцентува кулминацията в духовното развитие на героя си с фолклорно-епичната „трикратност на действието“. В епилога Лео Коулстън за трети път трябва да решава: да направи ли чуждите опустошения, или да спазва правилото си: „Никога повече посредник“. И тук героят надмогва отчуждението и прави крачката — излиза от черупката на екзистенциалния изолационизъм. Макар дискретен, идейният момент е в съзвучие с Хемингуеевото мото на Джон Дън: „Никой човек не е остров, отделен от другите...“. Оттук до колективното начало остава малко. Както и журналистът Фаулър на Греъм Грийн се убеждава („Тихият американец“, 1956), позата *pop-engage* е нереална — в крайна сметка всеки трябва да вземе страна. Това важи и за писател като Хартли: при все че не е социално ангажиран с тезисна постановка, той не е могъл да избегне социалните прозрения. Тоест, макар и плахо, е взел страна. Всъщност „Винаги вземах страна — понякога няколко страни“, себеосмива се детето старец Лео. Дали това не е една откровена самоирония на автора, съзнал абсурдното в несигурната, люшкаща се поза „по средата“? Дали в натрапливата нервна привычка на учението Лео притеснено да пристъпва от крак на крак, не съзираме алегория на едно поведение в изкуството: мироследната неустановеност на либерала хуманист без здрава почва под нозете? Да, Лео Коулстън, да, Лесли Поулс Хартли — познато е интеллигентското пристъпване от крак на крак...

* * *

Вижда се, че романът пред нас съдържа стойностни моменти, предлага на читателския вкус хубава, едра ядка от социални и

морално-етични проблеми. А сладката плодова обвивка — формата? И тя е сочна. Белетристичната техника на Хартли включва широка гама символни построения — и ясни, и ефектни. Темата за сърдечното и физическо привличане е загатната още на първа страница в пролога, с двата магнита. И през цялото действие се разполагат магнитните силови линии на любовта. („Природна работа“, би казал тук Тед Бърджес!) А това, че през десетилетията магнитите отслабват, е личната трагедия на Лео Коулстън — бавно изсъхнал, почти загубил способността си да привлича и да е привличан. Малки магнитчета има дори на термометъра на мистър Модсли — ето ни връзка и с „температурната“ символика. Защото лятната жегга също е повторяем мотив в романа (състоянието *in heat*, „разгорещеност“, описва любовния период при животните, просторечното „разгонване“). Апотеозът на природното начало предлага тази символна линия. С него е свързан и растителният многозначен символ — „лудото биле“, *Atropa Belladonna*. Диворастящият храст, който вирее в пустата барака, далече от „цивилизацията“, е като чувството на Мариан и Тед, които се любят под сянката му. Жегата, т.е. стихийната страст, кара и двете да избуят неудържимо. Но в буйната виталност на лудото биле има нещо зловещо — растението е отровно. Наистина смъртна опасност е надвиснала над двойката, осмелила се да застане над зиналата социална пропаст. С това символът обединява две традиционно близки теми — любовта и смъртта, Ерос и Танатос. Образът също така съчетава женското и мъжкото начало. Разлистената *Bella donna* (букв. „красива дама“), ни казва Лео, „стоеше там като жена“. (Скоро в бараката ще видим Мариан, „изправена до вратата в очакване на някого“.) А стволът на растението е символ на мъжествеността — когато Лео изтръгва храста, когато е решил да убие връзката на Мариан и Тед, стволът поляга на земята, замъртвял. Въвеждайки с тази образност големите универсални на битието — плодовитост и разтление, живот и смърт — Хартли конкретизира идеята за биологическия кръговрат в природата, възпят драстично шаржово от Шекспир с гробарската сцена в „Хамлет“ или от Блейк със сборния му символ *Утроба-Гроб*.

В романа на Хартли смъртта привидно побеждава живота — младият левент Тед умира нахалост, но в голямата житейска развързка животът надделява над смъртта — кръвта на Тед остава да живее чрез

вечното възпроизводство. В символа на растението виждаме още отпратки на авторовото „послание“: жизненото, разлистено, „лудо биле“ е благословено от природата — като естествено поникналата любов на Мариан и Тед. Обратното, грижливо гледаната флора на мисис Модсли в цветната леха е като измъчената брачна връзка на Мариан с аристократа: утилитарна, показно красива, анемична. Сравнението обаче е с по-големи измерения от темата „брак по сметка“. Това е въпросът за взаимодействието на две култури, две светоусещания: демократичното и елитарното, естественото и салонното, народностната простота на Марк Твен и елегантния финес на Хенри Джеймс, негърския спиричуъл и фугата. Почти до края на миналия век второто доминира в официалната култура: самият Л. П. Хартли, възпитаник на Хароу и на Оксфорд, е видимо негов продукт. Но фактът, че в средата на нашия век дори този писател арбитрира като посредник между двата културни етноса, е най-красноречиво доказателство за възхода и жизнеспособността на първия. Дори в натуралистичен контекст като репликата на Мариан: „Какво те кара да мислиш, че съм спала на земята?“ звучи намек за антеевското докосване — извор на сила.

Всред кодовата система на романа откриваме и символика на одеянието — новите дрехи са „другата кожа“, защитната окраска на Лео; уви, един посредник често има хамелеоновите отнасяния. Сблъскваме се и с именна символика. Внукът на Мариан, с криворазбраните си норми за истинност и порядъчност, се срамува от потомственото си име Едуард, което е саксонско, сиреч „селско“ (а пък и умалителното Нед би го отъждествило с Тед, същинския му дядо); той предпочита да се казва Хю (нормано-френското Хуго). Още поясна е ситуационната символичност в романа. Лео, помъкнал се с възженце на врата, е олицетворение на натрапения дълг; Лео, проснал се възнак, като живо погребан, е сякаш преносното изражение на този, който се бори с творящите живот стихийни сили:

Лежах на открито, все още стиснал в ръце ствола, впил поглед в разперените като огромна метла корени, които продължаваха да ръсят по лицето ми бучици пръст.

В изграждането на характерите Хартли е майстор, макар сравнително традиционен. Отглас от еволюционизма — отчасти самюълбътльоровска нотка — е съобразяването на отделните герои с

родителския фон (в генетика и поведение). Виждаме това при Лео, Маркъс, Мариан, внука ѝ. Портретите са семпли, но важното е винаги наблегнато, както при описанието на Мариан в последната сцена: „Гримът ѝ беше прекален, обноските — изтънчени до показност“. В езика на героите си Хартли влага рядък психологизъм. Преливащата гледна точка на изповедното повествование — от детски към зрял изказ и обратно — е истинско белетристично постижение. Понякога имаме речево правдоподобие и на двете нива: метафори като „голям капитал доверие“, „мой пасив“ и др. са вероятни и при подрастващия (наслушал се на банкова терминология от татко си), и при възрастния, за когото тези изрази са ежедневие. Другаде двете нива на изразяване са отчетливи: сянката на любовната двойка, гласи споменът, „се свиваше и разпускаше като чадър“. Асоциацията с чадър е на детето (то стои мокро под дъжда); възрастният Лео е дискретно графичен.

Спиралообразното развитие в природата битува и в композицията на романа. Кръгът се затваря с постъпателно „отместване“ от две поколения. Внукът на Тед е същият рижокос красавец („зряла нива“): виконтът вече е с кадифените спортни панталони на фермера и връща дядовия си дълг на Лео, като на свой ред му става пратеник.

* * *

Хартли не прави изкуство за изкуството, така че да потърсим дидактичното в романа. От поуките, първата поднася нравствено-етическия момент със социален привкус. Очевидно, не „черната магия“ на момченцето и не кабалистичната прокоба тегнат като проклятие над внука Едуард. Друго го гнети, друго е разрушило щастието на предците му: проклятието на предразсъдъка. Донякъде помъдрялата в страданието Мариан иска потомъкът ѝ да превъзмогне този предразсъдък, да бъде това, което тя не е могла да бъде. А според съвета ѝ, и Лео, излекувал се от травмата, излязъл от затворения кръг на своята алиенация, все още би могъл да се изпълни с жизнен сок и да покълне.

Макар и необичайно, в романа има повод и за обществено-политическо ниво на тълкувания. Лео доказва, че човек е обществено

животно с разрешението на опозицията „Аз — Другите“ — и като малчуган в лятна ваканция, и като кабинетен учен. Скептично слуша той възпоминанията на Мариан: „Нашата любов бе нещо красиво; ... бяхме готови да изоставим всичко...“. (Дали? Наистина ли? — запитваме се заедно с Лео.) Инстинктът за себеоправдание е силен у старата виконтеса: „Виновен е този грозен век, който осакати всичко човешко у нас и пося смърт и омраза там, където по-рано имаше любов и живот“. Чуто като посмъртно обвинение към мисис Модсли и нейното верую, в това има нотка истина; остава да се уточни кое от този век осакатява, понеже, ще се съгласим, той не е така повсеместно „грозен“. Генезисът на смъртта, на омразата, дори на Чърчиловия образ „желязна завеса“ (явил се в романа със смисъла си отпреди речта във Фултън) е в манталитета на мисис Модсли и сър Уинстън, които винаги делят света на две — по вертикалата и по хоризонталата: със стоманения поглед на студено социално безразличие и със стоманения звек на арсенали в студената война.

„Посредникът“ поднася и друга литературно-епична поука. „Синята кръв“ се оказва стерилна, без потомък. Приемникът, поел скиптъра на живота, иде от низините. Това е позната още от Средновековието тема, възпята във фолклора и народностното литературно творчество: свинарят става цар, конярят — император, селянинът Санчо е губернатор и раздава правосъдие, а принцът и просякът се различават само по одежда. Доколко притчата на Хартли е съзнателно иносказание, не можем да гадаем; но тя провъзгласява една красива „поетична правда“. Мисис Модсли е своего рода лейди Макбет, която в името на короната би смазала собствената си рожба. Ала, макар и в истеричната си жад за власт и титли тя да сее смърт, все пак потомците на Банко са крале — низвергнатият е помазан от природата за родоначалник, възтържествува справедливостта.

В романа се разсъждава и за още два свята — на илюзорното и на реалното. Те съществуват и в литературното творчество — светът на сладникаво-сантименталната илюзия и светът на реалистичното изображение. Макар „Посредникът“ на Л. П. Хартли да е осмислен без остри акценти, да е най-вече ведро занимателно четиво, той е в света на правдивото повествование.

Спас Николов

На мис Дора Кауел

*Плът земна, дъхавите рози,
дъгата, младата ела
са път в сияйните чертози,
духът, който възжела.^[1]*

Емили
Бронте

[1] Стиховете в книгата преведе Спас Николов ↑

ПРОЛОГ

Миналото е далечна страна, там всичко става по друг начин.

Открих дневника на дъното на една смачкана червена кутия от мукава, в която като малък пазех итънските си яки^[1]. Някой, сигурно майка ми, я беше напълнил със съкровищата на ония дни. В нея имаше два изсъхнали морски таралежа, два ръждясали магнита — голям и малък, вече напълно загубили своя магнетизъм, негативи, навити на стегнато руло, парчета червен восък, секретна брава с три реда гравирани букви, кълбо много тънък канап и един-два странни предмета — някакви части с неясно предназначение, дори не знаех от какво са били снети. Тези реликви не бяха мръсни, нито пък съвсем чисти, те носеха патината на времето; и докато ги държах и ръцете си отново, след повече от петдесет години, в главата ми нахлуха спомени за всеки от тях, неуловими като притегателната сила на магнита и осезаеми като нея. Нещо се раздвижи между нас и отлетя: съкровената наслада на прозрението, почти мистичният трепет на първото чувство за собственост — нещо, от което мен с моите петдесет и пет години ме досрамя.

Беше като вечерна проверка с разменени роли: децата на миналото извикваха имената си, а аз отговарях „Тук!“. Само дневникът отказваше да разкрие самоличността си.

Първото ми впечатление беше, че това е подарък, донесен ми от странство. Неговата форма, надписът на корицата, меката алена кожа, която се подвиваше навън в ъгълчетата, му придаваха чуждоземски вид; имаше и позлатени ръбове — още личаха. Измежду всички тези експонати той единствен трябва да е бил скъпа вещ и сигурно съм го ценял много. Но защо тогава не можех да се сетя какво място бе заемал в миналото ми?

Не ми се искаше да се докосвам до него, защото ми се струваше, че той отправя предизвикателство към паметта ми, а аз се гордеех с нея и не обичах да ме подсещат. Затова седях там и се взирах напрегнато в дневника като в нерешена кръстословица. Но озарението не идваше.

Взех секретната брава и започнах да я въртя в ръце, защото изведнъж си спомних, че в ученическите си години винаги успявах да налущкам шифъра и да я отворя, като я опипвах с пръсти. Това бе едни от коронните ми номера и когато се справих за първи път, пожънах доста аплодисменти — бях заявил, че трябва да изпадна в транс, за да успея: не беше лъжа, нарочно изключвах вниманието си и оставях ръцете си да действат сами. Все пак, за по-голям ефект, затварях очи и се поклащах леко напред-назад, докато усилието да приспивам съзнанието си ме изтощеше почти напълно. А ето че сега неволно се държах така, сякаш се намирах пред публика. Времето сякаш спря за мен, сетне чух лекото щракване и усетих как двете части на бравата трепнаха и се разтвориха: и в този миг сякаш двери се разкриха в паметта ми и тайната на дневника проблесна като мълния пред мене.

Но дори и тогава не ми се щеше да се докосна до него и моята неохота се засили; вече знаех защо ми внушаваше неприятни подозрения. Огледах се и ми се стори, че предметите в стаята излъчват обезоръжаващата сила на дневника и ми предават неговото горчиво, безнадеждно послание. И сякаш това не бе достатъчно, та започнаха да сипят укори, че не съм имал сили да превъзмогна преживяното. Изправен пред това двойно обвинение, аз се взирах в издутите пликове наоколо, в снопчетата писма, привързани с червени панделки — бях си поставил задачата да ги подреждам през зимните вечери, а кутията за яки бе една от първите ми реликви; и си помислих, изпълнен с някаква горчива смесица от обвинения и самосъжаление, че ако не беше дневникът или по-скоро онова, което той означаваше за мен, целият ми живот щеше да бъде друг. Нямаше сега да седя в тази мрачна, безцветна стая, където никой не дръпва пердетата, за да скрие студения дъжд, заплющял по стъклата, нямаше да съзерцавам купчината останки от миналото и да размишлявам върху задължението си да ги подреждам. Щях да седя в друга стая, стая с цветовете на дъгата, и да си мисля не за миналото, а за бъдещето; и нямаше да бъда сам.

Така си казах и с движение, подсказано от волята, а не от желанието, каквито бяха всичките ми действия, извадих дневника от кутията и го отворих.

пишеше най-отпред със старомоден калиграфски шрифт и около тази първа година на новия век, възвестена с толкова вяра и изпълнена с крилати надежди, се тълпяха зодиакалните знаци, и всеки от тях съумяваше някак си да изглежда пълен с живот и със сили, всеки бе прекрасен посвоему. Колко добре си ги спомням сега с техните пози и фигури; усещам и вълшебната им сила, при все че е изгубила своята власт над мене, и трепетното предчувствие за щастие, с което ме изпълваха и възвишените същества, и низшите твари.

Рибата се стрелкаше изящно във водата, сякаш никога не бе чувала за мрежи и въдици; Ракът хитро намигаше, сякаш добре съзнаваше, че има странна външност и бе силно развеселен от шегата; дори Скорпионът носеше своите ужасни щипки с някаква весела тържественост, сякаш смъртоносните му намерения съществуваха само като легенда. Овенът, Телецът и Лъвът бяха олицетворение на мъжественост и сила, такива, за каквито ние всички се смятаме призвани: безгрижни, благородни, самодоволни, пълновластни господари на своите зодии. А що се отнася до Девата, единствената женска фигура в цялото съзвездие, едва ли бих могъл да кажа какво означаваше тя за мен. Беше облечена както подобава, ала само в къдриците и вълните на собствените си дълги коси; и аз се съмнявам дали училищните власти щяха да одобрят лекомислените часове на блянове по нея, макар мислите ми да бяха съвсем невинни. Тя бе ключът към цялата тази вселена, кулминацията, върхът, богинята — защото тогава законите на йерархията бяха свещени за мен, в моите детски фантазии човешкото общество бе като възходяща гама — квинта след квинта, слой след слой; ежегодният кръговрат на месеците не нарушаваше тази представа. Знаех, че годината се връща назад към зимата, а сетне начева отново, ала според моите разбирания зодиите не бяха подвластни на такъв закон — те се рееха нагоре по спирала, устремени към вечността.

А това извисяване, този полет нагоре, като на някакъв вълшебен газ, които според мен вече щяха да определят целия ми живот, аз приписвах на новия век. За мен 1900-та година притежаваше почти мистично очарование, нямах търпение да я дочакам. „Хиляда и деветстотин, хиляда и деветстотин“ — тананиках си в захлас, и докато

старият век клонеше към своя край, започнах да се питам дали ще доживея да видя неговия приемник. Не ми липсваше оправдание за това: бях боледувал тежко и представата за смъртта не ми бе чужда, но по-силен бе страхът да не пропусна нещо безкрайно ценно — зората на един Златен век. Ето какво означаваше за мен новото столетие: осъществяване от цялото човечество на надеждите, които аз лелеех.

Дневникът бе коледен подарък от майка ми, на която бях доверил някои (но съвсем не всичките) от надеждите си за бъдещето и тя искаше споменът за тези забележителни събития да бъде съхранен по подобаващ начин.

Ала имаше нещо, което смущаваше моите фантазии и аз се стараех да не го забелязвам, когато им се наслаждавах. Това бе мисълта за собствената ми роля в света на зодиака.

Рожденият ми ден се падаше в края на юли — още една превъзходна причина да твърдя, че Лъвът е моят символ, макар че едва ли съм имал желание да споменавам за това в училище. Но колкото и да се възхищавах от Лъва и от онова, което той олицетворяваше, не можех да се отъждествявам с него, защото напоследък вече не ми се играеше на животни. Един срок и половина в училище бяха достатъчни, за да се прояви този недостатък на моето въображение; ала това бе и естествена промяна. На дванадесет години и половина аз вече исках да мисля за себе си като за мъж.

Освен Лъва, имаше и други двама претенденти: Стрелецът и Водолеят; и сякаш за да затрудни избора ми още повече, художникът, който сигурно не бе имал на разположение много модели, ги беше нарисувал едва ли не като близнаци. Всъщност това бе един и същ човек, изобразен в две роли. Той изглеждаше здрав и силен и това ми се нравеше, защото една от моите мечти бе да стана нещо като Херкулес. Симпатиите ми бяха на страната на Стрелеца като поромантичен, пък и самата мисъл за стрелбата с лък ме привличаше. Но баща ми винаги е бил против войната, а Стрелецът навярно с това си изкарваше прехраната; колкото до Водолея, макар и да го смятах за полезен член на обществото, не можех да не си го представям като земеделски работник или в най-добрия случай — градинар, а на мен не ми се щеше да бъде нито едното, нито другото. Тези двама мъже едновременно ме привличаха и отблъскваха; може би им завиждах. Като разглеждах първата страница на дневника, аз се стараех да не

забелязвам това тайно сдружение на Sagitarius и Aquarius, и когато моята фантазия литваше нагоре и достигаше своя апогей, увличайки и ХХ век след себе си в шеметни висини, понякога се изхитрявах да забравям за тия двамата. Ставах зодиакален знак без портфейл и Девата бе само моя.

От една страна, дневникът се оказа много полезен, защото аз така добре изучих зодиакалните знаци, че заех първо място в класа. От друга страна, влиянието му не бе чак толкова благотворно. Искях да бъда достоен за дневника, за алената му кожа, позлатените ръбове и цялото му великолепие; и чувствах, че моите записки не бива да му отстъпват в съвършенство. Те трябваше да описват нещо, което заслужава внимание, и да бъдат образец на истинска литературна висота. Моята представа за онова, което заслужава внимание, бе вече доста модерна; струваше ми се, че училищният ми живот не представлява извор на събития, достойни за величествена рамка като дневника ми или за 1900-та година.

Какво бях писал? Доста добре си спомням за трагедията, но не и за последователните събития, довели до нея. Разлистих страниците, бележките ми бяха малобройни. „Чай у старците на С. — славно прекарахме.“ Следваше по-подробно описание: „На чай у близките на Л. — прекарахме божествено. Кифлички с масло, солени курабийки, торта и ягодово сладко.“ „Пътуване до Кентърбъри с три почивки. Посетих катедралата, много интересно. Кръвта на Томас Бекет. Страхотно! Разходка до замъка Кингсгейл. М. ми показва новото си ножче.“ Тук за първи път се споменава името на Модсли; започнах да прелиствам по-бързо страниците. О, ето къде беше — сказанието за Ламбтън Хаус. Така се наричаше близкото начално училище — първият ни съперник; за нас то беше това, което е Итън за Хароу. „Играхме с Ламбтън Хаус на наш терен. Равен резултат — 1:1. Играхме с Ламбтън Хаус на техен терен. Равен резултат — 3:3. След това Последната, Крайната, Решаващата среща: Ламбтън Хаус СРАЗЕН с 2:0!!! Макклинтък вкара и двата гола!!!“

После известно време не бях записвал нищо. Сразен! Една дума, а ми донесе толкова страдания. Моето отношение към дневника бе двойствено и противоречиво: ужасно се гордеех и исках всички да го видят — него и онова, което бях написал — и в същото време от любов към тайнственото не ми се щеше да го показвам никому. С часове

претеглях наум тези две възможности. Представях си как щяха да ме поздравяват и да го предават с възхищение от ръка на ръка. Мислех за порасналия си авторитет, за възможностите да се перча, от които щях да се възползвам сдържано, но с тежест. Ала имаше и друго: съкровената наслада да бленувам тайно за него, да подхранвам и лелея мечти, като птица, която мъти яйцата си, да се наслаждавам на моите фантазии за света на зодиакалните знаци, да размишлявам за прекрасния XX век, опиянен от сладостните си предчувствия за бъдещето. Тези удоволствия зависеха от умението ми да пазя тайна; щях да се лиша от тях, ако кажех на някого или издадах първопричината им.

Така че се стараех да се възползвам от възможностите, които ми даваха двата свята — въображаемият и истинският: намеквах за скритото си съкровище, но не казвах какво е то. За известно време тактиката бе успешна, любопитството им бе възбудено, всички ме питаха: „Е, хайде, ще ни кажеш ли какво е?“. С радост отклонявах въпросите им: „Ще ли ви се да знаете?“. Доставяше ми удоволствие да се разхождам наоколо с тайнствена усмивка, да се правя на всезнаещ и всемогъщ. Дори ги насърчавах да играем на въпроси и отговори и прекъсвах играта, когато се приближаваха прекалено много до истината.

Може би се бях издал, но тъй или иначе непредвиденото стана. Нямах никакво предчувствие, ама никакво: случи се в междучасието късно една сутрин и предполагам, че изобщо не бях поглеждал под чина си тоя ден. Изведнъж бях заобиколен от тълпа развеселени хлапаци, които се провикнаха: „Кой е сразен? Кой е сразен?“. В миг се нахвърлиха върху мене, събориха ме на земята, изтърпах какви ли не мъчения и най-близкият ми мъчител, задъхан колкото и аз самият, защото другите се натискаха върху него, извика: „Сразен ли си, Коулстън? Сразен ли си?“.

Тогава наистина бях сразен и през цялата следваща седмица, която ми се стори вечност, те ме подлагаха на същите мъчения поне по веднъж на ден, но не по едно и също време, защото главатарите внимателно избираха най-сгодния момент. Понякога, докато денят бавно си отиваше, аз си мислех, че вече ми се е разминало, ала ненадейно виждах мръсната им шайка да се събира на тайното си сборище, разнасяха се викове: „Сразен! Сразен!“ и цялата глутница се

нахвърляше върху мен. Бързах да се призная за сразен, но докато проявяха милост, бях целият в синини.

Колкото и да е странно, макар да бях истински идеалист, когато ставаше въпрос за бъдещето, аз гледах съвсем реално на настоящето: никога не ми дойде наум, че има някаква връзка между живота ми в училището и Златния век или че Двадесетото столетие не оправдава надеждите ми. Нито пък имах желание да пиша вкъщи на майка си или да отида при някого от учителите. Знаех, че сам съм си виновен, задето бях употребил тази префърцунена дума и не оспорвах правото на училищното мнение да ме съди. Но аз изпитвах отчаяно желание да докажа, че не съм сразен и понеже бе ясно, че няма да мога да се справя със сила, трябваше да прибягна до хитрост. Бях доста учуден, когато ми върнаха дневника. Изобщо не бе пострадал, само думата „сразен“ беше грозно надраскана навсякъде. Тогава реших, че са ми го върнали от великодушие, но сега ми се струва, че просто бяха размислили и благоразумието бе надделяло, просто се бяха бояли да не съобща за изчезването като за кражба. Такова нещо не беше против нашите правила, не се смяташе за предателство, както щеше да бъде, ако бях казал за физическите си страдания. Това им правеше чест, но аз горях от нетърпение да сложа край на тези мъчения и да си го върна. Само да си го върна и нищо повече — не бях отмъстителен. За щастие обидните думи бяха написани с молив; като се оттеглих с осквернения дневник в клозета, захванах се да трия и точно там, както се бях унесъл в монотонните си действия, идеята ми хрумна.

Според мен те щяха да повярват, че дневникът е изгубил завинаги силата си на талисман за самочувствие и наистина донякъде щяха да са прави, защото отначало ми се струваше, че като са го осквернили, те са отнели и вълшебната му сила: не можех да го гледам. Но докато подигравателните думи „сразен“ изчезваха една подир друга, той започна да възвръща своята стойност, усетих отново неговата власт над мене. Колко прекрасно щеше да бъде, ако можех да го превърна в оръдие на отмъщението! В това щеше да има някаква висша справедливост. Пък и моите врагове нямаше да подозират нищо, нямаше да очакват опасност от едно оръжие, което са унищожили напълно. Заедно с това съвестта им едва ли щеше да бъде спокойна, щяха да станат още по-уязвими, защото дневникът бе символ на злото, което ми бяха причинили.

В уединението си аз усилено се подготвях; сетне си порязах пръста, топнах перото в кръв и изписах буква по буква двете заклинания.

Ето ги сега пред мен — тези кафяви, поизбледнели от времето знаци, все още забележими, макар неразбираеми; само двете имена Дженкинс и Строуд, написани с печатни букви, се открояват с някаква злокобна яснота. Разбираеми никога не са били, защото нямаха никакъв смисъл; аз ги скалпих от няколко числа и алгебрични символи, от малкото санскритски букви, които бях научил от един превод на Pau de Chagrin^[2]. Заклинание I, следвано от Заклинание II. На третата страница, която иначе бе празна, бях написал:

ТРЕТО ЗАКЛИНАНИЕ
СЛЕД ТРЕТОТО ЗАКЛИНАНИЕ ЖЕРТВАТА
УМИРА
направено с моята ръка
и написано с моята КРЪВ
ПО МОЯ ПОВЕЛЯ
ОТМЪСТИТЕЛЯТ.

От знаците, макар поизбледнели, все още лъхаше заплаха, те още можеха да стреснат някое суеверно сърце и аз би трябвало да се срамувам от тях. Но не се срамувах. Напротив, завиждах на онова момче от миналото, което не желаше да се подчинява безропотно, което не познаваше смирението и бе готово на всичко, за да накара другите да го уважават.

Едва ли си давах ясна сметка за последиците, но сложих дневника в чекмеджето си, което нарочно оставих отключено, дори бе откренато и се виждаше крайчецът на корицата. И зачаках.

Не стана нужда да чакам дълго — скоро имаше много неприятни последици. Само след няколко часа ме нападнаха отново и тогава отнесох най-големия бой. „Сразен ли си, Коулстън? Сразен ли си? — викаше Строуд, както ме беше яхнал в блъсканицата. — Кой е сега отмъстителят?“ И той натискаше с пръсти под очите ми — според царящото поверие така те щяха да ми изтекат.

През онази нощ лежах в леглото, очите ми пареха и за пръв път си поплаках. Беше вторият ми срок в училище, не знаех какво е да не те обичат, още по-малко — непрекъснато да те тормозят, и бях в пълна безизходица. Чувствах, че съм изгърмял патроните си. Моите мъчители бяха доста по-големи от мен, бе немислимо да събера банда момчета, за да се бием с тях. И след като не бях в състояние да направя това, не биваше да моля за съчувствие. Съвсем редно бе да събирам доброволци за бъдещите си действия, но да споделям с някого само защото така ми се иска, просто не бе прието. Разбира се, останалите четири момчета от нашата спалня (Модсли бе един от тях) знаеха каква беда ме е сполетяла, но и през ум не им минаваше да споменават за това, дори когато виждаха раните и синините ми — тогава пък съвсем. Дори думите „Не ти върви!“ щяха да бъдат проява на лош вкус, намек, че не мога да се грижа сам за себе си. Все едно да ти кажат в очите, че имаш някакъв физически недъг. Правилото, че всеки трябва да си сърба, каквото е дробил, тук важеше с пълна сила и никой не го спазваше по-строго от мен. Тъй като бях дошъл в училище след другите, аз приех безкритично всичките му неписани закони. Бях конформист: никога не ми дойде на ум, че нещо в системата или в човешките отношения не е наред.

Все пак имаше една-единствена проява на съчувствие и аз все още си спомням за нея с благодарност. Беше ни станало навик да си поговорим малко вечер, след загасяването на лампите, само защото това не бе разрешено и ако някой пропуснеше да вземе участие в разговора, ние настойчиво му напомняхме, казвахме му, че е страхопъзльо, че излага доброто име на спалнята. Дали другите ме чуваха, като плачех, не знаех, но не смеех да проговоря, за да не се издам, и никой не ме упрекваше за това.

На следващия ден рано сутринта се разхождах сам, като гледах да съм близо до стената — все пак там нямаше да могат да ме заобиколят от всички страни. Отварях си очите на четири, за да ги забележа (често уж нямаше никого, а цялата им банда се появяваше изневиделица), когато едно почти непознато момче се приближи до мен със странно изражение на лицето и ми рече:

— Чу ли новината?

— Каква новина?

Почти с никого не бях говорил.

— Ами за Дженкинс и Строуд — отвърна той и ме погледна втренчено.

— Какво има?

— Снощи се качили на покрива, Дженкинс се подхлъзнал и Строуд се опитал да го задържи, ама той повлякъл надолу и него. И двамата са в лечебницата, имат сътресение на мозъка и вече се обадиха на техните да дойдат. Старците на Дженкинс ей сега пристигнаха. Дойдоха с кабриолет със спуснати пердета, а майката на Строуд вече носи черно. Мислех, че ще те интересува.

Не казах нищо, момчето ме погледна през рамо и отмина, като си подсвиркуваше. Премаля ми, не бях на себе си — изглеждаше направо удивително, че няма от какво да се страхувам. Ала в действителност ме беше страх — какво ли щяха да сторят, ако ме сметнеха за убиец. Чух звънеца и тръгнах към ъгловия вход, когато две момчета от нашата спалня се приближиха и всяко от тях ми стисна ръката и рече: „Мойте поздравления!“, а на лицето им се четеше уважение. Тогава разбрах, че всичко е наред.

След това станах истински герой, защото се оказа, че никой не обича Дженкинс и Строуд, макар че никой не си беше мръднал и пръста да ги спре, когато ме измъчваха. Даже техните приятелчета, които им бяха помагали да ме пердашат, се оправдаваха, че Дженкинс и Строуд ги били накарали. За да ме направят за смях, двамата бяха разправили на всички за моите заклинания и това, което цялото училище искаше сега да знае, бе, дали ще прибегна и до третото заклинание. Дори момчетата от горните класове ме питаха за него. Според всеобщото мнение щеше да е по-джентълменско да не го правя, ала смятаха, че имам пълното право да си отмъстя, ако поискам.

— Тия приятелчета заслужават един добър урок — ми каза първенецът на училището.

Все пак аз се отказах от третото заклинание. В себе си бях ужасен от стореното и ако не бях увлечен от потока на всеобщото възхищение, навярно щях да изживея всичко много болезнено. При това положение измислих още няколко заклинания, за да оздравеят

жертвите, но не записах нищо в дневника, отчасти за да не се помрачи радостта ми от пълния успех, която бях насърчаван да изпитвам, отчасти за да не пострада славата ми на заклинател, ако магиите не свършат работа. Подобна стъпка едва ли щеше да бъде одобрена, защото през онези няколко дни, когато животът на двамата висеше на косъм, всички обикаляха с мрачни лица, но тайно се надявахме на най-лошото. Разправяха се зловещи истории за лица, покрити с чаршафи, за ридаещи родители; напрегнатото очакване и усещането, че е настанал критичният момент, трябваше да намерят отдушник в приближаващата катастрофа. Тя по чудо се размина, но това стана много бавно; и през този безкраен тягостен период, когато напрежението постепенно спадеше, аз получих много и доста унили поздравления, загдето тъй снизходително съм спестил третото заклинание, което щеше да е фатално, както смятаха повечето от момчетата, а и аз самият, когато изпадах в известни настроения.

„Сразен ли си, Коулстън? Сразен ли си?“ Не, не бях сразен. Блестящо преминах изпитанието. Аз бях героят на деня и макар тази голяма известност да не трая дълго, тя никога не заглъхна напълно. Бях всепризнат авторитет, когато ставаше въпрос за две неща, скъпи на сърцето на всяко момче от онова време: и за правене на черна магия, и за измисляне на таен език все с мене се съветваха. Даже спечелих малко пари от това, защото вземах по три пенса на съвет, който давах само след необходимите ритуални движения, произнасяне на магически думи и т.н. Измислих и нов език и няколко дни бях замаян от щастие, като слушах как другите говорят на него. Доколкото си спомням, сричката „пи“ се превръщаше последователно в представка и наставка на всяка следваща дума: „Пинаучи пили писи пиуроците?“. Всички смятаха, че това е много смешно и покрай другото си спечелих име на шегобиец. А също и на майстор на словото. Вече не ми се присмиваха, когато употребявах много дълги думи, напротив, това се очакваше от мен, а дневникът ми се превърна в източник на най-претенциозни синоними. Точно тогава започнах да храня надеждата, че ще стана писател, може би най-великият писател на най-великия век — двадесетия. Нямах представа за какво ще пиша, но съставях изречения, които по моему биха звучали добре и изглеждали добре на

книга. Моето най-голямо желание бе да си изработя почерк, подобен на печатния шрифт, и аз си мислех, че работата на писателя се състои тъкмо в това.

Често ми задаваха един въпрос, на който никога не отговарях: какъв всъщност бе смисълът на знаците, които бяха довели буквално до сгромолясването на Дженкинс и Строуд. Как трябваше да се тълкуват те? Разбира се, и аз не знаех това. Лесно можех да измисля някакво тълкувание, но усещах, че по няколко причини не е разумно да го правя. Пазени в тайна, магическите знаци щяха да поддържат авторитета ми на заклинател, разкриех ли значението им, някой можеше да се възползва най-безотговорно от тях и бог знае до каква беда щеше да доведе това. Възможно бе да ги използват и срещу мен. Междувременно всичко живо правеше заклинания, кабалистични послания се предаваха от ръка на ръка. Ала макар авторите им понякога да твърдяха, че имат успех, не се случи нищо, което да оспори моето превъзходство.

„Сразен ли си, Коулстън? Сразен ли си?“ Не, не бях сразен. Аз победих и макар тази победа да бе постигната с необичайни средства, тя отговаряше на основните ни неписани закони: победих сам или поне без човешка помощ. Нямахше предателство. Освен това бях се придържал към обичайните условности на ученическия живот — толкова фантастични в някои отношения, колкото и практични в други. Не бях действал сляпо, при все че заклинанията имаха такъв поразителен ефект. Те бяха адресирани към суеверието на моите съученици, което инстинктивно долавях. Бях реалист, бях успял някак си да схвана правилно проблема си, да го реша с помощта на подръчните ми средства — и ето че се радвах на заслужена награда. Ако смятах, че училището в Саутдаун Хил е някакъв си придатък към XX век, или че може да има вътрешна връзка между него и зодиака — онази висша йерархия от прекрасни свършени същества, които се реят нагоре в ефира — какъв ли неудачник щеше да излезе от мен тогава?

С усилие взех дневника и запрелиствах гъсто изписаните страници, от които лъхаше такава победна радост. Февруари, март, април — през април записките бяха малко заради ваканцията, май бе

изписан целият, а също и първата половина на юни. Отново оскъдни записки и ето че идваше юли. Срещу 9.VII, понеделник, бях написал — Брандъм Хол. Следваше списък с имена — имената на останалите гости, после 10.VII, вторник — 29,5°C. Всеки ден, наред с много други неща, бях отбелязвал и максималните температури до 26.VII, вторник — 27°C.

Това бе последната записка за юли, последната записка в целия дневник. Нямахше нужда да прелиствам следващите страници, за да видя, че са празни.

Беше 11 часът и 5 минути — пет минути след обичайното ми време за сън. Изпитах съжаление, задето не съм легнал, ала споменът за миналото продължаваше да ме гложди и аз усетих, че всички събития, станали през онези деветнадесет дни на юли, се раздвижват в мен и се надигат като хрчките в гърдите на бронхиално болен. Те бяха погребани през всичките тези години, но аз знаех, че се спотайват там, толкова по-паметни и живи, колкото по-вещо бяха балсамирани. Никога, никога не бяха виждали светлината на деня; малко да пошавнеха — с шепа пръст ги задушавях.

Моята тайна, оголената ми същност, лежеше там. То се знае, аз приемам нещата прекалено сериозно. Нима ги интересува другите какъв съм бил някога или какъв съм сега? Но всекиму се случва да отдава прекалено голямо значение на собствените си преживявания, а моята задача бе да разпръсна това значение на колкото може по-тънък пласт върху едно разстояние от половин век. И благодарение на тази погребална дейност аз бях сключил практически споразумение с живота — практически е най-точната дума — с единственото условие; да няма ексхумация. Нима бе вярно онова, което си казвах понякога — че всичките си сили и способности съм отдал на гробарския занаят? И така да беше, какво от това? Щях ли да се оправдая по-добре, ако имах сегашните си знания? Едва ли; знанието може да е сила, но то не е издръжливост, нито съобразителност или умение да се приспособяваме, а още по-малко — дар да разбираме човешката природа; а точно тези качества аз притежавах в много по-голяма степен през 1900 година, отколкото през 1952.

Ако Брандъм Хол бе училището в Саутдаун Хил, щях да зная как да се справя с него. Разбирах съучениците си, за мен те бяха част от всекидневието. Но не разбирах хората от Брандъм Хол, за мене те

стояха над всекидневното, изглеждаха по-неразгадаеми от заклинанията срещу Дженкинс и Строуд, обладаваха значението и качествата на знаците от Зодиака. Всъщност те бяха смисълът на моите мечти, осъществените ми надежди, оживялото величие на XX век; и аз едва ли можех да бъда по-безразличен към тях, отколкото бе стоманата към двата магнита в кутията ми за яки, макар след половин век.

Ако онова дванайсетгодишно момче от миналото, към което бях взел да се привързвам в мислите си, ме беше упрекнало: „Защо се превърна в такъв скупен досадник, когато ти помогнах да започнеш толкова добре? Защо прекара живота си в прашните библиотеки, вписвайки чужди книги в каталозите, вместо да напишеш своята книга? Какво стана с Овена, Телеца и Льва, с примера, който ти дадох? И къде е преди всичко Девата с нейното сияйно лице и дълги къдрици? Нали на теб я поверих“ — какво бих могъл да му отвърна?

В такъв случай щях да имам готов отговор. „Ами в същност ти ме предаде и ще ти кажа как. Ти летя много близо до слънцето и то те изгори до въглен. Това изпепелено същество е всичко, което ти направи от мен.“

А то би могло да ми отговори: „Ти имаше половин век да се съвземеш! Имаше половин столетие, половината от Двадесетото столетие, тази славна епоха, този Златен век, който ти завещах аз!“.

„Нима Двадесетият век — щях да го попитам аз — се е справил по-добре от мен? Когато си тръгнеш от тази стая, която, признавам, е сива и безрадостна, и поемеш към своя дом в миналото с последния рейс, ако не си го изпуснал вече, попитай себе си дали всичко бе така прекрасно, както си го представяше. Попитай себе си дали Двадесетият век оправда надеждите ти. Ти беше сразен, Коулстън, както стана и с твоя прехвален Двадесети век, на който толкова бе разчитал.“

Но можеше поне да се опиташ. Не биваше да бягаш. Аз не избягах от Дженкинс и Строуд, аз ги победих. Не изведнъж, разбира се. Заключих се сам и дълго мислих за тях, мога да ти кажа, че бяха съвсем реални за мен. Все още си спомням как изглеждаха тогава. След това започнах да действам. Те бяха моите врагове. Направих заклинание, те паднаха от покрива и получиха сътресение на мозъка. После престанах да се занимавам с тях. Нямах нищо против да си

мисля за това. И сега нямам. А ти какво стори? Призова ли проклетия над нечии глави?

„Това се искаше от тебе, момчето ми, но ти нищо не направи.“

„Направих, магия направих.“

„И каква полза от твоята магия? Ти се страхуваше да не нараниш тях: мисис Модсли и дъщеря ѝ, и Тед Бърджес, и Тримингъм. Няма да признаеш, че те нараниха теб, няма да ги смяташ за свои врагове. Искаше да ги имаш за ангели, макар и паднали ангели. За теб те бяха обитатели на зодиака. Ако не можеш да си спомняш за тях с хубаво, не си спомняй изобщо. За твое добро е, не си спомняй.“ Такава бе прощалната ти заръка и аз я изпълних. Престанах да мисля за това и не защото не можех да си спомням с добро за тях или за себе си и нашите отношения. Уверявам те, че в цялата работа имаше твърде малко доброта и ако ти бе разбрал това, вместо да ме молиш с последния си дъх да мисля за тях с добро...

„Пак опитай, пак опитай, още не е късно!“

Гласът заглъхна. Но той бе свършил своето. Аз си спомних за тях. Ковчезите, саваните, гробниците, които не искаха да ги пуснат, сега се разтваряха и аз трябваше да съм готов да ги приема, те бяха пред мен — мястото, хората, преживяното. Вълнение, граничецо с история, заклокочи в мен, надигна се от стотици наново избликли извори. Може и да не е късно, мислех си объркано, но не е и рано: в живота не ми остава много за губене. Това бе последното трепване на моя инстинкт за самосъхранение, който ме бе изоставил напълно в Брандъм Хол.

Часовникът удари дванадесет. Седях сред купища хартия — мръснобели, те се открояваха наоколо като скалите край Танет. Под тези скали, си мислех аз, съм бил погребан. Но те трябва да станат свидетели на моето възкресение, на моето възкресение, което започна с червената кутия за яки, изсипана на пода. Вдигнах секретната брава и я огледах отново. Какъв ли беше буквеният шифър, с който се отваряше? Можех да позная и без да си давам труд да изпадам в транс — себелюбието щеше да ми го подсказва. Учудено прошепнах на себе

си тази дума, а тя от толкова години бе представлявала за мен само няколко писмени знака. Това бе моето име: ЛЕО.

[1] Колосани обърнати яки. — Б.пр. ↑

[2] Шагренова кожа. — Б.пр. ↑

ГЛАВА I

Осми юли беше неделя, а на другия ден, в понеделник, напуснах Уест Хетч — нашето селце край Солсбъри — и потеглих за Брандъм Хол. Както бе уредила майка ми, лондонската ми леля Шарлот щеше да ме преведе през града. От вълнение дори получих колики, а между пристъпите им тръпнех от нетърпение.

Ето как дойде поканата. Модсли никога не ми е бил близък приятел, както се вижда от това, че съм забравил малкото му име. Може и да се сетя по-късно: то сигурно е от нещата, които паметта ми болезнено отбягва. Ала в онези дни учениците рязко се обръщаха един към друг на малко име. То отиваше в графа „пасив“, макар да не беше „тежък пасив“, а когато ставаше въпрос за бащиното име — него бе чисто безразсъдство да разкриеш. Модсли беше бледо, тъмнокосо момче с кръгло лице и издадена напред горна устна, изпод която се показваха предните му зъби; с една година по-малък от мене, той не се отличаваше с нищо особено нито в учението, нито на игрището, но все пак успяваше да избута, както е думата. Познавах го доста добре, защото беше от нашата спалня и тъкмо преди шумната история с дневника двамата отрихме, че изпитваме лека симпатия един към друг; гледахме да сме заедно, когато ни извеждаха на разходка (тогава ходехме в редица по двама), сравнявахме някои от нашите момчешки съкровища, излагахме се на риск, като споделяхме по-съкровени неща, отколкото е прието между съученици. Тайно си разменихме и адресите; той ми каза, че неговият дом е Брандъм Хол, а аз му открих, че моя го наричат „Резиденцията“ и това му направи по-голямо впечатление, отколкото на мен, понеже, както по-късно видях, той бе голям сноб, докато аз още не бях станал такъв, ако не смятаме света на Небесните тела — там бях суперсноб.

Самото название „Резиденцията“ го предразположи към мен, както навярно бе станало и с майка му. Но те се заблуждаваха, защото „Резиденцията“ беше най-обикновена къща, разположена малко навътре в селската уличка зад декоративна ограда от метални халки, с

която доста се гордеех. Е, къщата не може да се нарече съвсем обикновена, защото една част минаваше за старинна, казваха, че някога е била временна резиденция на солсбърийските епископи, та оттам дошло и името. Зад къщата имаше акър градина, пресечена от поток; един градинар идваше за нея три пъти в неделата. „Резиденцията“ далеч не бе дворец, както сигурно си я представяше Модсли.

Все пак на майка ми не ѝ беше много лесно да поддържа къщата. Баща ми, мисля, бе чудак. Той притежаваше остър, педантичен ум, който пренебрегваше всичко извън интересите му. Без да бъде мизантроп, той бе необщителен и особняк. Имаше си своите оригинални теории за образованието и според една от тях не биваше да ме пращат на училище. Доколкото можеше, той ме обучаваше сам, с помощта на един частен учител от Солсбъри. Ако баща ми бе постигнал своето, никога нямаше да стана ученик, но майка ми винаги бе искала това, а също и аз; и веднага щом бе възможно след неговата смърт, тръгнах на училище. Възхищавах се от него и уважавах убежденията му, но по характер по-скоро приличах на майка си.

Той отдаваше всичкото си време и способности на своите любими занимания: библиофилството и градинарството; вместо да направи кариера, бе избрал скучна работа и беше напълно доволен от положението си на банков чиновник в Солсбъри. Майка ми се дразнеше от неговата непредприемчивост, ставаше сприхава и го ревнуваше от заниманията му, които го правеха затворен — като всички хобита — и които според нея доникъде не бяха го довели. Оказа се, че не е права, защото той бе колекционер с вкус и далновидност и за неговите книги получихме удивително добра цена при разпродажбата; всъщност на тях дължа избавлението си от по-насъщните житейски грижи. Ала това стана много по-късно, по онова време на майка ми, за щастие, и през ум не ѝ минаваше да продава книгите му, тя пазеше като зеницата на окото си нещата, които са му били скъпи — донякъде поради чувството, че е била несправедлива към него — и ние живеехме с нейните пари, пенсията, давана от банката, и малкото, което той бе успял да скъта.

Мама бе чужда на светския живот, но светът я привличаше; чувстваше, че при други обстоятелства би могла да заеме мястото си в обществото, но поради това че баща ми предпочиташе предметите

пред хората, такъв случай рядко ѝ се удаваше. Обичаше клюките, обичаше да се явява на празници в обществото, облечена както подобава; влияеше се много от общественото мнение в селото, а получеше ли покана за прием в Солсбъри, винаги изпадаше в трескава възбуда. Да се разхожда сред елегантни люде по някоя гладка зелена морава, над която се извисява катедралната кула, да поздравява и да бъде поздравявана в отговор, да разменя клюки с тях и сегиз-тогиз да дава плахия си принос в политическите спорове — това я изпълваше с трепетно задоволство, чувстваше подкрепата на чуждото присъствие, имаше нужда от светска среда. Когато ландото пристигнеше (в селото имахме „Карети под наем“), тя пристъпваше вътре, скритом засияла от гордост и доволство, което тъй се отличаваше от обичайното ѝ неспокойно, плахо държане. А ако бе успяла да придума баща ми да я придружи, тя направо бе на седмото небе.

След неговата смърт и неголямото ни светско влияние се бе стопило, пък и едва ли някога е било такова, че да даде повод на някой с по-тънък усет към нюансите на общественото положение да го свърже с името „Резиденцията“.

То се знае, аз не бях казал на Модсли за това — не от желание да го скрия, но нашите училищни норми на поведение не насърчаваха подобни самоизлияния. Не че нямаше кой да се перчи с богатството и знатността на родителите си, но Модсли не беше такъв. В някои отношения той бе зрял не за годините си, ръбовете му явно са били загладени още преди да дойде в училището. Така и не го разбрах напълно, пък и нямаше нищо особено за разбиране, само някакъв вроден усет за посоката на общественото мнение, някакво *savoir faire*^[1], което му даваше възможност винаги да се оказва на страната на победителите, без да се издава, че се стреми към това.

По време на историята с дневника той не взе ничия страна — най-много, което човек би могъл да очаква от приятелите си. (Не бих го нарекъл цинизъм, моите приятели бяха по-малки на възраст и едва ли биха успели да помогнат.) Но когато станах победител, той не криеше задоволството си от успеха ми и както разбрах по-късно, бе разказал на техните за това. Предавах му уроци по черна магия и си спомням, че му бях измайсторил без пари някои заклинания — да му послужат, като изпадне в затруднение, макар да не ми се вярваше, че това може да му се случи. Той ме уважаваше и аз имах чувството, че

наистина си струва да се радваш на неговото добро мнение. Веднъж, в миг на сърдечна откровеност, ми довери, че щял да учи в Итън; и наистина ми приличаше на преждевременно зрял възпитаник на този колеж — непринуден, с добри обноски, сигурен в себе си.

Краят на втория срок бе най-щастливото време в училищния ми живот дотогава и хвърляше радостното си сияние върху идещата ваканция. За първи път почувствах, че съм нещо. Но когато се опитах да обясня на мама, че съм си създал известно положение в училището, тя не разбра. Ако ѝ бях разказал за успехите си в учението (за щастие имах и тях), щеше да ме разбере, щеше да разбере и успехите ми в игрите (тук още нямаше с какво да се похваля, но приближаваше сезонът за крикет и това ми вдъхваше надежди). Но да те тачат като заклинател! Тя се усмихна меко, снизходително и едва поклати глава. Беше малко религиозна: от дете ме учеше да бъда добродетелен и да си казвам молитвите, което правех винаги, защото не противоречеше на неписаните ни правила, стига да го вършиш достатъчно небрежно: да търсиш помощ свише не се считаше за предателство. Само да можеш да ѝ разкажа цялата история, тя сигурно щеше да разбере какво значеше за мен да изпъквам сред другарите си, но аз трябваше така да наглася и орежа всичко, че от истината остана много малко — най-вече премълчах за шеметното си издигане от дълбините на падението до пиедестала на величието. Някои от момчетата се бяха държали малко нелюбезно с мен, сега всички бяха много любезни. Заради нещо като молитва, което бе записано в дневника ми, лошите момчета бяха пострадали и аз, то се знае, не можех да не бъда доволен.

— Но бива ли да си доволен от такова нещо? — попита ме тя загрижено. — Мисля, че е трябвало да ги съжаляваш, макар да са се държали не дотам любезно с тебе. Много ли се удариха?

— Ами доста — казах аз. — Но разбери, те ми бяха врагове.

Ала тя отказа да сподели моето тържество и рече с неудобство:

— Още си малък да имаш врагове.

В онези дни една вдовица се смяташе обречена на самота, майка ми добре съзнаваше тежката отговорност да ме отгледа сама и мислеше, че трябва да е строга с мене, но никога не знаеше кога или как да се държи така.

— Като се върнат, бъди любезен с тях — въздъхна тя. — Предполагам, че не са искали да се държат зле с тебе.

Дженкинс и Струуд имаха по някое и друго счупване и се върнаха в училище чак наесен. Тогава вече се бяха умирили, а и аз също, и никак не ни бе трудно да се отнасяме любезно помежду си.

Мама грешеше, ако ме подозираше в злорадство; само порасналата ми цена повдигаше духа ми. Но аз бях чувствителен към настроенията на околните и под влияние на маминото плахо одобрение мечтите ми за величие не можеха да процъфтят. Дори започнах да се питам дали не трябва да се срамувам от тях и се завърнах в училище като ученик, не като заклинател. Ала приятелите и постоянните ми клиенти не бяха забравили за магиите и за мое учудване бяха все така жадни да се възползват от вещината ми в магьосническото изкуство. Все още бях на мода и ако у мен тлееха някакви угризения на съвестта, те скоро съвсем угаснаха. Увещавах ме да направя още заклинания за най-различни неща, едно от които бе да ни дадат пълна ваканция. В това вложих всичката си душевна енергия и бях възнаграден. В началото на юни избухна епидемия от дребна шарка. До средата на срока повече от половината училище се бе изшарило и скоро пристигна вълнуващата вест, че ни разпускат.

Можете да си представите радостта на оцелелите, между които бяхме аз и Модсли. Опиянението на духа и мисълта, което обикновено назряваше за тринадесетте седмици на срока, този път внезапно нарасна за седем; към това се прибави и вълнуващото усещане, че сме избраници на съдбата, защото в цялата история на училището учениците само веднъж са били удостоявани с подобна велика милост.

Появата до леглото ми на лъскавия черен куфар с неговия внушителен заоблен капак, наред с татковата кафява кутия за храна, върху която все още си личеше петното тъмна боя, с която бяха замазали инициалите му, за да ги заменят с моите — това зримо доказателство, че наистина си заминаваме, имаше по-поразително въздействие върху душевното ми състояние от краткото съобщение на директора, направено предишната вечер след богослужение. Не, не беше само гледката, а по-скоро дъхът: дъхът на домашен уют, който се излъчваше от куфара ми и от кутията и изместваше познатия училищен мирис. Цял един ден съсъдите на спасението ни чакаха празни, а бяха ли празни, винаги имаше възможност Дже-Ка, както наричахме бога, да си промени намеренията. Икономката и нейната помощничка бяха заети в другите спални. Ала най-сетне дойде и

нашият ред и като се промъкнах горе, аз видях отворения си куфар, а отвътре преливаше бухналата копринена хартия, с която бяха обвити по-леките ми и по-чупливи вещи. Това бе върховно преживяване: никога по-късно не изпитах такова пълно блаженство, макар че вълнението непрекъснато растеше.

Пред училището спряха три екипажа вместо два. Правеше впечатление яркият, но приятен контраст между безразличието върху лицата на кочияшите и радостта, изписана върху нашите. Все пак те знаеха реда, не потеглиха, когато последното момченце (дори на мен то ми се видя съвсем мъничко) се качи на мястото си. Понеже оставаше заключителният ритуал на сбогуването — единствената шумна проява на чувства, която си позволявахме, защото в нашето училище подобни сантименталности не бяха приети. Първенецът на училището се изправи и като се огледа наоколо, извика:

— Трикратно „ура“ за мистър Крос, мисис Крос и бебето!

Така и не разбрах защо включвахме и бебето — по всяка вероятност това бе внезапно шеговито хрумване на някой бивш първенец. Господ бе благословил с трета дъщеря мистър и мисис Крос на стари години (поне на нас те ни се виждаха стари). В нашите очи другите им две деца бяха вече големи и нямаше защо да викаме „ура“ и за тях. При това малката не беше вече бебе, скоро щеше да навърши четири години, но не знам защо ни доставяше удоволствие да я приветстваме, а и тя изглеждаше явно доволна, вдигната нависоко между двамата си родители, размахала ръчички. Ние очаквахме това, започнахме да се смеем и да се побутваме; като англичани изпитахме облекчение, че не трябва да приемаме тези приветствия прекалено сериозно.

Оределите ни гласове звучаха по-слабо от обикновено, но иначе не ни липсваше жар, не спряхме и да помислим как щеше да прозвучи всичко това на нещастните болни затворници в лечебницата. „Бебето“ оправда всичките ни очаквания: в отговор то ни помахаше с комична тържественост. Кочияшите вдигнаха камшиците, без да вдигнат лица, потеглихме.

Колко продължи опиянението от свободата ли? То достигна връхната си точка във влака. На училището обикновено предоставяха специален вагон. Това бе салон вагон — няма ги в днешно време — тапициран целият с червен плюш, а седалките се редяха една срещу

друга по цялото му протежение. Те бяха просмукани със силен мирис на сажди и тютюн, от който при всяко пътуване към училището веднага започваше да ми се повдига. Но когато пътувах към къщи, това бе самият полъх на свободата и ме опияняваше като аперитив. Лицата ни сияеха от радост, блъскахме се закачливо един друг, доукрасявахме смешката за „Югоизточната железница в дерайлириум тременс“. Небрежно извадих дневника и взех да украсявам с червен молив цифрите на съответната дата — беше 15 юли, петък. От съседните седалки скришом ме наблюдаваха. Не правех ли нови заклинания? Скоро ми омръзна да рисувам завъртулки и причудливи арабески и реших да оцветя цялата страница в червено.

Наистина ли бях уверен, че аз съм предизвикал епидемията? Скромно си приписвах известна заслуга за това и някои ми признаваха тази заслуга. Авторитетът ми на магьосник не бе подронен, съвсем не; ала страхопочитанието, с което се отнасяха напоследък към мен, беше подправено с добродушни шеги, които много лесно можеха да се обърнат на присмех, ако не беше ваканцията. Навярно бях попрекалил, но не с държането си, а с представите си за бъдещето, както предпочитам да си мисля сега. Отпървом бях толкова нерешителен, посетне пък — съвсем самонадеян. Очаквах нещата да се подреждат по мой вкус, без да се напъргам много-много. Трябваше само да поискам, за да получа всичко. Бях забравил ерата на гоненията, бях се отпуснал, изоставил поста си. Чувствах се неуязвим. Не вярвах, че щастието ми може да е несигурно и да зависи от нещо, струваше ми се, че законите на живота вече не се отнасят за мен, че моите мечти за 1900 година и за Двадесетия век, и за самия мен всеки миг ще се сбъднат.

И през ум не ми минаваше, че и аз може да се разболея от шарка и бях направо удивен, задето майка ми смяташе това не само за вероятно, но и за напълно възможно.

— Ще ми кажеш, ако не ти е добре, нали? — рече ми тя разтревожено. — Веднага ще ми кажеш.

— Ама разбира се, че нищо няма да ми стане — уверих я аз с усмивка.

— Да се надяваме — отвърна тя. — Но не забравяй колко зле беше миналата година.

Предишната година, 1899, беше съдбоносна година за нас. През януари след непродължително боледуване почина баща ми, а през

лято аз се разболях от дифтерит, получих усложнения, целия юли и август прекарах на легло. Бяха невероятно горещи месеци, но от това лято си спомням само собствената си треска, а горещината в стаята бе просто досадно продължение на жегата навън. Тя стана мой враг, а слънцето — нещо, което не биваше да се пуска вътре. Аз се боях от нея и винаги когато чувах хората да разправят какво прекрасно лято било тогава — най-горещото, откакто се помнели — не можех да ги разбера; мислех си само за болките в гърлото и за изтощените си крайници, които отчаяно търсеха хладно място между чаршафите. Исках най-после да свърши този век — и имаше защо.

Реших, че лятото на 1900 година трябва да бъде хладно; аз щях да се погрижа за това. И Господ бог на Метеорологията ме чу. На 1 юли температурата бе под 20°C и дотогава бе имало само три горещи дни — 10, 11 и 12 юни. Бях ги отбелязал с кръстчета в дневника си.

Първи юли ми донесе поканата на мисис Модсли — в онези дни получавахме поща и в неделя. Мама ми показа писмото — беше написано с едър, решителен, наклонен почерк. Тъкмо бях достигнал възрастта, когато човек може лесно да разчита чужд почерк и това умение ме правеше малко горд. Мисис Модсли не изключваше възможността да се разболеем от шарка, ала я приемаше с леко сърце, за разлика от майка ми. „При условие че нашите момчета не се изринат до 10 юли — пишеше тя, — ще ни доставите голяма радост, ако пуснете Лео да ни погостува до края на месеца. Маркъс — о, ето как му беше името! — ми е говорил много за Вашия син и аз очаквам с най-голямо нетърпение да се запознаем, ако можете да се лишите от него. На Маркъс ще му бъде много приятно да си играе със свой връстник, тъй като той ни е най-малкия и понякога е склонен да се чувства пренебрегнат. Научих, че Лео Ви е единствен и обещавам много да се грижа за него. Въздухът на Норфък... и т.н.“ Накрая пишеше: „Вие навярно ще се учудите, че прекарваме Сезона в провинцията, но аз и съпругът ми не бяхме много добре напоследък, а лете градът не е място за малко момче.“

Четях и препрочитах писмото, докато го научих наизуст. Въобразявах си, че зад тези банални фрази се крие дълбок и благосклонен интерес към моята личност; тогава едва ли не за първи път почувствах, че знача нещо за съвсем непознат човек.

В началото горях от нетърпение да тръгна и не разбирах защо мама се колебаеше да приеме поканата.

— Норфък е толкова далече — казваше тя. — И ти никога не си се отделял от къщи, искам да кажа, не си бил у чужди хора.

— Ами училището? — възразих аз.

Тя трябваше да признае това.

— Не ми се ще да заминаваш за толкова дълго. Може и да не ти хареса там. Какво ще правиш тогава?

— Сигурно ще ми хареса много — отвърнах аз.

— Ще бъдеш там точно на рождения си ден — рече тя. — Винаги сме били заедно на рождения ти ден.

Не й отговорих нищо — забравил бях за рождения си ден и затова ме споходи пристъп на преждевременна носталгия.

— Обещай, че ще ми пишеш, ако не ти е добре там — настоя тя.

Не ми се щеше да й повтарям, че там със сигурност ще ми е добре, затова обещах. Но пак не бе доволна.

— А може и да се разболееш от шарка — каза с надежда тя. — Или пък Маркът ще се разболе.

По десет пъти на ден я питах дали е писала на мисис Модсли, докато съвсем я изкарах от търпение.

— Стига си ме тормозил, писах й вече — каза накрая тя.

Последваха приготовленията — какво би трябвало и какво не би трябвало да взема със себе си. Заявих й, че от едно нещо няма да имам нужда — от летни дрехи:

— Сигурен съм, че няма да бъде горещо.

И времето ме поддържаше — хладните дни се нижеха един подир друг. Тук бяхме на едно мнение с нея: мама смяташе, че с дебели дрехи е някак си по-безопасно, отколкото с тънки. Имаше и друга причина: трябваше да пестим. През горещите месеци на предната година аз бях на легло и сега няхах подходящо лятно облекло. А растях бързо — разноските щяха да бъдат значителни и сигурно щяхме да си хвърлим парите на вятъра. Мама отстъпи.

— Но гледай да не се изпотяваш — рече тя. — Изпотяването винаги е опасно. Няма да лудуваш много, нали?

Погледнахме се смутено и решихме, че няма да се наложи да лудувам много.

Често я обземаха лоши предчувствия, опитваше се да си представи какъв живот би трябвало да води в Брандъм Хол. Един ден ми каза съвсем не на място:

— Гледай да ходиш на църква. Не ги знам що за хора са, може и да не ходят на църква. Ако ходят, сигурно имат карета.

Погледна ме замечтано и аз разбрах, че ѝ се щеше да дойде с мен.

Нямаше да се съглася. Гнетеше ме момчешкият страх, че майка ми няма да се държи както трябва, че няма да се представи добре пред другите момчета и техните родители, че ще е нежелана в обществото им, че ще стори нещо страшно нетактично. Струваше ми се, че собственото си унижение бих понесъл по-леко.

Ала щом денят на заминаването наближи, чувствата ми коренно се промениха. Сега на мене ми се искаше да се измъкна, а тя настояваше да замина.

— Ама толкова лесно е да им пишеш, че съм се разболял от шарка — умолявах я аз.

Беше ужасена.

— Такова нещо не мога да направя — възкликна възмутено тя. — Пък и ще разберат, че лъжа. Карантината свърши вчера.

Сърцето ми се сви; направих магия, за да ми излязат обриви, но не помогна. Вечерта преди заминаването ние с нея седяхме в гостната на тумбестото диванче, което ми приличаше на едногърба камила в профил. Стаята гледаше към улицата и вътре бе малко задушно, рядко я използвахме и обикновено прозорците бяха плътно затворени, за да не влиза прах, който в това сухо време се вдигаше на облаци, щом по улицата минеше нещо. Майка ми бе избрала тази стая с тържествената ѝ наредба заради въздействието; това щеше да е стъпка към необичайната обстановка в чуждия дом и към необичайните преживявания, които ме очакваха там. Подозирам, че имаше да ми казва нещо особено, но не можа; бях сляп от сълзи, глух за всякакви практични или нравоучителни съвети.

[1] Умение (фр.). — Б.пр. ↑

ГЛАВА II

В моето въображение тези осъдени на забравата спомени за Брандъм Хол са като игра на светлосенки, като мозайка от проблясъци и мрак; трябва да направя усилие, за да заговорят с езика на цветовете. Има неща, които зная, макар да не съзнавам откъде, има и други, които помня. Някои са останали в паметта ми като факти, но не са свързани с никакъв зрителен образ, от друга страна, има натрапливи образи и картини, неподкрепени от факти, и те изплуват пак и пак в съзнанието ми като съновидения.

Фактите дължа на дневника си, който водех много съвестно, като се започне от 9 юли — денят на пристигането ми — и се стигне до 26 юли — навечерието на онзи съдбоносен петък. Последните няколко записки са шифровани — колко се гордеех с това! Шифърът не беше фалшив като онзи, който бях използвал за заклинанията срещу Дженкинс и Строуд, бе истински като на Пайпс^[1] — сигурно бях чул за неговия. Оказа се, че е трудно да се „разгадае“, донякъде от предпазливост, а също и за да покажа голямото си умение, аз всеки ден го бях променял и разкрасявал. Все още остават две-три изречения, които не издават тайната си, макар че като цяло всичко това ми е ясно отпреди.

В дневника има изобилие от факти: „М. ме посрещна на гарата в Норидж с каретата им, теглена от понита, и с втория им кочияш. Пропътувахме тринайсет мили и три четвърти до Брандъм Хол, който се появи пред погледа ни след двайсет мили и половина и после отново изчезна“.

Несъмнено това е било така, но ми се губи споменът за пътуването, няма го зрителния образ, който може да го направи реално; първите дни след пристигането са останали в паметта ми като низ от откъслечни впечатления, неподредени във времето, но всяко свързано с определено чувство. Някои от записките могат със същия успех да се отнасят и за места, които никога не съм виждал, и за случки, които никога не са ставали. Дори Брандъм Хол не си спомням

ясно. Най-прилежно съм записал в дневника си едно неговото описание, което намерих в рекламния справочник на Норфък.

Брандъм Хол, резиденцията на фамилията Уинлав, с импозантен ранно джорджиански замък, разположен сред хълмиста местност, с парк от около 500 акра. Изграден в архитектурен стил без декорации, който е прекалено опростен за съвременния вкус, с югозападната си фасада той прави впечатление на внушителна, но посредствена сграда. Тук се съхраняват интересни семейни портрети от Куип, Рюйсдал, Хобема^[2] и други, а в пушалнята е окачена серията картини „В кръчмата“ от Тениърс Младши^[3] (те не са изложени за публиката). Към апартаментите на първия етаж води двойно стълбище, което винаги е било предмет на възхищение. Фамилията Уинлав притежава право над приходите от Брандъм, Брандъм-Андър-Брандъм и Брандъм Ол Сейнтс. Понастоящем къщата, паркът и игрищата са дадени под наем на мистър У. Х. Модсли от Принцес Гейт, Треднийдъл стрийт, който предлага същите възможности за посещение на резиденцията, на каквито публиката се е радвала и преди. За разрешение се обърнете към пълномощника в кантората „Наследници Брандъм“, Брандъм.

От всичко това в паметта ми е останал ясен спомен само за стълбището, което за мен наистина бе предмет на възхищение. Оприличавах го на много неща: на огромна подкова, магнит, водопад. Като правило на отиване и на връщане не биваше да минавам по един и същи път, внуших си, че нещо ужасно ще ми се случи, ако мина два пъти подред по едната страна на стълбището. Учудващо е (като се знае колко впечатлителен бях тогава), че внушителната югозападна фасада на дома напълно се е изличила от ума ми. Сега мога да си я представя, но я виждам с очите на рекламния справочник, не с моите.

Сигурно сме влизали и излизали през някой страничен вход, мисля, че точно така беше, а освен това до него имаше и задно

стълбище, което много удобно се свързваше с нашата спалня — защото аз делеях спалнята, а също и леглото (истински креват с балдахин) с Маркър. И не само с него, ами и с неговия абърдийски териер — едно доста старо и злонравно животно, чието присъствие скоро стана непоносимо за мен. Спомените ми са свързани със задната част на къщата, която не се виждаше от югозападната страна и беше построена безразборно, без всякакъв план — с коридори, които внезапно завиваха и водеха към объркващо еднакви врати, та човек лесно можеше да се загуби и да закъснее за храна. Доколкото си спомням, там не беше добре осветено, за разлика от предната част, построена в джорджиански стил. Нашата спалня навярно е била бивша детска стая. Имаше широко, продълговато прозорче, вградено много високо в стената и оформено навярно в дворцов стил — като седнех в леглото, виждах само небето. В онези дни дори богатите не осигуряваха на децата си такива спални удобства, каквито сега са задължителни.

Стаите явно не стигаха; множеството гости идваха и си отиваха и веднъж на вечеря бяхме осемнадесет души. Ние с Маркър седяхме един до друг и когато дамите се оттегляха, ние също отивахме да спим. Спомням си розовото сияние на свещите, блясъка на сребърните прибори, пълната, величествена фигура на мисис Модсли в единия край на масата и слабата фигурка на съпруга ѝ, вдървено изправена в другия край. Седнал, той ни се виждаше по-висок, отколкото беше всъщност. Жена му сякаш винаги заемаше повече място, отколкото ѝ трябваше, докато мистър Модсли бе почти незабележим.

Не зная с какво се занимаваше той по цял ден, но ми се струваше, че все го срещам по коридорите или входовете и все ме спираше, за да ме пита: „Е, забавляваме ли се?“, а когато аз му отговарях с „Да, сър“, той отвърщаше: „Много добре“ и бързо отминаваше. Мистър Модсли бе дребничък човечец с дълги увиснали мустаци и с клепки, които постоянно се притваряха над сиво-сините му очи, с дълъг тънък врат, около който стърчаха най-високите високи яки. Беше толкова трудно да си го представиш като господаря на дома, както и да допуснеш, че жена му не е господарката.

Спомням си лицето му като неясно петно, толкова много впечатления са замъглили първоначалния образ, но когато мисис Модсли ми се явява насън (не успях да я откажа от това), ужасното

изражение на лицето ѝ, което видях при последната ни среща, го няма; тогава то изобщо не можеше да се нарече лице, а в сънищата ми тя е като портрет на Енгър^[4] или Гоя — пълна, бледа, с тъмни блестящи очи, с неподвижно втренчен поглед, на челото ѝ — две-три черни къдрици или къдриви кичури, изплъзнали се от прическата. Колкото и да е странно, насън тя се държеше сърдечно с мен, както беше в началото, след пристигането ми, когато едва си давах сметка за опасностите, които криеше хипнотичната ѝ власт над всички. Възможно ли е нейният дух да иска да се помири с мен? Защото тя сигурно отдавна е мъртва — предполагам, че тогава беше на четиридесет и пет години или към петдесетте и ми се виждаше стара. Маркърс бе взел от нея цвета на очите и на косата, но не и красотата ѝ.

Сигурно беше първата ми вечер в Брандърм Хол — аз, почетният гост, седях до нея.

— Значи ти си бил магьосник? — ми каза тя с усмивка.

— О, не, не съм истински магьосник, само така, в училище... — отвърнах скромно.

— Нямах намерение да ни омагьосаш всички, нали?

— О, не — рекох аз, като се въртях на мястото си: имах такъв навик, когато бях неспокоен, и си казах на ум, че трябва да натрия носа на Маркърс за тази измяна.

Струваше ми се, че мисис Модсли никога не поглежда към някого, без да има причина, сякаш не искаше да си хаби погледа. А той най-често бе насочен към дъщеря ѝ, която обикновено седеше между двама младежи. Какво ли намираха да си говорят? Помня, че често си задавах този въпрос. Те изглеждаха така увлечени в разговора, по-увлечени от нея.

Не притежавах чудесната способност на обикновения ученик — да помня много имена и лицата на собствениците им. Може би защото съвсем наскоро бях тръгнал на училище. То се знае, бях представян на всички и Маркърс ми съобщаваше кой пристига и кой заминава, казваше ми по нещо за всекиго от тях и аз прилежно записвах в дневника си имената на мистър Този и мис Онази — обикновено бяха неженени. Но няколкото години разлика във възрастта ни разделяха като океан; струва ми се, че по-скоро можех да имам нещо общо с децата на някой хотентот, отколкото с тези деветнадесет-двадесетгодишни младежи. Какво мислех, какво правех, с какво се

занимаваха — за мен това бе загадка. Младите мъже, дошли направо от университета (както ме уверяваше Маркърс), и младите момичета, които не се отличаваха чак толкова, често ме поздравяваха на отиване или на връщане от тенискорта или от игрището за крикет; мъжете бяха в бели спортни костюми, носеха високи бели обувки и сламени шапки, жените също бяха в бяло, силно пристегнати в кръста, с шапки като вятърни мелници; всички бяха целите в бяло или почти целите, ако не смятаме черните чорапи на мъжете, които понякога се подаваха над обувките им от еленова кожа. Някои от тях все пак намираха какво да ми кажат, ала за мен всички бяха само част от гледката наоколо и аз никога не съм имал, нито съм смятал, че мога да имам някакви лични отношения с тях. Те си бяха те, ние с Маркърс си бяхме ние — принадлежахме към различни възрастови групи, както се казва днес.

И ето защо през първите един-два дни съвсем не ми беше ясно, че сред „тях“ са синът и дъщерята на моя домакин. Русокоси (като повечето гости), целите в бяло, те минаваха покрай мен, размахали тенисните си бухалки, и толкова много си приличаха!

Денис, първородният син и наследникът, бе висок светлокос младеж с груби черти и с много надуто изражение (учениците много бързо ги усещат такива). Той бе пълен с планове и с мнения, за които обикновено настояваше повече, отколкото си заслужаваха — не си заслужаваха много, дори аз виждах това. Често се разгорещяваше, впускайки се в подробности около някой свой план, докато майка му не направеше всичко на пух и прах с една-единствена хладна забележка. Според мен Денис усещаше, че тя го презира и още повече му се искаше да наложи безспорната си мъжка власт, нещо, което баща му никога не бе успял да стори. Не забелязах и следа от разногласия между мистър и мисис Модсли; тя си вървеше по своя път, той — по своя, дребен като джудже, оставящ златна диря. Свикнал с откритото държане на майка си и баща си, аз по нищо не можех да позная, че моите домакини са женени. По моему единствен той оставаше извън кроежите на мисис Модсли, които засягаха всички нас, защото постепенно започнах да разбирам, че тя дърпаше конците, което явно успяваше да направи само с лъча на тъмния си поглед. Изглеждаше, че всички ние идваме и си отиваме незабелязано, ала не бе така.

— Сестра ми е много красива — рече ми Маркърс един ден. Заяви го съвсем безстрастно, сякаш ми казваше, че две и две прави четири, и аз го приех по същия начин. Това бе факт като другите факти, нещо като аксиома в урок. И през ум не ми беше минавало, че мис Мариан (май така я наричах в мислите си) е красива. Но на следващия ден, като я срещнах, погледнах я с други очи. Трябва да е било в предната част на къщата, защото имаше много светлина; не беше така в нашата част — на Маркърс и моята. Тогава сигурно страдах от някакво момчешко предубеждение, че онази част на къщата, където живееха възрастните, е „забранена зона“, че навлизам в чуждо владение. Мис Мариан трябваше да е седяла неподвижно под критичния ми поглед, защото имам чувството, че я гледах от горе надолу, а тя беше висока дори според възрастните. Сигурно не подозираше, че я наблюдавам, защото гледаше с онзи неин „забулен“ поглед, както го определих по-късно. Дългите като на баща ѝ мигли бяха спуснати, а през тях прозираше погледът, тъмносин и бистър, сякаш в очите ѝ имаше непролети сълзи. Косите ѝ блестяха на слънцето, лицето, закръглено като на майка ѝ, ала прозирно, бледорозово, не матово, изглеждаше сурово и вгълбено, а изящното орлово носле му придаваше хищно изражение. След миг тя отвори очи — помня внезапния син блясък — и лицето ѝ светна.

Ето, значи, какво било да си красив, помислих си аз и за известно време моята представа за нея бе някак обърквана и дори затъмнена от абстрактната представа за красотата, олицетворена в Мариан. С това тя не ми стана по-близка, дори напротив; но вече не можех да я сбъркам с другите млади момичета, които се въртяха като планети в периферията на погледа ми.

От онези дни са ми останали смътни, откъслечни впечатления, почти лишени от смисъл, още по-малко пък може да се сглоби някаква свързана история. Но отделни картини витаят в съзнанието ми — обикновено черно-бели, понякога и в цвят. Ето, спомням си кедъра, който растеше на моравата — тъмнозелената му корона и светлата трева около сянката, която хвърляше, спомням си и хамака от яркочервен брезент, опънат на две колчета под него. Той беше новост, току-що изместила стария плетен вид с въженца и възли, по които копчетата все се закачват и се откъсват. Младежите често сядаха на него — и досега чувам как се смееха, като се наклонеше и ги изтърсеше на земята.

За тези неща не се споменава нищо в дневника ми. За конюшните пише доста, но не си ги спомням, макар че внимателно съм записал имената на пет коня: Лейди Джейн, Принсес, Ункас, Драй Тоуст и Ного — Ного ми се виждаше възхитително и смешно име — но не мога да си спомня как изглеждаше този или онзи кон. Спомням си обаче постройката, където прибираха каретите, макар дневникът да не казва нищо за нея. Фенерите, яйвовете, главините, калниците с лъскавата си боя и металния си блясък направо ме омагьосваха. Ама мирисът на кожените сбруи — по-пленителен дори от силната конска миризма. За мен пристройката за каретите бе пълна със съкровища.

Но стига толкова за капризите на изменчивата ми памет. Все пак има една забравена случка, която дневникът възкреси в паметта ми — и то не само фактите, а цялата картина изпъква болезнено ясно. Сряда, 11 юли. Видях Лудото биле — *Atropa Belladonna*.

Маркърс го нямаше, сам бях, исках да изследвам някакви изоставени бараки, явно по-привлекателни за мен от югозападната фасада на Брандъм Хол. В една от тях, не само изоставена, но и без покрив, ненадейно попаднах на онова растение. То бе по-скоро храст, почти дърво, високо колкото мен. Изглеждаше като олицетворение на злото, като vyplъщение на самата жизненост — толкова лъскаво, сочно, могъщо. Почти можех да видя как соковете пъплят нагоре по стеблото, за да го хранят. Изглежда, тук си бе намерило най-подходящо място на света, за да расте.

Знаех, че всяка негова част е отровна, знаех също, че е красиво — нали така пишеше в мамината ботаника. Стоях на прага и не смеех да вляза, вирах се в неговите лъскави като копчета плодове, в цветовете, които се протягаха към мен: матовочервеникави, влакнести, с форма на камбанки. Имах чувството, че може да ме отрови, без да съм го докоснал, че ако аз не ям от него, ще ме погълне, изглеждаше тъй ненаситно при всичките си хранителни сокове.

Сякаш ме бяха хванали да гледам нещо забранено; измъкнах се на пръсти, като се питах какво ще си помисли мисис Модсли, ако кажех за него. Ала не й казах. Не можех да понеса мисълта за тези буйни филизи, хвърлени на буницето или пращящи в огъня — цялата тази красота унищожена. Освен това исках да го видя отново.

Atropa Belladonna.

[1] Пайпс (1633–1703) — английски парламентарист и служител в адмиралтейството от времето на Чарлс II, автор на прочут дневник, написан с необикновена откровеност. За да го направи недостъпен за чужди очи, изобретил сложен стенографски шифър. — Б.пр. ↑

[2] Холандски живописци от XVII в., от т.нар. „малки холандци“. — Б.пр. ↑

[3] Давид Тениърс Младши — фламандски живописец от XVII в. — Б.пр. ↑

[4] Жан-Огюст Доминик Енгър (1780–1867) — френски живописец, представител на класицизма. — Б.пр. ↑

ГЛАВА III

Всичко започна с това, че времето ми изневери.

В понеделник, деня на пристигането ми, бе сравнително хладно, ала на следващия ден небето сякаш напук сияеше безоблачно и слънцето прежурише. След като се измъкнахме от закуска (спомням си, че все не ни сдържаше на масата, като готови за бягство затворници ние оставахме само колкото да попитаме дали може да излезем), Маркърс ми рече:

— Хайде да идем да видим термометъра, от онези е, дето засичат най-високата и най-ниската температура за деня.

Макар да е досадно и нелепо — като си помисля само колко пъти щях да гледам термометъра — не мога да си спомня къде стоеше, но да, сетих се, висеше на стената на осмоъгълна островърха куличка, под клона на кичест тис. Тази сграда ме привличаше — в нея имаше нещо самотно и тайнствено. Смятаха, че е старо ловно хранилище, построено под дървото за по-хладно, но това бе само догадка, никой не знаеше със сигурност какво е.

Маркърс ми показва как работи термометърът, показва ми и малкото магнитче, което придвижваше двата белега нагоре и надолу.

— Само не бива да го пипаме — рече той, прочел мислите ми. — Баща ми ще се сърди. Обича да си го оправя сам.

— Често ли се сърди? — попитах аз. Не можех да си представя мистър Модсли ядосан или какъвто и да е друг, но това май беше първото нещо, което човек иска да знае за възрастните.

— Не, но мама ще се сърди — отвърна уклончиво Маркърс.

Термометърът показваше близо 30°C.

Бяхме тичали през целия път, първо, за да изчезнем по-бързо, второ, понеже тичахме винаги, дори когато можеше и да се върви бавно. Бях започнал да се изпотявам и си спомних честите наставления на майка ми: „Гледай да не се изпотяваш“. Как можех да не се изпотявам? Погледнах към Маркърс. Носеше лек спортен костюм. Ризата му не бе отворена, но яката бе разхлабена, голфчето му не

приличаше на къси панталонки, защото стигаше до коленете, но бе широко, крачолите се ветрееха, въздухът влизаше свободно в тях. По-надолу се виждаха чорапите, които почти се допираха до него — чифт тънки сиви чорапи, красиво запретнати над жартиерите, а на краката му — чудо на чудесата! — не цели обувки, а (както им казвахме тогава) половинки. За едно леко облечено днешно дете това са дебели зимни дрехи; на мене ми приличаха на бански костюм, така непригодни бяха за сериозната благопристойна служба на облеклото.

Потвърждението на тези шивашки подробности е пред мене, защото ние с Маркърс се снимахме тогава и макар снимката да се осветила в единия ъгъл, а пейзажът и самите ние да сме застрашително наклонени на една страна, тази избледняла червеникавокафява фотография показва невероятната проникателност на камерата от онова време, когато тя не можеше да мами така лесно. Аз съм с итънска яка и папийонка, нося норфъкска куртка с висок ревер, с гравирани кожени копчета, кръгли като гюлета, добросъвестно закопчани догоре, и с колан, пристегнат повече, отколкото трябва. Панталоните ми са закрепени здраво под коленете с ремъчета от плат и с катарамии, скрити под дебелиите черни чорапи, чиито жартиери стигат малко под тях; това натоварваше двойно кръвообращението на краката ми. За да е пълна картината, ще кажа, че нося и чифт очевидно съвсем нови високи обувки, които изглеждат още по-големи, защото са нови, а петелките им — сигурно бях забравил да ги подвия — видимо стърчат.

Ръката ми е през рамото на Маркърс (аз бях с един-два инча по-висок от него, както и с година по-голям), застанал съм в любовната поза, която тогава бе позволена на мъжкия пол, когато искаше да се снима (студенти от последния курс и войници се прегръщаха на поразия), и макар че на тази злощастна килната фотография аз изглеждам така, сякаш се каня да съборя Маркърс, в същото време си личи, че съм привързан към него — така си и беше, макар че при неговата студенина и поради вродената му посредственост бе много трудно да го заобичаш. Не си подхождахме твърде по характер и бяхме събрани от обстоятелствата, които нямаха нищо общо с истинската природа на всеки от нас. Кръглото му лице гледа на света без особен интерес, самодоволно е приело положението, моето, малко продълговато, е смутено и издава напрегнатото съзнателно усилие да изглеждам както трябва. И двамата сме със сламени шапки, неговата

— с едноцветна панделка, моята — с двукольора на училището; и техните наклонени дъна и периферии образуват два рязко очертани диагонала, две наклонени плоскости, по които ние се носим стремително някъде надолу.

Ненапразно бях разтревожен от горещината, страданията ми бяха колкото духовни и хипохондрични, толкова и физически, защото аз все още наполовина вярвах, че съм способен да влияя на времето и тази нощ подготвих една хубавичка магия, която да понижи температурата. Но като болен, чиято треска се развива напук на усилията на доктора, времето не се поддаде и на следващия ден, когато офейкахме навън след закуска и стигнахме до ловното хранилище, живакът показваше почти 29°C и температурата продължаваше да се покачва.

Сърцето ми се сви и си наложих да попитам Маркърс:

— Чудя се дали да не се издокарам със спортния екип.

Той тутакси ми отговори:

— На твоето място не бих го направил. Само простаците носят училищната форма през ваканцията. Не е добър ден. И всъщност не би трябвало да носиш на шапката си лента с цветовете на училището, ама все едно че не ти го казвам. Абе, Лео, защо слизаш по чехли на закуска? Правят го само банковите чиновници. Може да си ги obuеш и след това, ако толкова искаш.

В много отношения Маркърс изглеждаше твърде зрял за възрастта си, както аз бях твърде зелен за моята. Когато спомена за банковите чиновници, трепнах и си спомних, че баща ми винаги слизаше по чехли на закуска. Но Маркърс бе улучил слепешката; никога не бях му споменавал за ниското социално положение на баща ми.

— Лео, има и още едно нещо, дето не бива да правиш. Като се съблечеш, ти си сгъваш дрехите и ги слагаш на някой стол. Е, не бива да го правиш. Остави ги там, където паднат — слугите ще ги приберат. Това им е работата.

Говореше, без да набляга на думите си, но така авторитетно, че аз нито за миг не се усъмних в неговата правота. За мен той бе арбитър на модата и елегантността, точно както аз бях — дори в по-малка степен — пръв Маг.

По време на вечерния чай някой ми каза:

— Личи си, че ти е горещо. Нямах ли някоя по-лека дреха?

Този глас не изразяваше особена загриженост, в него се долавяше скрита закачка и като си триех лицето с носна кърпа, защото все още не знаех, че потта трябва леко да се попива, аз веднага се опитах да се защитя:

— О, ама на мен никак не ми е горещо наистина. Ние просто тичахме.

— Тичахте в това време? — рече друг глас с пресилена въздишка, в която долових сарказъм — жив ужас за всеки ученик, — и както си бях сгорещен, пронизаха ме ледени тръпки и ми се стори, че чувам злобния, насмешлив вик „сразен“ и виждам ухилените лица.

Това наистина беше началото на едно невинно гонение, съвсем, съвсем невинно, прикрито зад усмивки и любезности, възрастните дори не биха употребили тази дума. Стана на мода да ми казват, щом ме видят:

— Здравсти, Лео, още ли ти е горещо?

Или:

— Защо не хвърлиш куртката? Без нея ще ти е по-удобно.

Казвах го с лек смях, защото това бе едно неосъществимо пожелание; в онези дни облеклото беше много официално и никак не бе лесно да си свалиш куртката. Започнах да се страхувам от тези закачки, те сякаш изникваха наоколо като газови горелки, които ме обгаряха и аз почервениях още повече. Страшното усещане, че съм станал пак обект на присмех, се върна с цялата си сила. Не мисля, че съм бил прекалено чувствителен тогава; от опит знам, че мнозина се боят от присмеха повече от всичко друго на света. Защо са избухвали войни, коя е причината да се протакат толкова дълго, ако не страхът от унижителна капитулация? Избягвах дори Маркърс, защото не смеех да му кажа какво ме измъчва.

През тази нощ измайсторих ново заклинание. Не можех да заспя, къде от възбуда, къде от отчаяние, а и абърдийският териер, комуто също бе горещо, непрекъснато се въртеше и си търсеше по-хладно място в леглото, докато накрая се намести на възглавницата ми. Под нея беше дневникът. Измъкнах го, без да събудя кучето, и в тъмнината успях да напиша новото заклинание — струваше ми се, че без тази формалност то щеше да е безполезно. Бе хубаво заклинание, замислено в късните часове на нощта, дето комай бяха недостъпни за

мен, и то подежда — на следващия ден термометърът не достигна 25°C, а аз се почувствах много по-спокоен, вече не ми беше толкова горещо.

Но сигурно това не ми личеше, защото по време ми вечерния чай онези добродушни шеги отново започнаха да се чуват. Понесох ги по-леко този път, защото бях брониран със знанието, което моите добронамерени мъчители не притежаваха — че температурата е спаднала. Ала те продължаваха да се занимават с мен и скоро бях толкова злочест, колкото и преди. Не можех да разбера, че au fond^[1] те се опитваха да покажат интерес към мене и използваха неподходящото ми облекло и зачервеното ми лице, за да ме предразположат. Беше ми два пъти по-тежко, че една норфъкска куртка не е подходяща за носене в Норфък; бях си представял, че тук всички ще са облечени така. Изведнъж зърнах образа си в огледалото и разбрах каква нелепа фигура представлявам. До този миг не бях се замислял за външния си вид; сега разбрах колко недодялан изглеждам и същевременно за първи път осъзнах ясно какво значи социално неравенство. Чувствах се съвсем не на място сред тези богати, елегантни хора, бях чужд на всичко наоколо. Нищо не сгорещява повече от смущението, лицето ми пламваше и по него се лееше пот. Де да можех да измисля някоя саркастична забележка, за да им платя със същата монета, да им отговоря като възрастен!

— Може и да ми е горещо — заявих предизвикателно. — Но отвътре съм студен, а всъщност аз съм едно леденостудено създание.

При тези думи те избухнаха в смях, а очите ми се напълниха със сълзи. Излях няколко глътки чай в гърлото си и отново започнах да се потя. Ненадейно откъм сребърния чайник долетя гласът на мисис Модсли. Той бе като поток хладен въздух, понесъл се към мене.

— Да не си забравил летните си дрехи вкъщи?

— Не... да... Сигурно мама е забравила да ги сложи в куфара.

Изведнъж проумях цялата чудовищност на тази забележка; едновременно и лъжех, и клеветях майка си, която положително щеше да ми купи по-леки дрехи, ако не я бях разубедил. Почувствах, че съм я опозорил в техните очи и избухнах в плач. За миг всички млъкнаха засрамено, само лъжичките потракваха в чашките; сетне прозвуча студеният, режещ глас на мисис Модсли:

— И няма ли да й пишеш да ти ги изпрати?

В отговор само преглътнах и тогава Мариан, която никога не ми бе правила забележки за облеклото, каза:

— О, това ще отнеме много време, мамо. Нали знаеш как се бави пощата? Днес е четвъртък, няма да ги получи по-рано от идната сряда. Нека да го заведе утре в Норидж и да му купя нови, пълен комплект. Нямах нищо против, нали? — обърна се тя към мен.

Смотолевих, че нямам. Но сред облаците, които бяха започнали да се вдигат, се появи още един, много по-черен.

— Нямам пари. Само петнайсет шилинга, осем пенса и половина.

— Това е без значение — рече весело Мариан. — У нас ще се намерят.

— Ама аз не мога да взема от вас — възразих. — Майка ми няма да се съгласи.

— Не забравяй, Мариан, че у тях той си има дрехи — рече мисис Модсли.

Аз трепнах, ала Мариан отвърна бързо:

— О, но ние ще му направим подарък за рождения ден. Майка ти няма да има нищо против, нали? Така той ще има два комплекта. Между другото, кога ти е рожденият ден? — попита тя.

— Ами, всъщност... право казано... на двайсет и седми.

— Как, този месец ли?

Нейният интерес ме накара да бъда откровен.

— Да. Аз... ъъ... роден съм под знака на Лъва, макар Лео^[2] да не ми е истинското име.

— А как е истинското ти име?

— Лайънел. Ама на никого не казвайте.

— Защо?

— Защото е много префърцунено.

Забелязах как тя се опитваше да проумее тази загадка на момчешкия ми разум, отказа се и рече:

— Но не е ли прекрасно, че е така скоро, искам да кажа, рожденият ти ден. Сега всички ще можем да ти подарим по нещо. Дрехите са най-добрият подарък. Да ти подаря ли лъвска грива?

Това ми се видя смешно, макар и мъничко глупаво.

— Или по-добре лъвска кожа? — продължи тя.

И аз се опитах да отвърна с шега:

— С нея май ще ми е топличко.

— Наистина — изведнъж тя доби отегчен вид и едва скри прозявката си. — Е, значи утре заминаваме.

— Не е ли по-добре да изчакате до понеделник? — намеси се майка ѝ. — Тогава ще дойде Хю^[3] и може да се съберете цяла компания за Норидж.

— Кой ще дойде? — попита Мариан.

— Хю. Пристига в събота. Мислех, че знаеш.

— Хю ли пристига? — попита мистър Модсли. В редки случаи и той даваше своя принос за поддържането на разговора.

— Да, и ще остане до края на месеца. Може и повече.

— Това сигурно ли е, мамо? — намеси се Денис. — На мен ми беше казал, че ще ходи в Гудуд^[4].

— Мисля, че тази година е решил иначе.

— Не искам да ти противореча, мамо, но ми се вижда малко вероятно Тримингъм да се откаже от Гудуд. Виж какво, той...

— Е, скоро ще се убедиш, че наистина има намерение да се откаже от Гудуд заради нас... Мариан, сигурна ли си, че не е по-добре да отложиш за понеделник?

Терзан от нетърпение, очаквах отговора ѝ. Кой беше този Хю или Тримингъм, който щеше да отнеме моето завоевание? Бях възмутен, дори започнах да го ревнувам. Неговото присъствие щеше да отрови цялото ми удоволствие от пътуването. И да чакаме до понеделник! При все това мисис Модсли ни бе дала ясно да разберем какво иска и никой, дори Мариан, не би посмял да отиде против волята ѝ.

— Не е ли по-добре да изчакаш до понеделник? — повтори мисис Модсли.

Мариан ѝ отговори начаса и сякаш две стоманени шпаги се кръстосаха във въздуха.

— Това няма да е никакво удоволствие за Хю, мамо. Той познава Норидж по-добре от нас. Няма да му се хареса да се мъкне по магазините — на всичко отгоре в тази жега. — Тя вдигна очи и погледна дяволито безизразното лице на майка си. — Освен това до понеделник Лео ще се стопи като восък и ще му трябва само една муселинена торбичка. Но, разбира се, ако някой иска да дойде с нас...

Погледът ѝ премина от лице на лице, в него се четеше не покана, а предизвикателство; и аз го следях, изпълнен с отчаяния страх, че

може да има желаещи. Нямаше. Всеки си намери някакво извинение. Моето ликуване сигурно биеше на очи.

— Значи може да отидем, нали, мамо? — попита Мариан.

— Разбира се, стига на баща ти да не му трябват конете.

Мистър Модсли поклати отрицателно глава.

— Но не в „Стърлинг & Портър“ — каза мисис Модсли, — както правиш обикновено. Там е безвкусица.

— Аз бих отишъл в „Чалоу & Крошей“ — изведнъж рече разпалено Денис. — Там може да се намери най-доброто.

— Не, Денис, не може — заяви майка му.

— Зная, че Тримингъм понякога си купува оттам вратовръзките — настояваше Денис.

— Лео има ли нужда от вратовръзки?

— Аз ще му платя една вратовръзка, ако обещаете да я купите от „Чалоу“.

Отново започна да ми става горещо.

— Хайде да направим така — рече Мариан, — нека всеки от нашето семейство да му подари по нещо и тогава всички ще бъдем виновни, ако Лео не е облечен добре.

— От мен гашите! — каза изведнъж Маркърс.

— О, Маркърс!

Хор от възмутени гласове посрещна неговата шега и той изглеждаше съвсем сконфузен, докато не се намеси майка му.

— Е, може аз да му ги подаря, момчето ми.

С изненада забелязах обичта, изписана на лицето ѝ.

Мариан каза, че ще провери какво ми е нужно. За тази цел трябваше да прегледа моя оскъден гардероб — цяло изтезание, изпълнило ме с ужас — но когато дойде мигът, в който тя, нежна, ефирна, развяла волани, се появи в стаята ми, приветствана от Маркърс, какво наслаждение бе само! Какво прераждане! Огледа подробно всяка моя дреха, почти с благоговение.

— Какъв красив реприз! — каза тя. — Да имаше и у нас някой, дете да може да замрежда така.

Не ѝ казах, че мама ги е закърмила, но сигурно се досети. Бързо схващаше как стоят нещата.

— Онези дрехи, дете ги имаш вкъщи, са чиста измишльотина, нали?

— Измишльотина? — повторих аз като ехо.

— Искам да кажа, че всъщност нямаш такива дрехи.

Аз кимнах, щастлив, че ме е хванала в лъжа, опиянен от споделената тайна. Но откъде ли би могла да знае?

[1] Всъщност (фр.). — Б.пр. ↑

[2] Лео (лат.) — лъв. — Б.пр. ↑

[3] Английското име Хю се произнася приблизително като думите кой (who) и ти, тебе (you). — Б.пр. ↑

[4] Хиподрум близо до град Чичестър, Съсекс. — Б.пр. ↑

ГЛАВА IV

Пътуването до Норидж бе повратен момент — то промени всичко. От самото пътуване ми е останало много малко, само някакво усещане за пълно блаженство, което се надигаше в мен, преливаше като вино в чаша. Обикновено купуването на дрехи ми се виждаше отегчително, защото аз не се гордеех с външността си и нямах причини за това. Струваше ми се, че тя съществува някак отделно от мен, но сега пламналото ми лице, което размиваше околните, ме накара да се убедя в обратното. Мисълта, че може да има нещо общо между мен и външния ми вид, бе като просветление и отначало доста ме разтревожи. Когато Мариан ми казваше, че едно нещо ми отива, а друго — не (тя нито за миг не се поколеба), когато разбрах, че я интересува не удобното облекло, а красивото, в мен се породило непознато чувство, чиято сладост помня и до днес, макар че така скоро се стопи. Завърнах се, изпълнен не само с усещането, че е прекрасно аз да бъда аз, но и с вътрешно задоволство от вида си.

Закусихме в „Мейдс Хед“ на Уенсъм стрийт и за мен това бе важно събитие, защото, докато баща ми бе жив, у нас се смяташе за голямо разточителство да идем в хотел-ресторант: ако се хранехме навън, то обикновено влизахме в някоя гостилница.

От Брандъм Хол тръгнахме рано и към обед вече бяхме свършили с покупките. Един след друг пакетите се трупаха в каретата, докато седалката пред нас бе направо засипана с тях. Не можех да повярвам, че повечето са за мен.

— Сега ли искаш да се премениш? — попита Мариан. — Или ще потърпиш да се приберем вкъщи?

Още си спомням с какво колебание размишлявах над този въпрос, накрая, за да удължа радостното си очакване, й казах, че ще потърпя.

Трябва да е било много горещо в Норидж — термометърът, когато отидохме да го видим доста по-късно този ден, все още

показваше 28,5°C, а сигурно е било и повече — но не си спомням да съм усетил жегата, при цялото си зимно облекло.

За какво ли сме си говорили тогава, та ми е останало усещане за криле и за пориви, за въздух, пронизан от полета на птица. За летеж във висините и за шеметно спускане надолу, за неуловими пъстроцветни отблясъци, потопени във водопади от слънце.

Навярно всичко зависеше от нейното присъствие и все пак, когато на обед тя ме отпрати да се позабавлявам за един час сам в катедралата, този възторжен унес не ме напусна. Несъмнено това се дължеше и на увереността, че скоро ще я видя отново; но никога не съм се чувствал в такава хармония с всичко наоколо. Сякаш самата катедрала, устремена цялата нагоре към своя прочут сводест покрив, изразяваше онова, което чувствах аз; и по-късно, когато напуснах прохладния полумрак, за да го заменя с горещината и слънчевия блясък навън, когато напуснах това царство на вечния покой — прочел словата, просто бях обаян — час по час вдигах глава нагоре, за да открия къде, в коя точка върхът на кулата пронизва небето.

О altitudo! Тя ме бе помолила да я чакам след час пред статуята на сър Томас Браун и от страх да не закъснея, отидох по-рано; каретата с двата си коня бе вече там, кочияшът вдигна камшик за поздрав. Аз обикалях наоколо, чудейки се кой може да е тоя сър Томас Браун и не смеех да седна вътре като собственик на каретата, когато забелязах Мариан в другия край на площада. Стори ми се, че се прощава с някого или поне зърнах нечия шапка, вдигната за сбогом. Тя тръгна бавно към мен, като си проправяше път през сънливото движение по улицата, и дълго не ме виждаше. После размаха слънчобрана си, украсен с бухнали рюшчета по края, и забърза.

Духовното ми преображение стана в Норидж; там аз като новоизлюпена пеперуда за първи път усетих, че имам криле. Но трябваше да дочакам закуската, та моето ново величие да получи публично признание. Новата ми външност бе посрещната с възторжени възклицания, сякаш всички бяха очаквали само този миг. Вместо газови горелки наоколо започнаха да избликуват фонтани. Накараха ме да се кача на един стол и да се въртя като планета около себе си, а те обсъждаха всяка отделна видима част от новото ми облекло, като подхвърляха възторжени или шеговити забележки.

— От „Чалоу“ ли купихте вратовръзката? — извика Денис. — Няма да я платя, ако не е оттам.

Мариан каза да. Както забелязах по-сетне, на нея си личеше името на друга фирма — в толкова много магазини бяхме влизали.

— Боже, каква студена личност — забеляза някой остроумно.

— Ами да — засмя се друг, — като лед студен, като ливада зелен. Започнаха да обсъждат зеления цвят на дрехите ми.

— Това е зелено сукно „Линкън“^[1] — заяви някой.

— Прилича на Робин Худ!

Аз бях възхитен от тази забележка и се видях да бродя из зелената дъбрава с девойката Мариан.

— Не се ли чувстваш друг сега? — попита ме някой така недоволено, сякаш аз бях отрекъл това.

— Да! — възкликнах. — Чувствам се съвсем друг човек.

Това си беше самата истина. Постепенно престанаха да ми обръщат внимание, както често става с децата, и аз слязох тронаво от своя пиедестал, съзнавайки, че моят час е отминал, но само какъв час бе това!

— Ела тук, момчето ми — рече мисис Модсли, — да те видя отблизо.

Аз пристъпих неспокойно, привлечен като пеперудка от бляска на очите ѝ, тези черни бляскави прожектори, чиято сила и въздействие никога не се променяха. Тя попипа меката тънка материя.

— Тези тъмносиви седефени копчета са хубави, нали? Да, много ти отива, надявам се, че и майка ти ще го хареса. Между другото, Мариан — добави тя, като се обърна към дъщеря си, сякаш аз и моите тревоги вече не съществувахме за нея, — намери ли време за малките ми поръчки, нещата, които ще ни трябват за едната седмица?

— Да, мамо — рече Мариан.

— А купи ли нещо и за себе си?

Мариан сви рамене.

— О, не, мамо, това може да почака.

— Не бива да чакаш много — прозвуча монотонно гласът на мисис Модсли. — Не срещнахте ли някого в Норидж?

— Ни жива душа — рече Мариан. — Бяхме страшно заети с покупките, нали, Лео?

— Да, вярно — отговорих аз с такава готовност, че забравих за онзи цял час, който прекарах сам в катедралата.

И ето че от враг лятото се превърна в мой приятел — това бе още една последица от покупките в Норидж. Имах чувството, че жегата ми е дарена, за да я използвам на воля и аз се скитах в летния зной, сякаш изследвах някаква нова стихия. Обичах да гледам как въздухът се издига, трепти и увисва тежко над тъмнозелените корони на дърветата в юлския ден. Харесваше ми това усещане за пълен покой, породено от жегата, или на мен така ми се струваше, сякаш цялата природа замирише в безмълвно съзерцание. Харесваше ми да докосвам знойния въздух с ръка, да го усещам около шията си, по коленете си, които сега бяха оголени за неговата прегръдка. Копнеех да навляза навътре, все по-навътре в него, да постигна по-голямо сближение, защото имам чувството, че тези усещания ще се натрупват и натрупват в мен, че ако става все по-горещо и по-горещо, аз ще проникна в самото сърце на горещината.

Зеленият костюм с неговите тъмносиви седефени копчета и отворена яка, дето тъй леко обгръщаше тялото, нежното бельо, чието докосване приличаше на милувка, чорапите — толкова тънки, че едва ли щяха да запазят краката ми от одраскване, половинките обувки — моята най-голяма гордост — това бяха само първите стъпки към пълното ми физическо сливане с лятото. Едно по едно щях да ги захвърлям и все не можех да реша в какъв ред, макар че този въпрос ме занимаваше. Коя дреха щеше да остане на мен последна, преди да настъпи пълното освобождение на голотата. Моите представи за благоприличие бяха съмнителни и неопределени, както и всичките ми познания по половите въпроси; и все пак те бяха достатъчно определени, за да копнея да ги отхвърля заедно с дрехите и да бъда като някое цвете или дърво — нищо да не стои между мен и природата.

Тези мои нудистки копнения трептяха в най-отдалечените кътчета на съзнанието ми, сигурно никога не съм мислил, че е възможно да се сбъднат. Междувременно гордостта от новите одежди промени, на някакво друго ниво на съзнанието, моето отношение към света и връзката ми с него. Новите дрехи винаги имат въздействието на стимулант, а обстоятелствата, при които получих моите, ги превърнаха в свръхстимулант. Перчих се, надувах се. Не че не бях способен да

изпитвам благодарност и благоговение; тези две чувства се събудиха в мен. Благодарност за подаръците — как можех да си помисля, че моите благодетели не ме зачитат, как можех да не ги зачитам аз, когато бях дарен с такъв залог за приятелство — и благоговение заради начина, по който ми дадоха всичко това: сметките растяха, трупаха се небрежно от магазин на магазин, сякаш парите не бяха нищо! Тези разходи бяха достойни за боговете, това бе някакъв друг свят на изобилие, различен от този, в който живеех аз. Моят разум не бе способен да го обхване, ала въображението можеше да си играе с него, защото за разлика от разума, склонен да отхвърля онова, което не разбира, моето въображение обичаше да съзерцава непостижимото и да се опитва да го разгадае, откривайки някъде негово подобие. И аз имах готово подобие. От тези ослепителни същества, обсипани със златни лири (а както предполагах, и със златни гвинеи), които пристигаха, отсядаха, заминаваха, явно недосегаеми за всякакви ограничения, каквито работата или роднинските връзки налагат, от тези жители на света, които го бяха превърнали в игрална площадка и ме държаха в своята власт (аз не забравях това), защото можеха да ме направят щастлив само с една усмивка или нещастен само с присмеха си — от тях до зодиакалните знаци — а те едва ли бяха по-величествени и по-прославени — нямаше и крачка.

В моя чеиз не липсваше бански костюм и понеже бях обхванат от нудистки настроения или пък защото си въобразявах, че ще изглеждам много хубав в него (денят, прекаран с Мариан, ме бе накарал да осъзная много неща за себе си), страшно ми се искаше да го облека. Признах си, че не мога да плувам, ако някой не ме държи, а Мариан каза, че ще уреди това. Но тук мисис Модсли решително се възпротиви. Майка ми й била писала, че съм болнав и лесно се простудявам и тя не искала да поеме подобна отговорност без нейно разрешение. Но, разбира се, нямала нищо против да гледам как другите се къпят.

Една група вече тръгваше за реката и аз едва имах време да пиша на мама, преди да се присъединя към тях. Беше събота, 14 юли — един безнадежден ден от метеорологична гледна точка, защото термометърът (сега исках температурата да достигне несравними

висоти) не показваше и 24°C. Но това беше тайна, която знаехме само ние с Маркърс и баща му; другите не бяха осведомени за истинското положение и високо се оплакваха от жегата. Взех си банския костюм, за да бъда в тон с настроението на останалите. И Маркърс си носеше банския, щеше да го облече, макар че и той като мен не можеше да плува. Както забелязах с печал, и двата ни костюма не правеха много отстъпки на голотата, вече бях премерил моя и той ми изглеждаше отчайващо обширен, а и Маркърс не беше по-добре.

Никога не бях ходил на такова къпане. Няма нищо чудно в това, защото в онези дни къпането бе развлечение за малцина и самата дума означаваше някакво по-силно преживяване, не както е сега. Бях изпълнен с любопитство и даже поизплашен — от самата мисъл, че трябва да се отдадем на някаква непозната, спотаено враждебна стихия. При все че моето запознаване с нея щеше да стане чрез другите, почувствах леки тръпки и ми премаля под лъжичката.

Тръгнахме вкупом надолу по пътеката, ние, шестимата — Мариан и Денис, млад мъж и момиче, чиито имена са записани в дневника, но лицата им не помня, и ние с Маркърс завършвахме шествието. Беше около шест часът следобед, жегата все още не намаляваше, но палещите лъчи на слънцето вече грееха по-меко и ласкаво. Минахме през една вратичка в плета и навлязохме сред дърветата, които се редяха от двете страни на пътя. По-сетне често минавах оттам, но никога не изпитах същото усещане за прохлада след жегата. Короните на дърветата бяха много гъсти, сякаш ни обгърнаха целите; тишината ни завладя, никой не проговори. Стигнахме до пътя и тръгнахме по него, а после се спуснахме бързо по стръмен горист склон, прехвърлихме няколкото стъпала на една ограда и стигнахме на поляната. С още една степен по-близо до новото преживяване! Изложени на подновените атаки на жегата, ние пак се разприказвахме и Маркърс ми рече:

— Тримингъм пристига довечера.

— О, така ли? — отвърнах без особен интерес, като си отбелязах на ум името, за да го запиша в дневника.

— Да, ама късно, ние ще бъдем вече в леглото.

— Бива ли го? — попитах.

— Да, само че е ужасно грозен. Не трябва да се стряскаш, нито да се издаваш с нещо като го видиш. Стяга се от това и се отдръпва, не

обича да го съжаляват. Нали разбираш, ранили са го във войната и после лицето му не могло да се оправи. Казват, че така ще си остане.

— Жалко за човека.

— Да бе, ама не го казвай нито на него, нито на Мариан.

— Защо не?

— На мама няма да ѝ се хареса това.

— Защо не? — повторих аз.

— Обещай, че няма да издадеш дори на кола на мъченията.

Обещах.

— Мама иска Мариан да се омъжи за него.

Мълчаливо преглътнах тази новина. За мен тя беше безкрайно неприятна. Вече страшно ревнувах Тримингъм и това, че бе герой от войната, не ми говореше в негова полза. Баща ми не одобряваше войната дотолкова, че когато ставаше въпрос за Англо-бурската война^[2], той бе на страната на африканерите. Винаги се включвах, когато пееха „Ний, кралице, твои сме войници“ и „Сбогом, Доли, и прости“ и едва не полудях от радост, като научих, че обсадата на Лейдисмит^[3] е свалена, но вярвах, че баща ми е прав. Може би Тримингъм си бе заслужил да го обезобразят. И защо ли мисис Модсли искаше Мариан да се омъжи за такъв ужасно грозен човек, който отгоре на всичко не беше и мистър.

Тъкмо прекосявахме една морава по настланата с каменни плочи пътека, водеща към извитата редица на тръстиките. Тя бе вдлъбната по средата и ние се насочихме към най-отдалечената ѝ част. Това бе една от онези обрасли с острица блатисти местности в Норфък, където расте и блатен памук; при все че жегата бе изсушила всичко наоколо, човек трябваше да внимава къде стъпва, за да избегне ръждивочервеникавите локви, скрити в тревата. Шляп, шляп в калта и по моите половинки обувки потекоха кафяви вадички.

Пред нас изникна някаква черна постройка, направена изцяло от метални пръчки, греди и отвесни подпори, подобно на бесилка. В нея имаше нещо застрашително, нещо безкрайно самотно. Взе да ми се струва, че не бива да се приближаваме много, че това нещо може да ни хване и нарани; чудех се защо вървим нататък тъй безгрижно. Бяхме съвсем наблизко, забелязах, че катранът навсякъде се е олющил, помислих си, че не е поддържана с години и в този миг сред тръстиките ненадейно изникнаха главата и раменете на някакъв мъж.

Той бе с гръб към нас и не ни чуваше. Изкачи се бавно по стълбите на площадката между нейните зъбчати колела и скрипци. Изкачи се много бавно, опиянен от самотата си; размахваше ръце и разкършваше рамене, сякаш искаше да се усети още по-свободен, макар че не носеше на себе си нищо, което да ограничава движенията му и за момент си помислих, че е гол.

Миг-два той стоя почти неподвижно, само пристъпваше и се канеше да скочи, а после стремително вдигна ръце нагоре, тялото му се изви като дъга и изчезна. Когато чух пляска на водата, разбрах, че реката е наблизо.

Възрастните се спогледаха слисано, а ние гледахме тях. Слисването се превърна в негодувание.

— Каква наглост! — каза Денис. — Мислех, че мястото е наше. Би трябвало да знае, че това е нарушение на чужда собственост. Какво ще правим? Да го изгоним ли?

— Не може да си иде в тоя вид — рече другият.

— Е, да му дадем ли пет минути да се изпари?

— Както искате, аз отивам да се преоблека — рече Мариан. — И без това ми отнема много време. Хайде Юлейлия (такова странно име имаше приятелката ѝ), ето я нашата кабинка, по-хубава е, отколкото изглежда.

И тя посочи към една дървена барака сред тръстиките, която като толкова други приличаше на изоставен курник. Двете отидоха там, като ни оставиха да се справяме с положението.

Спогледахме се нерешително и сякаш по взаимно съгласие започнахме да си проправяме път сред тръстиките на речния бряг. Водата още не се виждаше.

Изведнъж гледката се промени. Реката сякаш измести всичко наоколо — двете реки, бих казал, защото там имаше две отделни течения.

От другата страна на шлюза водата прииждаше, сякаш извираше от сянката на дърветата. Зелена, бронзова и златиста, тя течеше сред водораслите и тръстиките, пясъкът проблясваше, можех да видя рибките, които играеха в плитчините. Под шлюза реката се разширяваше и се превръщаше във вир — син като небето. Там не се виждаха никакви водорасли и само едно нещо бърчеше гладката водна повърхност — главата на натрапника.

Той ни видя и заплува към нас; ръцете му, бели в горната част и силно загорели надолу, пореха водата. Скоро можехме да видим очите му, втренчени в нас с онзи напрегнат поглед, който имат плувците.

— О, ама това е Тед Бърджес — рече тихо Денис, — наемателят на Блак Фарм. Не бива да се държим грубо с него — първо, земята от другата страна на реката е негова, пък и това няма да се хареса на Тримингъм. Ще водите, че ще бъда много любезен с него. Не плува лошо за фермер, нали?

На Денис, види се, му олекна, че няма да стане нужда да прави сцена, а аз се поразочаровах, защото вече я очаквах с нетърпение и си мислех, че Тед Бърджес не е от онези, дето можеш лесно да изгониш.

— Само ще му кажа здрасти — рече Денис. — С него не поддържаме светски отношения, но и няма защо да ни мисли за надути.

Бърджес вече плуваше съвсем наблизо под нас. Над водата се издигаше дебел кол, прикрепен със скоби към зидарията на шлюза. Изложен на капризите на времето, той бе съвсем разяден отстрани, а върхът му приличаше на копие. За това копие се хвана Тед Бърджес и започна да се изтегля нагоре. Като се наведе над острия връх, за да стъпи по-здраво, той изглеждаше така, сякаш всеки миг щеше да бъде набит на кол; сетне ръката му сграбчи една метална халка, забита в самия край на парапета, и той вече беше при пас; а водата се стичаше от него.

— Боже, какъв начин да излезеш на брега! — рече Денис и протегна сухата си ръка, за да стисне мократа ръка на фермера. — Нямах ли да е по-удобно от другата страна на шлюза? Там има стъпала.

— Знам — отвърна фермерът, — ама винаги го правя така.

Говореше с местен акцент, който придаваше някаква сърдечност и тежест на речта му. Погледна надолу към локвата вода, разляла се върху синкавата тухлена повърхност в краката му, и го досрамя, че е почти гол в присъствието на облечени.

— Не очаквах да намеря други хора тука — рече той извинително. — Жътвата започна и аз така се сгорещих от работа, че си помислих да дойда и да се топна малко, викам си, неделя е, така де. Ей сега тръгвам, само още един скок...

— Но моля ви се, няма защо да бързате заради нас — намеси се Денис. — И на нас ни стана горещо там горе в Брандъм. Между другото — добави той — Тримингъм пристига довечера, сигурно ще иска да ви види.

— Нищо чудно — каза фермерът и като махна с ръка за сбогом, се затича нагоре по стъпалата, оставяйки мокри стъпки след себе си.

Ние наблюдавахме как се хвърли във водата — най-малко от десет фута височина — сетне Денис рече:

— Мисля, че го накарах да се почувства като у дома си.

Приятелят му се съгласи. Те тръгнаха на една страна, ние — на друга, за да дирим някое по-скрито място сред тръстиките. Пухкавите им върхове кимаха подканващо. Помислих си, че оттук може да се вижда, но нас не могат да ни видят — беше така вълнуващо, тайнствено и уединено. Маркът взе да се съблича. Исках да го последвам, ала той ми рече:

— На твоето място не бих си сложил банския. Ще изглежда смешно, щом няма да се къпеш.

И си останах с дрехите.

Тръстиките прошумоляха и мъжете излязоха оттам, почти в същия миг вратичката на бараката скръцна и долетяха женски гласове. Всички се изкачиха по стълбичката на шлюза и аз ги последвах; струваше ми се, че вече не съм от тяхната компания. Бях донейде разочарован, като ги видях така хубаво облечени, сякаш щяха да се къпят с дрехи; спомням си, че банският на Мариан прикриваше тялото й по-добре от вечерните рокли. Те се забавиха по стълбите, като игриво се подканяха един друг да влязат във водата. Денис и приятелят му се дърпаха взаимно, докато течението ги отнесе отвъд шлюза, а Мариан, Юлейлия и Маркът останаха в плитчините, където водата бе само до кръста, краката им се виждаха — нежно бели върху златистия пясък — те газеха наоколо във водата с дълги неравни крачки, попадаха неочаквано в дупки, пръскаха се, пищяха и хихикаха, и се смееха силно. Дебелите им неугледни роби започнаха да прилепват и да приемат меките очертания на телата им. Станаха по-смели и заплуваха по-уверено, очите им се присвиха решително, брадичките им се вирнаха напред, със забавени, плавни движения протегнатите им ръце изтласкваха водата назад и после отново я загребваха. Плуването

вече им се удаваше с лекота; като се усмихваха блажено, те поемаха дълбоко и щастливо въздух.

Сякаш наблюдавах някакъв танц, ала не можех да се присъединя. Нямах сили да ги гледам повече, та отидох в най-отдалечения край на шлюза, откъдето се виждаше как Денис и приятелят му плуват по гръб в дълбокото; ту ритаха и водата се пенеше наоколо, ту неподвижно се вираха в небето и само лицата им се подаваха над повърхността. Докато ги гледах с възхищение, ала без желание да ги последвам, някъде под мен се чу шум — Тед Бърджес се бе вкопчил с ръце за кола и се измъкваше от водата. С изпъкнали мускули, с лице, напрегнато от усилието, той не ме виждаше и аз почти изплашено отстъпих пред това мощно тяло, което ми загатваше за непонятни неща. Отдръпнах се сред тръстиките и седнах там, а той се изтегна на слънце върху топлите тухли.

Дрехите му лежаха до него; одеве не си беше направил труд да потърси уединение в тръстиките. Както и сега. Мислеше си, че никой не го вижда и се отдаде на самосъзерцание. Мърдаше пръстите на краката си, дишаше усилено през носа, изстиска от кестенявите си мустаци няколкото капки вода, които бяха полепнали там, огледа критично цялото си тяло. Огледът го задоволи напълно. Аз, който познавах само невръстни тела и умове, в миг се изправих пред мъжествеността в нейния най-цъфтящ вид; чудех се какво ли е да си като него господар на тези крайници, надраснали нуждата от гимнастика и спортни площадки, съществуващи само заради собствената си сила и красота. На какво ли са способни, помислих си аз, когато искат да усетят силата си.

В лявата си ръка той държеше стръкче живовляк и го прокараваше леко по косъмчетата на дясната, а те блестяха на слънцето и бяха по-светли от кожата, която имаше цвят на махагон до над лакътя. Сетне протегна нагоре ръце — гръдният му кош бе така бял, сякаш принадлежеше на друг човек, само под шията кожата бе загоряла като медна броня; а той се усмихваше на себе си с потайна, доволна усмивка, която у друг би изглеждала детинска или безумна, ала у него те караше да си помислиш за контраста, за птичка, кацнала върху гривата на тигър — и този контраст бе в негова полза.

Чудех се дали бива да го наблюдавам скришом, но не можех да мръдна, без да се издам, а ми се струваше, че не е безопасно да го

безпокоя.

През цялото време другите не се обадиха, ала изведнъж откъм реката се чу вик:

— Ау, косата ми! Разплетете се, цялата е мокра! Няма да мога да я изсуша! Какво да правя сега? Аз излизам.

Фермерът скочи. Не дочака да изсъхне. Навлече ризата презглава, нахлузи кадифените панталони направо върху мокрите бански гащета, мушна крака в дебелите сиви чорапи, сетне — в обувките. Подир доскорошното му бездействие яростната енергия, която вложи в тези движения, почти ме изплаши. Най-много се затрудни с кожения колан, изруга, докато закопчаваше токата. Закрачи по площадката на шлюза и изчезна.

След миг се появи Мариан. Придържаше отпред дългия сноп на косите си. Те се виеха от двете страни на главата ѝ и в това имаше нещо познато, такива бяха косите на Девата от зодиака. Веднага ме забеляза; беше полузасмяна, полуядосана.

— О, Лео — рече тя, — седиш си там така доволен. Иде ми да те хвърля в реката.

Сигурно съм ѝ се видял изплашен, защото веднага каза:

— Няма де, няма. Само че си отвратително сух, пък аз бог знае кога ще изсъхна. — Огледа се наоколо и додаде: — Оня човек отиде ли си?

— Да — казах аз, доволен както винаги, че мога да отговоря на всеки неин въпрос. — Страшно бързаше. Казва се Тед Бърджес и е фермер. А ти познаваш ли го?

— Може и да съм го срещала — рече Мариан. — Не си спомням. Но ти нали си тук. И това е нещо.

Не разбрах какво искаше да каже, но ми прозвуча като комплимент. Тя отмина и влезе в бараката. Скоро и другите се върнаха. Маркъс дойде при мен и ми заразправя колко божествено било в реката. Завиждах му за мокрия бански костюм, който се бе свил и изглеждаше два пъти по-тесен; моят беше сух и аз го носех като символ на поражението. Трябваше дълго да чакаме дамите. Най-сетне Мариан излезе, като се стараяше да държи косата си колкото може по-далеч от себе си.

— Ох, никога няма да изсъхне — завайка се тя. — Капе ми на роклята!

Видя ми се странно, че е така безпомощна и отчаяна — тя, която винаги приемаше нещата с леко сърце — и то за някаква си дреболия като мокра коса.

Жените са много особени. Изведнъж ми хрумна нещо. Потръпнах от радост.

— Вземи банския ми костюм — казах аз. — Той е съвсем сух. Ако си го вържеш около врата, да пада отзад, можеш да си разстелеш косата върху него и тя ще изсъхне, и роклята ти няма да се намокри.

Спрях задъхан; това май бе най-дългата реч, която някога бях произнасял. Изплаших се, че няма да ме послуша — възрастните толкова лесно пренебрегват думите на децата. Умолително протегнах към нея банския си костюм, за да види колко е подходящ за целта.

— Може и да стане — рече тя нерешително. — Кой има карфичка?

Намери се карфичка, разстлаха банския върху раменете ѝ и аз получих поздравления за досетливостта си.

— Сега трябва да подредиш косата ми на него — рече тя. — Но внимавай да не скубеш. О-ох!

Отдръпнах се уплашено. Как бе възможно да съм ѝ причинил болка! Едва бях докоснал косата ѝ — при цялото си желание. Но я видях, че се усмихва и се върнах към задачата си. Наистина робувах на любовта — за първи път през живота си.

Вървахме заедно сред сгъстяващите се вечерни сенки и аз копнеех да бъда „нещо“ за нея, макар да не знаех точно какво. От време на време тя ме питаше как е косата ѝ и когато я докосвах, за да видя, преструваше се, че съм я дръпнал. Беше в особено, възбудено състояние, същото ставаше и с мен; и ми се струваше, че нашето опиянение извира от един и същ източник. Мислите ми я обгръщаха, проникваха в нея, аз бях банският костюм, на който лежаха косите ѝ, аз бях част от съхнещите ѝ коси, аз бях вятърът, дето ги сушеше. Имах чувството, че съм постигнал огромна победа, за която не можех да си дам сметка. Ала когато тя ми върна моята собственост, напоена с влагата, от която я бях спасил, и ми позволи още веднъж да пипна косите ѝ, сухи със сухотата, която ѝ бях спечелил аз, чашата на щастието ми бе пълна.

[1] Ярkozелено сукно, първоначално се произвежда в графство Линкъншър. — Б.пр. ↑

[2] Империалистическа война на Великобритания (1899–1902) срещу двете южноафрикански републики Трансваал и Свободното кралство Оранж. — Б.пр. ↑

[3] Град в Южна Африка, където англичаните са били подложени на продължителна обсада от бурите. — Б.пр. ↑

ГЛАВА V

В Брандъм Хол закуската започваше в девет часа с утринни семейни молитви. Четеше ги мистър Модсли, който седеше начело на масата (чиниите бяха на отделна масичка). Столовете бяха изтеглени назад и подредени покрай стените; мисля, че изглеждаха съвсем еднакви, но аз си имах любим стол, който си познавах по някои белези и винаги се стараех да седна на него. След гонга слугите влизаха един подир друг, начело с иконома, който придобиваше най-достолепния си вид. Все ги броях, но никога не излизаха повече от десет, макар да се говореше, че в къщата имало дванадесет. Семейството не присъстваше много редовно — мистър Модсли бе винаги на мястото си, за нас с Маркъс това бе въпрос на чест, Денис идваше понякога, а Мариан, която рядко се явяваше в началото, редовно пристигаше посред закуска. Обикновено присъстваха повече от половината гости. Маркъс ми каза, че това не било задължително, но според него в повечето семейства, които не са съвсем безнравствени, имало утринни молитви (не посмях да му призная, че в нашето няма). Баща му се радваше, ако човек ги зачита, но не би му се сърдил, ако не ходеше.

Отпървом слушахме седнали, после се обръцахме и коленичехме на пода. Докато седяхме, мистър Модсли четеше откъс от Светото писание, когато коленичехме, четеше молитви; произнасяше ги като мирянин, равно, ала не без благоговение; по природа бе тъй тих, че каквото и да правеше, отиваше му.

Докато бяхме седнали, можехме най-удобно да наблюдаваме гостите или слугите, което бе по-лесно, защото те се настаняваха точно срещу нас. Маркъс донейде знаеше тайните им; например научаваше кой си има неприятности и защо. Ако успеехме да си представим, че някой от тях е плакал, това придаваше нещо вълнуващо на утринната церемония. Сетне, коленичили, можехме да притиснем очи с кокалчетата на пръстите, докато заиграят цветни кръгове пред тях, или да наблюдаваме съсредоточено околните със силно присвити очи.

Поставяхме си за цел да продължим крадешком това занимание, без да си навличаме упреци в непочтителност.

Тази сутрин, моята първа неделна сутрин в Брандъм Хол, Маркът не слезе на закуска с мен. Каза, че не му е добре. Той не захвана да размишлява дали трябва да стане от леглото, или не, както бих направил аз, нито пък поиска разрешение за това, просто остана да се излежава. Бледите му страни бяха леко зачервени, очите му блестяха.

— Не се притеснявай за мен — рече той. — Все някой ще дойде. Предай моите почитания на Тримингъм.

Като реших да кажа на мисис Модсли веднага след молитвите (освен дето наистина се безпокоях за здравето му, виждах се и като вестител на лоши новини), дочаках последния удар на гонга и мигом се намерих на върха на голямото двойно стълбище. Не беше трудно да се сетя от коя страна трябва да мина този път.

Тримингъм, спомних си аз, докато подскачах надолу по водопада от стълби (онази сутрин бях червенокож индианец; като се спусках по бързея, трябваше да бъда нещо като пътешественик в непознати земи). Тримингъм, този безмистърен Тримингъм, за когото майката на Мариан искаше да я омъжи. Ами ако тя не искаше да се омъжи за него? Самата мисъл, че някой може да противоречи на Мариан или да я застави насила да извърши нещо, никак не ми се нравеше. Този Тримингъм тежеше като бреме в мислите ми. Може би щях да успея да направя заклинание против него. Докато го съчинявах наум, стигнах до моя любим стол и си придадох спокойно изражение на лицето. Другите гости вече влизаха и един от тях седна до мен. Нямаше нужда да ми казват кой е той. И макар да бях предупреден, аз се стреснах.

На обърнатата към мене страна на лицето му имаше сърповиден белег, който минаваше от окото до ъгълчето на устата, сгърчената кожа опъваше окото надолу, като оголваше ивичката червена лигавица от вътрешната страна на клепача и разтягаше устата така, че се виждаха венците. Помислих си, че това око никога, дори насън не се затваря, нито пък устата. Както разбрах по-сетне, той си беше пуснал мустаци, за да прикрие това, ала те бяха редички и не вършеха работа. Окото малко сълзеше — докато го гледах, той попи влагата с носна кърпичка. Цялото му лице беше разкривено, бузата с белега изглеждаше много по-къса от другата.

Реших, че е невъзможно човек да го хареса и начаса започна да ми се харесва повече. Нямахте защо да се страхувам от него. Не беше опасен, дори ако не считаме неизгодното му и съмнително обществено положение; според моите пресмятания той стоеше по-ниско от един джентълмен и по-високо, е, от човек като Тед Бърджес например. Защо ли тогава се бях заплеснал толкова по него? Сигурно заради грозотата му. Според мен в това семейство всички бяха религиозни и навярно той беше някакъв храненик, на когото държаха, отнасяха се към него добре от християнско милосърдие. Трябва да е така, мислех си аз, докато слушах с повече от обичайното си усърдие кратката молитва.

Не ми се удаде възможност да предам поздравите на Маркъл, защото новодошлият бе седнал от другата страна на масата, която едва ни побираше; и други гости бяха пристигнали в събота, докато ние се къпехме. Мариан беше до Тримингъм, откъм нормалната му страна. Скоро взех да си мисля, че той е като двуликия Янус. Седнали така един до друг, двамата ми напомниха за Хубавка и Чудовището. Колко мило от нейна страна, помислих си аз, че си прави толкова труд заради него! Гледаше го внимателно, с широко отворени очи, нещо, което рядко правеше за някого, освен за мен от време на време.

Мъжете се разхождаха наоколо и ядяха прави овесени ядки. Това, както ми каза Маркъл, било de rigueur^[1], само простаците ядели кашата си седнали. И аз се разкарвах наоколо с моята чиния, като се страхувах да не я разсипя. Но дамите останаха седнали. Мисис Модсли изглеждаше погълната от мислите си. Нейният непроницаем, точно прицелен поглед се спря няколко пъти на Тримингъм — тя нямаше защо да го търси с очи, знаеше къде да гледа. Мен не ме и забеляза, а когато най-сетне привлякох вниманието ѝ, закуската бе свършила. Тъкмо ставахме от масата, и тя ми каза:

— О, Маркъл не е ли тук?

Дори не беше забелязала, че го няма, а той бе нейният любимец. Ала тя отиде направо в стаята му, където я последвах и аз, след като се уверих, че пътят е свободен. За мое учудване на вратата имаше забоден с две кабарчета плик, на който пишеше „Не влизай!“. Това бе предизвикателство и аз тутакси го приех — и бездруго стаята беше моя и на Маркъл и никой нямаше право да ме държи отвън. Открехнах вратата и подадох глава вътре.

— Какво става? — попитах аз.

— Много мило от твоя страна, че се домъкна да ме видиш — рече вяло Маркърс. — Само недей да влизаш. Имам главоболие и червени петна и мама смята, че може да е дребна шарка. Не ми каза, но аз се сетих.

— Закърсал си я, брат ми — отвърнах аз. — Ами нали карантината беше сигурна работа?

— Понякога болестта се развива и след това. Докторът ей сега ще дойде, той знае. Колко весело ще бъде, като те хване и тебе. Може всички да се изринем, като в училище. Тогава няма да има нито крикет, нито бал, нито нищо. Божке, ще си умра от смях!

— Ще играем ли крикет?

— Да, ние играем всяка година. Така ония мируват.

— Ами бал? — попитах разтревожено. Тук не се чувствах на висотата на положението.

— Да, той е за Мариан, за Тримингъм и за всичките ни съседи. Ще бъде в събота, на двадесет и осми. Мама вече е изпратила поканите. Леле божке! Тука ще заприлича на болница дотогава.

И двамата се захилихме като хиени, а Маркърс рече:

— Я не стой тук да дишаш моите проклети бацили.

— Боже господи, може и да си прав. А, тъкмо се сетих, трябва ми молитвеникът.

— Какво, на литургия ли си полетял?

— Ами рекох си, защо да не отида.

— Много сваятно от твоя страна, само че никой не те кара.

— Абе не ща да нарушавам традицията. С нашите ходим понякога — обясних снизходително. — Какво ще кажеш, ако се намъкна вътре да си взема оная тухла, молитвеника?

Предишният срок беше на мода да се казва на книгите тухли.

— Добре, ама гледай да не дишаш.

Напълних дробовете си с въздух, втурнах се към скрина, грабнах молитвеника и червен като рак, се добрах до вратата.

— Браво, брат ми, мислех, че няма да можеш — рече Маркърс, докато си поемах дърх. — А имаш ли някой мангиз да дърннеш в дискаса?

Отново се гмурнах към скрина, но този път трябваше да изплувам за въздух. Поех си дълбоко дърх и ясно усетих как няколко бацила с големина на комари се спускат в дихателното ми гърло. За да

се разсея, отворих кесийката си и я помирирах. Новата кожа издаваше остър приятен мирис като флаконче с амонячна сол, а в средното отделение, което се затваряше с пружинка, бе скътана половин лира. В другите отделения имаше още монети, подредени според стойността им, в най-външното бяха пенитата.

— Мама все ще пусне нещо, ако я помолиш — каза Маркърс. — Сигурно и така ще ти даде. За тия работи е много разбрана.

В пристъп на чисто мъжка потайност по паричните въпроси аз си прехапах езика.

— Ще си помисля — рекох, като стиснах кесийката в ръка, а монетите звъннаха възхитително в нея.

— Е, гледай да не фалира банката заради тебе. Заминавай, нашия, и не прекалявай с молитвите.

— Бай-май, преструвански! — отвърнах аз.

Вкъщи разговаряхме по един начин, в училище — по друг: това бяха два различни езика. Ала когато бяхме насаме с Маркърс или се случеше нещо вълнуващо — като неговата предполагаема шарка например — ние преминавахме на училищния жаргон. Само когато Маркърс ме просвещаваше в *les convenances*^[2], както го наричаше, защото обичаше да си пробутва френския от време на време, той се придържаше към обикновения език. *Les convenances* бяха голяма работа.

Някъде в слънчевата част на къщата, в забранената зона на възрастните, навярно в подножието на голямото стълбище, се събирахме за църква. Тук цареше друга атмосфера: гласовете и движенията бяха станали сдържани, всеки бе приел чинно изражение. Възхищавах се от богато украсените молитвеници на жените. Мъжете сигурно криеха своите, ако изобщо ги имаха. Носех итънския си костюм, Маркърс каза, че е подходящ, можех да облека другия по-сетне. Като изобразих на лицето си набожно смирение, взех да се мотая сред гостите, ала никой не ми обърна особено внимание; само мисис Модсли ме дръпна настрана и рече:

— Искаш ли да пуснеш нещо в дискаса?

И пхна един шилинг в ръката ми. Изведнъж се почувствах страшно богат и ми хрумна нещо: „Дали да не сменя шилинга с по-дребна монета? Ще има какво да разказвам на Маркърс“. Не, помислих

си аз, не бива. Още се бавехме, нетърпението се предаде и на мен, църквата не чака. Мистър Модсли извади часовника си и рече:

— Тримингъм ли чакаме?

— Е, само още минутка — отвърна жена му.

Мама бе сбъркала — не отидохме с карета, църквата бе само на половин миля от Брандъм Хол. Виждаше се отвсякъде, човек веднага я забелязваше, освен това тя се издигаше точно зад игрището за крикет. Пръснахме се къде по двойки, къде по тройки, а не в редица по двама, както в училище. Там предварително се уговоряхме кой до кого ще върви. Беше ми малко неудобно без Маркъс и се опитах да се присламча първо към една от двойките, после — към друга, но като видях, че са погълнати в разговор, тръгнах сам. По-сетне Мариан, която също вървеше сама, дойде при мен и аз ѝ казах за Маркъс.

— Сигурно ще се оправи — рече тя. — Може да е слънчасал малко.

Отгоре слънцето печеше, долу вятърът ни засипваше с прах.

— Сега вече суха ли ти е косата? — попитах със загрижен вид.

Тя се засмя и отвърна:

— Благодарение на твоя бански костюм.

Почувствах се горд, че съм ѝ бил полезен с нещо, ала не можах да измисля кой знае какво в отговор.

— Косата ти само случайно ли се разплита?

Тя отново се засмя и рече:

— Нямах ли сестри?

Това ме учуди и наскърби — в Норидж ѝ бях разказал всичко за семейството си, макар иначе да бях затворено дете.

Напомних ѝ за Норидж.

— Но разбира се, че ми каза — рече тя. — Много добре си спомням. За толкова неща имам да мисля, че просто забравих. Ужасно съжалявам.

Никога не бях я чувал да се извинява и това ме изпълни с особено сладостно усещане за власт, ала като не знаех какво друго да кажа, аз се заех да разглеждам Мариан — сламената ѝ шапка с панделка, подобна на вятърна мелница, разпънала крила, дирята, която светлосинята ѝ пола на цветчета оставяше в прахта. Ненадейно с крайчеца на окото си зърнах Тримингъм, който ни следваше, той не се бавеше като нас и скоро щеше да ни настигне. Не исках това и

пресметнах колко време ще му трябва, за да се изравни с нас, но накрая се видях принуден да ѝ кажа:

— Тримингъм идва отзад.

Казах го така, сякаш беше полицията или някаква болест, или нещастие.

— О, така ли? — рече тя и извърна глава назад, ала не го извика, нито му махна и Тримингъм забави крачка, а когато все пак ни настигна, за мое голямо облекчение ни подмина с усмивка и се присъедини към хората пред нас.

[1] Правило (фр.). — Б.пр. ↑

[2] Нормите на приличие (фр.). — Б.пр. ↑

ГЛАВА VI

Не помня как пристигнахме в църквата и кой ми каза къде да седна. За това се бях тревожил през цялото време, защото знаех, че е важно. Но си спомням, че бяхме в нефа, разположен напречно на редиците от богомолци и с едно-две стъпала по-висок от тях. Някакъв църковен служител ми предложи молитвеник и псалтир, а аз с удоволствие му показах, че си имам и двете.

Изпитах облекчение, че най-сетне съм в църквата, сякаш бях хванал влака в последния момент. Изпървом прегледах псалмите за деня и преброих колко строфи съдържат, защото знаех, че ако са повече от петдесет, може да ми призлее и да се наложи да седна — нещо, от което се боях, защото хората се обръщаха да ме гледат, а порано един-два пъти се бе случвало да ме изведат и да ме оставят да си почина в притвора, докато ми помине. Доставяше ми удоволствие да бъда център на внимание, но се боях от пристъпа — от студената пот, от треперещите колене, от въпроса колко още ще издържа. Навярно това бе знак, че религията не ми понася. В онези дни богомолците бяха по-издръжливи и пееха псалмите до края.

Ала този път имаше всичко на всичко четиридесет и четири строфи, това ме успокои и се огледах наоколо за нещо, с което да се занимавам. Стената на нефа бе покрита с паметни плочи и на всяка от тях се срещаше едно и също име. „В памет на Хю Уинлав, шести виконт Тримингъм. Роден 1783, умрял 1856.“ Огледах ги внимателно. Оказа се, че всички тези виконти се наричат Хю. Бяха изписани имената на седем от тях, ала трябваше да бъдат осем, не — девет. Петият липсваше, не пишеше нищо за него. Нямах го и деветия. „В памет на Хю, осми виконт Тримингъм. Роден 1843, умрял 1894.“ Това накърняваше моето чувство за пълнота. Още по-смущаващо бе, че двама от виконтите ни в клин, ни в ръкав се наричаха Едуард. Какво ли се бе случило с петия виконт, та нямаше паметна плоча за него? Той бе живял толкова отдавна, че навярно беше попаднал в един от онези щастливи периоди на историята, когато тя, изглежда, е минавала без

дати. Осмият виконт бе умрял през 1894 година, значи трябваше да има девети. Но защо ли не пишеше нищо за него?

Изведнъж се сетих, че може да е още жив.

Това откритие или по-скоро предположение, защото не бях съвсем убеден в истинността му, предизвика прелом в моето отношение към насъбраните там виконти. Отпървом те представляваха за мен нещо като църковен инвентар, съвсем мъртви, усопши навеки, по-мъртви и по-усопши, отколкото ако имаха нормални гробове вместо тези плочи по стената. Виконтите сякаш бяха излезли от учебника по история: делата им, за които се споменаваше, бяха като от учебник по история, битките, които са водили, титлите, които са получавали, властта, която са притежавали. Нима имаше нещо по-мъртво от това? За техните подвизи можехме да научим от някой учебник, да ги забравим, да ни изпитат за тях, навярно щяха да ни накажат за забравянето. „Препиши десет пъти шести виконт Тримингъм.“

Но ако наистина имаше девети виконт, който не бе зазидан в някоя стена, ами се разхождаше наоколо, тогава цялото семейство щеше да оживее, то нямаше да принадлежи вече на историята, а на днешния ден и черквата щеше да бъде цитаделата на неговото величие — черквата с Брандъм Хол.

Замислих се над това и ми се стори, че всички членове на семейство Модсли са наследили славното име Тримингъм. Това си беше тукашна работа и те го добиваха заедно с правото на собственост върху Брандъм Хол. В такъв случай същото важеше и за гостите им, а значи — и за мен!

Сияние, по-ярко от слънцето, заля нефа. Разля се и в душата ми и като литна нагоре и на всички страни, започна да приема очертанията на Зодиака — моята любима религия.

Мисли повече за добродетелта, казваше майка ми и никак не ми бе трудно да го правя, защото притежавах някаква вродена склонност към благоговение. В училище вземах уроци по пеене и там бях научил една песен, „Вовек ще славословя милостта ти“, пеех я с упоение — чувствах, че наистина мога да съзерцавам божията милост и вовеки да я славословя, стига да не е стоешком; ала за мен тази милост беше просто един от атрибутите на Всевишния, нямаше нищо общо с човешката греховност. По същия начин не виждах и никаква особена връзка между милосърдието и нравственото поведение на хората. За

мене милосърдието не бе пример за подражание, по-скоро представляваше някаква абстракция, предмет на съзерцание, част от съвършенството на Небесните тела, макар че ме привличаше не добротата им, а тяхната недосегаемост за земните злини, които ме гнетяха. Дори не помислях да сравнявам съдбата си с тяхната, виждах само контраста.

Унесен в съзерцание на абсолютното, аз пропуснах част от службата и тревожното ми предчувствие за дължината на псалмите се върна, но беше мимолетно. На четиридесетата строфа си проверих симптомите и намерих, че всичко е нормално — знаех от опит, че от още четири строфи нищо няма да ми стане.

Но ето че отекнаха застрашителни звуци, свещеникът занарежда по-бавно, долових по-плътни нотки в гласа му: „Господи, отче небесни“. Изстинах. Литанията нямаше да ни се размине. Извадих часовника си — знаех, че най-добре понасям изпитанието, гадаейки колко ще трае.

Обикновено аз напълно изключвах съзнанието си за песнопенията и чаках монотонния брътвеж на свещеника да смени ритъма си — сигурен знак, че краят приближава. Ала този път някои от думите му достигнаха до мен и „окаяните грешници“ от литанията отекнаха заплашително в съзнанието ми.

Възнегодувах в себе си. Защо трябваше да се наричаме грешници? Животът си беше живот и хората се държаха с тебе така, че навремени ти причиняваха болка. Сетих се за Дженкинс и Строуд. И те ли бяха грешници? Никога не бях ги смятал за такива, дори в разгара на гонението, те си бяха момчета като мен, поставиха ме натясно и имах нужда от цялата си съобразителност, за да се измъкна. И аз се измъкнах, платих им със същата монета. Ако ги бях смятал за грешници, нуждаещи се от божията милост, историята на моето избавление щеше да загуби цялата си прелест. Нямаше да имам никаква заслуга за собствената си победа, всичко щеше да е в божиите ръце, не в моите, и дори можеше да се наложи аз да се изповядам като грешник, задето бях направил заклинанията.

Не, помислих си аз, изпълнен с още по-силно негодувание, животът си има свои собствени закони и от мен зависи дали ще успее да се защитя от всяка случайност, без да се разкайвам лицемерно за свои или чужди грехове. И какво ползува човека, сполетян от зло, да

назовава тия, що го мъчат, грешници окаяни? Или би считал себе си окаян грешник? Никак не ми се правеше приравнителната страна на тази грешническа философия, все едно да играем крикет в дъжда и всеки да има оправдание — боже, какво тъпо оправдание! — за слабата си игра. Смисълът на живота е в изпитанията, той е проверка на мъжеството, на човешката предприемчивост и изобретателност; и аз копнеех да се подложя на тази проверка, не исках да падам на колене и да се зова окаян грешник.

Ала самата представа за добродетелта ме привличаше, защото за мен тя не беше обратната страна на греха. Представях си я сияйна, абсолютна, неизменна, извор на сили като слънцето, нещо, което да боготворим, но отдалече.

Тя бе част от моята представа за цялото това общество на виконти, бе достояние и на семейство Модсли, които я притежаваха донякъде като техни наместници, но все пак в достатъчна степен, за да се различават от простосмъртните. Те бяха някаква отделна раса от свръхсъщества, недосегаеми за житейските закони, на които са подвластни малките момченца.

Тъкмо стигнах до това заключение, и обявиха последния псалм. Каква дълга служба, почти ненадминато постижение — беше дванайсет часът и петдесет и две минути. Помощниците на епитропа обикаляха и събираха лептите, един от тях се изкачи по стъпалата в нефа, а изразът на лицето му ме убеди за лишен път, че ние сме нещо специално — толкова бе почтителен.

На връщане от църква аз отново се оказах петото колело на колата, този път Мариан не тръгна с мен. Тя веднага отиде начело на нашата малка процесия, сякаш отнапред си го бе намислила. Аз се тътрех най-отзад и се стараех да прикрия самотата си, като се правех на турист, който разглежда околността. Но отново се оказа, че не съм последен. Тримингъм бе останал на входа на църквата, за да побъбри с клисаря, който имаше най-малкото угоднически вид. Бях озадачен от прекаленото внимание, което му оказваха, и още се възмущавах от това, когато той ме настигна и, да си призная, ми рече с най-любезен тон:

— Струва ми се, че не ни представиха. Името ми е Тримингъм.

Тъй като нямах опит в обществото, не се досетих, че и аз трябва да му кажа името си; май не беше много скромнен и ми се стори доста

глупаво, дето си въобразяваше, че не му знам името, след като то не слизаше от устата на всички.

— Как сте, Тримингъм? — отвърнах сдържано, сякаш исках да кажа: „Тримингъм си и не забравяй това“.

— Можеш да ме наричаш Хю, ако искаш — рече той, без да съм го питал. — Не вземам пари за това.

— Но името ви е Тримингъм, нали? — не се сдържах аз. — Вие самият ми го казахте. — За всеки случай, пък и с известно лукавство добавих: — Мистър Тримингъм, искам да кажа.

— Само първия път позна — рече той.

Обзет от любопитство, аз се вгледах в обезобразеното му лице, в белега на бузата, в сълзящото му око и разкривената уста, сякаш така щях да науча нещо. После заподозрях, че се шегува с мен.

— Ама нали на всички мъже казваме мистър?

— Съвсем не — отвърна той. — Ами докторите например, или професорите?

Веднага забелязах слабото място на това твърдение.

— Но на тях казваме доктор или професор. Те си имат... имат си титла.

— Е, и аз си имам титла — рече той.

Тогаваш истината в миг ме озари, това беше като някакъв проблясък на свръхестественото. Бавно, с усилие рекох:

— Вие сте *виконт* Тримингъм?

Той кимна.

Трябваше да знам всичко съвсем точно.

— Вие сте *деветият* виконт Тримингъм?

— Да — рече той.

Като се свързах от изумлението, което ме накара да загубя и ума, и дума, първият ми порив бе да се почувствам обиден. Защо не ми бяха казали? Можех съвсем да стана за смях. А после още по-силно ме порази мисълта, че е трябвало сам да се досетя. То си бе очевидно от самото начало, твърде очевидно. Ама и аз бях един! За мен две и две никога не беше равно на четири, стига да можех да го направя на пет.

— Не трябва ли да ви наричам милорд? — попитах най-сетне.

— А, не — рече той, — не в обикновен разговор. Може би ако ми пишеш писмо с молба за покровителство... Но Тримингъм си е съвсем правилно, ако го предпочиташ пред Хю.

Бях поразен от неговата снизходителност. Съмнителният безмистърен Тримингъм от моите представи изчезна съвсем и на негово място се появи деветият виконт Тримингъм, който според мен беше девет пъти по-знаменит от първия. Никога не бях виждал истински лорд, нито се бях надявал да видя. Нямах значение как изглежда, на първо място той беше лорд, а човешко същество с лице, тяло и крайници — едва ли не на последно.

— Но ти не ми каза името си — рече той.

— Коулстън — произнесох с усилие.

— Мистър Коулстън?

Аз се изчервих от това жегване, макар да бе съвсем леко.

— Малкото ми име е Лео.

— Тогава ще те наричам Лео, ако може.

Едва промълвих нещо. Боя се, че забеляза промяната — помощникът на епитропа и клисарят се бяха държали с повече достойнство от мен.

— И Мариан ли ти казва Лео? — попита изведнъж той. — Видях те да говориш с нея тази сутрин.

— О, да! — отвърнах с възторг. — Аз пък ѝ викам Мариан, тя ме помоли. Нали е чудо момиче?

— Ами да, така е — рече той.

— Аз я наричам потресаваща, тоест направо не знам как да я наричам — завърших със запъване. — Бих направил всичко за нея.

— Какво би направил например?

Веднага подуших клопката, усетих, че са ме хванали в самохвалство. Това, което можех да сторя за нея, бе толкова незначително.

Като си помислих кое е във възможностите на едно малко момче, казах:

— Ами ако я нападне някое голямо куче, ще я спася, то се знае, бих могъл да изпълнявам и разни поръчки — да занеса нещо, да предам някое съобщение.

— Това наистина ще ѝ бъде от полза — рече лорд Тримингъм. — Много любезно от твоя страна. Искаш ли още сега да ѝ предадеш нещо?

— Леле божке, ама разбира се! Какво да кажа?

— Кажи й, че молитвеникът й е у мен. Забравила си го е в църквата.

Винаги доволен да потичам, припнах напред. Мариан вървеше с непознат мъж — от новопристигналите снощи. Повъртях се около тях.

— Моля те, Мариан — казах, като се стараех да не изглеждам досаден. — Хю ме помоли да ти предам...

Тя ме погледна объркано.

— Кой те помоли?

— Да, Хю ме помоли...

— Ама, Лео — рече тя любезно, ала с известно раздражение в гласа, — кой те е помолил да ми предадеш?

Думите Хю, ти, кой затанцуваха, съвсем еднакви, в съзнанието ми и аз страшно се смутих.

— Не кой — заекнах аз, — ами Хю.

Все още изглеждаше озадачена, та добавих:

— Хю бе, нали го знаеш? Хю, виконтът.

И двамата се засмяха.

Ужасно се засрамах. Боях се тя да не си помисли, че се подигравам с малкото му име.

— Сбърках ли нещо? — попитах аз. — Той ме помоли да го наричам Хю.

Бях виждал името написано, но не помнех как го произнесе той.

— Да, но то се произнася Хю — рече тя. — Ю като... е, като юни или тю, или фю. Боже, какви думи. Все пак би трябвало да се сетя, помислих си... Та какво ти каза Хю?

— Каза, че молитвеникът ти е у него. Забравила си го в църквата.

— Да, вярно... каква съм разсеяна! Всичко забравям. Много съм му благодарна.

Препуснах обратно и му предадох нейните думи.

— Само това ли каза? — попита Тримингъм. Изглеждаше разочарован. Навярно и той като мен очакваше, че тя ще пристигне начаса, за да предяви правата си над молитвеника.

Пред входната врата бе спряла висока двуколка. Колелата й бяха боядисани в жълто и черно, имаха много тънки спици и бяха обвити с каучук. Един коняр държеше поводите на коня.

— Знаеш ли чий екипаж е това? — попита лорд Тримингъм.

Изглежда, вече се бе съвзел след отчайващата история с молитвеника. Казах, че не знам.

— На Франклин е, на доктор Франклин. Но не бива да му казваш мистър, той не е хирург.

Не ми беше съвсем ясно какво иска да каже, но се засмях послушно. Вече бях успял да се привържа към лорд Тримингъм, макар да не знаех кое точно ми харесва у него — виконтът или човекът.

— Докторите винаги идват по обед, това им е навик.

Осмелих се да попитам:

— Ами как разбрахте, че е дошъл доктор Франклин?

Той повдигна рамене.

— Е, аз познавам хората тук.

— Разбира се, всичко тук ви принадлежи, нали? — попитах аз. После изрекох нещо, което бях премислил: — Вие сте гост в собствения си дом!

Виконтът се усмихна.

— Да, за мое голямо удоволствие — каза той малко хладно.

Тъкмо се готвех да се измъкна след закуска и мисис Модсли ме повика при себе си. Винаги ми беше трудно да се приближа до нея, да прекося черния лъч на погледа ѝ. И положително ми личеше, че отивам неохотно.

— Маркъс нещо не е добре — рече тя — и докторът нареди да пази леглото за ден-два. Не е заразно, но за всеки случай ще те преместим в друга стая. Струва ми се, че пренасят нещата ти. Тя е от другата страна на коридора, срещу сегашната ти стая — вратата е тапицирана със зелено сукно. Искаш ли да ти я покажа?

— О, не, благодаря — рекох изплашено. — Виждал съм я.

— И не влизай при Маркъс — обади се тя след мен, докато се отдалечавах тичешком.

Но скоро забавих крачка. Сам ли щях да бъда в тази стая, или щях да я деля с някого? Дали на вратата нямаше да ме посрещне някой чужд човек, възмутен от присъствието на натрапника? Той сигурно щеше да бъде от по-възрастните гости, щеше да заеме повече от половината легло и имайки странни навици на обличане и събличане, навярно нямаше да иска да го гледам.

Спрях се пред вратата и почуках по мекото сукно. Чу се тъп звук. Никой не отговори и аз влязох. От пръв поглед разбрах, че страховете ми са били напразни. Стаята бе много малка, почти като килия, а леглото — съвсем тясно: виждаше се, че е за сам човек. Всичките ми вещи бяха там — четките ми за коса, червената кутия за яки, но бяха поставени на други места, изглеждаха други, а и аз се чувствах друг. Пристъпвах на пръсти, сякаш изследвах новата си личност. Не можех да реша дали струвам повече, или по-малко отпреди, но чувствах, че ми е поверена нова роля.

Тогава си спомних какво ми бе казал Маркърс за облеклото и крадешком (в новата стая всичко вършех крадешком) започнах да събличам итънския костюм. И ето, аз поех напред като Робин Худ, пременен в зелено сукно „Линкърн“, изпълнен с трепетни предчувствия за неизбежните приключения, които ме очакват. За да не ме забележат, приложих всяка разбойническа хитрост и съм сигурен, че никой не ме видя, когато напусках Брандърм.

ГЛАВА VII

Термометърът не падаше под 29°C. Това бе задоволително, но аз не се съмнявах, че още може.

Откакто пристигнах в Брандъм Хол, не бяхме видели и капчица дъжд. Бях влюбен в жегата; изпитвах към нея онова, което новопокръстеният изпитва към новата си религия. Бяхме в заговор с нея и аз почти вярвах, че тя може да стори чудо за мен.

Само преди година от все сърце повтарях жалния стон на майка ми: „Тая жегга не може да трае дълго, нали?“. Онова болно същество, което така силно страдаше от жегата, вече бе непонятно за мен.

Някак си без да го съзнавам, атмосферното налягане на чувствата ми се беше променило. Дребната промяна в жизнения ми опит, която дотогава ме задоволяваше, вече не бе достатъчна. Искях да се целя още по-високо. Искях непрестанно да се наслаждавам на възвисяването на духа, което ми донесе разговорът с лорд Тримингъм, когато той ми разкри, че е деветият виконт. За да бъда в тон с всичко онова, което представляваше Брандъм Хол, аз трябваше да стана по-достоеен за него, да действам с по-голям замах.

Навярно тези желаниа са дремели в мен с години, та най-сетне намериха израз в моите зодиакални блянове. Ала тук имаше разлика. По онова време добре знаех къде се намирам — никога не смесвах живота в училище и мечтите, с които зальгвах въображението си. Една от добрите им страни бе, че бяха неосъществими. Аз бях обикновен ученик, който усърдно и без много да му придирия се примиряваше с фактите на училищния живот. Всички ученически представи бяха и мои, във всекидневния живот аз не виждах по-далече от тях. Сетне се появи дневникът, започнаха да ме торМОЗЯТ, свръхестествените сили откликнаха на моя зов за помощ и това доста поразклати земното ми чувство за реалност. Като всички любители на черната магия, аз бях склонен да вярвам, че съм се заблудил. Но не бях сигурен; а сега към величието на семейство Модсли се прибавяше и славата на рода Тримингъм, войнстващ тук, на земята, та и двете заедно бяха

нарушили равновесието на моите реалистично-идеалистични представи. Без да съзнавам това, бях на път да прекося дъгата, която разделя като мост мечтата от реалното.

Все ми се струваше, че съм част от Зодиака и нямам нищо общо с училището в Саутдаун Хил, а моите чувства и държане трябваше да илюстрират тази промяна. Мечтата ми се бе превърнала в реалност — захвърлих предишния си живот като ненужна вещ.

А жегата бе средата, където стана възможна тази промяна в моето мировъзрение. Като някаква освобождаваща сила, която действа по свои собствени неведоми закони, тя бе извън моя жизнен опит. В тая горещина и най-обикновените неща променяха природата си. Стените, дърветата, даже земята, по която стъпвахме, вече не бяха студени, а топли при допир, осезанието е най-преобразяващо от всички усещания. Много от нещата за ядене и пиене, които ни се харесваха горещи, сега отбягвахме по същата причина. Неоковано в лед, маслото се топеше. Горещината не само променяше и засилваше всички миризми, но имаше и собствен аромат, градински мирис, както го наричах аз, съставен от благоуханията на много цветя и от дъха на земя, но в него имаше и нещо особено, което не можеше да се опише. Шумовете бяха по-малко и като че идваха от много далече, сякаш на Природата не ѝ се щеше да си хаби усилията. В горещината усещанията, умът, сърцето, тялото започваха да пеят друга песен. Човек се чувстваше съвсем друг, ставаше съвсем друг.

Машинално се огледах за Маркърс. Ала го нямаше. Трябваше да прекарам следобед сам; другите, тези спътници на Зодиака, бяха заети със своите възвишени дела. Не исках да ги търся. Нямаше и следа от прежния страх, отидех ли там, те щяха да са любезни с мен; ала навярно щях само да им преча. Освен това желях, страстно желях да остана сам.

Въпросът бе как по-добре да опозная горещината, как най-пълно да усетя нейната власт, да се слея с нея. По време на следобедните ни игри ние с Маркърс обикновено се навъртахме около къщата, чиито поотдалечени и потайни кътчета ни привличаха. Сега щях да отида много по-далече. Единствената пътека водеше към мястото за къпане и аз поех по нея.

В сравнение с предишния ден в лъките бе комай съвсем сухо. Ръждивочервеникавите локви край пътя бяха пресъхнали, върбите

потрепваха в сивкавата мараня. Чудех се дали фермерът пак не се къпе някъде наблизко, но го нямаше; мястото изглеждаше изоставено без викове и смях и плисък на вода, та ми се видя малко страшно като първия път — сякаш имаше някаква затаена опасност да се удавя. Изкачих се по черното скеле, парещо нетърпимо под краката ми, погледнах надолу към водното огледало, спомняйки си как предишния ден повърхността му бе набраздена от гмуркането на фермера. Сега изглеждаше безупречно гладко като потъмняло отражение на небето.

Прекоших шлюза и поех по пътеката между тръстиките, високи колкото мен. Скоро се показва втори, по-малък шлюз, който имаше две врати вместо една. Преминах и него и се намерих в полето. Неотдавна бяха жънали, снопи лежах пръснати наоколо, други бяха струпани на кръстци. Те имаха малко по-различна форма от нашите в Уилтшър и това засили у мен усещането, че съм далече от дома.

Тук за първи път съжалих, че съм с половинките обувки, защото бяха доста отворени и стърнището дращеше глезените ми. Все пак стържещият бодлив допир на стрънта не беше неприятен. В далечината видях вратичка в една ограда и се отправих към нея, като внимавах къде стъпвам.

Излязох на селски път, прорязан от дълбоки коловози. На някои места браздите бяха толкова дълбоки и тесни, пръстта — така спечена, та когато стъпвах в тях (нямаше как да не го правя), едва си изваждах крака. Ами ако останех да се мятам насам-натам със заклещен крак като бялка в капан?

Отвъд полето пътят, изглежда, се губеше някъде сред хълмовете; нямаше и следа от него между сиво-зелените възвишения пред мен. Ала когато стигнах там, видях, че завива наляво, ограден с проредял жив плет, и продължава, лъкатушейки, към двора на една ферма и към селската къща в него.

За момчетата от моето поколение такъв двор бе истинско предизвикателство. Той бе пълен с романтика като индиански вигвам. Там можеха да те очакват най-различни приключения — някое страшно куче, което да посрещнеш храбро, копа сено, от която трябва непременно да се спуснеш — или да се признаеш за страхопъзльо.

Нямаше никого наоколо.

Бутнах портичката и влязох. Там, точно насреща ми, се издигаше копа сено с много удобна стълба, подпряна на нея. Пристъпих тихо,

приведен, озъртайки се внимателно, и се заех да разузная наоколо. Копата беше стара, от нея не беше останало и половината, но имаше предостатъчно, за да се спусна. Всъщност много не ми се щеше, но нямах никакво оправдание, трябваше да спася чувството си за собствено достойнство.

Не можех да не се държа така, сякаш цялото училище ме гледа. Изпълнен с боязън, жадувах всичко да свърши по-скоро и затова забравих една много необходима и полезна предпазна мярка — нещо, което опитните любители на пързалянето от копи сено никога не пропускат, при това — без да се изложат: да постеля отдолу слама, за да смекча удара на падането. Можех да го направя — имаше толкова много сено наоколо — ала се поддадох на острото усещане за неотложност.

Стремителното спускане, подобно на полет, ме изпълни с възторг; при това бе възхитително прохладно и аз, като ревностен поклонник на горещината, не виждах нищо нелогично в насладата от всяко усещане, което ме спасява за малко от нея. Тъкмо бях решил да повторя още няколко пъти спускането и — тряс! — коляното ми се удари в нещо твърдо. Както открих по-сетне, това бе дръвникът, затрупан със сено в основата на копата, ала тогава не можех да направя нищо — само стенех и наблюдавах как кръвта блика от продълговатата рана под коляното. В съзнанието ми се мярна споменът за съдбата на Дженкинс и Струуд и започнах да се питам дали нямам нещо счупено, или пък — сътресение на мозъка!

Не зная какво бих сторил по-нататък, ала инициативата бе изтръгната от ръцете ми. През двора към мен крачеше фермерът с две кофи вода в ръце. Познах го — беше Тед Бърджес от шлюза, но той явно не ме помнеше.

— Какво, по дяволите... — започна той и в кестенявите му очи заискриха гневни пламъчета. — Какво, по дяволите, правиш тука! Такъв бой ще ти хвърля, че ще ме помниш цял живот!

Колкото и да е странно, това не ме настрои против него, помислих си, че тъкмо така трябва да приказва един ядосан фермер — сигурно щях да бъда малко разочарован, ако не беше толкова груб. Но аз бях ужасно изплашен: както бе запретнал ръкави на ръцете, които така добре познавах, той изглеждаше напълно способен да изпълни закана си.

— Ама аз ви познавам! — казах задъхано, сякаш това щеше да смекчи гнева му. — Ние... ние сме се срещали.

— Срещали сме се?! — рече той недоверчиво. — Къде?

— При шлюза — отвърнах аз. — Вие се къпехте сам... а аз дойдох с другите.

— О! — възкликна фермерът, а гласът и държането му тозчас се промениха. — Значи ти си от Брандъм?

Кимнах с достойнство, доколкото това бе възможно в легнало положение — бях се свил одве, по врата ми лепнеха сламки и аз се чувствах, а сигурно и изглеждах, много малък. Като видях, че по-голямата опасност бе отминала, започнах все по-остро да усещам болката в коляното. Пипнах за опит и се намръщих.

— Май ще трябва да го превържем — рече той. — Хайде, ела. Можеш ли да ходиш?

Подаде ми ръка и ми помогна да се изправя. Коляното ми бе като вдървено, болеше ме и можех само да куцукам на един крак.

— Имаш късмет, че е неделя — каза той, — щото инак нямаше да съм тука. Носех вода на конете, като те чух как викна.

— Нима съм викнал? — попитах унило.

— Да, ама друг на твое място щеше да се разреве.

Оцених похвалата и усетих, че трябва да му отвърна със същото.

— Видях ви как се хвърлихте във водата. Страхотен сте!

Той изглеждаше доволен.

— Не бива да се сърдиш, че ти се скарах малко прибързано. Такъв съм си, пък и тези приятелчета тука само дето не ме подлудяват.

Не го презирах, задето обърна другия край, като разбра откъде идвам, това ми се видя правилно, естествено и необходимо, както бе правилно и необходимо за мен да сменя тона, като разбрах, че Тримингъм е виконт. Смесвах своите йерархически принципи с представите си за нравственото поведение на реалните хора и съвсем съзнателно се прекланях пред титли и звания.

Входната врата водеше направо в кухнята, която ме порази с мизерната си наредба.

— Повечето време прекарвам тука — рече той, сякаш да се оправдае. — Не съм това, дето му викат фермер джентълмен. Аз работя. Хайде седни, ще донеса нещо да сложим на тая рана.

Едва като седнах, разбрах колко ме е разтърсило падането.

Той донесе високо шишенце с надпис „Карбол“ и няколко парчета от стари дрехи. Взе от мивката бяла гледжосана купа и проми раната, която вече не кървеше.

— Имал си късмет — рече той, — щото панталоните и чорапите ти са здрави. Тоя хубав зелен костюм можеше да стане на нищо.

В гърдите ми нахлу облекчение, наистина имах късмет.

— Даде ми го мис Мариан — казах аз. — Мис Мариан от Брандъм Хол.

— О, така ли? — рече той, като почистваше раната. — Нямам много вземане-даване с такива знатни особи. Сега ще те парне малко.

Той напои парченце плат с карбола и леко докосна раната. Очите ми се напълниха със сълзи, но аз се постарях да не трепна.

— Ти си бил цял спартанец бе! — каза той и аз се почувствах неимоверно възнаграден. — Сега ще те превържем ето с това.

Това беше стара носна кърпа.

— Ами няма ли да ти трябва? — попитах аз.

— Имам цял куп такива.

Той, изглежда, малко се смути от въпроса ми. Стегна доста здраво превръзката и попита:

— Много ли е стегнато?

Харесваше ми тази негова полунеохотна доброта.

— Сега се опитай да ходиш така — рече той.

Закуцуках по каменните плочи на кухнята, превръзката държеше; започвах да се чувствам по-добре. Мисълта, че нещо, което е започнало така зле, завършва добре, ми подейства ободряващо. Само каква история щях да съчиня от това! Сетне отведнъж ми дойде наум, че и аз му дължа нещо; като всички деца бях свикнал други да се грижат за мен, но все пак бях достатъчно голям, за да се сетя, че съм му задължен. Нямах да посмея да му предложа пари, дори да имах. Какво можех да сторя? Да му дам някакъв подарък? Все подаръци се въртяха в главата ми. Огледах се наоколо — единствената украса в кухнята беше „Календар на животновъда“, закачен на стената, всичко бе толкова различно от доскорошното ми обкръжение — и казах доста надутно:

— Много ви благодаря наистина, мистър Бърджес. — Бях горд, че успях да вмъкна това „мистър“. — Мога ли и аз да направя нещо за вас?

Бях съвсем сигурен, че ще ми отговори „не“, ала вместо това ме погледна втренчено и рече:

— Ами, може и да има...

Това мигновено събуди любопитството ми.

— Можеш ли да предадеш една бележка?

— Разбира се — отговорих аз, разочарован от тази нищо и никаква задача. Спомних си за поръчката на лорд Тримингъм и как тя не произведе никакво впечатление. — Каква е тя и на кого трябва да я предам?

Той не ми отговори веднага, а взе купата с водата, която бе променила цвета си, и я лисна в мивката. Върна се и се надвеси над мен.

— Ужасно много ли бързаш? — рече той. — Не можеш ли да почакаш една-две минути?

Когато говореше, сякаш цялото му тяло вземаше участие и това придаваше особена тежест на речта му. Погледнах часовника си и пресметнах:

— Никога не пием чай преди пет. Малко е късно, нали? Вкъщи чаят е по-рано. Мога да почакам... е, да кажем, десет-петнайсет минути.

Фермерът се усмихна и каза:

— Не бива да останеш без чай.

Изглеждаше така, сякаш обмисля нещо важно; после изражението му се промени и той рече:

— Искаш ли да видиш конете?

— О, да — опитах се да покажа интерес.

Бяхме стигнали до продълговатата тухлена постройка с четири врати, до всяка имаше прозорец, от който се подаваше конска глава.

— Този, белият, е Брайтън — каза той. — Най-добрият ми впрегатен кон, ама не иска да работи с ещ, всичко сам върши. Чудак, а? А ето и дорестата кобила Смайълър, здравата тегли, ама след жътва ще се жреби. А тоя, сивият, е Боксър, вече поодъртя. Тоя пък ми е за езда, понякога ходя и на лов с него. Хубава глава има, нали?

Той се наведе и целуна кадифените му бърни, а конят показва своята признателност, като разшири ноздри и задиша тежко.

— И как се казва? — попитах аз.

— Вихрогон — отвърна той с усмивка и аз се усмигнах в отговор, без сам да зная защо.

Сякаш всичката следобедна жега се бе събрала там, където стояхме ние, тя засилваше миризмата на коне, на тор и всички останали миризми на стопанския двор. От това ми стана тежко, бях като замаян и в същото време ми действаше някак възбудително, та изпитах и съжаление, и доволство, когато след този преглед на конете се запътихме обратно към къщата. Щом влязохме в кухнята, той попита рязко:

— На колко си години?

— На двацет и седми тоя месец ставам на тринайсет — казах внушително аз, като очаквах, че той ще ми отговори с едно: „Брей да му се не види!“, защото възрастните винаги проявяват интерес към рождения ти ден.

Ала вместо това ми каза:

— Бих ти дал малко повече. Едър си за годините си.

Бях поласкан от тази похвала, още повече че идеше от мъж с такова телосложение и ръст.

— Чудя се дали може да ти се довери човек — продължи той.

Бях смаян и дори малко обиден, но само малко, защото предполагах, че това е уводът към неговото признание.

Въпреки това му отвърнах доста възмутено:

— Разбира се, че може. В характеристиката ми пише, че заслужавам доверие, „благонадеждно момче“, така рече директорът.

— Да, ама все пак? — каза той, като се втренчи в мен. — Мога ли да разчитам, че ще си държиш езика зад зъбите?

Боже мой, помислих си аз, да задава такъв идиотски въпрос на един ученик. Ние всички бяхме се заклели да мълчим. Погледнах го съжалително.

— Честен кръст и клетва ли искаш?

— Можеш да правиш каквото си щеш — рече той, — но ако се изпуснеш...

Тед Бърджес млъкна, а физическата заплаха, която неговото присъствие излъчваше, сякаш затрептя из въздуха.

— Има ли нещо общо с това, дето се случи днеска? — попитах. — Бъди сигурен, че няма да ми се иска да им кажа, ама те ще ми видят коляното.

Той не обърна внимание на думите ми.

— Там има още едно момче, нали? Връстник ти е.

— Да, Маркърс, приятелят ми — отвърнах аз, — но той е на легло.

— О, значи той е на легло — повтори замислено фермерът. — Значи сам си си господар, а?

Обясних му, че ние с Маркърс обикновено играем заедно всеки следобед, но днес съм тръгнал на разходка сам. Той ме изслуша с половин ухо, а сетне рече:

— Къщата е голяма, страшно голяма и има много стаи, нали?

— Ако вземем да броим само спалните — рекох аз, — просто не знам колко са.

— И сигурно е пълно с хора, приказват си, разхождат се и тъй нататък. И никога ли не оставаш насаме с някого?

Не можех да си представя накъде бие с този разпит.

— Е, не приказват кой знае колко с мене — казах аз. — Нали знаеш, те всички са възрастни и си имат игри за възрастни, като вист и тенис, и приказки, за да се намират на приказки. — Това ми се виждаше много смешно занимание. — Но понякога разговарям с тях по малко, както беше с виконт Тримингъм тая сутрин след църква, а веднъж прекарах цял ден с Мариан — тя е сестра на Маркърс, чудо момиче, само че това беше в Норидж.

— О, значи си прекарал цял ден с нея? — каза фермерът. — Сигурно сте много близки, а?

Аз се замислих. Що се отнасяше до нея, не ми се щеше да претендирам за повече права, отколкото заслужавах.

— Тя пак разговаря с мен тая сутрин — на път за църква — рекох му аз, — макар че можеше да говори с виконт Тримингъм, ако искаше.

Опитах се да си спомня за други такива случаи.

— Тя често разговаря с мен, дори когато големите са там — никой друг не го прави. То се знае, аз и не очаквам такова нещо. Брат й Денис каза, че съм бил нейният възлюблен. Каза го няколко пъти.

— О, така ли? — рече фермерът. — Значи ли това, че понякога оставаш насаме с нея? Искам да кажа, само двамата в някоя стая и никой друг?

Говореше така възбудено, сякаш наблюдаваше самата сцена.

— Е, понякога да — отвърнах аз. — Случва се да поседнем заедно на някое канапе.

— Да поседнете заедно на някое канапе? — повтори той.

Трябваше да му разясня нещата. Вкъщи имахме две кушетки, тук — нито една, а в Брандъм Хол...

— Ами виж какво — казах аз, — там има толкова много канапета.

Той веднага разбра.

— А когато си говорите насаме?...

Аз кимнах. Случваше се да си говорим и насаме.

— Достатъчно близо ли си до нея?...

— Близо? — повторих аз. — Е, да, разбира се, но роклята й...

— Да, да — рече той и пак ме разбра веднага. — Тези рокли, като се разперят нашироко... Ама все пак е достатъчно близо, за да й предадеш нещо, нали?

— Да й предам нещо? О, да, бих могъл.

Сякаш ставаше въпрос за някаква болест — в ума ми имаше малко място и за дребната шарка.

Той рече нетърпеливо:

— Да й предадеш писмо. Без да те види някой.

Само дето не се изсмях. Да се паникьосва толкова за някаква си дреболия!

— О, да — казах аз. — Достатъчно е близо за това.

— Тогава ще го напиша, ако ме почакаш.

Докато той се отдалечаваше, една мисъл ме поразил:

— Как така ще й пишеш, като не я познаваш?

— Кой ти каза такава неща? — възрази той почти яростно.

— Ами ти. Ти ми каза, че не познаваш никого от Брандъм. А пък и тя ми каза, че не те познава, защото я попитах.

Той се замисли за миг с онзи напрегнат поглед, който имаше, когато плуваше.

— Тя ти каза, че не ме познава?

— Е, рече ми, че може да те е срещала някъде, но не си спомня.

Той въздъхна дълбоко.

— Тя ме познава в известен смисъл — рече фермерът. — Аз съм й нещо като приятел, ама не от онези, с които излиза в обществото.

Това е искала да каже май... — Той млъкна. — Ние си имаме с нея една делова работа.

— Тайно ли е? — попитах нетърпеливо.

— Нещо повече — рече той.

Изведнъж ми премая, сякаш бях на църква и псалмите имаха повече от петдесет строфи; за мое учудване (възрастните са съвсем слепи в такива случаи), той забеляза:

— Изглеждаш като пребит. Седни и си сложи краката на високо. Ето ти стол. Страхувам се, че не мога да ти предложа канапе. — И той ме настани в единственото си кресло. — Няма да се бавя.

Но се забави. Извади шише синьо-черно мастило „Стивънс“ (бях доста учуден, че няма истинска мастилница) и разчертана хартия за писма и започна да пише усърдно. Пръстите му изглеждаха прекалено големи за писалката.

— Не е ли по-добре да ѝ го предам устно? — попитах аз.

Той вдигна глава и ме погледна с присвити очи.

— Няма да го разбереш.

Най-сетне писмото бе написано. Той го сложи в плик, облиза краищата и удари отгоре с юмрука си като чук. Аз протегнах ръка, но той не ми го даде.

— Ако не успееш да останеш насаме с нея, не ѝ го давай.

— Какво да го правя?

— Хвърли го в онова място и пусни водата.

Нещо в мен възнегодува срещу това, защото бях започнал да виждам своята мисия в романтична светлина; от друга страна, оцених практичността на тази предпазна мярка; аз си бях роден шмекер.

— Можеш да бъдеш сигурен, ще го направя — казах.

Ето сега най-сетне ще ми даде писмото, помислих си аз, но той продължаваше да държи стиснатия си юмрук отгоре му, като лъв, който варди нещо с лапата си.

— Слушай — рече фермерът, — ще играем честно, нали?

— Разбира се — отвърнах обидено.

— Защото — каза той бавно, — ако някой друг докопа това писмо, ще стане лошо и за мен, и за нея, а може би и за тебе.

Не би могъл да измисли нищо по-подходящо, за да изпита честността ми.

— Ще го защитавам с живота си.

При тези думи той се усмихна, вдигна юмрука си и побутна писмото към мен.

— Ама ти не си написал адреса! — възкликнах аз.

— Не съм — рече той и добави в прилив на доверие, което ме трогна: — Не съм се и подписал.

— Ще се зарадва ли, като го получи?

— Да, струва ми се — каза отсечено той.

Исках всичко да е ясно.

— А отговор ще има ли?

— Зависи — рече фермерът. — Стига си питал. Не ти трябва да знаеш много.

Няма що, налагаше ми се да се задоволя с това. Изведнъж в душата ми настъпи покой, като затишие след буря. Хрумна ми, че трябва да съм закъснял. Погледнах си часовника и възкликнах:

— Божичко, аз се омитам.

— Как си? — попита той загрижено. — Как е коляното?

— Всичко е наред — казах аз, като свивах и изправях крака си. — Кръвта не е пробила през кърпата — добавих почти със съжаление.

— И това ще стане, като походиш малко.

Погледна ме със своя напрегнат изпитателен поглед.

— Видиш ми се отпаднал — рече той. — Сигурен ли си, че не искаш да те закарам донякъде? Двуколката е тука, ей сега ще впрегна коня.

— Благодаря — казах аз. — Мога и сам.

Нямаше да е лошо да се повозя, но изведнъж почувствах нужда да остана сам. Още не бях се научил да се сбогувам както трябва и се помайвах смутено, пък и щеше ми се да му кажа още нещо.

— Ето, да не забравиш писмото — рече той. — Къде ще го сложиш?

— В джоба на панталоните — отвърнах аз, като подкрепих думите с дела. — Имам няколко джоба — показах му ги, — но един човек, дето имаше познат полицаи, ми каза, че този джоб е най-сигурен.

Той ме погледна одобрително и едва тогава забелязах, че е изпотен — мократа риза бе залепнала на тъмни петна по гърдите му.

— Ти си добро момче — рече, като ми стисна ръката. — А сега да ти видя гърба. И да се пазиш!

Аз се засмях — беше толкова смешно да ти наредят да се пазиш — и изведнъж се сетих какво исках да му кажа.

— Може ли пак да дойда да се спусна от твоята копа?

— Ще кажа да я срещат и подредят за тебе — отвърна той. — А сега дим да те няма.

Тед Бърджес ме изпрати до портичката, която водеше към хармана, и като се обърнах след малко, аз го видях да стои още там. Махнах му и той ми помахна в отговор.

Когато пристигнах, другите вече пиеха чай. Имах чувството, че съм се губил някъде с месеци, толкова различни бяха обстановката и преживяното там, откъдето идвах. Като видяха коляното ми, всички ме обсипаха със съчувствени възклицания и аз им разказах колко добре се бе отнесъл към мен Тед Бърджес.

— Та това е оня човек от Блук Фарм — рече мистър Модсли. — Хубавец е, а, казват, бил и добър ездач.

— Този човек исках да видя — рече лорд Тримингъм. — Сигурно ще бъде на мача в събота. Тогава ще си поговорим.

Чудех се дали това не означава някаква беда за Тед Бърджес и погледнах към Мариан в очакване да каже нещо, но тя сякаш не бе чула. На лицето ѝ бе изписано онова „забулено“, хищно изражение, което понякога се появяваше. Усещах как писмото шумоли в джоба ми и се питах дали не се вижда. Ненадейно тя стана и ми рече:

— Най-добре е да ти превържа коляното, Лео. Вижда ми се малко замърсено.

Последвах я, доволен да се махна оттам. Отидохме в банята — доколкото си спомням, тя бе единствена в цялата къща. Не бях я виждал преди; ние с Маркърс си имахме кръгла ваничка в стаята.

— Седни тук — нареди ми тя, — а аз ще ти намеря по-добра превръзка.

Банята беше голяма, в нея имаше и мивка, което ми се видя съвсем ненужно — та защо човек ще иска и да се къпе, и да се мие? Ваната имаше външна махагонова облицовка и махагонов капак. Приличаше на ковчег. Като се върна, тя вдигна капака и ме накара да седна на ръба на ваната, събу ми обувката и чорапа, сякаш не знаеше, че съм достатъчно голям да го сторя самичък.

— Дай сега коляното тук, под чешмата.

Водата, възхитително хладна, се стичаше на тънка струйка по крака ми.

— Боже мой — каза тя, — ти наистина здравата си се ударил.

Ала за мое учудване не спомена нищо за Тед Бърджес почти до края, когато ми направи новата превръзка. Старата лежеше на ръба на ваната, смачкана и изцапана с кръв, а тя я погледна и рече:

— Негова ли е?

— Да — отвърнах аз. — Каза, че няма нужда да му я връщам. Да я хвърля ли? Знам къде е буницето.

Не че исках да ѝ се бъркам, просто реших да ѝ спестя труда. Зарадвах се на възможността да навестя повторно буницето — това благодатно островче на мизерията сред цялото великолепие наоколо.

— О, аз може да я изпера — рече тя. — Хубава изглежда.

Тогавя се сетих за писмото, което все забравях, защото докато бяхме заедно, само за нея си мислех.

— Той ме помоли да ти дам това — казах аз, като го извадих от джоба си. — Боя се, че е доста смачкано.

Тя кажи-речи го изтръгна от ръцете ми, сетне се огледа къде да го сложи.

— Ох, тези рокли! Чакай малко.

Изчезна, като взе писмото и носната кърпа със себе си. След миг се върна и ми рече:

— Какво ще правим с превръзката?

— Ама ти нали ме превърза — отвърнах аз, като ѝ показах коляното си.

— Боже мой, прав си. Сега ще ти обуя чорапа.

Аз се възпротивих, но не — тя искаше да го направи сама и не може да се каже, че имах нещо против.

— Ще има ли отговор на писмото? — попитах аз, разочарован от нейното равнодушие.

Ала тя поклати глава.

— Не бива да казваш на никого за това... писмо — рече Мариан, като гледаше настрани, — ама на никого, дори на Маркърс.

Бях доста отегчен от всички тези наставления да пазя тайна. Възрастните, изглежда, не разбираха, че за мен, както и за повечето момчета на моята възраст, бе по-лесно да си държим езика зад зъбите, отколкото да проговорим. По природа бях затворен, ням като риба.

Отново уверих Мариан, че нейната тайна е в сигурни ръце. Най-търпеливо ѝ обясних, че така и така няма начин да кажа на Маркъс, защото е на легло и на мен ми е забранено да го виждам.

— Но да, разбира се, че е на легло — рече тя. — Много взех да забравям нещо. Само да си посмял да гъкнеш, ужасно ще ти се разсърдя.

После, като видя, че съм засегнат и готов да се разплача, тя омекна и рече:

— Няма де, няма, но помни, че това може да ни докара страшни неприятности.

ГЛАВА VIII

Спомените избледняват в различна степен. Все още пазя някакво впечатление, ясно, ала неподдаващо се на описание, за промяната, настъпила в Брандъм Хол с пристигането на лорд Тримингъм. Преди това там цареше дух на самодоволство и неограничена свобода, макар че мисис Модсли тайничко дърпаше конците; сега всички изглеждаха напрегнати, в очакване на някакво изпитание, както ставаше преди изпити в училище.

Че това нямаше нищо общо с мен, ми бе ясно: принудените усмивки, скритата тревога не бяха заради мене, в разговора, който никога не секваше, вземах малко участие. Пикници, излети, излизане по гости се уреждаха кажи-речи всеки ден, мисис Модсли ги обявяваше обикновено след закуската; за всички нас думите й звучаха като команда, но към лорд Тримингъм тя винаги хвърляше въпросителен поглед, сякаш той беше семафорът, който трябваше да светне и да ни даде път.

— Мен това ме устройва напълно — казваше той. — Точно това ми се искаше.

Все още виждам — седнал съм край ручея и наблюдавам как отварят кошниците с храна, как постилат килимчетата, а лакеят се навежда да смени чиниите. Тогава големите пиеха вино като кехлибар от високи източени бутилки, а аз получих шипяща лимонада в шише с порцеланово топче вместо капачка. Ядох с удоволствие, само дето разговорът след това, докато раздигаха, ми дойде много. Настаних се колкото смеех по-близо до Мариан, но тя не ме погледна, сякаш имаше ечи само за лорд Тримингъм до нея. Не можех да чуя какво си приказват, пък и колко ли щях да ги разбера! Думите щях да схвана, то се знае, но не и подбудите да бъдат казани. След малко лорд Тримингъм вдигна поглед и рече:

— Охо, ето го и Меркурий.

— Защо го наричат Меркурий? — попита Мариан.

— Защото изпълнява поръчения — отвърна лорд Тримингъм. — Ти нали знаеш кой е бил Меркурий?

— Меркурий е най-малката планета — казах аз, доволен от знанията си, но се усъмних, че намеква за ръста ми.

— Да, прав си, но преди това е бил пратеникът на боговете. Працвали го тук и там.

Пратеникът на боговете! Дори когато боговете ме лишиха от вниманието си, тази мисъл сякаш увеличи престижа ми. Представях си как крача по небесния път, навестявам звезда подир звезда — един възхитителен сън наяве, който стана истински, защото както си дъвчех дълго сочно стръкче трева, изведнъж съм заспал. Като се събудих, не отворих веднага очи; имах чувството, че ще ми се присмеят, задето съм заспал, исках да отложа този миг колкото може повече; и изведнъж чух как Мариан каза на майка си:

— Мисля, че той се отегчава до смърт, като се мъкне навсякъде с нас, мамо; сигурно ще му дойде добре да поскитори малко сам.

— О, така ли мислиш? — рече мисис Модсли. — Толкова е привързан към тебе, Мариан, той е твоето малко агънце^[1].

— Много е миличък — каза Мариан, — но нали ги знаеш децата! Компанията на възрастните бързо им дотяга.

— Е, може и да го попитам дали иска — отбеляза мисис Модсли. — Точно сега с него ставаме тринайсет. Не зная дали това има значение, но все пак. А виж, Маркърс жив да го ожалиш.

— Ако Маркърс има шарка — рече Мариан безгрижно, — сигурно ще трябва да отложим бала.

— Не виждам никаква причина за това — отсече решително мисис Модсли. — Ще разочароваме толкова много хора. А и ти не би искала това, нали, Мариан?

Не чух какво й отговори Мариан, но ми се стори, че са готови да се спречат. Всяка се стремеше да наложи волята си. Правих се още малко на заспал, сетне предпазливо отворих очи. Мариан и майка й ги нямаше, а повечето гости се разхождаха наоколо и разговаряха. Двете карети бяха изтеглени на сянка, конете тръскаха глави и усилено махаха с опашки да прогонят мухите. Изправени на каприте, кочияшите се извисяваха над мен, техните високи цилиндри с кокарди почти докосваха тежките зелени клони и изглеждаха още по-тъмни в сянката на дърветата. С удоволствие наблюдавах играта на светлини и

сенки. Сетне колкото може по-нехайно аз се изправих, като се надявах да не ме забележат; но лорд Тримингъм ме видя.

— Аха! — рече той. — Меркурий бе напуснал поста си, за да си подремне!

Усмихнах му се в отговор. В този човек имаше нещо непоклатимо. Неговото присъствие ме изпълваше с чувство за сигурност, сякаш мнението му за мен нямаше да се промени никога, каквото и да кажех или сторех. Неговите закачки никога не ме дразнеха, донякъде защото бе виконт, пък и защото ми вдъхваше уважение със своята самодисциплина. Той нямаше много причини да бъде весел и все пак беше весел. Тази жизнерадост идваше от болницата и от бойното поле. Струваше ми се, че той има такъв заряд от жизнени сили, че никакви превратности на съдбата, колкото и да са страшни, не биха го сломили.

При все това, докато пътувах назад, седнал на единственото свободно място на капрата (на другото беше лакеят), аз съзнавах (макар да не си го признавах), че практичните разсъждения на лакея ми допадат повече от баналния, безцелен, ефирен разговор, който бях слушал, преди да заспя. Обичах да давам и да получавам информация и той ми я поднасяше също като пътепоказателите или километричните камъни, докато те се стрелваха насреща ни. Понякога не можеше да отговори на въпросите ми.

— Защо има толкова междуселски пътища в Норфък? — попитах го аз. — В нашия край ги няма.

Той не знаеше това, ала, общо взето, намираще какво да ми отговори и с него имах чувството, че постигам нещо. С другите нямаше за какво да се хванеш, паяжинките на мисълта се късаха при всяко докосване и това изтощаваше разсъдъка ми. Разговорът на боговете! Тогава не се сърдех, нито пък се чувствах обиден, че не мога да ги разбера. Аз бях най-малката от планетите и това, че разнасях помежду им вести, които невинаги разбирах, си беше в реда на нещата: те сякаш говореха на друг език — езика на звездите.

Там долу, под пъстроцветния шатър на чадърите — огромна копринена пеперуда, обляна от слънцето — се бе подслонила не една мъжка сламена шапка. Бръмченето на разговора долиташе до мен — как само успяваха да го поддържат! — но този път не бях длъжен да ги слушам от вежливост. Отпървом се позасегнах от предложението на

Мариан да ме лишат от техните разходки, после се досетих, че го е направила нарочно заради мен и нейното „много е миличък“ остана в съзнанието ми като сладък вкус в устата. То се знае, аз ценях високата чест да ги придружавам, наслаждавах се на нашето триумфално шестване из околностите на Брандъм Хол — пешите пътници се заглеждаха в каретите, децата тичаха да отворят вратичките и се боричкаха за пенитата, хвърлени небрежно от кочияша. Можех и отдалече да съзерцавам тези небесни създания и да се къпя в блясъка им, защото така щях да си запазя само върха на преживяването, без допълнителното неудобство да изобразявам на лицето си заинтересованост, когато съм напълно безразличен. Помислих си за пристройките, помислих си за реката, помислих си за копата сено, от която вече можех да се спускам когато си искам, даже се сетих за буницето. Нещо ме теглеше към тези места и аз копнеех да ги посетя отново.

— Познаваш ли Тед Бърджес? — попитах кочияша.

— О, да — отвърна той, — тука всички го познаваме.

Нещо в гласа му ме накара да попитам:

— А на тебе симпатичен ли ти е?

— Все съседни сме тука — рече кочияшът. — Мистър Бърджес е наше момче.

Забелязах, че го нарече мистър, но останалата част от забележката бе отчайващо безсмислена. Тед Бърджес ни най-малко не ми приличаше на момче.

Най-сетне стигнахме хълма, който очаквах да видя с нетърпение — единствения истински хълм по пътя, единствената забележителност на пътешествието. Някакъв пътен знак изникна в далечината и постепенно взе да става все по-ясен.

КОЛОЕЗДАЧИ. КАРАЙТЕ ВНИМАТЕЛНО!

Измислих си една шега: „Колоездачи, карайте я внимателно!“. Което означаваше, че всички други могат да си я карат както си щат. Опитах се да обясня това на кочияша, но не му направи впечатление, беше зает със спирачките. Спускахме се по надолнище, крупите на конете, мокри от пот, подскачаха и предницата на каретата ги

блъскаше. Погледнах назад и видях, че и другата карета напредва така мъчително бавно. Като загряха спирачките, наоколо се разнесе остър мирис на изгоряло и по някаква неведена причина в ноздрите ми сякаш нахлу дъх на тамян. Напрежението и чувството за близка опасност сякаш се засилваха; всички мои сетива се изостриха до крайност.

Най-после слязохме в ниското и каретите спряха. Сега ни очакваше нагорнище — преживяване, по-малко вълнуващо, по-малко опасно, ала не по-малко завладяващо, защото сега предните юзди се отпуснаха и мъжете слязоха, за да олекне на конете при изкачването. Обхвана ме топло чувство на милосърдие, помолих да сляза и аз.

— Защо, все едно е дали ще слезеш — рече за мое огорчение кочияшът, но все пак ми помогна да се спусна по тези пружиниращи тесни издатини, служещи за стъпала, по които е много лесно да се подхлъзнеш. Тръгнах с мъжете и се постарях да изравня своите ситни крачки с техните.

— Ей богу, на тебе май никак не ти е горещо! — рече лорд Тримингъм, като с коприна кърпичка попиваше леко потта от лицето си. Носеше бял ленен костюм и за разлика от другите — панамена шапка, окачена на черно шнурче — както обикновено, той изглеждаше невероятно елегантен; навярно човек обръщаше по-голямо внимание на дрехите му поради контраста им с лицето. — Това е най-горещият ден досега.

Подрипнах няколко пъти, за да покажа колко малко ме засяга това, но не забравих думите му и когато се върнахме по местата си, а конете се заклатушкаха в бавен тръс, моята идея фикс за горещината пак ме завладя. Може би днес времето щеше да счупи собствения си рекорд. Ех, само да може, помислих си аз, само да стане. Бях завладян от невероятното и готов да пожертвам всички прозаични събития заради него.

Първата ми мисъл след пристигането бе да изтичам бързо до ловното хранилище, но желанието ми бе осуетено. Чаят беше готов, а имаше и писмо от мама, пристигнало със следобедната поща. „Мистър Лео Коулстън (чрез мисис Модсли), Брандъм Хол, край Норидж.“ Разглеждах адреса с гордост: да, ето къде се намирах аз.

Обичах да оставам сам, особено когато четях мамините писма, дори ловното хранилище не ми се виждаше достатъчно уединено.

Понякога се скривах в тоалетната, но сега имах отделна стая и можех да си остана сам. Оттеглих се там като куче с кокала си, но за пръв път не усетих истински интерес към писмото на мама. Вместо да ми станат близки, да погълнат вниманието ми, дребните домашни грижи си бяха все така дребни и далечни, лишени от живот като дагеротипи. Аз вече не принадлежах към онзи свят, моето място беше тук, тук бях планета, макар и мъничка, и пощальон на другите планети. А майка ми си опяваше все за горещината и това ми се стори неуместно, дори малко досадно; според мен тя би трябвало да знае, че жегата е удоволствие, че бях неуязвим за нея, неуязвим за каквото и да било...

Специално за гостуването мама ми беше дала кутия с писмени принадлежности, тапицирана с черна кожа, с мастилница, закрепена в горния десен ъгъл. Опитах се да ѝ напиша писмо, но се чувствах отчужден. Не беше като в училище, където аз така нагласявах писмата си, че в тях не оставаше много нещо — само фактът, че съм добре и се надявам и тя да е добре; исках да ѝ пиша за издигането си в обществото, за безбрежния ефир, за божествения въздух, който дишах тук. Но и на мен самия тези усилия се виждаха жалки. Виконт Тримингъм каза, че съм като Меркурий — пратеник на боговете, Мариан, сестрата на Маркъс, е все така мила с мен, мисля, че нея обичам най-много тук, жалко, че ще се омъжва, само че тогава ще стане виконтеса. Какво значение имаше това за майка ми? Ами за мене, та бях станал така надут? Писах малко и за това, а също и за неразположението на Маркъс (то се знае, за шарката нищо не споменах); разказах ѝ за всички празненства в Брандъм Хол, минали и бъдещи: за пикниците, за мача, рождения ден, бала; благодарих ѝ, че ми разрешава да се къпя, обещах да не влизам сам в реката, подписах се като неин любящ син. Ала дори това звучеше мъничко снизходително, сякаш безсмъртен бог признаваше кръвното си родство с някой простосмъртен.

Това жалко писмо ми отне много време и когато най-после се затичах презглава към ловното хранилище, минаваше шест. Очаквах да видя нещо невероятно и не се разочаровах. Живакът бе спаднал до 29°C, но магнитчето си стоеше кажи-речи половин инч по-нагоре и показваше 34°C. Тридесет и четири! Навярно това бе рекорд поне за Англия, където температурата никога не бе достигала 40°C на сянка. Ето я моята мечта! Оставаха само още 6°! Някаква си дреболия,

слънцето щеше да се оправи с лекота навярно още утре. Докато стоях и бленувах така, сякаш усетих исполинското метеорологично усилие на природата да надмине себе си, да се пренесе в ново състояние, непостижимо дотогава. Сякаш самият аз бях този живак, който се възнасяше все по-нагоре, а Брандъм Хол с неговите все още неизследвани висини на преживяванията бе онзи връх, до който моят опит щеше да се въздигне. Чувствах се опиянен, захласнат, сякаш ме бяха удостоили с някакъв чудотворен дар — нещо, което ме пренасяше отвъд границите на моето „аз“, отвъд скромните възможности на посредствената ми личност. Но аз не бях самотен в своите преживявания, те бяха само частица от ожиданието, изписало се по лицата на околните. Всички еднакво предвкусвахме онова върховно осъществяване, което щяхме да достигнем постепенно, стъпало по стъпало: мача, рождения ми ден, бала. А после? После щеше да дойда часът на единението, което аз колебливо и с нежелание свиквах да свързвам с Мариан и лорд Тримингъм. Все пак при тази мисъл сърцето ми тръпнеше от възторг: да се освободя, да пожертвам онази част от себе си, за която цялото щастие на земята зависеше от Мариан.

— Забавляваме ли се? — прозвуча нечий глас зад гърба ми.

Беше мистър Модсли, също завладян от метеорологични увлечения. Като пристъпвах от крак на крак (все не можех да стоя спокойно, когато той говореше с мене), отвърнах му утвърдително.

— Горещо е днес — забеляза той.

— Не е ли рекорд? — попитах жадно.

— Не бих се учудил — рече той. — Трябва да проверим. Май ти харесва да е горещо, а?

Отвърнах, че ми харесва. Той се зае да оправя магнитчето. Не ми се искаше да гледам как доказателството за най-високата температура на деня изчезва пред очите ми, затова измърморих нещо и побързах да си тръгна. Смутен от тази среща, забравих накъде се бях запътил и неочаквано се озовах край моравата, където фигури в бяло се разхождаха безцелно като мен. Не възнамерявах да се присъединя към тях, искаше ми се да остана сам с преживяванията си и тръгнах към живия плет, който разделяше моравата и парка. От опит знаех, че е достатъчно висок, за да се скрия зад него. Ала бе късно, бяха ме забелязали.

— Ало! — долетя отзад гласът на лорд Тримингъм. — Ела при нас! Трябваш ни!

Той се приближи до живия плет и ме погледна.

— Май се опитваш да се измъкнеш в мъртвото пространство, а? — Не схванах веднага военния му намек, ала, общо взето, ми беше ясно в какво ме обвинява.

— И без това все тичаш насам-натам — рече той, — не можеш ли да намериш Мариан? Трябва ни четвърти за крикет. Нищо не успяхме да сторим. Търсихме я навсякъде, но съм сигурен, че ти я криеш в малкото си джобче.

Неволно посегнах натам и той се засмя.

— Е, добре, искаме я жива или мъртва.

Хукнах да я търся. Нямах ни най-малка представа къде е тя, ала и през ум не ми мина, че може да не я намеря. Краката ме отнесоха покрай къщата, далече от нейната прекрасна, внушителна фасада, която значеше толкова малко за мен, покрай скупчените пристройки отзад, които значеха толкова много, по настланата със сгур пътечка към изоставените бараки. И ето че точно там я срещнах; крачеше доста бързо с високо вдигната глава.

Изпървом не ме видя, а сетне ме прониза с леден поглед и рече:

— Какво търсиш тука?

Почувствах се виновен, както става с децата, щом възрастните ги попитат с какво се занимават; но имах готов отговор и бях сигурен, че ще ѝ се хареса.

— Хю ме помоли да ти кажа... — започнах аз.

— Аз те помолих какво?

— Не бе, не ти, ами Хю.

— Не ти, ами ти — повтори тя. — И думичка не разбирам. Това шега ли е?

— Не — казах отчаяно аз, защото, изглежда, ми бе съдено да произнасям неправилно това име. — Хю, нали го знаеш, Хю.

— Да, разбира се, какво да ми... — каза тя, явно още по-озадачена.

Стояхме на едно място, но аз забелязах, че беше задъхана.

— Хайде да говорим за нещо друго — каза Мариан, сякаш достатъчно бе търпяла капризите ми. Мина ми през ум, че тя не иска

да говори за лорд Тримингъм и нарочно ме залъгва; но нямаше как, трябваше да предам думите му.

— Не става въпрос за тебе, а за виконт Хю — рекох аз и сега вече не можеше да има грешка; очаквах да засияе от радост.

Но тя не засия, само очите ѝ заиграха неспокойно и на лицето ѝ се изписа досада.

— О, Хю-ю — проточи тя, сякаш изписка сова. — Колко глупаво от моя страна. Ама ти наистина много смешно му произнасяш името.

За първи път се държеше така нелюбезно и навярно съм изглеждал направо сломен, защото тя забеляза объркването ми и рече малко по-дружелюбно:

— Е, хората го произнасят различно. И какво иска той?

— Искан да идеш да играете крикет.

— Колко е часът?

— Наближава седем.

— Няма да вечеряме преди осем и половина, нали? Добре, ще отида.

Приятелството беше възстановена и ние тръгнахме заедно.

— Той каза да те заведе жива или мъртва — осмелих се да добавя аз.

— О, така ли? И каква съм сега?

Това ми се видя много смешно. Като се пошегувахме малко, тя ми рече:

— Утре отиваме на гости у едни наши съседни. Няма деца и са съвсем дърти, направо мухлясали, а мама смята, че може да ти е скучно там. Не искаш ли да си останеш тук?

— Ама разбира се — отвърнах аз.

Спомних си как тъкмо тя, а не майка ѝ, бе казала, че може да ми е скучно, но няхах нищо против; Мариан беше като онова момиче от приказките, от устата ѝ се сипеха перли вместо думи.

— И с какво ще се забавляваш, като останеш сам? — попита ме тя.

— Ами с най-различни неща — рекох аз, за да спечеля време.

Това според мен беше великолепно казано.

— Какви например?

Бях поласкан от нейния интерес, но притиснат от въпроса, успях да измисля само едно нещо.

— Може да ида на разходка.

Дори на мен това ми се видя съвсем прозаично занимание.

— И къде ще отидеш?

Мярна ми се догадката, че тя нарочно насочва разговора, но почти несъзнателно я последвах.

— Може да ми се прииска да се спусна от някоя копа сено.

— Чия?

— Ами сигурно на фермера Бърджес.

— О, неговата ли? — рече тя и изглеждаше учудена. — Лео, ако ходиш натам, ще ми направиш ли една услуга?

— Разбира се. Каква?

Но аз вече знаех.

— Да му предадеш едно писмо.

— Надявах се, че точно това ще кажеш! — възкликнах аз.

Тя ме погледна, подвоуми се, после рече:

— Защо? Защото той ти харесва ли?

— Да-а. Ама не колкото Хю, разбира се.

— Защо харесваш повече Хю? Защото е виконт ли?

— Ами това е една от причините — признах си аз, без да се правя на засрамен. Преклонението пред титлите тогава беше в кръвта ми и не го смятах за снобизъм. — Пък и той е толкова любезен. Искам да кажа, че хич не ме командва. Мислех си, че един лорд ще си придава важности.

Тя се замисли.

— А мистър Бърджес — продължих аз, — ами той е само един фермер и нищо повече. — Спомних си как се беше отнесъл към мен в началото, когато не знаеше откъде идвам. — И е доста груб.

— Така ли? — В нейните уста това прозвуча като похвала. — Не го познавам чак толкова добре. Понякога си пишем... по делови въпроси. И ти казваш, че ти харесва да носиш писмата?

— О, да, харесва ми — възкликнах радостно.

— Защото ти харесва. Те... мистър Бърджес ли?

Знаех, че тя искаше да ѝ отговоря утвърдително и бях готов да ѝ направя тази услуга, пък и ненадейно ме обхвана непреодолимото желание да ѝ се изповядам, а ето че това ми даваше възможност.

— Да. Ама има и друга причина.

— Каква?

Нямах представа, че когато му дойде времето, ще ми бъде толкова трудно да ѝ го кажа; ала най-сетне произнесох с усилие:

— Защото ти ми харесваш.

Тя ми се усмихна очарователно и рече:

— Много мило от твоя страна.

Мариан спря. Пътят се разклоняваше. Едната пътека, по-зле поддържаната, отиваше към задната част на къщата, другата, по-широката, по която рядко минавах, водеше към главния вход.

— Накъде отиваш? — попита ме тя.

— Ами исках да дойда с тебе на игрището за крикет.

Лицето ѝ помръкна.

— Аз май няма да отида там — отсече тя малко грубо. — Доста съм изморена. Кажи им, че ме боли главата. Или че не си ме намерил.

Сякаш земята се разтвори пред краката ми.

— О! — възкликнах аз. — Ама Хю ще бъде толкова разочарован.

Не беше само това: аз щях да бъда разочарован, задето са ми отнели плячката, задето са ме лишили от славата да я заведа жива или мъртва. Лицето ѝ се пооживи пак.

— Така се обърквам, все Хю, та Хю — рече тя. — Какво искаш да кажеш? Аз ли ще бъда разочарована, или Хю?

— Хю — отвърнах аз, като се стараех едва ли не да свирна с уста, както тя го правеше, макар че това не ми харесваше много, защото ми приличаше на подигравка.

— Е, тогава трябва да тръгвам — рече тя. — Ама и ти си един робовладелец! Но ще ида сама, ако нямаш нищо против.

Имах нещо против, даже много нещо.

— Ами нали ще им кажеш, че аз те пращам?

Погледна ме закачливо през рамо.

— Може и да им кажа — рече тя.

[1] Мисис Модсли прави каламбур на Мариан и известна песничка:

*Чуй Мериното агънце —
за Мери пак заблея!
Щом Мери тръгне някъде,*

Белушко припка с нея.

— Б.пр. ↑

ГЛАВА ІХ

От следващия ден, вторник, до събота — деня на мача — три пъти носих съобщения между Мариан и Тед Бърджес — три писма от нея, едно писмо и две устни известия от него.

— Кажи й, че това е добре — рече ми той първия път, а сетне: — Кажи й, че няма как.

Не беше трудно да го намирам, защото той обикновено работеше на полето на другия бряг на реката и можех да го видя от площадката на шлюза. Като отидох първия път, Тед караше жътварката — някаква модерна измишльотина, която косеше житото, но не го връзваше на снопи, казваше се „Спринг баланс“, добре си спомням. Вървах редом с жътварката, докато тримата или четирима ратаи, които връзваха снопите, не изостанеха, тогава той спираше коня и аз му подавах писмото.

На следващия ден неожънатият участък се бе смалил съвсем, Тед стоеше с пушка в ръка и чакаше да изскочат зайците или другите животни, които се криеха в убежищата си до последния миг; това бе така вълнуващо, че отначало забравих за писмото, а той стоеше до мен, присвил очи и явно също не се сещаше за него.

Вълнението ми се засили, защото си помислих, че това последно скривалище гъмжи от дивеч, ала сгрехих; паднаха и последните класове, но нищо не се показа.

Един мъж подкара жътварката към друга нива, ратаите ни обърнаха гръб и се затътриха към живия плет, за да си приберат палтата и плетените раkitени кошници. Ние с фермера останахме сами.

Ожънатата нива изглеждаше съвсем равна и той беше най-високото нещо в нея. Както си стоеше там, кожата му с цвят на ожънато жито — нещо средно между червеникаво и златисто — аз си го представих като един изправен сноп, забравен от жътварите, които щяха да се върнат да го приберат. Дадох му писмото и той начаса го скъса, тогава разбрах, че трябва да е убил някое животно, преди да

дойда, защото за мой ужас на плика се появи дълга червена ивица, която се пренесе и върху писмото в ръката му.

— О, недей така! — извиках аз, но той не отговори, погълнат от четенето.

Следващия път го намерих не на полето, а в двора на фермата и тогава той ми даде писмото за нея.

— На това няма кръв — рече ми Тед шеговито и аз се засмях, защото нещо в мен одобряваше тази кръв и ѝ се радваше като на част от живота на мъжа, в който някой ден щях да бъда посветен и аз.

Пързалях се до насита от копата, направих го и трите пъти, когато му носих писма, това бе връхната точка на пътешествието и когато се връщах за чая, можех да казвам на всички, без да лъжа, как съм прекарал следобеда.

Това бяха златни следобеди в пълния смисъл на думата и аз разбрах колко права бе Мариан, като твърдеше, че ще ми е по-добре самичък. Разбрах го едва във вторник, когато мисис Модсли заяви в щаба си, както се изрази някой, че трябвало да отида с тях на гости у едни хора, дето имали деца. Децата не се сприятеляват така лесно, ужасно трудно е да се стопи ледът, те живеят в свой свят, дори игрите им са загадка и на мен все не ми се удаваше да разбере правилата, докато в ума ми се въртеше мисълта за по-важната работа, която бях изоставил. Навярно тяхната игра на възрастни ми се виждаше скучна, защото тук не се лееше кръв.

Аз приемах своите задължения на пратеник на боговете много сериозно, горд, че съм съзаклятник, че служа на Мариан тъй, както никой друг не е способен. Тя бърбеше с възрастните, за да минава времето, обръщаше усмихнато лице към лорд Тримингъм, сядаше до него по време на ядене, разхождаше се с него по терасата, ала макар и малък, аз долавях, когато ми подаваше писмата за Тед Бърджес, онова трескаво чувство, което тя не проявяваше към никой друг, та дори и към лорд Тримингъм. Да ѝ служа за мен беше сладък дълг и нищо повече не исках. Все пак аз придавах на моите пътешествия до фермата и обратно някакво свое, измислено значение — в действителност няколко значения — защото не можех да намеря задоволително обяснение на тези писма. Дори в света на фантазиите

всичките ми догадки губеха смисъл. „Делова работа“ казваха и двамата. За мен това беше някаква тържествена, кажи-речи — свещена дума; майка ми я произнасяше с благоговение: тя бе свързана с работата на баща ми, с изкарването на прехрана. Мариан нямаше нужда да си изкарва прехраната, но с Тед беше друго; може би тя му помагаше, може би по някакъв тайнствен начин тези писма означаваха за него пари. Може би дори съдържаха пари — чекове или банкноти и затова той ми казваше: „Предай й, че всичко е наред“ — в смисъл че ги е получил. С трепет си представях, че навярно нося пари като банков куриер, можеха да ме нападнат и ограбят. Какво ли огромно доверие имаше тя в мен, за да ми поверява тези скъпоценни послания!

И все пак само наполовина вярвах в това, защото никакви банкноти не излизаха от пликовете, доколкото успях да видя. Навярно тя му съобщаваше нещо, нещо полезно за работата във фермата, не можех да си представя какво е то, но пък и нищо не разбирах от земеделие. А може би си разменяха съобщения, например за дневните температури, за показанията на термометъра, които тя имаше възможност да следи, а той — не. Напоследък температурите ми се виждаха задоволителни: 28°C във вторник, 29°C в сряда, близо 33°C в четвъртък и петък. (От любопитство бях сравнил моите данни с официалните съобщения за температурата и разликата се оказа незначителна.) И да не се интересувах от температурите, сигурно имаше нещо друго, нещо равнозначно на този интерес, което навярно щях да разбера, стига да ми го обясняха. Например може би те се обзалагаха, знаех колко е важно това за възрастните. Може би се обзалагаха кога ще бъде ожъната една или друга нива.

Ами ако той бе изпаднал в беда и тя се опитваше да му помогне? Ами ако го търсеше полицията и тя се опитваше да го спаси? Ами ако беше извършил убийство (кървавата следа на писмото навяваше подобни мисли)? Ами ако тя знаеше за това и му съобщаваше за действията на полицията?

Последното предположение, като най-невероятно, беше и предпочитаното от мен разрешение на загадката. Но и то не ме задоволяваше и когато гледах как получават или ми дават някоя бележка, то ми се виждаше толкова неподходящо, колкото и всички останали предположения. Както ми се струваше, нито той, нито тя се държаха според измислените от мен обстоятелства.

Зад несъзнателното ми желание да намеря обяснение, достойно да задоволи моето въображение, се таеше скрито любопитство да разкрия истината, от което малко се срамувах. Ала то не ме подтикваше към действия. Никак не ми се щеше да се правя на шпионин. Високата чест да бъда свързан с движението на небесните тела така бе разпалила моето самолюбие, че не ми трябваша никакви си дребни доказателства за собствената ми съобразителност. При това подозирах, че ако все пак успея да открия истината, ще се разочаровам. Така и стана: разочаровах се.

Две неща се случиха в петък, в навечерието на крикет мача; и в известен смисъл едното доведе до другото. Най-напред Маркърс, отхвърлил най-сетне обвинението, че е болен от шарка, дойде при нас. Не го пускаха още навън, но се подразбираше, че за мача ще се оправил. Знаех, че е на оздравяване, но неговото идване ме изненада: онази сутрин той за пръв път имаше нормална температура, а моята майка сигурно би ме задържала в леглото още един ден. Смятах, че лекарските предписания винаги са едни и същи. Все пак бях предоволен да го видя на закуска, защото макар да не бяхме големи приятели, неговото присъствие ми носеше незаменното усещане за другарска близост. Можех да споделя всичко, което занимаваше мислите ми, и то на език, познат на двама ни; нямаше нужда да превеждам, нито да се заплитам в разни мисли и думи, разбираеми само за възрастните. Поне тъй смятах. Седяхме заедно и бърбяхме безспир, забравили напълно за останалите, а сетне посред яденето изведнъж ме осени мисълта, че той вече е на крака и това е много важно.

Вече нямаше да мога да нося писма. Съвсем друго беше да разнасям тази тайна поща напред-назад, когато сам си бях господар. Свободен бях да ходя където си искам и когато си искам, питаха ме само отгоре-отгоре, например как съм прекарал следобеда, и спускането от копата ми осигуряваше подходящия отговор. Но не беше толкова лесно да хвърлям прах в очите на Маркърс — тези негови доста безизразни сиви очи, които виждаха много повече, отколкото личеше от пръв поглед. Моите игри на въображението не го интересуваха много, духовният му живот не бе особено богат; той се правеше на лорд Робъртс^[1], Кичънър^[2], или Крюгер^[3], или Де Ует^[4], но само за кратко време и само при условие че англичаните ще победят: беше

голям патриот, ала на бити карти не залагаше. Можех да му доверя много неща, но не и фантазиите си за Робин Худ и девойката Мариан.

Той щеше да се спусне с мен от копата веднъж-дваж, но едва ли щеше да му стане всекидневен навик — доказваше го начинът, по който приемаше честите ми подмятания за това. Едно нещо бе да заблудиш неколцина ратаи, които така и така не се интересуват какво правиш, и съвсем друго — да предадеш някое писмо на Тед Бърджес или да получиш устно известие пред очите на Маркърс. Освен това — главата ми гъмжеше от опасни предположения — той въобще нямаше да иска да говори с фермера, или щеше да бъде съвсем сдържан и можеше да се възпротиви на близостта ми с него; по въпроса за общественото положение Маркърс бе реалист, макар за разлика от мен да не пренасяше снобизма си чак в небесата. И положително нямаше да иска да се мотае из кухнята на Тед Бърджес, докато той усърдно съчинява някое писъмце.

Колкото повече си мислех за тези пътешествия в компанията на Маркърс, толкова по-неосъществими ми се виждаха те и толкова по-малко ми се нравеше мисълта за тях. И макар да имах стаж на шмекер и сляпо да зачитах училищния закон „ни’кво портене“, не се блазнях от мисълта да заблуждавам Маркърс — не от някакви си морални скрупули, защото аз тогава май не признавах други норми на поведение освен неписаните ни правила — но просто усещах, че това ще развали приятелството ни.

Така бе с една част от мен. Но друга част все още бе влюбена в приключенията и ми подсказваше колко еднообразни щяха да станат без тях цветовете на живота. В моите благоразумни планове не се предвиждаше това, не се предвиждаше духовната нищета, с която щях да бъда наказан (предвестниците й вече започваха да се прокрадват неусетно в мен, подобно на първото болезнено усещане за загуба), когато нямаше да мога да изтичам и да изпълня всяка Марианина поръка. Не съзнавах колко много се бе променил в отсъствието на Маркърс смисълът на живота ми в Брандъм Хол. Как можех да й кажа, че не възнамерявам да й служа повече, че Робин Худ вероломно е изневерил на своя дълг?

Забележките, които си подхвърляхме с Маркърс през масата, толкова наложителни, колкото и онези, които навремето са си разменяли доктор Ливингстън^[5] и Станли^[6] и много по-пространни,

сега станаха съвсем откъслечни; с надежда и страх очаквах края на закуската. Най-сетне тя свърши и аз отново бях споходен от смесено чувство на страх и надежда, че може да ме освободят от следобедното ми задължение. По-рано Мариан ми даваше писъмцата малко след закуска, малко след като и майка ѝ ни беше дала разпорежданията си за деня.

Както обикновено, готвех се да офейкам с Маркъс нанякъде, когато я чух да ме вика. Ами ако той тръгнеше подир мен?

— Почакай тук, добиче безсловесно — казах аз. — Принцеса Мариан желала би да побеседва с мен. Възвърна ще се начаса.

Докато той се колебаеше, аз се измъкнах бързо и я намерих, изправена до едно писалище, не мога да си спомня в коя стая беше, защото къщата бе претъпкана с писалища, но помня как затворих вратата след себе си.

— Мариан — започнах аз и тъкмо се канех да ѝ обясня каква промяна ще настъпи в ежедневните ни дела с появата на Маркъс на сцената, когато чух как бравата щракна. Светкавично получих плика, светкавично го пхнах в джоба си. Вратата се отвори и на прага застана лорд Тримингъм.

— Аха, любовна сцена — отбеляза той. — Чух как извика и си помислих, че е за мене, а то било за този млад щастливец. Но може ли сега да те отнема от него?

Тя се надигна с бегла усмивка и тръгна към вратата, като през рамо ми хвърли поглед. Когато излязоха, аз напипах писмото в джоба си, за да се уверя, че е на сигурно място. Джобовете ми бяха плитки и писмата обикновено малко се показваха. Често вземах тази предпазна мярка по десетина пъти, докато занеса някое. Ала този ден имаше нещо особено и в миг се досетих какво е то. Пликът не бе запечатан. Намерих Маркъс и му казах къде отивам.

— Какво! Пак ли оная копа? — провлачи той. — И в такъв ден! От тебе май ще остане само едно петно от рибено масло, лъскаво отвън, тлъсто и миризливо отвътре.

Разменихме си разни духовитости от тоя род, а сетне го попитах какво смята да прави.

— О, все ще намеря начин да си убия времето — каза той. — Може да седна в ония там чертози и да гледам как въртят любов.

И двамата прихнахме да се смеем, защото тази страна на поведението на възрастните намирахме за най-глупава. После една мисъл изведнъж ме накара да стана сериозен.

— Сигурен съм, че сестра ти не върти любов — рекох аз. — Тя има достатъчно ум в главата си.

— Не бъди толкова сигурен — заяви загадъчно Маркъс. — Колкото до това, рапон такъв, мадам Клю-клю разнася, че си лапнал по Мариан.

При тези думи го ударих и се сборичкахме, но Маркъс извика:

— Предавам се! Забравяш, че съм болен.

Опиянен от успеха си, аз го оставих и се запътих към ловното хранилище. Часът бе три. Термометърът показваше 32°C. Все още можеше да се покачи. Страстно си пожелах това и сякаш усетих как природата наоколо безмълвно откликна на моята молба. В далечината играеха крикет — чуваше се как дървеният чук звучно чуква топката, как топките чаткат, удряйки се една в друга. Долавяха се и победни и възмутени възгласи. Никакъв друг звук не нарушаваше тишината.

Вече бях навлязъл доста навътре сред дърветата, които растяха отвъд лъките, когато бръкнах машинално в джоба си и ръката ми срещна острия ръб на незапечатания плик. Без да се замислям, аз го измъкнах и го погледнах. На плика нямаше адрес (или направление, както го наричаше мисис Модсли, нямам представа защо), а и никога не бе имало. Ала се виждаше нещо написано и то в момента бе обърнато наопаки.

Сред най-затруднителните училищни норми на поведение се числеше строгото съблюдаване на Единадесетата божа заповед. Но у нас бе силно развито и чувството за справедливост, хванеха ли ни на местопрестъплението, не очаквахме да се отървем лесно. За повечето нарушения си имаше и съответни наказания и те бяха всеизвестни, можехме да роптаем срещу тях, но не ги смятахме за несправедливи — аз поне не ги смятах. Те бяха така неотменни, както законът за причинно-следствената връзка. Пипнеш ли жар, ще се опариш, хванат ли те в преписване, ще си получиш наказанието; повече нямаше какво да се говори.

Имахме слаба представа за отвлечените понятия добро и зло, но за да подлежиш на наказание, трябваше да си нарушил реда и накажеха ли ученик за съмнително нарушение, за нещо, което не бе в явен разрез с установения ред, ние се възмущавахме и той за нас бе жертва на несправедливост.

Регламентът, свързан с четенето на чужди писма, бе сравнително ясно постановен. Ако не си прибереш писмата и някой ги прочете, грешката си е твоя и имаш право да си отмъстиш. Но ако някой вземе да ти тършува под чина и в шкафчето и ти прочете писмата, вината си е негова — излага се на справедлива мъст. Дори Дженкинс и Строуд да не бяха се отнасяли така жестоко с мен, пак щях да се чувствам в правото си да ги накажа, като призова проклетия върху главите им.

В клас и навън често си подавахме бележки от ръка на ръка. Ако бяха запечатани в плик, нямаше и да си помисля да ги чета, ако бяха отворени, четях ги — всъщност такава беше обикновено и желанието на автора — да предизвика смях. Отворените писма можеха да се четат, запечатаните — не: толкова просто беше. Същото се отнасяше и за пощенските картички; отворените се четяха, останалите — никога.

Пликът с писмото на Мариан не бе запечатан, значи можех да го прочета. Тогава защо се колебаех?

Колебаех се, защото не бях сигурен, че тя е искала да го прочета. Предишните бяха запечатани. А това в бързината ми го бе дала отворено, навярно е щяла да го запечата.

Но не бе успяла.

Според нашия ученически закон фактите имаха голяма тежест, намеренията — незначителна. Или си сторил нещо, или не си, а какви са ти били подбудите няма значение. За неволните си грешки си виновен точно толкова, колкото и за преднамерените си деяния. Щом Мариан е сгрешила, значи ще си плати. Но за мое учудване не можех да мисля за нея по този начин — като за някакво примерче в логическите ми построения. Желаех й доброто, исках да съм й полезен, чувствата ми бяха здраво обвързани с нейните. Не можех да пренебрегна желанията й.

Известно време се мятах в непривичните мрежи на нравствената казуистика. Защо ли всичко не можеше да бъде леко и просто, както преди. Защо ли образът на Мариан непрекъснато изпъкваше в съзнанието ми, раздвояваше мислите ми?

И откъде знаех, че тя не е искала да прочета писмото, че не го е оставила отворено нарочно, за да разбере нещо, което ще бъде от полза и за двама ни? Не беше ли то доказателство за нейната благосклонност? Може би дори там пишеше нещо за мен — нещо мило, нещо сърдечно, което да ме накара да сияя от радост... да тържествувам...

Тъкмо тази надежда сложи край на съмненията ми, макар че прехвърлих в ума си и много други доказателства за своята добронамереност. Според едно от тях това бе навярно последното писмо — почти бях решил да не се занимавам повече с тази работа. И друго имаше — съвсем нелогично смятах, че запознаването ми със съдържанието на писмото ще ми помогне да взема решение: ако беше достатъчно важно, ако беше въпрос на живот и смърт (както ми се щеше да се надявам), ако съдбата ѝ бе поставена на карта, ако имаше опасност да си изпати...

Е, тогава щях да продължа да им нося писмата, пък Маркърс си е Маркърс.

Ала не исках да извадя писмото от плика, щях да прочета само думите, които се виждаха и доколкото можех да забележа, както беше обърнато обратно, три от тях бяха съвсем еднакви.

Любими, любими, любими,
на същото място, по същото време, тази вечер.
Но внимавай да не...

Останалото беше скрито в плика.

[1] Фредерик Слай Робъртс (1832–1914) — главнокомандващ английските войски в Англо-бурската война. — Б.пр. ↑

[2] Граф Кичънър (1850–1916) — военен министър на Англия. — Б.пр. ↑

[3] Паулус Крюгер (1825–1904) — главнокомандващ бурските военни сили по време на Англо-бурската война. — Б.пр. ↑

[4] Кристиан де Ует (1854–1922) — бурски генерал и политик, участвал в Англо-бурската война. — Б.пр. ↑

[5] Дейвид Ливингстън (1813–1873) — мисионер, изследовател на Африка. — Б.пр. ↑

[6] Сър Хенри Мортън Станли (1841–1904) — изследовател на Африка, дълго търсил доктор Ливингстън, когото считали за умрял, и след като го намерил, цели четири месеца се мъчил да го убеди да се върне към цивилизацията. — Б.пр. ↑

ГЛАВА X

Надали Адам и Ева са били по-съкрушени от мен, след като са изяли ябълката.

Усещах се тъй дълбоко разочарован и обезсърчен, та загубих всякаква представа къде съм и когато дойдох на себе си, сякаш се събудих от сън.

Те били влюбени! Мариан и Тед Бърджес били влюбени! От всичките възможни обяснения на загадката само това не ми беше идвало наум. Бях се извозил като последния глупак!

Опитвайки се да си възвърна чувството за собствено достойнство, позволих си да се изсмея пресилено. Как ме бяха измамили само! Моят свят на бурни възвишени чувства се сгромолясваше около мен и това отприщи умственото напрежение, помете и физическия гнет, в който живеех; имах чувството, че ще се пръсна. В моя защита можеше да се каже само, че от Мариан такова нещо не бях очаквал. Мариан, която бе сторила толкова много за мен, Мариан, която можеше да разбере чувствата на едно момче, Мариан, Девата от Зодиака, как бе могла да падне така ниско? Да се превърне в онова, което ние презирахме повече от всичко на света — да лапне по някого, да стане лигаво сантиментална, едва ли не предмет на плоски шегички, на скрита насмешка. Мислите гъмжаха в главата ми: слугините, глупавите слугини, които се влюбваха и слизаха за молитва със зачервени очи... пощенските картички, цветните пощенски картички, смешните картички, пошлите картички по будките. И аз самият ги бях пращал, преди да поумнея.

„Прекарваме много забавно в Саутдаун“ — тлъстичка двойка, сплела туловища в нежна прегръдка. „Ела в Саутдаун, лапнал съм по тебе“ — две лъжици, едната много тънка, другата много дебела, с изрисувани на тях човешки лица, които се хият похотливо.

И вечният или почти вечният мотив за дебелия и тънкия: единият партньор съвсем несъразмерен с другия, въздребен или огромен, ту мъжът, ту жената, ту жената, ту мъжът.

Голям смях падна, почти ми се искаше и Маркър да е там, да се посмее и той, и същевременно се чувствах съвсем окаян, смъртно усещях, че подигравката, колкото и да ми доставя удоволствие, е жалък заместител на благоговението. Та Мариан бе последният човек, способен на такова нещо! Нищо чудно, че искаше да го запази в тайна. Несъзнателно посегнах към джоба си, за да скрия срама й, мушнах писмото още по-дълбоко в плика, после го залепих.

И все пак трябваше да го предам.

Изкачих стъпалата на една ограда и поех към лъките, а слънцето тозчас ме грабна в жарката си прегръдка. Колко силно припичаше само! Мочурливите локви от двете страни на пътя бяха почти пресъхнали, а по стъбълцата на тревите, които са били под водната повърхност, сега се виждаше мръсножълтеникава ивица там, където бяха опърлени от слънцето. И като застанах на площадката на шлюза, аз открих почти смаян колко бе спаднала водата. От едната страна, синята, дълбоката, забелязах камъните на дъното, които преди въобще не се виждаха; а от другата, златистозелената, водата почти се губеше от погледа, скрита под стелещите се отгоре водорасли, които, напластени едни върху други, създаваха скръбно впечатление за безпорядък. Водните лилии, вместо да лежат на повърхността, грозно стърчаха над водата.

Всичко това бе сторило слънцето, и с мене бе сторило нещо — променило бе окраската на мислите ми. Вече не изпитвах онзи мъчителен срам заради Мариан, който ме бе налегнал в сянката на дърветата. Дали бях прозрял безсилието на Природата да се бори със себе си, не зная, ала сърцето не ми даваше да мисля лошо за Мариан, то смекчи страшните обвинения, с които я обсипвах наум, така че, свързана с нея, любовта вече не ми изглеждаше като най-позорното човешко деяние. Ала това не ми помогна да си променя изцяло отношението: бях прекалено честен към себе си, за да си кажа: „Какво лошо има в това да си лапнал по някого, щом тя го прави“ или: „За другите е лошо да са влюбени, но за нея може“. В края на краищата тя все трябваше да лапа по някого, а това, което бе редно за нея...

Едва ли не за пръв път си помислих за Тед Бърджес като за неин съучастник в любовта. Тази мисъл не беше приятна. Къде ли бе отишъл той? Нямахме го на полето при жътварите, това се виждаше от пръв поглед.

Отидох при тях.

— Мистър Бърджес отскочи до фермата — ми казаха те. — Има си там една работица.

— Каква? — попитах аз.

Те се усмихнаха, но не ми обясниха нищо.

До фермата имаше близо една миля. Изпълнен бях с тревога и се стараех да насоча всичките си мисли към копата сено и удоволствието да се спускам от нея — единствената позната величина сред всички тези подозрителни загадки. Все още си представях любенето нагледно в стила на пощенските картички карикатури; като оскърбление за окото, а чрез окото и за човешкия разум. Глупост, истинска глупост, шутовщина някаква, която прави хората да изглеждат нелепи, смахнати, глупаво сантиментални... жалки в най-добрия случай. А кой би искал да го съжаляват? Така възрастните ставаха обект на презрение, а аз исках да им се възхищавам.

Като отворих портата, видях Тед да излиза от конюшната. Той ме поздрави, както винаги — малко присмехулно, малко закачливо, но се долавяше и нещо като уважение към мен или Брандъм, което ме зарадва. Забелязах, че кожата му е придобила още по-тъмнокафяв загар и му завидях. Просто не можех да го свържа с глупост като любовта.

— Как е, пощальоне? — попита Тед.

Той ме беше нарекъл така. Големите си позволяваха подобни волности с децата. Това ми се нравеше у лорд Тримингъм, ала тук не бях толкова сигурен.

— Много добре, благодаря — отвърнах доста сдържано.

Той подръпна изтъркания си кожен колан.

— Има ли нещо за мен?

Подадох му писмото. Както винаги, той се поизвърна, за да го прочете, сетне го сложи в джоба на кадифените си панталони.

— Браво, добро момче! — рече Тед. А като го погледнах учудено, додаде: — Нямах нищо против да те наричам добро момче, нали?

— Съвсем не — отвърнах пресилено.

Тогава ми се стори, че е дошъл сгодният момент в се чух да казвам:

— Боя се, че повече няма да мога да ви нося писма.

Той зяпна и сбърчи чело.

— Защо?

Обясних му какви затруднения ми създава присъствието на Маркъл.

Тед ме слушаше унило, цялата му жизненост сякаш бавно го напускаше. Не можех да не се почувствам поне малко доволен, като го видях така объркан и оклюмал.

— На нея каза ли й го?

— На кого? — отклоних отговора аз, надявайки се да го смутя още повече.

— На мис Мариан, разбира се.

Признах, че не съм й казал.

— Какво ще си помисли? Тя много разчита на тези писма.

Размърдах се смутено и той настоя на своето.

— Разбери, тя няма да знае какво да прави, нито пък аз.

Помълчах малко, сетне рекох:

— Ами как я карахте, преди да дойда?

При тези думи той се засмя и рече:

— Правиш се на голям, а? Ами не ни беше толкова лесно тогава.

Това ме зарадва.

— Виж какво — рече той изведнъж. — Тя те харесва, нали?

— Аз... аз мисля, че е така.

— И ти искаш да те харесва, нали?

Казах, че е вярно.

— И не искаш да спре да те харесва?

— Не.

— А защо? — рече той, като се приближи към мен. — Защо не? Какво значение ще има за тебе, ако тя спре да те харесва? Къде ще го усетиш?

Сякаш ме беше хипнотизирал.

— Ето тук — отвърнах аз и ръката ми неволно посегна към сърцето.

— О, значи си имал сърце — рече той. — Помислих си, че може и да нямаш.

Мълчах.

— Да знаеш, че няма да й хареса, ако не ни носиш вече писмата. Тя няма да е същата към тебе, помни ми думата. Не искаш да стане така, нали?

— Не.

— Тя разчита на тия писма, пък и аз. И двамата ги очакваме с нетърпение. Това не са обикновени писма. На нея ще ѝ липсват, на мен също. Може би ще плаче. Искаш ли тя да плаче?

— Не — отвърнах аз.

— Не е трудно да я разплачеш — каза той. — Ти може и да си мислиш, че тя е непреклонна и горда, ама всъщност не е. Често плачеше, преди да дойдеш.

— Защо? — попитах.

— Защо ли? Ами ако ти кажа, няма да повярваш.

— Ти ли си я карал да плаче? — рекох аз, прекалено объркан, за да се възмутя.

— Да, ама не беше нарочно, разбери. Ти си мислиш, че съм просто грубиян, а? Е, такъв съм си. Но тя плачеше, когато не можеше да ме види.

— Ти откъде знаеш? — попитах аз.

— Защото се разплакваше, като ме види. Не е ли ясно? — За мен май не беше ясно, ала имах смътната представа какво иска да каже. Все пак тя беше плакала и тази мисъл ме натъжи почти до сълзи.

Неочаквано се разтреперих, разтревожен от неговата настойчивост, от непознатите чувства, които бе събудил в мен, от нещата, които ме беше накарал да кажа. Той забеляза това и рече:

— Ходил си в тая жега. Влез на хладовина.

По-скоро ми се щеше да остана навън, защото в тази зле осветена и оскъдно обзаведена кухня с нейната проста, груба, вехта покъщнина, без следа от женско присъствие, което кара децата и от двата пола да се чувстват у дома си, аз несъзнателно усещах, че той е в стихията си. И макар че думите му породиха у мен някакво странно вълнение, все пак не исках повече да нося писмата.

— Мислех, че ще те намеря на полето — рекох аз с надеждата да минем на по-безопасна тема.

— Там щеше да ме намериш — отвърна той, — ама дойдох да видя Смайлър.

— О, да не е болна?

— Трудна е.

— Какво значи това? — попитах. — Тя нещо ти пречи ли?

Конете наистина се пречкаха наоколо понякога и си помислих, че това има пред вид.

— Не — рече отривисто той. — Ще се жреби.

— А, сега разбрах — казах аз, но не разбрах нищо. Тайните на живота бяха загадка за мен, макар някои от съучениците ми да си даваха вид, че са я разкрили и нямаше да откажат да ме просветят. Но аз не се интересувах толкова от самите факти, колкото от значението им за моите фантазии. Проявявах силен интерес към железниците, към относителната скорост на най-бързите експресни влакове, но не разбирах принципа на парната машина и няхах желание да го изучавам. А все пак любопитството ми надделя. — Защо ще се жреби? — попитах аз.

— Природна работа — каза той.

— Ами тя иска ли, щом ѝ става зле?

— Е, тя няма голям избор.

— Че какво я е накарало да се жреби остава?

Фермерът се засмя.

— Между нас казано — рече той, — ходила е по любов.

Любов! Думата ме шибна като с камшик. Значи конете могат да се любят и от това да им се раждат жребчета? Беше направо нелепо. Закрих устата си с ръка — нервен жест, който сигурно ми е останал от онова време. Почувствах, че невежеството ми е позорно като грозен физически недъг.

— Не знаех, че конете могат да се любят.

— Могат я!

— Ама това е глупава работа! — отвърнах аз и бях доволен, че съм го казал. Беше като вадене на зъб. Животните няхаха нищо общо с човешката глупост. Имаха си свое достойнство; а глупави не бяха.

— Като пораснеш, няма да мислиш така — отговори ми той, някак стихнал, какъвто не бях го виждал по-напред. — Любовта не е глупава работа. Злобните хора говорят лошо за нея.

Гласът му секна.

— Да? — подканих го аз.

— Е, това е нещо, дето самите те биха искали да правят. Завиждат, разбираш ли? Затова стават злобни.

— Ако се любиш, трябва ли непременно да се ожениш след това? — попитах аз.

— Да, общо взето, така е.

— А може ли да се любиш, пък да не се ожениш после?

— Аз ли? — попита той. — За мен ли казваш?

— Е, ти или който и да е.

Мислех се за страшно хитър.

— Сигурно може.

Замислих се над това.

— А може ли да се ожениш за някого, без да си се любил по-напред?

— Може, ама...

Той млъкна.

— Ама какво? — попитах настойчиво.

Той сви рамене.

— То пък ще е една любов...

Забелязах, че не влагаше в думата „любов“ онзи познат оскърбителен смисъл, по-скоро бе обратното. Нямах намерение да го оставя да ми налага своите мнения, но исках да зная какво мисли.

— А по-лошо ли е, ако се любиш, без да се жениш после? — попитах аз.

— Така разправят. Аз не бих казал такова нещо — рече той рязко.

— Може ли да обичаш някого и да не се любиш с него?

Той поклати глава.

— Природата си иска своето.

За него думата „природа“, изглежда, решаваше всичко. Никога не бях мислил, че може да служи за оправдание. Природата! Значи любовта била природна работа! Не бях и помислил за това. Смятах, че е нещо като игра за възрастни.

— Ами тогава, ако се любиш с някое момиче, значи ли това, че то ще си има бебе?

Този въпрос го стресна. Руменото му лице стана на петна, а скулите се открийа под кожата. Той пое дълбоко въздух, задържа го и после го изпусна с шумна въздишка.

— Разбира се, че не. Откъде ти дойде това на ум?

— Ти. Ти ми каза, че Смайльр се любила и затуй щяла да се жреби.

— Схватлив си, няма що — рече той и аз виждах как трескаво търси отговор.

— Е, добре, с конете не е същото.

— Защо не? — настоях аз.

Пак трябваше да си помисли хубавичко.

— Ами природата иначе ги има, не като нас.

Пак природата! Отговорът не ме задоволи, пък и самата мисъл, че природата може да се разпорежда с мен, никак не ми се хареса. Усецах, че той крие нещо, но изпитвах страшно удоволствие да го измъчвам.

— Е, хайде, не станаха ли много въпроси за днес? — заубеждава ме фермерът.

— Но ти не си ми отговорил — възразих аз. — Почти нищо не си ми казал.

Той стана от дървения стол и закрачи неспокойно из стаята, като сегиз-тогиз ме поглеждаше с неприязън.

— Така е, ама, види се, нищо няма да ти кажа — отвърна той почти троснато. — Защо пък аз да ти втълпявам разни работи. Съвсем скоро сам ще научиш всичко.

— Но щом е толкова хубаво...?

— Да, хубаво е — съгласи се той. — Ама не бива да го научаваш, преди да си готов за него.

— Сега съм готов.

При тези думи той се засмя и лицето му се промени.

— Ти си голямо момче, а? На колко каза, че си?

— В петък на двайсет и седми ставам на тринайсет.

— Е, хайде да се договорим. Ще ти кажа всичко, ама при едно условие.

Знаех какво ще каже, но за лице попитах:

— Какво е то?

— Да си останеш нашия пощальон.

Обещах и след обещанието всички пречки, които стояха пред мен, сякаш се стопиха. В действителност нямаше нужда да ме подкупва допълнително. Сигурно искаше да си опече работата, ала артилерийската подготовка, казано по днешному, ми стигаше. Той ме накара да почувствам донякъде какво те с Мариан бяха един за друг и макар че силата, която ги привличаше, ми бе толкова непозната,

колкото и онази, с която магнитът притегля стоманата, аз все пак признавах нейната власт. И в тази сила имаше нещо красиво и загадъчно, което плени моето въображение въпреки всичките ми предразсъдъци.

Ала не мога да твърдя, че обещанието на Тед не беше от значение за мен, макар че не ми бе съвсем ясно защо толкова много ми се искаше да знам какво е любов.

— Ти забрави нещо — рече той ненадейно.

— Какво?

— Копата.

Имаше право. Забравил бях. Тя сякаш олицетворяваше нещо, което бях надраснал вече — физическото движение само за себе си. Вече не ми беше до това.

— Бягай да се пързеляш — повтори той, — пък аз ще драсна някой ред.

ГЛАВА XI

От метеорологична гледна точка съботата беше истинско разочарование; термометърът се покачи само до 25°C, появиха се облаци — първите облаци над Брандъм, откакто бях дошъл — а слънцето ту се показваше, ту се скриваше. Ето така си спомням този ден — на пресекулки.

Спомням си един разговор на закуска. Маркъс имаше удоволствието да закуси в леглото.

— Всичко зависи — говореше Денис — от това дали ще можем да извадим от игра Тед Бърджес, преди да е загреял.

Наострих уши.

— Не ми се вярва, че той е най-добрият им батсман — заяви лорд Тримингъм. — По моему... и... — забравил съм имената — по могат да им спечелят пробези. Той просто има добър удар, ама там теренът е малко изровен.

Хвърлих поглед към Мариан, която седеше до лорд Тримингъм, но тя не каза нищо.

— Много силен удар има — настоя на своето Денис. — Как ще се справим?

— Ще улавяме топките в края на игрището — рече лорд Тримингъм.

— Ами ако започне с неговите финтове?

— Щом забележа такова нещо, влизам в игра — каза лорд Тримингъм с усмивка. Той беше капитан на отбора.

— Знам, че ти си способен боулер, Хю, нямаш грешка! — заяви Денис. — Аз най-добре го зная. Ами ако той просто успее да хване топката във въздуха?

— Ще видиш, че няма да стане — каза ненадейно мисис Модсли. — Не разбирам чак толкова от крикет, но ми се струва, че ти предричаше същото и миналата година, Денис, а този мистър Бърджес едва спечели някой и друг пробел, или както му казвате там.

— Пробег, мамо.

— Е, пробег тогава.

Денис се отпусна на стола сред всеобщия който беше по-скоро за негова сметка. Грубоватото му лице, което отдалече изглеждаше красиво, пламна и даже аз се почувствах неудобно. В училище често се нагрубявахме жестоко и това си беше в реда на нещата — такива бяха нашите неписани правила. Но знаех, че за възрастните това означаваше отклонение от правилата, а аз педантично ги спазвах.

Скоро Денис занарежда отново:

— И нали знаеш, че не сме определили кой ще е резерва.

При тези думи всички утихнаха. Един-двама от сътрапезниците хвърлиха поглед към мен, но не му отдадох значение. То се знае, аз се интересувах от състава на нашия отбор и бях умувал кой ще играе, но в олимпийските промишления на избирателната комисия пръст нямах.

— Доста деликатен въпрос, нали? — рече лорд Тримингъм, като поглаждаше брадичката си.

— Да, Хю, въпросът е деликатен, но се налага да го решим по един или друг начин, нали така? Искам да кажа, че ще ни трябват единайсет души на терена.

Това бе очевидно, ала никой не направи предложение.

— Какво ще кажете вие, мистър Модсли? — попита лорд Тримингъм.

— Струва ми се, че има двама кандидати.

Лорд Тримингъм често се обръщаше така към своя домакин и това винаги ни идваше неочаквано, тъй като след пристигането си Негова Светлост сякаш бе станал господар на замъка вместо мистър Модсли. Макар че рядко се обаждаше, мистър Модсли винаги имаше готов отговор.

— Може би е добре да съберем тайния съвет — рече той, а мъжете станаха малко сковано и излязоха вкупом.

Навъртах се около вратата на пушалнята (една стая, в която никога не бях прониквал), за да мога веднага да задоволя любопитството си и да занеса новината на Маркъс. Толкова дълго се съвещавахме, че се уплаших да не са излезли от другаде, но най-сетне вратата се отвори и те се появиха един подир друг с тържествено сериозни лица. Дадох си вид, че минавам случайно. Лорд Тримингъм излезе последен.

— Охо, ето го и Меркурий! — рече той и лицето му, което трябваше да се разкривява на разни страни, за да изрази някакви определени чувства, се сбърчи в гримаса.

— Нямах късмет, драги — рече той. — Страхувам се, че ти нося лоши новини.

Аз вперих очи в него.

— Да, не можахме да те сложим в отбора, защото Джим — това беше момчето от кухнята — игра и миналата година, и по-миналата, а той е обещаващ боулер и не посмяхме да го отстраним. Мис Мариан страшно ще ми се разсърди, но може да ѝ кажеш, че вината не е моя. И така, ти ще бъдеш резерва.

Неговата реч ме слиса така, че едва имах време да се разочаровам, преди да се издигна отново във висините на щастиято.

— Резерва! — възкликнах аз задъхано. — Значи ще бъда в отбора!... Поне — добавих — ще седя с тях.

— Значи си доволен? — рече той.

— То се знае! Ами че аз не съм очаквал нищо! Да дойда ли сега с тебе?

— Да.

— Да се приготвям ли вече?

— Може, но няма да започнем преди три.

— Ще ми кажеш ли, като дойде време за тръгване?

— Оркестърът ще започне да свири.

Тъкмо се затичах да кажа на Маркъс и той ме повика обратно.

— Не искаш ли да ѝ предадеш нещо?

— О, да!

— Попитай я дали ще изпее „Дом, свиден дом“ на концерта.

Втурнах се като стрела и както очаквах, намерих Мариан да подрежда цветята. Думите на лорд Тримингъм в миг се изпариха от главата ми.

— О, Мариан, аз ще играя!

— Ще играеш ли? — рече тя. — Че нали все това правиш?

— Ама не, искам да ти кажа за днес следобед, за мача. Поне съм резерва, а това е почти същото. То се знае, няма да пипна бухалка дори ако някой от нашия отбор умре.

— Значи няма защо да се надяваш — отвърна тя.

— Не... обаче ако някой се задъха много, може да тичам вместо него и даже да вляза в отбора, ако някой си счупи крака или си навехне глезена.

— И кой искаш да бъде той? — попита тя закачливо. — Татко ли?

— О, не!

— Денис?

— Не — казах аз, но не прозвуча много убедително.

— Сигурно искаш да бъде Денис. Или може би Бърнскил? — Бърнскил беше икономът. — Той е доста схванат в ставите. Лесно ще си счупи нещо.

Аз се засмях.

— Или Хю?

— О, не, не той.

— Защо не?

— О, защото вече е бил раняван... пък и...

— Пък и какво?

— Пък и той ни е капитан, и толкова ми харесва, и... о, Мариан!

— Да!

— Той ме помоли да ти предам нещо — опомних се аз. — В същност две неща, ама едното не е важно.

— Каж ми това, което е важно. А защо другото да не е важно?

— Защото е за мен. Той каза, че не бива да му се сърдиш...

— Защо не бива да му се сърдя?

Тя си убоде пръста с една бяла роза.

— По дяволите! — възкликна Мариан. — Защо не бива да му се сърдя?

— Защото не съм в отбора.

— Но аз мислех, че си.

— Не бе, само резерва.

— Ама разбира се, че ми каза. Срамота! Наистина ще му се разсърдя.

— О, не, моля те, недей — възкликнах аз, защото тя така ядно забучваше цветята във вазите, че ми се видя наистина сърдита.

— Не беше по негова вина, пък и капитаните трябва... искам да кажа, че ще бъде ужасно, ако има протежета. Тъй че няма да е честно

да му се сърдиш. А сега — добавих аз бързо, като отклоних разговора — искаш ли да чуеш и другото съобщение?

— Не особено.

Стъписах се от отговора и пак реших, че ми говори с оня закачлив тон, с който големите имат навик да говорят на децата.

— О, ама... — започнах аз.

— Е, май ще е по-добре да го чуя. Ти каза, че е по-важно от другото. Защо?

— Защото се отнася за тебе — рекох аз.

Тя взе от бялата емайлова ваза няколко рози, от които капеше вода, вдигна ги пред лицето си и ги огледа критично.

— Жалки цветове, нали? — рече тя и наистина в сравнение с нея розите изглеждаха направо увехнали. — Но едва ли може да се очаква нещо повече от цветята в края на юли, и то в тази горещина.

— Не е съвсем краят на юли — напомних ѝ аз, тъй като никога не забравях календара. — Още е двайсет и първи.

— Така ли? — рече тя. — Вече губя представа за дните. Живеем в такъв водовъртеж от веселие, нали? Непрестанни развлечения. Не ти ли дотягат? Не искаш ли да си идеш у дома?

— О, не — казах аз. — Освен ако ти не искаш това.

— В никакъв случай. Ти си ми единствената надежда. Не мога без тебе. Впрочем колко ще останеш още?

— До трийсети.

— Но това е толкова скоро! Не бива да си заминеш тогава. Стой до края на ваканцията. Ще говоря с мама.

— О, не, не мога. На майка ми ще ѝ домъчнее за мене. Вече и така ѝ е мъчно.

— Не ми се вярва. Преувеличаваш. Постави още една седмица тогава. Ще говоря с мама.

— Трябва да пиша къщи...

— Да, разбира се. Добре, значи това е решено. И цветята подредихме. Мога ли да ти поверя една от тези вази?

— Да, моля — казах аз. — Но, Мариан...

— Да?

— Ти още не си чула какво каза Хю.

Лицето ѝ помръкна. Тя остави вазите, които носеше, и рече почти раздражено:

— Е, хайде, какво е то?

— Той пита дали ще изпееш „Дом, свиден дом“ на концерта.

— Какъв концерт?

— Довечера след мача ще има концерт.

Лицето ѝ придоби най-печалното си изражение, тя помисли малко и рече:

— Кажу ми, че ще я изпея, ако той изпее... е, добре, ако изпее „Тя носеше венец от рози“.

С моето по детски силно развито чувство за справедливост си помислих, че това е едно много задоволително споразумение и като помогнах на Мариан да занесе цветята, при което волю-неволю трябваше да вървя бавно, изтичах да намеря лорд Тримингъм.

— Е, какво отговори тя? — попита той нетърпеливо.

Казах му за условието на Мариан.

— Но аз не пея — рече той.

Гласът му го издаваше повече от лицето. Веднага усетих, че нейният отговор е удар за него. Той каза „Аз не пея“, а не „Аз не мога да пея“, пък и беше съвсем очевидно, че не може, и аз се учудих как не съм се сетил по-рано за това. В училище подобни груби оскърбления бяха всекидневие и аз се изненадах, че той бе така дълбоко огорчен; но ми се искаше да го утеша някак, умът ми заработи по-бързо от обикновено и казах:

— Ама това беше само шега.

— Шега? — повтори той. — Но тя знае, че не пея.

— Точно в това е смешното — обясних му търпеливо аз.

— О, така ли мислиш? — рече той, а в гласа му трепнаха радостни нотки. — Искат ми се да съм сигурен.

Навярно щеше да е по-добре, ако беше останал с първоначалното си впечатление.

По-късно същата сутрин срещнах отново Мариан и тя ме попита дали съм предал отговора ѝ на лорд Тримингъм. Отвърнах ѝ утвърдително.

— И какво каза той? — попита тя.

— Той се засмя — рекох аз. — Шегата много му хареса, защото, знаеш ли, той не пее.

— Наистина ли се засмя?

Тя изглеждаше объркана.

— О, да!

Вече започвах да се величая не само като пратеник на боговете, но и като режисьор.

С пълното одобрение на Маркъл аз си облякох за мача училищния спортен екип, ала когато го попитах дали да си сложа и фуражката — синя, с избродиран бял грифон отпред, съшита от парчета, чиито краища се съединяваха на върха и завършваха с едно копче — той се поколеба.

— Щеше да е добре, ако беше шапка с герба на Англия или даже с емблемата на графството, или пък на някой клуб. Ама като е само ученическа фуражка, хората може да си помислят, че се перчиш с нея.

— Няма да си помислят така, ако я сложа да ме пази от дъжда, тапир такъв!

— Че то няма да вали бе, клизмо кекава!

Поспорихме малко за това кога какви шапки се носят, като се обсипвахме с находчиви обиди.

Слънце и сянка навън, слънце и сянка в душата ми. След завръщането на Маркъл започнах смътно да съзнавам, че водя двойствен живот. От една страна, това ме окриляше, даваше ми някакво усещане за сила и събуждаше скритите ми способности на интригант. Ала се и боях, боях се от някоя грешка и дълбоко в душата си съзнавах, че реалната трудност да държа Маркъл в неведение все още съществуваше, макар да ме бяха убедили да не й обръщам внимание. Притежавах нещо, което ме правеше опасен, но какво беше то и защо ме правеше опасен, нямах представа, а и скоро тази мисъл бе изместена от друга — мачът застрашително приближаваше и това се усещаше в цялата къща. Мяркаха се фигури, облечени в бяло, които крачеха решително нагоре-надолу, мъжки гласове се провикваха авторитетно и настойчиво, сякаш животът изведнъж бе станал потържествен, сякаш бяхме в навечерието на битка.

Изядохме леката закуска прави, като всеки отиваше на бюфета, за да си сервира сам и това ни се видя голямо нововъведение. То облекчи вълнението и напрежението, които ни караха да скачаме час по час, и ние с Маркърс се захванахме да обслужваме другите. Обслужвахме ги и чакахме, защото отдавна бяхме свършили със закуската и си губехме времето, когато лорд Тримингъм улови погледа на Маркърс и каза:

— Не е ли време да тръгваме?

Спомням си как вървах с отбора и ту се опитвах да си представям, че съм един от тях, ту си представях, че не съм играч; спомням си и онази увереност, толкова присъща на децата, че нищо друго на света няма значение, освен победата. Спомням си как класовите различия сякаш се стопиха и икономът, лакеят, кочияшът, момчето от кухнята сякаш бяха на равна нога с нас, спомням си, че някакво шесто чувство ми помогна да предположа с известна точност как всеки от тях ще се преобрази.

Всички наши играчи бяха облекли фланелени сака и бели панталони. Играчите от селото, по-голямата част от които се бяха събрали в павилиона, ме разтревожиха с невзрачната си външност; някои носеха работните си дрехи, други си бяха съблекли саката и се виждаха тирантите им. „Какъв ли шанс за успех могат да имат?“ — мислех си аз, защото макар да не бях чак такъв формалист като Маркърс, не ми се вярваше, че човек може да победи в някое състезание без подходящо облекло. Все едно туземци да се бият с редовна армия. И тогава ми хрумна, че селският отбор прилича на бурите, които от наше гледище не бяха добре със снаряжението, но въпреки това се представяха добре, и ги погледнах с по-голямо уважение.

Повечето играчи от двата отбора се познаваха, а останалите бяха официално представени един на друг от лорд Тримингъм. Цялата тази церемония ми се стори потискаща и сега ми се струва такава; първите едно-две имена се задържаха в паметта ми, а останалите започнаха да се отцеждат като дъждовни капки от дъждобран. Изведнъж чух:

— Бърджес, това е нашата резерва Лео Коулстърн.

Машинално протегнах ръка и като видях кой е пред мен, аз, не знам защо, се изчервих до корена на косите си. И той изглеждаше смутен, ала се овладя по-бързо от мене и рече:

— О, да, милорд, ние с мастър Коулстън се познаваме, той идва да се спуска от моята копа.

— Колко глупаво от моя страна — каза лорд Тримингъм. — Ама разбира се, че той ни каза. Но трябва да го прашаш да ти изпълнява разни поръчки, Бърджес, той е майстор в тия работи.

— Сигурен съм, че е способен млад джентълмен — рече фермерът, преди да успее да отговори.

Лорд Тримингъм се обърна и ни остави сами.

— Не те видях, като идваше — изтърсих аз, разглеждайки белия спортен екип на фермера, в който той изглеждаше като в карнавален костюм.

— Бях при кобилата — каза той. — Ама тя е добре вече, има си жребче. Трябва да минеш да ги видиш.

— Ти ли си им капитанът? — казах аз, защото ми беше трудно да си го представя като подчинен.

— Не съм кой знае какъв спортист. Просто им отбивам топките. Бил Бърдок ни е капитанът. Ей го там, говори с Негова Светлост.

То се знае, слугите често наричаха лорд Тримингъм „Негова Светлост“, но в устата на Тед това ми прозвуча странно и аз неволно се огледах дали Мариан не е наблизил, но дамите още не бяха се появили.

— Я, виж, хвърлят ези-тура — рече той с почти момчешко нетърпение. — Ама все едно, Негова Светлост никога не печели.

Но този път спечели и ние започнахме първи. Играта беше вече в ход, когато мисис Модсли се появи със свитата си. Без малко да ги упрекна за закъснението.

— Едвам тръгнаха — довери ми Маркъс. — Хайде, брат ми, пак ще се видим.

Той слезе с тях до една редица столове в основата на стълбите, а аз останах с отбора в павилиона.

Оттогава насам никога не съм гледал крикет по собствено желание, но съзнавам, че по онова време условията бяха изключителни; членовете на фамилията Тримингъм винаги бяха проявявали интерес към тази игра, а мистър Модсли продължаваше традицията; имахме табло за изписване на резултата, лични картони за отбелязване на точките и бяла тебеширена линия, която разделяше игрището. Всички тези допълнителни подробности ни изпълваха с усещане за важността на мача, за извънредната му значимост, нещо,

което аз търсех и в живота; ако състезанието бе подготвено през пръсти, едва ли щеше да ми направи същото впечатление. Харесваше ми, когато човешкото съществуване се свежда до победа или поражение, а аз бях голям запаляно. Струваше ми се, че честта на Брандъм Хол е заложена на карта, че ако загубим, никога няма да можем да се погледнем в очите. Представях си, че повечето от зрителите, като жители на селото или на съседните села, бяха против нас; фактът, че ръкопляскаха на всеки хубав удар, не ме сближаваше с тях, а ако носехме розетки или емблеми, за да се отличаваме от местните жители, нямаше и да ги погледна, макар че охотно бих стиснал ръката и на най-големия подлец от нашия отбор.

На първо място, страстно желях лорд Тримингъм да се представи добре, защото ни беше капитан, а тази дума имаше ореол за мен, защото той ми харесваше и се наслаждавах на усещането за власт, идещо с неговото покровителство, и защото този човек олицетворяваше в най-висша степен великолепието на Брандъм Хол — скритите възможности да превъзнасям величието му до небесата.

Първата вратичка падна с петнадесет пробегата, сетне дойде неговият ред.

— Тримингъм е голям батсман — бе казал неведнъж Денис. — Признавам, че левите му удари не са нещо особено, но напоследък гледам, че праща топката отвъд защитната линия. Това е удар, достоен за истински играч от отбора на графството, и аз много се съмнявам дали самият Форстър ще може да се мери с неговите десни удари от последно време.

Наблюдавах как лорд Тримингъм отива към вратичката, вроденото изящество на осанката му контрастирало рязко с обезобразеното му лице; в начина, по който излезе в центъра на игрището — всъщност поиска място в средната и лява част, което бе новост за онова време — имаше особена ритуална тържественост. И той все пак ни показа на какво е способен. Прекрасният му удар отпрати топката отвъд защитната линия и тя два пъти докосна очертанията на игрището: последва майсторски десен удар почти с ръба на бухалката, при който топката премина на косъм от вратичката, а после, запратена от ръката на боулера, полетя застрашително, променяйки траекторията си, събори лявото колче на вратичката и

Тримингъм изгоря, като прибави само единадесет точки към нашия резултат.

Разнесоха се ръкопляскания — сдържани и доброжелателни, по-скоро за самия него, отколкото за играта му. Аз се присъединих към тези приглушени аплодисменти и когато той се приближи, обърнах очи към него и тихо казах: „Лош късмет, сър“; с изненада забелязах, че Мариан му ръкопляска силно като на победител, спечелил цяла „стотица“, а очите ѝ блестяха. Той ѝ отвърна с онова разкривено изражение, което му служеше за усмивка. Дали тя му се присмиваше? Това се питах. Някаква нова шега ли беше? Не ми се вярваше: просто като жена тя нямаше представа какво е крикет.

Сполетяха ни и други бедни; пет вратички паднаха, като спечелихме само петдесет и шест точки. Ох, колко ги мразех тогава, тези бури с техните пъстри одежди, които победоносно подхвърляха топката във въздуха след всеки сполучлив удар. Зрителите, разположени около игрището, седяха, стояха прави, лежаха или се облягаха на дърветата; и аз си представях как, въодушевени от бунтарските си настроения, се наслаждават на падението на висшестоящите.

Такова беше положението, когато мистър Модсли влезе в игра. Той вървеше вдървено и спря на няколко пъти, като неловко си оправяше ръкавиците. Предполагам, че тогава бе петдесетгодишен, но на мене ми изглеждаше безнадеждно стар и съвсем не на място, сякаш Старостта бе пристигнала със своята коса, за да се заеме с крикетната вратичка. Той донесе със себе си дъх на деловитост и работни часове, и онази неуловима златна следа, която бе толкова необичайна за крикетното поле. Дребничък като джудже, той застана пред съдията и отговори на неговите команди с резки движения на бухалката. Главата му леко се поклащаше върху тънката гущерова шия, докато погледът му обхващаше цялото игрище наведнъж. Като видяха това, играчите потриха ръце и се приближиха. Изведнъж ми стана жал за него — шансовете съвсем не бяха на негова страна, играеше една игра, за която бе прекалено стар, правеше се на по-млад. Сякаш някакъв герой от средновековен фарс се бе намесил в играта и аз покорно очаквах вратичката му да падне.

Ала напразно се боях. Качествата, които бяха помогнали на мистър Модсли да преуспее в живота, му бяха от полза и на

крикетното поле — най-вече способността да преценява обстановката. Той знаеше кога да пропусне топка. Не може да се каже, че използва докрай слабите удари — изобщо не улучи линията на полето — но спечели точки от тях. В играта му явно нямаше стил; справяше се практически с всяка попаднала му топка. Неговата система не беше никаква система, но тя даде резултат. Имаше необикновен усет за разположението на играчите в полето и, общо взето, успяваше да промъкне топката между тях. Караше ги да идват по-наблизо, да тичат повече, да напрягат краката си до крайност, да заемат пози на извънмерна бдителност, но всичко бе напразно.

Някакъв боулер, който с точните си удари малко по-рано можеше да претендира за две вратички, се появи на игрището. Една от неговите топки улучи мистър Модсли и той напразно направи протест пред съдията, сетне играта му се разстрои и го изтеглиха вдясно. В следващата серия една вратичка падна и Денис се присъедини към баща си. Имахме вече 103 точки, от които мистър Модсли бе спечелил двадесет и осем. Дамите, както личеше от неподвижните им шапки, следяха играта с жив интерес; можех да си представя прожекторния поглед на мисис Модсли, насочен неотклонно към вратичката.

Преди да тръгне от павилиона, Денис ни беше казал какво смята да прави.

— Главното е да не се измори — рече той. — Стига да мога, няма да го оставя да тича от една вратичка до друга нито веднъж. Искан да сложим някой да тича вместо него, но той не даде. Когато топката дойде към мене, или ще улуча границата на полето, или няма да я докосна. Изобщо няма да я докосна.

Отпървом тази тактика бе успешна. Денис наистина улучи границата на полето — улучи я два пъти. Той жестикулираше много, когато беше ред на баща му да подава топката, Денис обикаляше с дълбокомислен вид, а понякога утъпкваше изровените места в центъра. Ала неговият метод някак не се съгласуваше с бащината му опортюнистична тактика. Изпълнен с желание да спечели всеки пробег, знаейки точно кога да го направи, мистър Модсли често бе прекъсван от вдигнатата ръка на Денис, която щръкваше нагоре като полицейска палка. На няколко пъти зрителите захихикаха, но Денис съвсем не забелязваше тяхното веселие, нито растящото раздражение на баща си, което бе очебийно за всички. Най-сетне, като му дадоха

сигнал, мистър Модсли извика: „Да-вай!“. Сякаш камшик изплющя, цялата му властност, така внимателно скривана във всекидневния живот, прозвуча в тази дума. Денис се втурна като подплашен заек, но беше късно; едва успя да стигне до средата на полето и изгоря. Паднал духом и с пламнало лице той се върна в павилиона.

Нямаше съмнение кой владее положението. Но колкото и да е странно, макар да не ми се зловидеше успехът на моя домакин, аз съвсем не можех да го съчетая с бойния дух на играта. Това не беше крикет, това не можеше да се нарече крикет, щом едно дребничко като джудже старче със скърцащи стави и жилест врат успя с малко ум и невероятна находчивост да опровергае поговорката, че в младостта е силата. Това бе превъзходството на разума над физическата сила, към което аз, като англичанин, се отнасях с недоверие.

Все пак никой не успя да устои дълго на мистър Модсли. Последните ни три вратички паднаха бързо, но вече имахме 142 точки — доста приличен резултат. Оглушителни аплодисменти посрещнаха завръщането на мистър Модсли — непобеден, току-що спечелил петдесет точки. Той вървеше сам, икономът, последният му партньор, се бе присъединил към отбора, където несъмнено се чувстваше по-свободно. Ние всички станахме, за да му засвидетелстваме нашето уважение, а той бе малко пребледнял, но съвсем не изглеждаше така разгорещен като играчите от селския тим, които се потяха обилно и си бършеха лицата. Лорд Тримингъм си позволи да го потупа по рамото, но колкото и леко да го направи, цялата крехка фигурка на мистър Модсли се разтресе от допира.

По време на почивката пихме чай и си припомняхме всичко отново и отново, а героят на деня бе доволен, че го оставихме на мира; в действителност скоро за нас беше така невъзможно да го свържем с набраните от него точки, както и с финансовите му операции в града. В пет часа нашият тим пак излезе на игрището; селото разполагаше с два часа, за да ни победи.

ГЛАВА XII

Все още пазя картоните за отбелязване на резултата, но докато нашите подавания си спомням с подробности, то техните, макар че цифрите са пред мен, са се изличили от паметта ми докъм средата на играта. Не ще и съмнение, причината е в това, че аз познавах лично нашите играчи, а другите ми бяха съвсем непознати, с едно изключение. Пък и победата беше толкова близка — както свидетелства броят на точките, спечелени от първите ни пет батсмани — че аз отклоних част от вниманието си; човек не може да внимава, когато победата идва с такава лекота. Вълнението, предизвикано от играта на отбора ни, бе отминало и сега ни се струваше напразно, сякаш се бяхме напругнали с все сила да вдигнем една сламка. Спомням си, че ми беше жал за играчите от селото, като ги гледах как един подир друг напускат местата си; на връщане от вратичките сякаш се бяха смалили наполовина. Докато губех интерес към играта, гледката наоколо поглъщаше вниманието ми. Имаше две арки — арката на дърветата отвъд игрището и арката на небосвода над тях; и всяка повтаряше извивката на другата. Това удовлетворяваше чувството ми за симетрия, но високият шпил на черквата разваляше всичко. Самата черква почти не се виждаше сред дърветата, които растяха на хълм с формата на транспортир, почти съвършен полукръг. Но островърхата църковна кула, вместо да разделя транспортира на два равни сегмента, се издигаше като подострен молив вляво от центъра — на около 8° , както пресметнах. Защо ли черквата не можеше да се подчини на замисъла на природата? Трябва да има място, мислех си аз, откъдето църковният шпил ще изглежда като продължение на оста на транспортира — отвесна права, зареяна някъде в небето, двата величествени прави ъгли в основата като солидни контрафорси я държат изправена. Искаше ми се да отида да потърся това място, докато моят тим правеше на пух и прах селския отбор.

Ала скоро погледът ми, зареял се към отчайващия шпил в небесата, спря на надвисналия там огромен облак и се опита да

проникне в дълбините му. Облакът — творение на жегата — бе нещо невиджано. Отгоре беше бял, загладен, плътен и лъчист като снежна пряспа, по-надолу бялото бе обляно в розово, а още по-надолу, в самото сърце на облака, розовите краски преливаха в пурпур. Дали тази алена шир не криеше заплаха, дали не бе предвестникът на буря? Не, едва ли. Облакът изглеждаше напълно неподвижен. Както и да се вглеждах в него, не успях да доловя и най-нищожната промяна в очертанията му. И все пак той се движеше към слънцето, ставаше все по-блестящ и по-блестящ. Още няколко градуса и после...

Както си представях очертанията на транспорта, открити на фона на небето, чух глъч и тропот. Тед Бърджес излизаше да отбранява вратичката, като си подсвиркуваше за кураж.

Какви ли бяха чувствата ми към него? Исках ли, да речем, да изгори след първото хвърляне? Исках ли да метне топката и шестте пъти, а сетне да излезе от игра? Бях объркан, защото до този миг чувствата ми бяха съвсем ясни — исках всички от нашия тим да печелят пробези, а всички от техния — само да губят.

Първата топка мина на косъм от вратичката му и вече бях наясно: не исках той да изгори. Това откритие ме накара да се обвиня в нелоялност, ала се утеших с мисълта, че в едно състезание е похвално да очакваш от противниците си достойна борба, пък и те бяха толкова изостанали от нас. В това тревожно състояние на неутралитет останах в продължение на няколко серии, докато Тед, към когото бяха насочени повечето топки, направи няколко несполучливи удара и един на височина, момчето от кухнята щеше да го улови, ако слънцето не блестеше в очите му.

След това спечели „четворка“, и още една; топката изсвистя над очертанията на игрището, като разпръсна зрителите. Те се засмяха и изръкопляскаха, при все че според мен никой не сметна това за особен принос в играта. Последваха още слаби удари, после той спечели една наистина знаменита „шестица“, при което топката прелетя над павилиона и падна сред дърветата зад него.

Няколко момченца се втурнаха да я търсят и през това време играчите се излегнаха на тревата; само Тед, неговият партньор и съдиите останаха прави и изглеждаха като победители на полесражението. Целият жар на играта угасна, настъпи миг на пълно отпускане. И когато един малък следотърсач откри топката и я хвърли

тържествуващо на игрището, играта започна отново, но все още се отличаваше с някаква безгрижна театралност.

— Браво, Тед! — извика някой, когато топката отново улучи очертанаята на игрището.

Сега, като гледам картоната за отбелязване на резултата, все още не мога да си спомня кога точно взех да се питам дали показната игра на Тед няма да повлияе на резултата. Мисля, че когато той бе спечелил вече петдесет точки, усетих в това сигнал за опасност и сърцето ми яростно заби в гърдите.

Тази „петдесетка“ той спечели съвсем различно от мистър Модсли — това бе тържество на случайността, а не на разума, защото волята, та дори и желанието за победа тук липсваха. Долавях, че този контраст означаваше и нещо повече от съперничество между Брандъм Хол и селото. Това си беше така, ала то бе и борба между реда и беззаконието, между подчинението на традицията и предизвикателното пренебрежение, между обществения ред и революцията, между два съвсем различни светогледа. Знаех на чия страна трябва да бъда, но предателят в мен приемаше изхода от състезанието по свой начин, подкрепяше отделния човек, беше против целия отбор, макар това да бе собственият ми отбор, и искаше Тед Бърджес да спечели. Ала не можех да изрека гласно подобни мисли тук, в павилиона пред пълчищата мидиани^[1], които хищно бродеха напред-назад по терасата. Взорът им се беше проявил и сега се обзалагаха за резултата, като ме поглеждаха не без лукавство, затова, зърнал едно празно място до Мариан, аз се промъкнах до нея и прошепнах:

— Нали е страшно интересно? — Чувствах, че това не е чак толкова голямо предателство спрямо нашата кауза.

Но тя не ми каза нищо и аз повторих въпроса. Мариан се обърна и ми кимна; тогава видях, че не смееше да проговори от вълнение. Очите ѝ блестяха, страните ѝ се бяха зачервили, а устните потръпваха. Аз бях дете, живеех в света на децата и знаех тези симптоми. Тогава не се запитах какво значат, но видът на възрастен човек, така явно развълнуван от играта, засили неимоверно и моята емоционална реакция — направо не ме сдържаше на едно място, защото винаги се въртях, когато бях развълнуван. Противоречивите ми чувства се

засилиха: нямах сили да приема факта, който ставаше все по-очевиден, че ми се искаше противникът да победи.

Още една вратичка падна, после — друга, оставаха им само две, а отборът на селото трябваше да спечели още 21 пробег, за да надмине нашия. Зрителите запазиха пълно мълчание, докато новият батсман излезе на игрището. Чух техния капитан да казва:

— Чарли, нека той подава.

Но се усъмних, че Тед ще склони, не беше показал и най-малко желание да поеме всички хвърляния „соло“. Беше последният удар от серията, новият батсман устоя, а Тед, обърнат с лице към нас, посрещна атаката.

Лорд Тримингъм имаше двама играчи в края на полето, друг стоеше някъде вдясно. Тед метна първата топка от новата серия право към нас. Помислих, че ще спечели „шестица“, но траекторията ѝ бързо се скъси. Докато падаше на земята, топката сякаш набираше скорост. Един играч изтича и посегна да я хване, но тя отскочи от ръката му и се понесе застрашително към нас. Мисис Модсли слабо изписка, Мариан закри лицето си с ръце, дъхът ми спря, настъпи миг на тревожно недоумение и смут, преди да се разбере, че топката не е докоснала никого. И двете дами се засмяха на това избавление на косъм и се опитаха да омаловажат опасността. Топката лежеше в краката на мисис Модсли, удивително малка и безобидна. Хвърлих я на играча, като едва сега видях, че това е един от нашите градинари. Но той не я забеляза. Лицето му бе разкривено от болка, придържаше лявата си ръка с дясната и предпазливо я разтвиваше.

Лорд Тримингъм и някои от играчите се запътиха към него и той тръгна да ги посрещне; видях как им показваше зле ударената си ръка. Взеха да се съвещават и, види се, стигнаха до някакво решение, сепне групичката се пръсна, шепата играчи се върнаха към вратичката, а лорд Тримингъм и градинарят отидоха в павилиона.

В главата ми цареше бъркотия, мислех си едновременно за най-различни неща: че мачът е свършил, че градинарят ще остане сакат за цял живот, че Тед ще бъде изпратен в затвора. Сетне чух лорд Тримингъм да казва:

— Имаме контузен играч. Полин си е изкълчил палеца; ще се наложи да прибегнем към нашата резерва.

Дори и тогава не разбрах, че става дума за мен.

С разтреперани колене го последвах в центъра на игрището.

— Трябва да го отстраним — каза той. — Трябва да го отстраним. Да се надяваме, че това прекъсване го е извадило от релси. Е, Лео, ще те сложа ляв пост. Там няма да имаш много работа, защото повечето от пробезите му са пред вратата. Но Тед понякога забива и ето къде можеш да ни помогнеш.

Каза ми нещо подобно, но аз едва го чух; нервната ми система се опитваше да се приспособи към новата роля. От зрител станах играч, каква промяна!

Страшно възбуден, проследих с поглед ръката на боулера, която ми даде знак да заема мястото си. Най-после спрях в кръга и ми се стори, колкото и да е нелепо, че това може да е магически кръг, който ще ме закриля. Две подавания към вратичката не ни спечелиха нито един пробег. Лека-полека напрежението ми се уталожих и ме обзе възторг. Бях единен с всичко наоколо, усещах зад гърба си вековната традиция на крикета. Непознато дотогава просветление изостри сетивата ми и когато Тед спечели четири точки, като отби топката, и после с още четири завърши серията, трябваше да потисна неволното си желание да изръкопляскам заедно с противниковата страна. И при все това, когато с половин око зърнах новата цифра на таблото, нямах смелост да я погледна — знаех, че само десет точки ни делят от поражението.

Следващата серия мина спокойно, без особени събития, но напрежението растеше, новият батсман спираше с крак, блокираше и „захлупваше“ преките попадения, долната половина на тялото му бе по-подвижна от горната. Но той спечели само една точка от последното подаване и пак започна да посреща топките.

Само че това не беше същото подаване, което помогна на Тед да спечели своите „шестици“ и „четворки“ в предишната серия. Като пресичах центъра, забелязах, че предстои промяна. Топката беше у лорд Тримингъм и той леко си я прехвърляше от ръка в ръка, сетне направи някои размествания на играчите; за миг се уплаших, че ще ме извади от моя магически кръг, но не го стори.

Той направи пробег със скок по средата, но топката не беше хвърлена силно и бързо започна да пада. Батсманът замахна и тя стремително литна в небето, Тримингъм се затича, Тед се затича, но преди да стигнат отбранителните линии, топката бе на сигурно място в

ръцете на лорд Тримингъм. Доколко бе обичан нашият капитан свидетелстваше фактът, че дори в това критично положение улавянето на топката донесе щедри аплодисменти. Ала ръкоплясканията скоро заглъхнаха, тъй като момчето, което отбелязваше резултата, се запъти към таблото. Цифрите се появяваха мъчително бавно. Но какво бе това? Резултат — 9, вратички — 1, последен играч — 135. Зрителите избухнаха в смях. Момчето се върна и се втрени в творението си. После, съпроводено от нови изблици на смях, то бавно размени местата на цифрите.

Ала колкото и комична да ни се стори тази грешка, тя не отслаби напрежението, а го засили, като ни подсказа, че дори математиката е подвластна на нервната възбуда. А само осем пробегата — два удара отвъд линията — ни деляха от поражението.

Когато изваденият от игра батсман се срещна със заместника си, като си казаха нещо с кратко кимване, опитах се за последен път да изясня чувствата си. Но те витаеха като облак, чиято форма може да се различи отдалече, но не и като те обгърне, и в тези гъсти бушуващи химери моята мисъл скоро съвсем се заблуди. Все пак остана ми неопределеното усещане за драматичен сблъсък, изострено от смътното подозрение, че между боулера и батсмана се разиграва някаква лична драма. Наемателят срещу наемодателя, плебеят в спор с патриция, крепостният против владетеля на крепостта — това бяха участниците в драмата. Но имаше и друго, имаше нещо, свързано с Мариан, която седеше на стъпалата пред павилиона и ни наблюдаваше.

Една горда мисъл ни даваше самочувствие: докато зрителите можеха да подскачат и да крещат до прегракване, ние, играчите, не можехме, не биваше с нищо да издаваме чувствата си. Не ще и съмнение, така бе и с боулера, който имаше навик да забива пети в земята при всеки пробег, и с Тед, застанал срещу него с риза, залепнала от пот на гърба.

Лорд Тримингъм хвърли топката, която измамно се стрелна надолу, но Тед не я дочака да падне, изтича да я посрещне и я запрати отвъд защитната линия, към очертанятията на игрището. Това бе великолепен удар и ме прониза като ток. Зрителите викаха и ръкопляскаха, и ненадейно равновесието на чувствата ми рязко се преобърна: тяхната победа желях аз сега, не нашата. Не я свързвах

вече с трите пробегата, които ни оставаха; сякаш я чувах как долита тихо като вятъра.

Не мога да кажа дали следващият удар бе прицелен във вратичката, или не, но топката се понесе далеч отвъд нея и ненадейно Тед се извъртя с цялото си тяло към нас, а топката се устреми рязко нагоре и към мен като по жица, опъната помежду двама ни. Тед се затича, после спря като вкопан и впери в мене безумни, невярващи очи.

Светкавично вдигнах ръка и топката сякаш се заби в нея, а ударът ме събори на земята. Когато с мъка се изправих на крака, все още притиснал топката до тялото си, сякаш беше болка, пронизала сърцето ми, чух сладостния ек на ръкоплясканията и видях как играчите се пръскат, а лорд Тримингъм идва към мене. Не мога да си спомня думите му — бях обладан от твърде силни чувства — но помня неговите похвали — сдържани и недоизказани, те ми бяха дважд по-скъпи, можеха да бъдат отпратени и към някой възрастен мъж; тъкмо като мъж, и то не най-последния между мъжете, се присъединих към групата, която се връщаше в павилиона. Ние вървахме в безредна тълпа, победените и издържалите — заедно, забравили всякаква враждебност, отрупвани с повече от щедри аплодисменти. Не можех да определя чувствата си; в моето възторжено настроение обичайните ориентири, които ми помагаша да съдя за подобни неща, се губеха от погледа ми. Все още летях във въздуха, ала скелето на събитията, по което се бях въздигнал, вече бе рухнало. Но въпреки това съзнавах, че има още един елемент, който някак не може да се влее във всеобщия изблик на бурни чувства — острата болка на разкаянието, която ме прониза като с нож, когато улових топката. Вместо да намали моето въодушевление, тя някак му придаде нова сила, като горчивата жилчица в реки от амброзий, ала усещах, че ще бъда още по-щастлив, че ще придам още един лакът на ръста си^[2], ако споделя това с Тед. Нещо ме предупреждаваше, че подобно открито признание няма да е редно, личните чувства на играчите бяха скрити зад мъжествената твърдост на лицата им. Но аз направо не бях на себе си, знаех, че в последния миг изходът на мача бе зависил от мен и чувствах, че в този ден мога да пренебрегна условностите. И все пак как ли би го приел той? Какви ли бяха чувствата му? Беше ли още горд с успехите си, или бе горчиво разочарован от преждевременния край на мача? Все още ли ме смяташе за приятел, или вече бях враг, станал причина за

поражението му? Това не ме тревожеше много и като го видях да върви сам (повечето от играчите бяха изразходвали целия си запас от приказки), боязливо се приближих и му рекох:

— Съжалявам, Тед. Без да искам те извадих от игра.

Той спря и ми се усмихна.

— Много си мил, благодаря. Във всеки случай изигра го дяволски добре. Хич и не мислех, че ще можеш да спасиш. Да ти кажа право, забравил бях, че си ляв пост, и кога гледам, господи мили, ето те и тебе. Сетне си викам: ще я пусна право над главата му, ама ти взе, че се разтегна на хармоника. Мислил съм, че има един куп начини да ме извадят от игра, ама и наум не ми дойде, че ще го стори нашто пощальонче.

— Без да искам — повторих аз, за да не ми отнеме правото на разкажание.

В този миг ръкоплясканията се засилиха и някакви възторжени зрители започнаха да скандират името на Тед. Макар че всички бяхме герои на деня, той явно бе любимец на тълпата и аз изостанах, за да го пропусна напред. Неговите съотборници в павилиона бурно изразяваха чувствата си, дори нашите дами, седнали пред входа, показаха лек интерес, когато Тед мина край тях. Всички, освен една. Мариан, както видях, не вдигна поглед.

Като се върнахме в Брандъм, рекох на Маркълс:

— Ей, нашия, пусни насам картоната си за малко.

— Ти защо не си попълни твоя, мутро тлъста?

— Че нали бях защитник бе, дръвник!

— Ами, келяв микроб такъв! Много ли си сигурен в това?

Наказах го хубавичко за тези думи, после измъкнах картоната от ръцете му и преписах в моя пропуснатото.

— Е. Бърджес — рез.хв.т.лд. Тримингъм — 81 — прочетох аз. — Ей, можеше да сложиш и моето име тука, гадняр мръсен.

— Рез.хв.т. си е добре — заяви той. — Пък и картичката ми трябва да е чиста. Що да я цапам с името ти?

[1] Библейско племе, потомци на Авраам, нарицателно за нашественик завоевател. — Б.р. ↑

[\[2\]](#) Перифраза на Мат. 6:27. — Б.р. ↑

ГЛАВА XIII

На вечерята в селския клуб бяхме удостоени с присъствието на разни местни знаменитости, както и на играчите от двата отбора; струваше ми се, че това е най-великолепното празненство, на което бях присъствал някога. Видът на празничните гирлянди и флагчетата, горещината, завладяващият дух на другарство (нещо, което ценях високо) — всичко това ме удари в главата като бялото рейнско вино, което наляха в чашата ми. Навремени губех представа за себе си като за отделна личност, духът ми се рееше към високия таван на селския клуб, сред драпериите, британското знаме и хартиените серпентини, като небесно тяло, спътник на звездите. Имах чувството, че съм изпълнил своето предназначение в живота; нищо повече не ми оставаше да правя, можех да си живея завинаги от капиталите на постигнатото. Моите съседи по маса, и двамата играчи от селския отбор (защото бяхме подредени шахматно; на това празненство цареше демократичен дух и не се смяташе за редно двама души от замъка да седят един до друг), трябва да са ме сметнали за лош събеседник, защото, макар че общувах свободно с тях наум, почти нямах какво да им кажа на глас. Не че те имаха нещо против — бяха заети с вечерята си и от време на време си подхвърляха разни забележки над главата ми, сякаш не бях там. Често не ги разбирах, но думите им предизвикваха всеобщ смях; всяко кимване или изсумтяване минаваше за духовитост, докато в моето зашеметено съзнание целият свят закънтя от смях.

След вечерята мистър Модсли държа реч. Очаквах, че ще се запъва час по час, защото не го бях чувал да казва повече от пет-шест думи наведнъж. Но той говореше невероятно гладко. Едно подир друго изреченията се лееха така, сякаш на книга ги четеше, и точно както при молитвите гласът му беше равен и монотонен. По тази причина, пък и заради бързината, с която приказваше, някои от шегите му нямаха успех, но онези, които достигнаха до публиката, се оказаха още по-сполучливи поради сдържания му тон. С находчивост, която ми се

стори направо несравнима, той успя да вмъкне името на всеки играч и да открие по нещо забележително в неговото представяне. По стар навик аз си правех оглушки за речите; причислявах ги, както и молитвите, към нещата, предназначени за възрастни, но тази наистина я слушах с надеждата, че ще чуя и своето име. Не бях разочарован.

— И накрая, последен по ред, но не и по значение, нашият млад Давид, Лео Коулстън, който срази Голиата от Блук Фарм, ако мога да се изразя така, не с прашка, а с топка.

Всички обърнаха очи към мен, поне така ми се стори, а Тед, който седеше отсреща, юнашки намигна. Пременил с костюм, с висока колосана яка, той още по-малко приличаше на себе си, отколкото във фланеленото си сако. Колкото повече дрехи си слагаше, толкова по-малко приличаше на себе си. Докато облеклото на лорд Тримингъм винаги изглеждаше като неделима част от самия него, в своята премяна Тед бе същински селяндур.

Речите сънно бръмчаха в ушите ми — сякаш дочувах безшумния летеж на времето — сетне всички пожелаха да слушат песни. На подиума в другия край на залата имаше пианино, а пред него бе поставено въртящо се столче, тапицирано с плюш, което сякаш те подканяше да седнеш. От всички страни се понесе шепот, чието значение най-после достигна и до мен: къде беше акомпаняторът? Извикаха името му, но никой не се появи. Скоро всичко се изясни. Бил пратил съобщение, че е неразположен, ала неизвестно защо то не е било предадено. Вълна от разочарование заля множеството в салона. Какво бяха крикет мачът и вечерята без песни? Огорчението попари като слана повишеното ни от виното настроение, пък и виното свърши, та нямаше с какво да я стопим. Беше рано; вечерта се бе проточила пред нас като безкрайна пустота. Нямаше ли някой да си предложи услугите, та да запълни времето? Разногледите очи на лорд Тримингъм, които винаги проблясваха властно, сега обходиха залата и всички ги отбягваха така усърдно, сякаш той беше аукционист; бях забил поглед в покривката на масата, защото Маркърс знаеше, че мога да свиря малко на пиано. Но изведнъж, когато всички сякаш се бяхме сраснали с местата си, неподвижни, решени да не мръднем, да не вдигнем очи, докато се търси акомпанятор, някой се раздвижи, дрехата му прошумоля, когато се изправи, сякаш се вдигаше знаме, и преди нашите напрегнати тела да се отпуснат с облекчение, Мариан вече бе

прекосила салона и седнаше на столчето пред пианото. Колко прекрасна изглеждаше на светлината на свещите в синята си рокля в стил Гейнсбъро^[1]! Оттам като от трон тя ни изгледа отвисоко, развеселено и малко присмехулно, сякаш искаше да ни каже: „Аз свърших своето, ваш ред е!“.

Както по-сетне разбрах, по обичая първите певци трябваше да бъдат измежду играчите от двата отбора; всички бяха приканени да пеят, някои ги караха едва ли не насила, но добре се знаеше кой ще се отзове с готовност и кой не. Както се оказа, изпълнителите си бяха донесли и нотите, сякаш ги извадиха изпод земята, някои гузно, с известно неудобство, други наперено, ала всички до един изпитваха страхопочитание към пианистката, заставаха колкото може по-далече от нея. Нейното изпълнение ме заплени, слушах по-скоро пианото, отколкото песните. Можех да видя белите й тънки пръсти (дори в този пек тя бе успяла да ги запази бели), които се плъзгаха по клавишите, а какъв прелестен звук изтръгваше тя от това старо, раздрънкано пиано. Можех да се досетя колко неравни са клавишите му, но руладите се лееха като струйки течаща вода. Колко плам имаше в бурните пасажи, колко нежност в спокойните! Като по чудо тя успяваше да изправи клавишите, които хлътваха и заяждаха, и да ги изравни. Тактичен и умел акомпанятор, Мариан следваше певеца, не се опитваше да го накара да пее по-бързо или да забави; ала нейното изпълнение бе от много по-висока класа и двете неща не си подхождаха: сякаш чистокръвен жребец бе впрегнат заедно с товарен кон. Публиката оцени това и аплодисментите бяха едновременно почтителни и гръмки.

Когато Тед Бърджес бе призован на сцената, не му личеше да е чул и аз си помислих, че наистина не е чул нищо. Но щом неговите приятели започнаха да скандират името му от всички краища на салона, като го насърчаваха с шеговити подвиквания: „Давай, Тед! Не бъди толкова вързан! Всички знаем, че можеш!“, той не направи и опит да стане, седеше си на мястото с упорито, неловко изражение. Това развесели компанията; виковете се засилиха и вече се чуваше цял хор от гласове, при което долових как той промърмори доста нелюбезно, че не му се пее. И лорд Тримингъм се присъедини към останалите:

— Хайде, не ни разочаровай, Тед — рече той. (Това „Тед“ ме изненада; навярно беше снизходителен от приятелски чувства.) — На игрището не ни накара да те чакаме, нали?

Сред всеобщия смях, който последва, съпротивата на Тед сякаш рухна, той сковано се надигна с дебел свитък ноти под мишница и се запрепъва към подиума.

— Внимавай де! — извика някой и отново избухна смях.

Мариан сякаш не обръщаше внимание на всичко това. Когато Тед се приближи към нея, тя вдигна очи и му каза нещо, а той неохотно ѝ подаде нотите. Тя ги прелисти набързо, избра една песен и я сложи на пюпитъра, забелязах как подгъна страницата, нещо, което не бе правила преди.

— „Две сияйни очи“ — обяви Тед така, сякаш това беше последното нещо, което можеше да му дотрябва.

А някой изшептя:

— Гор е главата, не сме на погребение!

Отпървом гласът на певица беше по-недоловим от дишането му, но постепенно се засили, стана по-сигурен, увлечен в танцовия ритъм на мелодията, придоби тембър, тъй че накрая това беше вече едно достойно представяне, което публиката оцени още по-високо поради треперливото му начало. Всички викаха „бис“ — за първи път тази вечер. Пак трябваше да се посъветва с Мариан, двамата доближиха глави, изглежда той отново се дърпаше, а после рязко се отдалечи от пианото и се поклони в знак на отказ. Ала аплодисментите се засилиха, публиката харесваше неговата скромност и бе решена да го накара да я превъзмогне.

Следваше сантиментален романс от Балф^[2]. Днес едва ли го помнят още, но тогава ми хареса, хареса ми и как пееше Тед, и трепетът, който се прокрадваше в гласа му.

*Любими устни в тръпна страст
шептят, ала на друг...
Зовът „любима“ губи власт
при нелюбим съпруг.*

Спомням си печалните изражения на околните, заслушани в това смирено, сладкозвучно предсказание за бъдни изневери, неподозиращи скритата му горест; навярно и на моето лице се бе изписала тя, защото ми се струваше, че вече ми е добре известно как „любими устни в

тръпна страст шептят, ала на друг“ и знаех колко е тъжно това, и все пак колко е прекрасно; пък и мисълта за тръпната страст не ми бе непозната. Но с какъв житейски опит свързвах всичко това съвсем не ми бе ясно. За мен то беше настроение, породено от едно произведение на изкуството, от музиката на думите, които ми харесваха, думи, дошли от света на възрастните, за мен изпълнен с поезия, но и с реалност — с реалния смисъл на тези думи, които бях съгласен да приема на доверие. Песните бяха все за такива неща. И през ум не ми минаваше, че могат да възникнат враждебни чувства, когато „любими устни в тръпна страст шептят, ала на друг“, нито пък че това може да се случи и другаде, не само в концертна зала под акомпанимента на пиано. Още по-малко свързвах подобни прояви с деянието „да се любиш“: това направо би ме ужасило. Седях в самозабрава, сякаш слушах небесна музика, и когато в края на песента влюбеният не искаше нито повече от своята любима, освен да си спомня за него, докато кокетничи с друг или други, сълзи на щастие нахлуха в очите ми.

Щом песента свърши, извикаха на „бис“ пианистката и Мариан стана от столчето, за да приеме аплодисментите заедно с Тед. Полуобърна се и му стори лек поклон. А той, вместо да ѝ отвърне по същия начин, два пъти рязко въртна глава към нея и пак се извърна като комедиант или клоун, който остроумничи със своя партньор. Публиката се засмя, а лорд Тримингъм отбеляза:

— Не е много галантен, нали?

Моят съсед се изрази по-ясно:

— Какви го прихващат нашия Тед — прошепна той над главата ми, — та е толкова вързан с дамите? Тя е от замъка, затова!

Междувременно Тед се бе съвзел достатъчно, за да отвърне на Мариан с поклон.

— Това е друго нещо — отбеляза моят съсед. — Да не беше разликата, каква хубава двойка ставаха.

Тед сякаш ясно съзнаваше тази разлика, той слезе от подиума, изчервен като рак, и веднъж седнал на мястото си, обърна смръщено мрачно лице към приятелите си, които му ръкопляскаха и подхвърляха остроумни закачки.

Неговото смущение ме поразтревожи, но ми беше и приятно, защото поддържаше настроението на компанията, подсолваше

веселбата, като ѝ придаваше нещо пикантно, зловничко. Тед шутът бе толкова обичан, колкото и Тед героят, дори още повече, защото продължителното обожание на ближния подлага на пределно изпитание собствената суетност. Хумористични или сантиментални, следващите песни минаха незабелязано, певците правеха грешки, които Мариан успяваше да замаскира как да е; но тези грешки не затрогнаха въображението на публиката, защото бяха грешки само на едната страна; дори намалиха веселието на цялата вечер и тя заприлича на урок по музика. В това също имаше своего род пикантност, защото потвърждаваше превъзходството на Брандъм Хол, и аз започнах вече да му се наслаждавам и да го прибавям към другите си вълнуващи преживявания, когато по време на паузата подир последната песен чух лорд Тримингъм да казва:

— Ами нашата резерва? Няма ли и Лео да ни изпее нещо? Последният училищен шлагер и прочие. Хайде, Лео.

За втори път бях приканен да заменя привилегиите на детството със задълженията от света на възрастните. Беше като смърт с надежда за възкресение, но на третия път възкресение нямаше да има. И докато ставах от мястото си — и през ум не ми мина да откажа — усетих как устата ми пресъхва от вълнение, знаех, че трябва да стана това, което съм бил, тъй както бях сигурен, че третия път ще бъде грешка. Не носех ноти, но песен знаех — лорд Тримингъм бе прав. Знаех няколко песни. Една от тях бях пял на училищен концерт и чак като се качих на подиума, ми хрумна, че няма как да я изпълня без акомпанимент.

— Е, Лео — рече Мариан, — казвай коя ще бъде.

Тя се обърна към мен както обикновено, сякаш в салона нямаше никой друг, а и да имаше, това не бе важно. Като си представих как се връщам обратно на мястото си, съкрушителната липса на аплодисменти, усещането за позорния ми провал пред очите на всички, рекох безпомощно:

— Ама аз не си нося нотите.

Тя ми отвърна със сияйна усмивка, която си спомням до ден-днешен, и рече:

— Сигурно ще мога да ти акомпанирам и без тях. Коя ще бъде?

— „Малкият бард“.

— Любимата ми песен — каза тя. — До коя октава стига?

— До ла на трета — отвърнах аз, горд от високия тон, който можех да взема, поизплашен, че няма да успее да го изсвири в тази гама.

Тя не ми отговори, а свали един пръстен от пръста си и доста демонстративно го сложи на пианото. Сетне се настани на столчето, шумоленето на копринената ѝ рокля се разнесе наоколо, леко като дъх на парфюм, и тя изсвири първите акорди.

Струва ми се, че нямах причини да ѝ бъда благодарен за това повторно избавление от нещо, което за мен бе по-страшно от всичко: да стана глупак в очите на обществото. За първото избавление ѝ дължах благодарност — беше си дала доста труд, за да ме облече прилично. Но не на нея трябваше да бъда благодарен за второто, а на музикалния ѝ талант. Все пак си мисля, че ценях повече втората ѝ намеса, защото не нейната доброта ме бе спасила, а едно от изяществата ѝ. Навярно не бих тръгнал на бой заради ничия любезност, но за изящност бих го сторил — и го сторих. Докато гласът ми се извисяваше в салона, не се съмнявах кой се излага на опасност и защо. Това бях аз — заради нея. Тя беше моята Земя на Песента. Никога още воин не бе отивал по-храбро на смърт, очаквах я с цялото си сърце, не исках да ме отмине. А моята арфа — нямах търпение да скъсам струните ѝ. Никога няма да звучи в клетка, заклех се аз, и чистосърдечно мога да заявя, че останах верен на клетвата.

Толкова добре знаех песента, че нямаше нужда да се старая да внимавам, мислите ми можеха да се реят свободно и макар че, за разлика от другите певци, които гледаха все в нотите, аз се обърнах с лице към публиката, все пак виждах Марианините пръсти върху клавишите, долавях блясъка на белите ѝ ръце и шия и си представях как умирам не един път за нея. И всяка смърт, то се знае, бе съвсем безболезнена — корона без кръст.

По мълчанието в салона разбрах, че песента се приема добре, но съвсем не бях подготвен за бурята от ръкопляскания, които поради ограниченото пространство отекнаха по-силно и имаха по-шеметно въздействие от онези, с които бях възнаграден на мача. Тогава не знаех — научих го по-късно — че и през ум не им бе минало да ме помислят за глупак, задето бях излязъл явно неподготвен и без ноти, компанията бе приела това като спортменски жест. Забравил да се поклоня, стоях на подиума, докато те тропаха с крака и все по-силно викаха „бис“.

Мариан не се присъедини към мен, остана си до пианото, леко склонила глава. Отново в недоумение, аз отидох при нея и с труд привлякох вниманието ѝ. Казах глупаво:

— Искат пак да пея.

— Коя друга песен знаеш? — попита тя, без да вдигне очи.

— Ами — рекох аз — знам една, казва се „Светли ангели незрими“. Ама тя е църковна песен.

За миг печалното ѝ лице се смекчи в усмивка, сетне тя каза с присъщия си отривист тон:

— Боя се, че не мога да ти помогна. Не знам акомпанимента.

Земята се разтвори под краката ми, защото аз копнеех да повторя триумфа си и градусът на душевните ми вълнения бе толкова висок, че не ми бяха останали жизнени сили да срещна разочарованието. Но докато се стараех да изглеждам безразличен, някой от публиката рече със силен местен акцент:

— Май чи ги имам тука.

В следващия миг той бе на подиума с някакъв орфан, увит в хартия свитък, на който, още си спомням, имаше надпис: „Любими мелодии“.

— Да прескочим ли началото? — попита Мариан, но аз ѝ се примолех да ме остави да го изпея.

*По-страшно от смъртта! Води ме, страж,
към мъките, към пламъка дори;
за тази милост бих благодарил.*

Така се казваше в речитатива, който завършваше с характерния за Хендел пом... пом... Бях горд, че мога да го изпълня, защото звучеше в най-недостижими минорни тонове, а интервалите бяха много сложни; пък и аз бях достатъчно музикален, за да зная, че без речитатива нежната мелодия, която следваше, нямаше да е така ефективна. Обичах да я изпълнявам, защото мисълта за нещо „по-страшно от смъртта“ разпалваше въображението ми; малкият бард бе отишъл на смърт, ала героинята на тази песен я заплашваше нещо „по-страшно от смъртта“. Какво бе то, нямах представа, но при моята любов към крайностите аз го съзержавах в захлас. Пък и това бе песен

за жена и аз чувствах, че понасям тези жестоки изпитания не само заради Мариан, но и заедно с нея... Заедно посрещтахме съдбата, пострашна от смъртта, заедно литвахме към нашия апотеоз:

*Светли ангели незрими,
мой покров сте, серафими!
Пее дивният ви сонм
химн за дева в бял висон,
химн за дева в бял висон...*

Цялата ми душа пламтеше, изпълнена с безкраен низ от видения на ангели, одеяния и девствена белота, с усещането за полет, което бавното извисяване на мелодията така осезаемо извикваше у мен. Но мисля, че гласът ми с нищо не издаде това, защото смятах пеенето за нещо като тренировка, подобна на крикета: въобще не биваше да показваш чувствата си.

Мариан продължи да седи пред пианото и ме остави сам да приемам аплодисментите. Но като станаха много настоятелни, тя изведнъж се изправи, взе ръката ми и се поклони на публиката, а сетне ме пусна, обърна се към мен и направи дълбок реверанс.

Върнах се на мястото си, но не и към предишното си „аз“; прекалено бързо трябваше да се приспособя. Имах чувство, че моят успех (за мен това несъмнено бе успех) малко ме е отчуждил от другите; никой не ми проговори, докато не ме попитаха дали ще ставам професионален певец. Бях малко разочарован от това, защото пеенето като умение не се ценеше много високо в училище и сега, след като вече бях показал своето майсторство, склонен бях да го подценявам.

— По-скоро бих станал професионален спортист — отвърнах аз.

— Браво, а така! — отбеляза някой. — Пази се, Тед!

Тед не прие предизвикателството. Той ме погледна замислено и рече:

— Ония високи ноти ги взема фантастично. И момчетата от църковния хор нямаше да го изпеят така. Игла да паднеше, щеше да се чуе. Все едно бяхме в църква.

Така си и беше; след моята църковна музика никой нямаше желание да пее светска песен. В своето убежище сред зрителите аз се отпуснах след преживяното и ми се доспа. Трябва да съм задрямал, защото следващото, което чух, бе гласът на Мариан, запял, „Дом, свиден дом“. След музикалните премеждия на тази вечер, след майсторските удари на игрището, след успеха, изтръгнат от лапите на поражението, след преживените стракове за себе си и за другите, бе истинско блаженство да слушам възхитителния глас, който възхваляваше радостите на домашното огнище. Спомних си за моя дом, помислих си, че трябва да се върна там след тези удоволствия и разкош, помислих си и за Марианиния дом и за това колко не му подхожда описанието „обител скромна“. А тя пееше с толкова чувство! Наистина ли копнееше за душевен мир в селска колиба? Това бе нелепо. Ала знаех, че има места, много по-пищни от Брандъм Хол; навярно това обясняваше всичко. Тя навярно си мислеше за някоя от ония големи къщи в околността, където ходехме на гости. Много по-късно се сетих, че това бе песен по желание.

Единствено Мариан не се отзова, когато я извикаха на бис. Ръкоплясканията, които обикновено сближават певеца и публиката, в нейния случай имаха обратен ефект; колкото по-й ръкопляскаха, толкова по-се отдръпваше в себе си тя. Не се обидих от това, нито изпитах съжаление, а навярно така бе и с другите. Тя не беше като нас от плът и кръв, беше богиня и не биваше да мислим, че като я боготворим, ще се принизи до нашето ниво. Ако тогава ни бе казала: „Там ви е мястото, червеи!“, щях да ликувам заедно с другите. Денят, вечерта преливаха от щастие, нищо не ни липсваше и навярно никога по-рано не бяхме съзирали висините на блаженството, преди Мариан да ни откаже този последен дар.

— Ей, жабуняк! — рече Маркълс, когато тръгнахме да се връщаме заедно. — Все пак добре го даде!

Помислих си, че е много джентълменско от негова страна да ме похвали за успеха, и казах великодушно:

— Ей богу, мухоморски, и ти на мое място щеше да се справиш, даже по-добре от мене.

Той отвърна замислено:

— Вярно е, че в някои моменти щях да се помъча да не приличам на умряла крава.

— В какви моменти? — попитах непредпазливо аз. — Все пак е по-добре, отколкото да приличаш на заклан шопар.

Маркъс не обърна внимание на тези думи.

— Ами мислех си за онзи момент, когато някой, дете не е много далече оттука, беше съборен от топката по гръб и риташе с крака във въздуха, като показваше задните си части на всички зяпльовци от Брандъм, Долни Брандъм, Горни Брандъм и Кралски Брандъм.

— Не е вярно, цукало шкембесто!

— Да бе, така е, а пък като пееше „Малкият бард“ — и ти си ми един бард! — обели очи като умряла крава. Така е, Лео, пееше като крава, дете я напъва да повърне. Тра-ла-ла — запя той, подражавайки театрално на онова, което за мен бе физически неосъществим подвиг. — А аз седях с мама и се правех на селяндур. Горкичката, никак не ги трае около себе си — и направо се тресеше от яд, пък и аз също и няма да ти кажа какво щях да направя за малко.

— Мога да се сетя, пикльо подмокрен — отвърнах аз. Това бе непозволен удар, но на мен наистина ми кипеше отвътре. — Ако не беше такъв жалък болник, с колене като дроб, с пилешки мускули, щях да ти дам...

— Да, да — рече Маркъс миролюбиво, — ти не се представи чак толкова зле. Не ме посрами чак толкова, колкото мислех — дори ни отърва от оня гад Бърджес. Макар че това беше най-страхотният късмет, за който съм чувал. Господи, като го видях с Мариан до пианото, тръпки ме побиха.

— Защо? — попитах аз.

— Мен не питай, питай мама. Най-добре хич не я питай, защото и тя се отнася към простолюдието като мен. Както и да е, казахме им сбогом за цяла година. Забеляза ли как вонеше в салона?

— Не.

— Така ли?

— Ами не особено — отвърнах аз, защото не исках да изглеждам нечувствителен. — Струва ми се, че беше малко душно.

— У-у, на три пъти едва не се издрайфах. Трябваше да си държа устата с две ръце. На теб носят ти сигурно е като на носорог. А-а, сега виждам, наистина е такъв: същата форма, същите две буци отстрани и

е също такъв люспест. Сигурно си бил много зает да мучиш, да се блещиш и да поглъщаш аплодисментите. Ей богу, ти направо беше възхитен от себе си.

Реших, че мога да си позволя да не му отговарям.

— И се правеше на божа кравичка. Ама ти си бил преструван бе, Лео, страшен преструван. И като пееше онова, религиозното парче за ангелите, всички гледаха като утрепани. Все едно виждаха скъпите си и непрежалими покойници, а пък Бърджес направо щеше да се разциври. То се знае, много е трудно да разбереш какво изпитва Тримингъм, защото лицето му е такова едно, но той направо те превъзнасяше пред мама. Сега вече можеш да си го водиш на верижка.

След като ми отпусна тази капчица признание, Маркът млъкна. Наближавахме Брандъм — сигурно откъм югозападната страна, защото селото лежеше в тази посока, но все още не мога да се сетя как изглеждаше фасадата му, макар да помня ярката луна. Отпред чувахме гласове, но зад нас нямаше никой, ние си тръгнахме последни, защото се помайвах; исках да получа още поздравления, което донейде бе причината Маркът да бъде кисел или да се прави на такъв. Преструваше се, че разглежда храстите и чакаше да изостанем достатъчно назад, за да не ни чуват.

— Можеш ли да пазиш тайна? — рече той, като изостави училищния жаргон.

— Знаеш, че мога — отвърнах аз.

— Да, но това е страшно важно.

Дадох извънредни клетви да пазя тайната — да пукна на място, гласеше най-безобидната.

— Добре, ще ти кажа, макар че обещах на мама да мълча като гроб. Абе ти не можеш ли да се сетиш сам?

Маркът явно се страхуваше, че неговото разкритие няма да произведе впечатление.

Не можах да се сетя.

— Мариан е сгодена за лорд Тримингъм. Ще го обявят официално след бала. Радваш ли се?

— Да — рекох аз. — Да, наистина се радвам.

[1] Томас Гейнсбъро (1727–1788) — прочут английски живописец. — Б.пр. ↑

[\[2\]](#) Майкъл Уилям Блаф (1808–1870) — ирландски композитор.
— Б.пр. ↑

ГЛАВА XIV

Споменът за тази неделна утрин е като белезникава мъгла, като безлично и застинало безмълвие. Всичките ми желания се бяха сбъднали и вече нямаше за какво да живея. Обикновено това е състояние на пълна безнадеждност; за мен беше блаженство. Никога по-рано, дори след сгромолясването на Дженкинс и Струуд, не бях изпитвал такова върховно усещане за пълно тържество. Съзнавах, че съм имал небивал късмет; топката можеше да прелети с няколко инча по-високо или пък да няма кой да ми акомпанира. Ала това не омаловажаваше успеха ми; аз бях любимец на съдбата, пък и на всички останали. Бях се издигнал толкова много в собствените си очи, че нямаше защо да доказвам своето превъзходство, да се изтъквам. Аз си бях аз. Благодарение на мен бяхме спечелили мача, благодарение на мен концертът имаше такъв успех. Това бяха факти, които не можеха да се оспорват.

Един по-незначителен успех навярно щеше да ме направи самонадеян, както очакваше Маркърс, ала триумфът ми бе така несъмнен, така пълен. Бях обзет от чувство на благоговееен трепет, от удивление, едва ли не от самообожание. Най-сетне се бях освободил от всичките си несъвършенства и скромни възможности; вече принадлежах към друг свят, към света на небесните тела. Бях се пренесъл в света на мечтите. За това не се нуждаех от ничие признание; и когато на закуска отново ме поздравиха с успехите ми, това нямаше по-голямо въздействие от наливането на още малко масло в горещия вече огън.

Ала не само за себе си ликувах аз. Моето щастие бе увенчано с разкритието на Маркърс. От външните влияния Марианината благосклонност бе стръмната стълба на Яков^[1], по която се бях въздигнал. Ако хармонията на моите чувства към нея бе нарушена само от един суров поглед, щях да падна от висините като Икар. А сега тя бе точно там, където желях — свързана с лорд Тримингъм, другия

ми идол. При все че се реех в небесата, вестта за тази подходяща партия бе за мен нов извор на възторг.

Това бяха възвишени дела, които разпалваха моето въображение. Ала те имаха влияние и върху всекидневния ми живот, или поне щяха да имат. От само себе си се разбираше, че с ролята ми на пощальон е свършено. Имах няколко причини да бъда доволен от това. Все още не виждах как тези тайни мисии могат да се съчетаят със завръщането на Маркърс в нормалния живот. Те бяха вълнуващи, бяха ми станали навик и преди мача не исках да се отказвам от тях. Те бяха частица от потока на моите стремежи, бях в стихията си, когато ги изпълнявах. Харесвах ми и тайнствеността, и съзаклятието, и рискът. Харесвах и Тед Бърджес — някак си неохотно, като хем му се възхищавах, хем го мразех. Когато не беше наблизо, можех да си мисля с безразличие за него като за прост фермер, за когото никой от Брандърм няма високо мнение. Ала когато бяхме заедно, неговото физическо присъствие сякаш ме омайваше: то имаше някаква власт над мене и аз не можех да я превъзмогна. Чувствах, че той е такъв, какъвто трябва да бъде всеки мъж, какъвто бих искал да стана и аз, като порасна. Заедно с това му завиждах, завиждах му за властта, която имаше над Мариан, колкото и слабо да познавах природата ѝ, завиждах му за всичко онова, каквото и да беше то, което ми липсваше. Той стоеше между мен и представата ми за нея. В мислите си исках да го унижа; понякога го правех. Но също тъй се отъждествявах с него, затова не можех да си мисля без болка за неговото смущение, не можех да го нараня, без да нараня и себе си. Той бе част от моя въображаем живот, беше мой спътник в зелената дъбрава, съюзник, враг, съперник и приятел — не бях сигурен точно кое. И при все това в онази неделна утрин Тед престана да бъде неблагозвучен дисонанс и се превърна в част от общата хармония. Тогава не се запитах защо е така; бях доволен да приема душевния покой, който ми предлагаша тези размишления. Ала сега се питам защо и, струва ми се, знам отговора. Бях си разчистил сметките с него. Два пъти го бях надвил в честен двубой. Каква беше ползата от „четворките“ и „шестиците“ на този селски Ясоп, когато аз улових топката и изтръгнах победата от ръцете му. Моята победа щеше да се запомни, докато неговите блестящи удари бяха вече забравени. По същия начин го бях засенчил и на концерта. Неговите любовни песни ме бяха трогнали и му бяха донесли много аплодисменти, ала заедно с

аплодисментите се чуваше и смях, те се отнасяха за него като личност, а не за музикалния му талант; ръкопляскаха му за неговата неувереност и грешки, както и за грубоватия чар на изпълнението му, ръкопляскаха му така, както биха го потупали по гърба. А каква фигура представляваше само на подиума с червеното си лице, с грубия си като дъска костюм, със силата си, която го правеше да изглежда тромав. Докато аз с моите песни за смъртта, с моите възвишени, чисти религиозни мелодии бях завладял възхищението и чувствата на публиката. От земната твърд, където царяха веселие, добродушни шеги и другарски чувства, аз ги бях пренесъл в небесните селения. Бях им дал истинска музика, пречистена от плътската греховност, не някакво си просташко изпълнение; и Мариан остави своя отпечатък върху всичко това, като стана от трона си, хвана ме за ръка и ми направи реверанс. Ако Големият концерт от 1900 година се запомнеше, това щеше да се дължи на моите песни, на моите песни за смъртта, а не на неговите за любовта. Аз го бях унищожил, той бе мъртъв и ето защо вече не го смятах за неблагозвучен инструмент в моя оркестър.

Спомням си как в тази вълшебна утрин един от слугите, който не ми бе вече другар по оръжие, а се бе смалил до прежното си обществено положение, се приближи до мен и рече:

— Вие спасихте положението, мастър Лео. Биеха ни, ако не бяхме хванали оная топка. То се знае, Негова Светлост пое вратичките, тъй да се каже, ама вие ни спасихте. Пък за песните да не говорим!

Сега вече мисълта за двора на фермата бе изгубила вълшебната си сила: с това бе свършено, както става с някое любимо занимание, което си надраснал. Никога не съм бил възхитен от острите миризми, които се разнасяха там, нито от натрапливото усещане, че някое опасно животно може да се измъкне на свобода и да ме нападне. Колкото до копата, аз вече бях вкусвал до пресищане всяко преживяване, което тя можеше да ми предложи, и смятах като Маркърс, че спускането от копи е хлапашко забавление, недостойно за зрял ученик от частно училище, като мене. В същност даже малко се срамувах от това. Очаквах с нетърпение да се върна към стария ни живот, да възобновим с Маркърс нашите разговори и шеги, да поразкрасим нашия език. Измислях вече нови цветисти оскърбления, които да пробвам при случай.

Толкова сигурен бях, че Мариан вече няма да праща никакви писма по мене, та и през ум не ми мина да я попитам за това. В същност аз си мислех, че ще бъде нетактично, както бе нетактично да питаш съучениците си дали вършат нещо, щом се знае, че са се отказали. Щеше да бъде грешка дори да ѝ го споменавам. С това бе свършено. Какъвто си бях съвсем невеж в любовните дела, колкото и малко да знаех за разните условности, сигурен бях, че когато едно момиче е сгодено за някой мъж, то не пише писма на друг, назовавайки го „любими“. Можеше да го прави до деня на годежа, но не и след това. То се разбираше от само себе си, такъв си беше редът, както и при крикета; когато си аут, трябва да напуснеш вратичката; и едва ли ми е минавало през ум, че може да е мъчително да го спазиш. Имах достатъчно опит във *forse majeure* и се възмущавах само ако беше явно нечестно. Както показва случаят с Дженкинс и Сторуд, неправдите бяха част от ученическата ни орис, ала възрастните бяха неуязвими, защото кой ли ще си позволи да бъде несправедлив към тях.

Вече не ми се струваше, че и животът ми ще стане много по-безинтересен с прекратяването на тези тайни пътешествия между Брандъм и фермата. Моите собственически чувства към Мариан съществуваха само когато се намесваше и Тед, а той бе вече отстранен. Не можех сериозно да считам лорд Тримингъм за съперник — той стоеше много по-високо, в света на въображението. От все сърце желаех щастие на Мариан и заради нея самата, и заради себе си, моето собствено щастие бе увенчано с нейното. Смятах, че щастиято следва естествено от постигането на някоя цел — като спечелването на крикет мач например. Правиш това, което желяеш, и си щастлив: беше толкова просто. Кой не би желал да спечели лорд Тримингъм, а притежавайки него, Мариан щеше да притежава и Брандъм Хол, както ми каза Маркъс. Като се оженеше за нея, той пък щеше да живее тук. Златната диря следваше и нея.

Всичко това бе във висша степен приятно като обект на съзерцание и аз си мислех едва ли не с възторг за него, когато не намесвах себе си и собствените си успехи. Изпитвах непреодолимо желание да разкажа на мама за тези работи и в промеждутъка между закуската и тръгването за църква аз ѝ написах дълго писмо, в което ние с Мариан бяхме еднакво въздигнати в недостижимите висини на величието. Писах ѝ също, че Мариан ме е помолила да остана още

една седмица. Мисис Модсли бе потвърдила поканата в своята военна канцелария веднага след закуска; беше ме обсипала с любезности. Сред тях имаше един комплимент, който особено ценях: била доволна, че Маркърс си е намерил такъв добър другар. Писах на мама и за това, като прибавих: „Моля те, нека да остана още, ако не се чувстваш много самотна без мен. Никога не съм бил толкова щастлив, освен с тебе“.

Пуснах писмото в пощенската кутия, поставена в салона, и с облекчение забелязах, че има още няколко зад стъклото. Изпитвах болезнен страх, че може вече да са прибрали пощата, макар тя да не минаваше по-рано от следобед.

Докато чаках да се съберем за църква, питах се как ще прекарам следобед и мислите ми литнаха далече, далече — към Тед. Той бе обещал да ми каже нещо, но какво ли бе то? Спомних си: щеше да ми обясни всичко за любенето и по едно време горях от желание да го науча. Сега нямах чак такова голямо желание, ако въобще имах някакво желание. Навярно някой път — не този следобед — щях да му позволя да ми каже; оставах ми още петнадесет дни в Брандъм Хол и можех просто от любезност да отида и да се сбoguвам накрая.

Преди да тръгнем за църква, към тази хубава утрин се прибави и още нещо. При все че имаше облаци, температурата — бях сигурен — се покачваше: все пак времето не беше се развалило.

Пак излязох късметлия с псалмите, предишната неделя имаха четиридесет и пет строфи, тази — само четиридесет и три, седем под критичната бройка. Провидението явно бе на моя страна. А знаех и друго: че няма да има литания както предишната неделя — това също бе голям късмет. По-малко от всякога имах желание да се покайвам за греховете си или да си мисля, че другите трябва да се каят за своите. Не можех да открия и един недостатък в цялата вселена и бях раздразнен, че християнската религия натрапва пред погледа ми земните несъвършенства, тъй че запуших ушите си за тези откровения и си избрах за обект на съзерцание анализите на фамилията Тримингъм, възвеличена на стената на нефа. Сега проявявах особен интерес към тази фамилия, тъй като Мариан щеше да бъде допусната в нейните аристократични редове; щеше да стане виконтеса, така ми каза Маркърс, и за първи път забелязах, че имената на съпругите също бяха

изписани на мемориалните плочи: досега си бях представял, че фамилията Тримингъм е някакво чисто мъжко явление. Все пак не пишеше, че те са виконтеси: „... и съпругата му Карълайн... и съпругата му Мабъл...“ — ама че превзет начин да се изписва името Мейбъл! В следващия миг вече ми се видя прекрасно и аристократично, каквото беше и името Тримингъм. „И съпругата му Мариан“ — не, нямаше да си позволя да мисля за това: за мен те и двамата бяха нетленни. Нетленни — думата звучеше прелестно, което придаде нов блясък на моите мечтания. Защо изобщо родът Тримингъм трябваше да свърши някога? С нарастващо вълнение си спомних за деветдесет и деветия виконт, после — за стотния и се опитах да пресметна в кой век щеше да се появи той на бял свят. Мисълта за техния древен род, проточил се през вековете, ме развълнува дълбоко. И все пак имаше едно прекъсване — липсваше мемориалната плочка на петия виконт. Разумът ми отказваше да приеме тази непълнота, стараше се да я отмине. Най-сетне, като убедих себе си, че липсващата мемориална плочка трябва да е някъде на друго място из църквата, успях да се върна във висините. Тържествената атмосфера на службата засили удовлетворението ми от земната слава; в някакво мистично единение с генеалогията и математиката времето се носеше като светкавица.

Лорд Тримингъм пак си тръгна последен. Мислех си, че Мариан ще го изчака, но след като тя избърза напред, сторих го и аз. Моето смущение в негово присъствие бе намаляло доста, вече бях склонен да си мисля, че всичко, което върша или казвам, ми приляга. Ала не ми се щеше веднага да начевам разговор за онова, което владееше съзнанието ми.

— Здравсти, Меркурий — рече той.

— Искаш ли да предам някое съобщение или записка? — попитах аз; бях твърде тактичен (и много горд от това), за да спомена името на получателя.

— Не, благодаря — отвърна той и долових задоволство в гласа му. — Много мило от твоя страна, но мисля, че вече няма да има нужда.

Беше ми на върха на езика да го попитам защо, но се сетих, че зная, и вместо това казах, този път съвсем нетактично:

— Сега не си е забравила молитвеника, нали?

— Не, но виждал ли си някога такава разсеяно момиче? — рече той, сякаш да си разсеян беше голяма гордост и аз трябваше да познавам куп такива момичета.

Казах, че не съм виждал и с надеждата да го подтикна към откровеност, пък и за да си изпрося някой комплимент, добавих:

— Само как свири на пиано, а?

— Да, а ти как пееш само! — рече той, веднага лапнал въдицата.

Доволен, че моята хитрост е успяла, подрипнах няколко пъти, след което беше съвсем лесно да попитам:

— Защо няма пети виконт?

— Няма пети виконт ли? — повтори той. — Какво искаш да кажеш? Има цял куп пети виконти.

— О, сигурно е така — отвърнах небрежно, като не исках да изглеждам незапознат с аристокрацията, — но в църквата му няма името. Петия от вашите виконти го няма, няма пети виконт Тримингъм.

— О, разбирам — рече той. — Не знаех, че за това става въпрос. Бях забравил кой е поред. Ами да, имало е пети виконт.

Той замълча.

— А защо не пише за него? — настоях аз.

— Е, виж какво, това е доста тъжна история. Убили са го.

— О! — възкликнах аз, приятно изненадан, защото това надминаваше и най-смелите ми очаквания. — Сигурно в битка!

Спомних си колко много от виконтите бяха служили във войската.

— Не — отвърна той, — не е било в битка.

— Нещастен случай? — подсказах аз. — Да не е изкачвал планински връх? Или някому е спасявал живота?

— Не — рече той. — Не е било точно нещастен случай.

Виждах, че не му се ще да ми каже, и една седмица по-рано щях да престана да го подпитвам. Ала сега, на върха на славата си, реших, че мога да си позволя да настоявам.

— Ами какво е било?

— Ако наистина искаш да знаеш — заяви лорд Тримингъм, — бил е убит на дуел.

— Боже, колко интересно! — възкликнах аз, озадачен, че не желае да говори за този свой прародител, който ми се виждаше най-

интересният от всички Тримингъмовци. — Какво е направил? Трябвало е да защити честта си ли?

— Е, да, донякъде — съгласи се лорд Тримингъм.

— Някой сигурно му е нанесъл оскърбление. Нали знаеш, нарекъл го е страхливец или подлец... Аз, разбира се, знам, че не е бил такъв — добавих бързешком, уплашен да не си помисли, че се присъединявам към оскърблението.

— О, не, няма такова нещо — рече лорд Тримингъм. — Той се е дуелирал заради друго лице.

— Заради кого?

— Заради една дама. Всъщност жена му.

— О-о... — Моето разочарование бе така силно, както и в деня, когато открих какво представляват посланията на Тед и Мариан. Ала Маркъс ми бе казал, че само профан може да нарича жените „дами“. Това бе една от неговите максими. Сега можех да му съобщя, че лорд Тримингъм го прави. И това ако не беше нещо! Като се правех на заинтересован, попитах: — Виконтесата ли?

— Да.

— Не знаех — продължих аз с равен и глух глас, — че хората са се дуелирали заради дами.

— Е, така е било.

— Ама какво е сторила тя? — Не ме интересуваше много, но трябваше да попитам поне от учтивост.

— Той смятал, че жена му се държи прекалено приятелски с друг мъж — рече рязко лорд Тримингъм.

Осени ме вдъхновение:

— Той е ревнувал?

— Да. Това се случило във Франция. Той извикал другия на дуел и онзи го убил.

Бях поразен от тази несправедливост и го казах.

— Би трябвало да стане обратното.

— Така е, просто нямал късмет — рече лорд Тримингъм. — И са го погребали във Франция, далече от близките му.

— А виконтесата омъжила ли се е за другия?

— Не, но останала да живее в странство, а децата им се върнали в Англия, освен най-малкото.

— Сигурно е бил нейният любимец? — С егоизма, присъщ на моя пол, аз веднага предположих, че е бил момче.

— Да, сигурно.

Бях доволен, че получих някакво обяснение, колкото и да бе незадоволително за моя влюбен в сензациите разум, и ме порази безстрастният тон на лорд Тримингъм. Усетих и аз нещо от скръбната човешка орис, от безразличието на съдбата към нашите желания, дори към естественото желание нещастията да изглеждат по-красиви. Идеята за покорство и примирение със съдбата бе неприемлива за мен: очаквах чувствата да бъдат по-драматични от събитията, които са ги предизвикали.

— Ако тя не е била виконтеса, за него всичко това щеше ли да има такова голямо значение? — попитах аз.

Той се усмихна объркано.

— Според мен нейната титла едва ли е била от значение. Тя я е получила от него, нямало е защо той да бъде чак такъв сноб.

— О, не исках да кажа това — възкликнах аз, съзнавайки, че моето нежелание да говоря за виконтесата като за обикновена съпруга е довело до недоразумение. — Всъщност въпросът е дали ако не са били женени, а само сгодени, щеше да е от значение за него, че тя си има друг... приятел?

Лорд Тримингъм се замисли.

— Да, все същото е според мене.

Докато размишлявах върху това, за първи път ми мина през ум, че има нещо общо между положението на петия виконт и неговото собствено. Веднага отхвърлих тази мисъл — толкова бях сигурен, че Мариан е престанала да се държи прекалено приятелски с Тед. Но това докосна въображението ми и аз рекох, защото гневът винаги ми е бил интересен:

— Много ли се е ядосал той?

— Не мисля — отвърна лорд Тримингъм. — По-скоро е бил съкрушен.

— Тя нещо лошо ли е направила?

— Е, постъпила е малко неразумно.

— Ама нали грешката е нейна, както и на другия мъж?

— Една дама никога не греша. Ще разбереш това някой ден — рече лорд Тримингъм.

Тази забележка потвърди нещо, което вече сам бях усетил и ми направи огромно впечатление.

— А другият мъж много лош ли е бил? — попитах аз. Не вярвах много в злото, но думата ме развълнува.

— Сигурно е бил някой мерзавец с хубава мутра — рече лорд Тримингъм, — и не за пръв път... — Той млъкна. — Бил е французин — добави накрая.

— О, французин! — възкликнах аз, сякаш това обясняваше всичко.

— Да, и както личи, добър стрелец. Сигурно не е бил много лош човек за времето, в което е живял.

— А сега щеше ли да бъде? — Бях решил, че все някъде трябва да открия злото.

— Да, сега това се нарича убийство, поне в Англия.

— Ами нали нямаше да бъде убийство, ако петият виконт беше убил другия, а не обратно? — политах аз.

— В днешно време се смята за убийство.

— Не е много справедливо — забелязах аз.

Опитах се да си представя подобна сцена, както ги знаех от книгите, кафето и пистолетите за двама в лятната утрин, усамотеното място, секундантите, които отмерват разстоянието на глас, изпуснатата кърпичка, изстрелите, строполилото се тяло.

— Ами на... петия виконт... много ли кръв му е изтекла?

— По този въпрос историята мълчи. Пък и не мисля. Една огнестрелна рана не кърви много, освен ако е засегната артерия или вена... Дуелите са забранени в Англия — и толкова по-добре.

— Обаче някои все още се убиват, нали? — попитах с надежда аз.

— Мен се опитаха да ме убият — отговори той с нещо като усмивка.

— Да, ама това е било във войната. А заради дами все още убиват ли се?

Представих си един килим, осеян с проснати женски тела, над които отекват изстрели.

— Понякога.

— И това е убийство?

— В Англия — да.

Реших, че точно така трябва да бъде, сетне, нетърпелив да чуя неговото мнение по един въпрос, който ме безпокоеше открай време, рекох:

— Бурите нарушават законите на войната, нали?

Бях наследил своя пацифизъм от баща си, но лорд Тримингъм, героят от войната, ме бе разколебал.

— Бурите си ги бива — рече той примирително. — Аз лично не ги мразя. Много жалко, че трябва да ги избиваме, но какво да се прави. Охо! — рече той удивено, сякаш бе направил внезапно откритие. — Хванахме Мариан. Да отидем ли да си поговорим с нея?

[1] Стълбата, видяна от Яков насън (Битие, 28:12). — Б.пр. ↑

ГЛАВА XV

По време на закуската в главата ми постоянно се въртяха части от разговора с лорд Тримингъм. Две неща биеха на очи: първо, че каквото и да се случи, една дама никога не е виновна, и, второ — че може да ти се наложи да убиеш някого дори без да го мразиш. За мен това бяха нови представи и тяхната възвишеност ми допадна.

В жадувания миг, когато възрастните спряха да ядат праскови и започнаха да се оглеждат наоколо, вместо да се перчат (разговорите им винаги ми приличаха на начин да се покажат), аз улових погледа на Маркъс и ние офейкахме, както обикновено. Но едва се бяхме поотдалечили, и той ми рече:

— Страхувам се, че няма да дойда с тебе днес следобед.

— Защо бе, канализационен плъх? — попитах аз, страшно разочарован.

— Ами ето какво. Мами Робсън, нашата стара дойка, живее в селото, а не е много добре и Мариан ми рече дали няма да ида да прекарам следобед с нея. Каква полза от мен, понятие си нямам. По дяволите, брат ми, при нея е една воня. До бога! Но няма как, ще трябва да се иде. Мариан каза, че идва и тя след чая. Значи, приятел, смятай, че си извадил рядък късмет, щом си нямаш сестра.

Като се стараех да скрия разочарованието си, попитах:

— Ще кажеш ли на дойката ви за годежа?

— Боже господи, не. Цялото село ще научи. И ти не казвай на никого. Ще те накълцам на тонинки парченца, ако кажеш.

Отвърнах му в същия тон.

— Ами ти какво ще правиш сега? — попита вяло Маркъс. — С какво ще занимаеш глупавата си глава? Към кое местоназначение ще помъкнеш вонящия си труп? Да не би пак към оная шантава копа сено?

— О, не — отвърнах аз. — С това е свършено. Сигурно ще се помотая около буницето, а после...

— Е, гледай да не те откарат с боклукчийската кола по погрешка.

Хвана ме яд, че му позволих толкова лесно да отбележи точка и се сборичкахме.

След като цяла седмица го бях пренебрегвал, бунището изведнъж възвърна притегателната си сила. Обичах да си пиляя времето из тия зловонни околности, да оглеждам горните пластове, да проучвам дълбините му, за да открия някои случайно изхвърлени съкровища, каквито, както ме бе уверил някой, много, да не кажем всички боклукчии откривали при своите обиколки, след което имали възможността да се оттеглят и да живеят от състоянието си. Ала отпървом се запътих към ловното хранилище. При все че се усещах много самотен, моят утринен възторг не бе намалял, той даде нов живот на мисълта ми, както слънцето направи с паяжинките; и не за пръв път аз се порових в съзнанието си за някой обект на съзерцание, който да стори мислите ми още по-възвишени. Знаех, че някои от тези мечтания могат да избледнеят, защото възможностите на фантазията ми все пак бяха ограничени, дори мачът, дори песента ми на концерта вече ме бяха дарили с пълна мяра възторг. Паметта и въображението не можеха повече да ги разкрасяват. Но аз винаги успявах да открия нови страни в характера на Мариан и ето че имах още една подръка — нейната доброта към старата ѝ дойка. Мама обичаше да ми чете от някаква книга, наречена „Милосърдна младеж“, за две знатни девойки — мисля, че се казваха Ан Клифърд и лейди Гъртруд — които се занимавали с благотворителност и носели избавление на сиромасите. Към тези две девойки въображението ми прибави още една — Мариан — и аз започнах да ѝ търся място в поучителния разказ; едва ли е нужно да казвам, че тя стана най-знаменитата в това трио — както с красотата си, така и с добрите си дела.

27,2°C показваше термометърът. От вчера имаше напредък от близо три градуса, но ми се струваше, че слънцето може да се представи по-добре, да ни изпече още по-хубавичко, и се оказа, че съм прав.

Мислите ми се върнаха назад. За да може Мариан да има по-високо обществено положение от лейди Гъртруд, бях изхитрувал, избързах със сватбата ѝ. „И накрая последна поред, но не и по заслуги, пристигна виконтесата (девета в рода Тримингъм) и слезе от коня пред

портичката на бедняшката хижа, носейки чиния димяща супа.“ Тъкмо съчинявах това и се чудех как ще носи чинията, като язди на кон — защото в своите мечтания се ловях за дреболиите, а главното не виждах — когато нечий глас зад гърба ми ме накара да подскоча.

— Здравсти, Лео! Тъкмо тебе търсех...

Ето я и нея, сякаш излязла от моите видения, дори се учудих, че не носи нищо в ръцете си. Е, носеше, сега го видях — писмо.

— Ще ми направиш ли една услуга? — рече тя.

— О, да, разбира се. Каква?

— Само да занесеш това писмо.

Толкова малко я свързвах с Тед, че казах:

— На кого?

— На кого ли? Ами че във фермата, глупчо — отговори тя нетърпеливо, с усмивка.

Въздушните ми кули рухнаха; стоях като втрещен.

Най-различни мисли обсебиха съзнанието ми, но само една се настани там и тя бе зашеметяваща: Мариан бе сгодена за лорд Тримингъм, ала не бе се отказала от Тед, продължаваше да се държи прекалено приятелски с друг мъж. Нямах представа какво точно значи това, но знаех докъде ще доведе: до убийство. Тази ужасяваща дума ме разтърси целия, пред нея бях беззащитен; и почти без да се замислям, извиках:

— О, не, не мога!

— Не можеш? — повтори тя удивено. — А защо не?

Много заплетени въпроси са ми задавали през живота, но само на един ми е било по-трудно да отговоря. Светкавично си представих целия низ от предателства, които щях да извърша, ако й кажех причините. Желязната завеса на дискретността, която инстинктивно исках да запазя непокътната, щеше да стане на решето. Не биваше да й отговарям и щях да я напусна безмълвно, ако един по-силен страх — страхът, че може да се случи нещо ужасно, не ме принуди да заговоря:

— Заради Хю.

— Заради мене? — повтори Мариан. Усмивка смекчи лицето й, тя отвори широко сините си очи.

Спомням си, че затворих моите, стиснах ги силно. Ако имах достатъчно съобразителност да се съглася бързо с нея, тази история можеше да завърши по друг начин, ала единствената ми грижа,

единствената цел, към която се устреми волята ми, бе да я накарам да произнесе името му; и баналното, но влудяващо обстоятелство, че пак не го е чула добре, ме обърка още повече.

— Не заради тебе, а заради Хю-ю. — Опитах се да свирна с уста, да изфуча, както го правеше тя.

Лицето ѝ помръкна.

— Хю? — рече тя. — Какво общо има тук Хю?

Погледнах я отчаяно, идеше ми да хукна да бягам и да оставя поне ловното хранилище между нас. Но трябваше да издържа; хората не хукват да бягат, когато им задават трудни въпроси. Сетих се за една дума, казана от лорд Тримингъм, и промълвих:

— Той ще бъде съкрушен.

Очите ѝ засвяткаха гневно. Тя пристъпи напред и се надвеси над мене: готова да връхлети, орловият ѝ нос се изостри.

— Какво общо има той? — повтори Мариан. — Казах ти, че това е една делова работа между мене и... и мистър Бърджес. Няма нищо общо с когото и да било в целия свят. Разбираш ли сега, или си толкова тъп?

Втренчих се в нея ужасен.

— Идваш в нашия дом като гост — развика се тя, — ние те приемаме, не знаем нищо за тебе, глезотим те колкото си щеш — вярвам, че няма да отречеш това, аз съм го правила — и после те помолвам за нещо съвсем дребно, дето и някое улично хлапе ще ми го свърши, само да поискам, а ти имаш дяволското нахалство да ми откажеш! Разглезах те. Никога повече няма да те помоля за нещо, никога! Думица няма да ти проговоря!

Направих някакво движение с ръце — за да се опитам да я спра, да я отблъсна, да я привлека към себе си, но в гнева си тя посегна да ме удари. Помислих си — и за миг изпитах облекчение — че наистина ще го стори. Внезапно държането ѝ се промени, тя сякаш се вкамени.

— Искаш да ти платя, ето какво искаш — рече хладно. — Знам.

Извади кесийката си отнякъде и я отвори.

— Колко искаш, малък Шейлок такъв?

Чашата преля: грабнах писмото, което тя бе смачкала в ръка, и хукнах с всички сили, колкото може по-далеч от нея.

Отпърво бях така отчаян, че за нищо не можех да мисля. Сетне ведно с внезапната болка и огорчението започнах да съзнавам колко много значи за мен изгубеното приятелство на Мариан; струваше ми се, че съм изгубил всичко скъпо и това ме нарани дори по-дълбоко от жестоките й думи.

Не бях свръхчувствително дете. Бях свикнал да ми се карат и за мен бе въпрос на чест да не обръщам внимание. Бях слушал и много по-обидни думи, без да ми мигне окото, и то от хора, за които съм бил сигурен, че ме обичат. Аз самият бях много вещ в оскърбленията. От всичките обиди, с които ме бе обсипала Мариан, най-силно ме засегна „Шейлок“, защото не разбирах какво значи и не можех да я опровергая. Не знаех дали е лична обида като лошата миризма, която си приписвахме в училище, или просто — някаква поучителна дума. А опасението, че всички ще вземат да ме разнасят като някакъв си Шейлок и ще ме презират и мразят за това, ме направи още по-злочест.

Но ако в царството на реалния живот бях доста издръжлив, то в царството на мечтите не бях. Мариан обитаваше това царство, тя бе неговото най-прекрасно украшение, Девата от Зодиака беше така реална в моите блянове, както и в живота, даже още по-реална. До пристигането ми в Брандъм Хол светът на въображението бе обитаван от измислени същества, които се държаха както аз исках; в Брандъм Хол той бе населен с хора, които владееха и двата свята; на живо те можеха да дадат храна на въображението ми, а в усамотените си блянове аз ги дарявах с чудодейни качества, но иначе не ги идеализирах. Нямаше нужда. Мариан значеше много за мен, тя не беше само момичето от зелената дъбрава. Беше приказната принцеса, която бе обикнала едно малко момче, бе го облякла, бе го приласкала, превърнала го беше от посмешище в признат член на нейното общество, от грозно патенце — в прекрасен лебед. С един замах на вълшебната си пръчица тя го бе преобразила на концерта от най-малкия и най-незначителния в чаровник, пленил всички. Преобразеният Лео от последните двадесет и четири часа бе нейна рожба, тя го бе сътворила — уверен бях в това — защото го обичаше.

И сега, пак като магьосница, тя си бе взела всичко обратно и аз отново бях там, отдето започнах — не, стоях още по-ниско. Тя ми беше отнела всичко не чрез гнева и грубите слова — тях от личен опит знаех как да понасям — а по-скоро с това, че напълно ме лиши от своята

благосклонност. Докато разстоянието между нас се увеличаваше, уплахата ми се уталожил, но на сърцето ми стана по-тежко. Защото сега разбрах — беше ми неумолимо ясно — че във всичко, което тя бе сторила за мен, имаше скрити подбуди. Тя изобщо не ме обичаше. Преструваше се, че ме обича, за да ме подлъже да им нося писмата. Всичко бе нагласено. Когато това разкритие достигна до съзнанието ми, аз спрях да тичам и избухнах в плач. Не бях стоял толкова дълго в училище, та да загубя тази способност; плаках много и това ме успокои. Отново започнах да съзнавам къде се намирам: едва сега забелязах, че съм на пътеката, водеща към шлюза. На площадката на шлюза спрях по навик. Никой не се виждаше на полето, забравил бях, че е неделя. Трябваше да отида до фермата. В миг бях обзет от непреодолимо желание да не мръдна по-нататък, казах си, че ще се промъкна обратно в къщата, ще се заключа в спалнята си, може да ми оставят малко храна пред вратата и няма да е нужно да виждам никого. Погледнах надолу към водата. Още беше спаднала. Водната повърхност бе все така синя, но много повече речни камъни се виждаха на дъното, призрачно сиви, като трупове на удавници. А от другата страна, по-плитката, личеше още по-голяма промяна. И преди там имаше безпорядък, но сега цареше безумен хаос — купища сплъстени водорасли, сухи и оголени, а сред тях стърчащи купчинки жълтеникав чакъл като лиси петна по човешки череп. Стройните редици на пухкавия сиво-зелен папур, които с бухналите си като пискюли върхове ми напомняха армия копиеносци с развени стягове, сега бяха много по-високи от човешки бой и цял ярд над водната повърхност стъблата им бяха покрити със сив тинест налеп — кал. Повечето се бяха повалили на земята; изоставени от родната стихия, прекършени от собствената си тежест, те лежаха в безреда, нарушили бойния строй. Армията на копиеносците бе разгромена. Техните другари по оръжие, тревистозелените тръстики, се бяха стопили и изострили като шпаги, но избегнали гибелта и запазили цвета си, те също бяха полегнали, прекършени.

Докато стоях и ги наблюдавах така, опитвайки се да си спомня как бе изглеждала реката, преди да се случи това, и от възбуда пристъпвах от крак на крак като своенравен кон, чух как писмото прошумоля в джоба ми и се сетих, че трябва да вървя. По целия път през полето спомени за Марианиното притворство час по час ме

жегваха, всеки със своето отделно жилище. В това мрачно настроение аз си внушавах, че всяко нейно благодеяние, дори подаряването на зеления костюм, е било направено с една и съща цел. Тя ме беше освободила от следобедните семейни екскурзии под претекст, че ще скучая, докато всъщност просто бе искала да съм свободен, за да ѝ бъда пощальон, бе ме поканила да им гостувам още седмица по същата причина, а не защото съм ѝ мил — на нея или пък на Маркър; по същата причина и този следобед се беше отървала от Маркър — не от любов към старата си дойка. Ето че всичко си заставаше на мястото. Дори бях сигурен, че ако не беше Тед, тя нямаше да ми акомпанира на пианото, нито да ме хване за ръка, нито да направи реверанс на концерта.

Сълзите бликнаха отново от очите ми, но все пак не можех да си наложа да я мразя, нито дори да мисля лошо за нея, защото това щеше да ме направи още по-злочест. „Една дама никога не греши“ — бе казал лорд Тримингъм и аз се хванах за тази утешителна мъдрост. Но все пак някой трябваше да е виновен — явно това бе Тед.

Бремето на моята мисия стана още по-тежко, но когато стигнах до коларския път, дето се изкачваше по склона на хълма до фермата, случайно намерих начин да го облекча. Спънах се в един камък, той се търкулна и аз започнах да го ритам, като тичах насам-натам по набраздената повърхност. Беше нещо като игра — да ритам камъка, преди да е спрял или паднал в някой коловоз, и да го намирам, когато отлетяваше в крайпътната трева — нелека задача, защото тревата бе изсъхнала и кафява като него. Разгорещих се много, камъкът удряше пръстите ми, обели бомбетата на моите драгоценни половинки, това беше облекчение и аз почти се надявах да се нараня така, че да не мога да продължа. Имах странно усещане, почти илюзия, че някаква част от мен се е разположила далече отзад, навярно сред пояса от дървета отвъд реката, и оттам можех да наблюдавам себе си — приведена фигурка, дребна като бръмбарче, сновяща насам-натам по тясната лента на пътя. Навярно това бе онази част от мене, която нямаше да занесе писмото. Това двойствено видение остана в съзнанието ми и ме раздвояваше, докато стигнах портите на фермата.

Бях си позволил да плача още, защото никой не ме виждаше, и си мислех, че мога да престана, щом пожелая. Но макар че успях да спра сълзите, аз още продължавах да хълцам, а бях и запъхтян от тичането

— това влошаваше нещата. Затова се помотах около портата, като се надявах Тед да излезе и да ме види. Тогава щях да му подам писмото и да си плюя на петите, без да му кажа и дума.

Ала той не се появи и трябваше да се опитам да го намеря. И през ум не ми мина, че мога да се върна, без да предам писмото; душевното ми състояние не пречеше на чувството за дълг. Тъй че прекосих хармана и почуках на вратата на кухнята. Никой не ми отговори и аз влязох. Той седеше на един стол зад масата, стискал пушката между коленете си, така погълнат от нея, че въобще не ме чу. Дулото беше съвсем близо до лицето му, цевта бе притисната до голата му гръд и той се взираше в нея. Чу ме и подскочи.

— Охо — възкликна Тед, — ето го и нашия пощальон.

Опря пушката на масата и се приближи към мене, а кафявите му кадифени панталони, които носеше и в най-голямата горещина, прошумоляха. Като забеляза колебанието и студенината, изписани на лицето ми, той рече:

— Не бива да се явявам пред гости в този вид. Голяма жега, знаеш. Имаш ли нещо против? Да си сложа ли риза? Тука няма дами.

Един от начините му да ме спечели бе да се съобразява с мене.

— Н-не — започнах аз, но ридание задави думите ми.

Той ме погледна внимателно, приблизително така, както бе гледал в цевта на пушката.

— Как, ти си плакал! — рече Тед. — На твоята възраст човек не бива да плаче.

Не можах да разбера дали според него бях прекалено голям, или прекалено малък, за да плача.

— Е, хайде, какво има? Някой те е разстроил. Сигурно жена — хич няма да се учудя.

При тези думи аз отново заплаках, а той измъкна носна кърпа от джоба си и преди да успея да го възпра, започна да ми бърше очите. Колкото и да е странно, нямах нищо против; инстинктивно долавях, че за разлика от другите хора от моята класа, на него плачът ми нямаше да му направи лошо впечатление.

Сълзите спряха и аз се поуспокоих.

— Е, какво да направим сега, та да се развеселиш? — рече той. — Искаш ли да видиш Смайълър и жребчето й?

— Н-не, благодаря.

— Искаш ли да се спуснеш от копата? Сложил съм още малко сено отдолу.

— Не, благодаря.

Той се огледа из стаята, явно търсейки нещо друго, с което да ме разсее.

— Искаш ли да изнесеш пушката вънка и да гръмнеш веднъж — заувещава ме настойчиво Тед. — Тъкмо щях да я чистя, ама може и после.

Поклатих глава. Нямаше да се предам в никакъв случай.

— Защо не? — рече той. — Все някога ще трябва да се научиш. Пушката рита, ама това е нищо в сравнение с оная топка, дето я хвана на мача. Ех, беше просто прелест, така си е! Още не съм ти простил.

Като спомена за крикет мача, нещо се пречупи в мен и аз се почувствах по-добре.

— Е, не искаш ли да излезем вънка да видиш как ще улуча нещо? — предложи той, сякаш моето избавление зависеше от стрелбата.

По някаква причина си представях, че стрелянето е дълготрайно занимание, свързано с търпеливото очакване на определен психологически момент, но едва се бяхме показали навън, и той опря пушката на рамото си. Изстрелът ме свари съвсем неподготвен. Стреснах се здравата и май точно от това имах нужда. Полузашеметен, наблюдавах как птицата бавно се премята надолу и пада на няколко ярда от нас.

— Е, свърши — рече Тед, като я вдигна за краката, самият той — пълен с живот, тя — съвсем мъртва, и я хвърли в буренака.

Над главите ни се разнесе тревожен гневен грак. Вдигнах поглед нагоре: враните се рееха в небето и все повече се отдалечаваха.

— Няма да бързат да се върнат — отбеляза Тед. — Хитри са и още как. Имах късмет, че улучих тая.

— Винаги ли улучваш?

— Боже мой, не, ама съм доста добър стрелец, макар че сам си го казвам. А сега искаш ли да гледаш как се чисти пушка?

Никой не е същият, след като са му изтрещели с пушка в ухото; в кухнята аз се върнах друг човек. Моята мъка бе прераснала в цупене и самосъжаление — сигурен знак, че се съвземам. Това кърваво деяние сякаш бе скрепило някакъв завет помежду нас, беше ни свързало като древен жертвен обред.

— Сега взимаш тоя шомпол и тая работа тука — рече той, като вдигна един оръфан, изцапан със смазка бял парцал — и го прокарваш през дупчицата на шомпола, все едно че вдяваш игла.

Като присви очи, защото кухнята не беше добре осветена, той потвърди думите си с дела. При най-слабото движение мускулите в долната част на ръцете му играеха под кожата, от един възел над лакътя те се надигаха и отпускаха като бутала в цилиндър.

— После го пъхваш в цевта, ей така, и няма да повярваш колко мръсотия ще излезе.

Той прекара няколко пъти нагоре-надолу теления шомпол.

— Ето, нали ти казах, че ще бъде мръсно? — възкликна Тед и победоносно ми поднесе парцала, който беше достатъчно мръсен да задоволи и най-невероятните очаквания. — Ама сега цевта е съвсем чиста, я погледни тука, а ето и другата, дето не съм я чистил. Съвсем ясно се вижда разликата.

Говореше така, сякаш аз твърдях, че никаква разлика няма да има. Като занесе пушката до прозореца, той ме накара да погледна хубаво. Държеше я в хоризонтално положение с една ръка, докато аз едва ли бих могъл да я удържа и с двете. Това съприкосновение, притискането на цевта към рамото ми, хладният допир на стоманата в дланта ми ме изпълниха с особен трепет.

— Наведи се още малко, ако можеш, мерникът да е по средата, все едно че стреляш наистина.

Така и направих и моето усещане за сила нарасна. Подложих на изстребление разни неща, които се виждаха през кухненския прозорец, сетне бавно извъртях дулото и започнах да се целя в предмети из стаята, които можех да пръсна на парчета, докато накрая го насочих право към Тед.

— Ей, не така — рече той. — Така не се прави! Никога не насочвай пушка към човек — дори да е празна!

Чувствайки се едва ли не като истински убиец, аз му я върнах.

— Само да изчистя и другата цев — каза той — и ще ти направя един хубав чай.

Трябваше ли да приема поканата? В Брандъм Хол ме очакваше чай... Видях крикетната бухалка, опряна в един ъгъл, и казах, за да спечеля време:

— Трябва да си смажеш и бухалката.

Беше ми приятно да давам наставления, след като самият аз бях получил толкова много.

— Благодаря, че ми напомни. В събота пак ще ми потрябва.

— Може ли аз да ти я лъсна?

— Добре, добре. Стара е, но си я бива. Вчера беше най-големият ми успех. Друг път едва ли ще направя цяла „петдесетка“.

— Защо не?

— Ами ако ти си наблизо...

Засмях се.

— Лорд Тримингъм ми даде да пазя топката — казах аз, като се питах дали няма да пребледнее при това име.

Той само рече:

— Ще ида да сложа чайника. Тук е много горещо, за да палим огън. Ще донеса и лененото масло.

Държах бухалката с благоговение, сякаш беше лъкът на Одисей, и се питах коя от вдлъбнатините по силно набраздената повърхност се е появила при онзи знаменит удар на топката, който спрях аз. Лененото масло пристигна в непозната опаковка: „Велосипедна смазка Прайс“ — пишеше на тенекиената кутия, а имаше и рисунка на дама и господин, които яздеха бодро на велосипеди по междуселски път и гледаха към мене и в бъдещето с изненадани, но доволни и уверени изражения на лицата.

Сипах няколко капки масло на бухалката и започнах леко да разтривам с пръсти; дървото го пое жадно, признателно, сякаш и то страдаше от засухата. Ритмичното движение хем ме възбуди, хем ме успокои, като че ли имаше въздействието на ритуал, сякаш силата, която вливах в бухалката, щеше да премине обратно в своя притежател. Сега вече размишлявах по-спокойно: принадлежах на настоящето, а не на някакво опустошено минало и изпълнено със заплахи бъдеще. Поне така се чувствах.

Ненадейно той влезе и ми рече:

— Ей, пощальоне, има ли писмо за мен?

Дадох му го. Съвсем бях забравил.

— Да не си спал на него бе! — рече Тед, взе го и излезе.

Върна се с покривка за маса и чайни прибори.

— Днеска сам се оправям — каза той. — Жената, дете съм я взел, не идва в неделя.

— О, всеки ден ли идва? — попитах учтиво, не без скрит намек за многобройните слуги в Брандъм Хол.

Той ме стрелна с поглед и рече:

— Не, нали ти казах, в неделя не идва, а в събота е само до обяд.

Не знам какво ме накара да се сетя за Мариан. Ненадейно почувствах, че не мога да остана на чай, че трябва да се върна и да понеса храбро последиците, за което сега имах повече сили.

— Ти ще ѝ пишеш ли нещо? — попитах аз.

— Да — отвърна той. — Ама искаш ли да го предадеш?

Бях съвсем неподготвен за този въпрос и усетих как очите ми отново се наливат със сълзи.

— Не съвсем, ама тя ще се разсърди.

Ето че го казах. Нямах такова намерение, ала изненадващият интерес към моите желания ме накара да се поддам.

— Значи тя е виновна — рече той и запали цигара. За първи път го виждах да пуши. Не зная какво се готвеше да каже, но каза само едно: — Не е честно да те караме да го вършиш за нищо. Какво мога да сторя за тебе, та да ти се отплатя за услугите?

— Нищо — би трябвало да му отговоря и това, което трябваше да отговоря половин час по-рано, беше пак „нищо“. Ала оттогава насам много впечатления се бяха натрупали в съзнанието ми, вече преуморено и напрегнато от прекалено силни преживявания. Тед още веднъж се бе наложил с пушката си, с крикетната си бухалка, с цялата си самонадеяност, с доспехите си, изтъкани от мъжки достойнства и завоевания. Самият факт, че не изглеждаше ядосан, не ми даваше право да се съпротивлявам. Като повечето необразовани хора той беше по-склонен от другите да говори с децата на равна нога, неговата възраст бе като физическа бариера, но не ни пречеше да общуваме. Заедно с желанието да го зарадвам се върна и част от старата привлекателност на моята мисия; всички доводи против нея се стопиха и изглеждаха далеч по-неубедителни. Вместо да отговоря „нищо“, аз се бавех, не отблъснах неговия подкуп, както бях отблъснал парите на Мариан. При това си спомних нещо.

— Последния път като бях тук, ти обеща да ми кажеш нещо — рекох укорително аз.

— Така ли?

— Да, обеща да ми кажеш какво значи да се любиш. Донякъде и за това дойдох.

Не беше истина. Дойдох, защото Мариан ме беше накарала, ала и то бе добър довод.

— Тъй беше, тъй. Тъкмо отивах да донеса чашки за чая — добави той и на бърза ръка се върна с тях.

И сега ги виждам. Бяха дълбоки и кремави на цвят, с равна златна линия по външния ръб, а на дъното имаше златно цвете, олющено от много бъркане с лъжичката. Видяха ми се съвсем прости. Странно ми бе да гледам как мъж подрежда масата, макар че в Брандъм Хол лакеят го правеше.

Тед си прочисти гърлото и рече:

— Ти наистина много хубаво пъ на концерта.

— И ти също — отвърнах аз.

— А, моето беше нищо. Никога не съм вземал уроци, просто си отварям устата и готово. Станах за смях, така си е. Ама ти пъ просто като... е, като славей.

— Ами, упражнявал съм ги тия песни в училище — рекох небрежно. — Много ни е добър учителят по пеене. Той е R. L. A. M.^[1]

— Аз нямам кой знае какво образование — рече Тед, — ама когато бях хлапе горе-долу като тебе — (това, дето ме посочи като пример за дребен ръст направо ме стресна), — майка ми ме заведе по Коледа да слушам химните в Нориджската катедрала и там има такива хитрини.

— Много благодаря — рекох. — Но ти обеща да ми кажеш за ходенето по любов.

— Така е, така е — повтори той, като разместваше чиниите по масата с несръчни пръсти. — Но сега не съм толкоз сигурен, че трябва да ти кажа.

Колкото и да бях поласкан от това сравнение, усетих, че ме залъгва — големите винаги прибъгват към това.

— Защо не? — настоях аз.

— Това може да развали всичко.

Повъртях тази мисъл в уморения си мозък и изведнъж се ядосах.

— Ти обеща! — извиках аз.

— Знам — рече той, — ама това е по-скоро работа на баща ти. Само той трябва да ти каже.

— Баща ми е починал — казах аз, а в гърдите ми кипна презрение към това глупашко забавление — и никога не е правил любов.

— Ако не беше правил любов, тебе нямаше да те има — рече Тед мрачно. — И съм сигурен, че знаеш повече, отколкото показваш.

— Не е вярно, не е вярно — извиках възбудено, — ти наистина обеща да ми кажеш.

Той ме погледна нерешително и рече:

— Ами значи да прегръщаш някое момиче и да го целуваш. Това е.

— Знам това — възкликнах аз, като треперех и подскачах на стола, възмутен от неговото коварство. — Има го на пощенските картички. Ама има и нещо друго. Кара те да *чувстваш* нещо.

— Е — рече той с усилие, — кара те да се чувстваш на седмото небе, ако знаеш какво значи това.

Знаех: така беше миналата вечер и тази сутрин. Но знаех, че не е същото удоволствие като любенето и му го казах.

— Какво обичаш да правиш най-много? — попита ме изведнъж той.

Трябваше да помисля, това бе справедлив въпрос и аз се притесних, че не мога да му отговоря.

— Ами нещо, дето става в сънищата, като летене или плуване, или...

— Или какво?

— Или да се събудиш и да разбереш, че някой, дето си го мислил за умрял, е всъщност жив.

Няколко пъти бях сънувал така мама.

— Никога не съм сънувал такова нещо — рече той, — ама ще свърши работа, дава представа. Помисли си за това, прибави още малко и тогава ще знаеш какво значи да се любиш.

— Ама... — започнах аз. Но моите възражения бяха заглушени от силна шумотевица — дрънчене, клокотене, свистене.

— Чайникът изкипя — извика Тед и скочи. Върна се с чайника в ръка, а в другата — чиния кейк със стафиди. Слюнките ми потекоха; щях да остана при едно условие...

— Ти още не си ми казал — рекох аз — какво значи да се любиш.

Той внимателно остави чайника и чинията и рече търпеливо:

— Казах ти, че е като да летиш, да плуваш или да се събудиш и да намериш до себе си някого, за когото си сънувал, че е умрял. То е онова, което обичаш да правиш най-много, и още нещо.

Аз бях твърде раздразнен, за да забележа колко раздразнен е и той.

— Да, ама *какво* още? — извиках аз. — Сигурен съм, че ти знаеш и няма да ти нося писма, додето не ми кажеш.

Някакъв примитивен инстинкт ми подсказа, че съм го притиснал до стената и ме предупреди, че съм отишъл много далече. Той се надвеси над мен, изопнат и опасен като пушката си. Видях как в очите му блесна ярост, също като в деня, когато ме хвана да се спускам от копата. В мускулестата броня на своята голота, той пристъпи заплашително към мен.

— Хайде, дим да те няма — рече Тед. — Инак ще съжаляваш!

[1] Лисансие на Кралската музикална академия. — Б.пр. ↑

ГЛАВА XVI

Брандъм Хол
Край Норидж.
Норфък.
Англия.
Земята.
Вселената
и
т. н.

Мила мамо,

Много съжалявам, че трябва да ти го кажа, но не прекарвам добре тук. Като ти писах тая сутрин, беше добре, но не и сега, заради поръчките и писмата. Всички са много любезни с мене, както ти писах тази сутрин, и ми харесва тука но моля те, майче, изпрати телеграма, че трябва да се върна веднага в къщи. Може да убясниш че искаш да си дойда за рождения ден, защото ще ти е много мъчно и че аз предпочитам да го прекарам с тебе. Рожденият ми ден е в петък, 27-ми, значи има още много време. Или ако това е много скъпо, може да пишеш пратете Лео в къщи, ще обясня с писмо. Не искам да стоя тука повече, отколкото можем да понесем и ти, и аз. Не че не се забавлявам, но сичко е заради писмата.

Тук спрях. Знаех, че трябва да пиша по-подробно за тези писма. Но как да го сторя, когато на устните ми бе печатът на мълчанието? И знаех ли самият аз какво представляват? Не, знаех само, че чрез тях Мариан и Тед си уреждат срещи. Знаех, че писмата са много тайни и предизвикват изблик на най-силни чувства, каквито до този следобед не бях и предполагал, че големите могат да изпитват, чувства, които щяха да доведат до... е, да доведат до убийство. За мен това беше само

дума, но страшна дума и макар че не ми бе ясна логиката на тези чувства, то яростта на фермера, неговите заплахи и пушката, която бях започнал да виждам като олицетворение на самия Тед, ми дадоха представа за онова, което се случва в реалния живот. И лорд Тримингъм щеше да бъде жертвата — в това не се съмнявах, съдбата на петия виконт изясняваше всичко. Беше невъзможно да кажа на мама за това, но можех да използвам други доводи — доводи, които тя би разбрала — та моята неприязън към разнасянето на писма да ѝ се види още по-убедителна.

Дотам и обратно е близо четири мили и трябва да минавам реката по тясна греда и да вървя по черен път, което е много изтощително в Атската Жега („адската жега“ беше изтъркан израз на мама и както споменах по-рано, тя се страхуваше от реалното явление), а от двете ми страни има диви животни или почти диви, от които ме е страх. Трябва да ходя там почти всеки ден, иначе ми се сърдят, толкова са важни за тях тия писма.

Дотук достатъчно за материалните и физическите затруднения. Сега щях да се заема с моралната страна на въпроса — сигурен бях, че това ще направи впечатление на майка ми. Тя си имаше два любими изрази: „не е хубаво“ и „никак не е хубаво“ — първия употребяваше често, втория — умерено, за всеки начин на поведение, който не одобряваше. Самият аз не вярвах в представата за злото, но виждах, че сега е моментът да се позова на него.

Това нямаше да има такова голямо значение — продължих аз, — само че ми се струва, че ме карат да върша нещо, дето не е хубаво и никак не е хубаво (реших, че трябва да вмъкна и двата изрази) и нещо, което ти не би одобрила. Затова, моля те, изпрати телеграма веднага щом получиш това писмо.

Надявам се, че си добре, майче, тъй както и аз съм добре и щях да бъда много щастлив, ако не бяха Писмата.

Твой любящ син

Лео

ПП. С голямо непърпение очаквам да се върна в къщи.

ППП. За нещастие днес изпуснах пощата, но ако това писмо пристигне с първата поща във вторник на 24 юли, твоята телеграма ще бъде тук около 11:15 ч. във вторник, а ако пристигне с втората поща, то телеграмата ще получи най-късно до 17:30 ч. във вторник.

ПППП. Сигурно ще можеш да изпратиш телеграма и на мисис Модсли.

ППППП. Горещината е Атска и става все по-Атска.

То се знае, с правописа бях добре и ако не бях така изморен и развълнуван, нямаше да направя толкова грешки.

При все че се почувствах много по-добре след написването на писмото, този следобед сякаш бе върнал умственото ми развитие назад, а на духа ми бе нанесъл суров удар, иначе едва ли щях да го напиша. Не знаех къде точно раната е най-дълбока. Наистина самолюбието ми беше наранено, но то бе наранено два пъти и вторият удар донякъде притъпи болката от първия. Избухването на Тед почти бе изличило от съзнанието ми думите на Мариан: то бе довело докрай разрухата на моя временен душевен строй. За втори път този следобед аз си бях плюл на петите: бях хукнал навън колкото ми държат краката. Хвърляйки поглед назад, бях видял Тед пред портата — маха ми с ръка, и вика нещо; но на мен ми се стори, че се кани да ме погне и като улично хлапе, което бяга от полицаи, хукнах още по-бързо, докато не останах без дъх. Все пак този път не се разплаках, защото Тед бе мъж и неговият гняв бе засегнал една по-жилава струна в душата ми. Докато стигнах до шлюза — границата между неговата земя и нашата — уплахата ми се бе поуталожила, защото вече бях недостижим за ръката му, пък и за пушката, от която още се боях.

Много кървящи рани може да са по-опасни от една, ала болката от тях, разсеяна на много места е и по-поносима за ума.

За моето душевно благополучие самолюбието навярно бе много по-важно от чувствата, които изпитвах. Самолюбието ми бе

пострадало в много отношения, ала се и крепеше на думите на Тед за успехите ми в крикета и пеенето и в известен смисъл то обитаваше онази част от мене, която беше недосегаема за чувствата: бях надминал всички в крикета, бях надминал всички в пеенето — това бяха преимущества, които не можеха да се обезценят с груби думи. В същото време всичко зависеше от всеобщото одобрение и както предвиждах, тъкмо то щеше да ми липсва, като се върна в Брандъм Хол. Бях си втълпил (най-невъзможното, което можеше да се случи), че Мариан вече е разправила на всички онова, което каза на мен — че съм глупав хлапак, наперен келеш и т.н., и най-лошото от всичко — Шейлок! Представих си как влизам в дневната, позакъснял за чая, и всички се държат с мен като с прокажен — това, даже след всички други преживявания, бе възможност, която ме плашеше.

Всъщност тъкмо обратното стана. Аз дори не закъснях, посрещнаха ме шумно, разпитваха ме — някои закачливо, други с интерес — как съм прекарал следобеда и аз им отговарях старателно; привлякоха ме в техния кръг на почетно място до чайника — лъскавия сребърен чайник, постоянен предмет на моето възхищение. Мариан царуваше там. Никога не бях я виждал така оживена. Макар че не наливаше чая с присъщата на майка ѝ изисканост, тя намираще за какво да попита всекиго, подаваше всяка чашка така, сякаш връчваше дар, досещаше се или си спомняше кой как обича да го пие.

— Вашият с лимон, нали? — казваше някому и прочие.

Къщата беше пълна. Сред обичайните неделни гости имаше и възрастни хора, които посрещах с удоволствие, защото те по-често имаха какво да ми кажат от младите. Не си спомням лицата им, но нейното помня добре — предизвикателството в погледа, насмешливата нотка в гласа. Очите ѝ винаги изглеждаха по-сурови от устните; докато се усмихваше, те сякаш мяхаха мълнии. На гостите навярно им харесваха тези шеги, защото в тях се долавяше и ласкателство. Лорд Тримингъм седеше до нея на ниско столче, виждаше се само главата му и тогава ми хрумна, че точно така ще бъде, когато Мариан стане господарка на Брандъм Хол — тя ще седи на най-личното място, той — почти в сянка. Мариан придаваше блясък на всичко, което вършеше. В отсъствието на майка си тя сякаш вече царуваше — имаше толкова решителност в лицето и движенията ѝ. Питам се къде ли е мисис Модсли; никога не бе отсъствала от следобедния чай. Дъщеря ѝ

царуваше по-различно от нея — не така изкусно, ала далеч по-блясково.

Когато дойде моят ред, Мариан ме погледна в очите и рече:

— Три или четири бучки, Лео?

Казах „четири“, защото се предполага, че малките момченца обичат много захар. Това предизвика смях, както и бях очаквал.

Пиенето на чай беше събитие в Брандъм Хол. Само какви сладкиши, сандвичи и мармалади поднасяха! Половината оставаха недокоснати и ги връщаха в помещението на слугите. Ако си помислих за Тед и за неговия самотен следобеден чай на кухненската маса, осеяна с резки от нож, то беше, за да се попитам как ли изобщо бях попаднал там, в съзнанието ми бе останал споменът за нещо зловещо, сякаш това бе клетка на диво животно. Благоприличните звуци, които се чуваха, докато ядяхме и пиехме, лекият ромон на разговора, спокойните гласове, едва доловимото, успокоително подрънкване при разместването или подаването на приборите, блясъкът на благосъстоянието — колко пленително бе всичко това, и все пак едва ли щеше да ме привлича така, ако не бях видял и другото.

Когато занесох чашата си на Мариан, за да ми я напълни повторно (имах това право като по-отдавнашен гост), нейните очи ми дадоха знак, който не пропуснах да забележа. „Остани последен — казваха те — или се върни при мен по-късно.“ Ала въпреки това, въпреки че прекарах толкова приятно, не се върнах. Отидох в стаята си, заключих вратата и написах писмото.

Струваше ми се, че ако аз си замина, само ако си замина, връзката между Тед и Мариан ще се прекъсне. Не се питах как са се срещали, преди да се появя аз. Размишлявах така: няма кой друг да им носи писмата освен мен, трябва да ги занасям и връщам отговорите и един и същи ден, защото едва след закуска Мариан научава плановете на майка си за деня; ако мене ме няма, те не могат да се срещат и лорд Тримингъм никога не ще узнае, че неговата бъдеща невеста се е държала прекалено приятелски с друг мъж. Ако остана, ще трябва да правя каквото ми каже тя, значи единственият изход е да си ида. Не виждах ни една пукнатинка в тази логика.

Не се запитах защо моята мисия, някога така приятна за мен, вече се бе превърнала в кошмар. Ако нещо се беше променило, това бях аз, те си оставаха същите. За първи път в живота ми у мен се появи силно чувство за отговорност, свързано с нещо, което ни най-малко не ме засягаше лично — чувство за това кое е редно и кое — не. До неотдавна моят принцип бе да си гледам собствената работа, както правеха и повечето ми съученици. Ако някой ме нападнеше, опитвах се да се защитя. Ако нарушах правилата, мъчех се да избягна последиците. Там, където нямаше наредби и никой не ме заплашваше, губех представа за онези две независещи една от друга сили, които нямаха нищо общо с личните ми тревоги и бяха наречени Добро и Зло, и моите действия можеха да бъдат отнесени към едното или другото за порицание или за одобрение. Ала сега, заради някакви угризения от този род, се видях принуден да взема предпазни мерки, и то в свой ущърб, защото не исках да напускам Брандъм.

Не ще и съмнение, Мариан и Тед ми бяха дали достатъчно основания да се сърдя, но справедливостта изискваше да си призная, че аз пръв ги бях нападнал. Те се отбраняваха. Смятах, че зная кое е най-добро за мен, най-добро за тях, най-добро за лорд Тримингъм, най-добро за всички: затова си и отивах. Нямах чувството, че бягам. Но бягах. Бях разстроен, изплашен и не разчитах вече нито на себе си, нито на някой друг.

Пощенската кутия бе празна и моето писмо трябваше да почака до заранта. Другото го беше изпреварило с повече от половин ден. Не се и съмнявах, че то ще накара майка ми да прати спасителната телеграма.

Като прекосявах бързешком салона, налетях на лорд Тримингъм.

— Тъкмо ти ми трябваш! — възкликна той, както бе ми казала и Мариан преди него. — Искаш ли да спечелиш моето благоволение?

Другите двама ми бяха предложили по-големи подкупи, но аз не виждах нищо опасно да приема този.

— О, да!

— Хайде, бъди добро момче и ми намери Мариан.

Сърцето ми се сви. Тя бе последният човек, когото исках да видя.

— Ама аз си мислех, че вече няма да й предаваш съобщения — възразих.

За първи път, откакто се познавахме, сякаш усетих как се чувства, стига да бях отгатнал правилно признаците — изглеждаше объркан и ми се стори, че ще се нахвърли върху мен, както бяха направили другите двама. Каза ми доста рязко:

— О, не се притеснявай, ако си зает. Аз само исках да й кажа нещо. Тя заминава за Лондон утре и може да не я видя дотогава.

— Заминава за Лондон?

— Да, до сряда. — Стори ми се, че говори за нея прекалено собственически.

— Не ми е казвала — рекох аз с обидения тон на слуга, който не е бил уведомен за пристигането на гост...

— Точно сега трябва да мисли за един куп неща... Иначе щеше да ти каже, сигурен съм. Хайде, бъди ангел и я намери, освен ако не я държиш в шапката си като фокусник.

Ненадейно, с безкрайно облекчение се сетих за един много сериозен довод.

— Маркъс ми каза, че тя ще ходи у мами Робсън след чая.

— По дяволите мами Робсън. Мариан все у тях ходи, а пък ми казва, че на старата паметта й изневерява и вечно забравя дали е идвал някой, или не. Робсън по име, роб по природа, казваше мистър Модсли. На нея трябва да й викаме робиня.

Помислих си, че това е великолепа шега и тъкмо се затичах, когато той ме повика отново:

— И не се пресилвай — рече лорд Тримингъм с прежния си добросърдечен тон. — Нещо си преbledнял. Не бива да имаме двама болници в къщата.

— О, а кой е другият?

— Нашата домакиня. Но тя не иска да се говори за това.

— Много ли е болна?

— А, не, нищо особено.

Виждаше се, че съжалява, задето се е изпуснал.

ГЛАВА XVII

На път да навестя с малко закъснение буницето срещнах Маркъс.

— Bon soir^[1], печални рицарю. Где си се запътил? — попита той. Казах му къде отивам.

— О, хайде да не ходим там. Je le trouve trop ennuyeux^[2] — каза той. — Дай да измислим нещо друго.

Въздъгнах дълбоко. Неизбежният разговор на френски. Това беше един от малкото училищни предмети, в които Маркъс ме превъзхождаше. Бе имал френска гувернантка и говореше с много добро произношение, за разлика от мене той бе ходил и в странство, та знаеше думи и изрази, дето гувернантката не би му казала. Имаше досадния навик да ме поправа веднага щом произнесях някоя дума неправилно. Ала не беше чак толкова взискателен и бе лустросал чистия си френски език с някои от ония изкуствени френски изрази, които употребявахме понякога. Аз му бях гост, а задължение на госта е да се съгласява. Трябва да призная, че беше много мило от негова страна, дето не бе настоявал по-рано да водим такъв разговор, в който той блестеше, а аз — не. Навярно и сега нямаше да държи на това, ако не беше раздразнен от моя успех в неделя. Смяташе, че все още имам нужда да ми смачкат фасона, не знаейки, че това вече е сторено, и то както трябва; несъзнателно усещах неговите намерения и вече негодувах. Нашите разговори често се превръщаха в словесен двубой — ние пристъпваха по острия ръб между обичта и кавгата, но този път скритата неприязън май бе излязла на повърхността.

— Je suggere que onus visitons les^[3] бараки — изрекох с усилие.

— Mais oui! Quelle bonne idée! Ce sont des places deïicieuses^[4].

— Мислех, че place значи площад — забелях аз.

— Bon! Tu chauffes!^[5] — рече той, разбивайки надеждите ми, ала за мое облекчение премина към друга реч, която не приличаше толкова на урок по френски. — Et que trouvons-nous là?^[6]

— Le лудо билè най-напред — рекох с надеждата да го изтикам към английския.

— Vous voudriez dire la belladonna, n'est-ce pas?^[7]

— Oui, atropa belladonna^[8] — отговорих аз, като измъдрих някаква френско-латинска комбинация.

— Mets-lui de cendre^[9] — отвърна той, но знаех, че съм спечелил, защото неговото „Mets-lui de cendre“, макар и иронично, бе признание, че е впечатлен и за малко се върнахме към матерния си език или по-скоро към някои негови средновековни и остроумни разновидности.

Кажих-речи всеки срок някои думи и изрази се разпространяваха мълниеносно в училище и придобиха едва ли не магическо значение. Всички ги употребявах, но никой не знаеше кой ги е измислил. Напротив, други думи наглед свършено безобидни се превръщаха в табу и тяхната употреба предизвикваше най-големи подигравки. Трябваше да внимаваме да не ги произнесем. Все още чувам как моите съученици съскат „сразен“. Подир някоя седмица думите излизаха от мода и си възвръщаха нормалното значение. „Tu chauffes!“ („Загря!“), „Mets-lui de cendre“ („Тури му пепел!“) бяха два израза от последна мода.

Имаше десет минути път до изоставените бараки. Те бяха придатък към една стара зеленчукова градина, засадена, както е обичайно, на доста голямо разстояние от дома. Пътечката, настлана със смес от пръст и сгур, минаваше през рододендронов гъстак и аз си представих, че по време на цъфтежа тя често е била навестявана, ала сега тук бе мрачно, неприветливо и малко страшно, в което отчасти се криеше нейната привлекателност. Няколко пъти бях тръгвал нататък, за да видя лудото биле отново и се бях връщал, преди да стигна, обзет от безпричинен страх; но единственият човек, когото срещнах веднъж там, бе Мариан. В присъствието на Маркърс тревогата ми понамаля и се превърна в приятния трепет на първооткривателя.

— Je vois l'empreinte d'un pied!^[10] — възкликна той, връщайки се към френския.

Спряхме и се наведохме. Пръстта бе спечена, тревата прегоряла, покрита с прах, ала наистина се виждаше нещо като следа от стъпка — от много малък крак. Маркърс нададе вик, който трябваше да представлява индиански боен зов.

— Mets-lui de cendre. Je dirai à Maman que nous avons vu le следа de Петкан.^[11]

— Ou Mademoiselle Петкан^[12] — предположих духовито.

— Tu chauffes! Certes, c'est la patte d'une dame. Mystérel Que dira Maman? Elle a un grand peur des voleurs!^[13]

— Майка ти ми се видя много храбра жена — рекох с негодувание. — По-храбра даже и от моята — добавих аз, не желаейки разговорът да се отклонява много от личните ми работи.

— Mais non! Elle est très nerveuse! C'est un type un peu hysterique — рече той с безпристрастието на лекар. — En ce moment elle est au lit avec forte migraine, le résultat de tous ces jours^[14]... на напрежение.

Бях доволен, че Маркъс не издържа на последната дума, но ми дожаля за майка му.

— Ама защо да е напрежение? — попитах аз. — Толкова много хора ѝ помагат. — Като днешните домакини, и аз си мислех за напрежението, свързано с домакинската работа.

Той поклати глава и вдигна важно пръст.

— Ce n'est pas seulement ça. C'est Marianne.^[15]

— Мариан ли? — казах аз, произнасяйки името на английски.

— Mais oui, c'est Marianne. — Той понижи глас, — il s'agit des fiançailles, vous savez? Ma mère n'est pas sure que Marianne...^[16]

Не разбирах.

— ... дали няма да развали годежа, ако трябва да ти се каже на английски.

Бях слисан не само от новината, но и от неговата недискретност. Почти бях сигурен, че ако не беше се увлякъл във френския и от желанието да се държи като французин, да се перчи пред мене, щеше да бъде по-внимателен. Какво подозираше той? Какво подозираше майка му? Доколкото знаех, той ѝ беше любимецът; тя не се интересуваше от Денис и рядко разговаряше с мистър Модсли, поне в мое присъствие. Навярно се доверяваше на Маркъс, както ми се доверяваше и мама — тези неща ме озадачаваха. Навярно всички жени са склонни понякога да се изпускат. Но колко знаеше тя? Една мисъл ме порази.

— Vous avez vu votre soeur chez mademoiselle Робсън?^[17] — изтърсих на един дъх, след като размислих внимателно.

— Robson — повтори Маркърс, като постави подчертано ударението на втората гласна. — Mais non! Quand je suis parti, Marianne n'était pas encore arrivée. Et la pauvre Robson était bien fàcheuse^[18], защото тя разправя, че Мариан почти не идва да я види — рече бързо Маркърс. — Казвам го на чист роден език заради тебе, говедо неграмотно.

— Но лорд Тримингъм ми призна — рекох аз важно, пренебрегвайки обидата, — че според Мариан мами Робсън е... е, perdu sa memoire^[19] — завърших малко тържествено.

— Perdu sa дрън-дрън! — отвърна язвително Маркърс, като отново измени на френския. — Sa memoire est aussi bonne que la mienne et cent fois meilleure que la vôtre, sale type de^[20] заплес такъв.

За тези думи го цапардосах по главата, ала новината ме разтревожи.

— Лорд Тримингъм ми каза също, че Мариан утре отива в Лондон — рекох аз. — Pourquoi?^[21]

— Pourquoi? — каза Маркърс с много по-добро френско произношение. — En part, parce que, comme toutes les femmes, elle a besoin des habits neufs pour le bal; mais en grand part, à cause de vous, vous...^[22] — Не можа да намери думата и изду бузи.

— A cause de moi — рекох аз. — Заради мене ли?

— Tu chauffes! — прозвуча бързият му отговор. — Да, заради тебе! Тя ще отиде да ти купи нещо, дето може и да го разбереш, ако го нарека cadeau.

— Подарък! — възкликнах аз и в миг ме обзе разкаяние. — Ама ти ми даде вече толкова много подаръци!

— Това е много специален подарък за рождения ти ден — рече Маркърс бавно и много високо, сякаш говореше на някой глух или на идиот. — Entendez-vous, coquin? Comprenez-vous nigaud?^[23] Ама никога няма да се сетиш какво е.

Обхванат от радостна възбуда, аз забравих за опасенията, които ми внушаваха Марианините подаръци и за данайските й подбуди.^[24]

— А ти знаеш ли какво е?

— Да, ама на les petits garçons^[25] не казвам.

Хванах го за раменете и го разтърсих с все сила, докато не извика: „Предавам се!“.

— Хайде, закълни се, че няма да изпортиш — рече Маркърс. Явно бях успял да изтръркам и малко от френския му.

— Заклевам се.

— Закълни се на френски, si vous le pouvez^[26].

— Je jure.^[27]

— И се закълни, че като ти го поднесе, ще се правиш на сащисан... макар че ти изглеждаш такъв от рождение.

И той направи гримаса, която трябваше да изобразява лицето ми.

— Je jure — издекламирах аз, без да обръщам внимание на кривенето му.

— Ще се опиташ ли да схванеш нещо, ако ти го кажа на френски?

Не отговорих.

— C'est une bicyclette.^[28]

За едно днешно дете това би било разочарование; за мен тези думи отвориха вратите на рая. Това, което най-много желяех на този свят, бе велосипед и това, което най-малко се надявах да получа, бе също велосипед, защото знаех, че не е по кесията на мама. Отрупях Маркърс с въпроси — за модела, големината, гумите, фара, спиращките.

— C'est une bicyclette Ornbraire^[29] — рече Маркърс с такова подчертано френско произношение, че отпървом не разпознах прочутата марка. Но на другите ми въпроси отговаряше само: „Je ne sais pas“^[30] с подлудяващо напевен тон.

— Je ne l'ai pas vue — рече най-сетне той. — C'est un type qui se trouve seulement à Londres^[31], дете се намира само в Лондон бе, дървнико. Обаче мога да ти кажа нещо, което не си ме питал.

— Какво е то?

— Sa couleur или както ще речеш ти — цвета му.

— Какъв цвят е?

— Vert — un vert vif.^[32]

Много бавно схванах какво ми казва, но чух verre вместо vert, зяпнах го учудено и несъмнено глупаво като говедо, недоумявайки как едно колело може да има цвят на свежа трева.

— Зелен, зелен, mon pauvre imbécile^[33], яркозелен. — И тъкмо когато това зелено видение започна да ми се явява в цялото си великолепиe, Маркърс добави: — Et savez-vous pourquoi?^[34]

Не можех да се сетя.

— *Parce que vous etes vert vous-même*^[35], ти самият си зелен, както казват горките стари англичани — преведе ми той, за да няма никакво съмнение. — Такъв си, Мариан ми го каза.

И той започна да танцува около мене, като припяваше: „Зелен, зелен, зелен“. Не е по силите ми да опиша колко мъка ми причини това разкритие. То мигновено ми развали цялото удоволствие от обещания велосипед. Повечето от неговите подигравки минаваха покрай ушите ми, но с това „зелен“ ме улучи право в сърцето. И както останалите разкрития от този ден, то хвърли сянка върху миналото, което доскоро изглеждаше така безметежно. Зеленият костюм, този подарък на щастието, зеленото сукно „Линкън“, цветът на зелената дъбрава, на Робин Худ — това е било коварна обида, нанесена с цел да изглеждам още по-голям глупак.

— Наистина ли ти каза така?

— *Mais ouil Vraiment!*^[36] — И той продължи да припява монотонно и да танцува в кръг около мене.

Навярно днешните ученици не се държат така, ала някога го правеха и това бе много мъчително и влудяващо преживяване за жертвата. За миг намразих Маркъс, намразих и Мариан — разбрах за колко зелен ме смяташе тя и как се бе възползвала от това. Реших да му го върна, и то на френски.

— *Savez-vous ou est Marianne en ce moment-ci?*^[37] — попитах аз предпазливо.

Маркъс се закова на място и втренчи поглед в мене.

— Не — рече той и думите му ненадейно прозвучаха съвсем по английски. — Ти знаеш ли къде е?

— *Oui* — отвърнах аз, доволен, че неговият френски се обърна против него. — *Je sais bien.*^[38]

Това съвсем не беше вярно; нямах представа къде е тя, макар да предполагам, че е някъде с Тед.

— Къде е, къде е? — попита той.

— *Pas cent lieues d'ici*^[39] — отговорих аз, като не знаех френската дума за „миля“ и неволно намекнах, че тя е някъде наблизо.

— Ама къде бе? Къде? — повтори той.

— *Je ne dis pas ça aux petits garçons* — върнах му го аз на свой ред и започнах да танцувам около него, припявайки: — *Petit garçon,*

petit garçon, ne voudriez-vous pas savoir?^[40]

— Предавам се — извика Маркъс най-сетне и аз престанах да подскачам около него.

— Ей богу, наистина ли знаеш къде е? — попита той.

— Mais oui, mais oui, mais oui^[41] — бе всичко, което благоволих да му кажа.

Ако се бях сетил какъв издайник е Маркъс, никога нямаше да разгласявам предполагаемите си сведения за местонахождението на Мариан; при все че колкото и да е нелепо, предателството ми се виждаше по-малко грозно поради собственото ми незнание. Нито пък щях да се издам, ако говорехме на английски — щях да си държа езика зад зъбите. Ала моята френска persona ме отведе твърде далече. Докато се опитвах да се състезавам с Маркъс на френски, аз се чувствах друг човек, както несъмнено е било и с него. Когато разговаря на чужд език, човек все трябва да каже нещо, за да не изглежда глупав, даже ако е далеч по-добре то да си остане не казано. Ала това, което натежа най-много, бе чувството, че съм й направил лоша услуга. Като казах къде е тя, излях част от озлоблението си, а моето незнание бе като балсам за гузната ми съвест.

Ние с Маркъс се разхождахме мълчаливо, като от време на време подрипвахме, за да се освободим от напрежението и лошите чувства, и изневиделица аз видях нещо, от което кръвта застина в жилите ми. Пред очите ни бяха старите пристройки, където растеше лудото биле — и лудото биле се подаваше от една врата. За миг си помислих, че е било надарено със способността да се движи и че идва към нас. Сетне явлението се изясни: от последното ни идване насам храстът бе пораснал толкова много, че бараката не можеше да го побере.

На прага, чийто пазител бе лудото биле, спряхме и надзърнахме вътре. Маркъс искаше да се промъкнем край храста и да влезем.

— Не, недей! — прошепнах му аз и той се отдръпна с усмивка — това бе нашият миг на помирение.

Храстът беше разперил клони удивително нашироко, извисил се бе над стените, защото нямаше покрив да му пречи, напираше в цепнатините им, търсейки излаз, тласкан от някаква тайнствена взривна сила, която направо щеше да ги срине. Той сякаш бе избуял от жегата, прегорила всичко наоколо. Неговата хубост, която добре виждах, изглеждаше твърде дръзка, непреклонна. Зловещите му

натезали пурпурни съцветия сякаш искаха нещо, което не можех да им дам, налетите черни лъскави плодове предлагаха нещо, което не желаех. Всички други растения, помислих си аз, се развиват за окото, те стават съвършени за погледа ни: тайнственият природен закон на растежа се проявява в тях, тайнствен и все пак естествен. Ала това растение сякаш кроеше нещо, сякаш по някакъв съмнителен начин разполагаше със себе си против законите на природата. То излагаше на показ всичките стадии на развитието си наведнъж! Беше и младо, и възрастно, и старо. То не само раждаше цветовете и плодовете си едновременно, а и листата му бяха странно несъразмерни: някои изглеждаха колкото кутрето ми, други се бяха разперили, по-дълги от ръката ми. Лудото биле те привличаше да го разгледаш и те отблъскваше, сякаш таеше някаква мрачна тайна, ала искаше да ти я разкрие. Навън падаше здрач, а вътре бе нощ, нощ, която лудото биле властно притегляше към себе си. Раздвоен между омаята и отвращението, аз се дръпнах назад и тъкмо тогава доловихме гласовете. Всъщност това бе само един глас или поне така се чуваше. За разлика от Маркъл веднага го познах; това бе оня глас, който бе пъл „Любими устни с тръпна страст шептят, ала на друг“. Аз дочух само тих настойчив полушепот с паузи за отговор, който все не идваше. Той имаше някаква особена хипнотична власт: настойчивост, увещания и безкрайна нежност се сливаха в едно и заедно с тях някъде дълбоко вибрираше съдържан смях, готов да избухне всеки миг. Това бе гласът на мъж, който силно желае нещо и е сигурен, че ще го получи, ала същевременно му се иска да умолява за него с цялото си същество.

— Някой отнесен си говори сам — изшептя Маркъл. — Да идем да видим, а?

В този миг се дочу и друг глас, равен, непознат, но ясен. Очите на Маркъл блеснаха.

— *Mets-lui de cendre. C'est un couple* — каза шепнешком той. — *Un couple qui fait le cuiller.*^[42]

— *Fait le cuiller?* — повторих глупаво аз.

— Правят любов бе, идиот. Айде да идем и да ги изръгаме оттам.

Бях еднакво ужасен от мисълта да хвана другите или да бъда хванат от тях и внезапно ми дойде вдъхновение.

— *Mais non!* — прошепнах аз. — *Ca serait trop ennuyeux! Laissons-les faire.*^[43]

Тръгнах решително по пътеката към къщата и Маркъс, след като хвърли не един поглед назад, неохотно ме последва. С лудо разтуптяно сърце, изпълнен с благодарност за избавлението, аз се поздравих за успеха. Думата „ennuieux“ бе свършила работа: Маркъс я бе употребявал пренебрежително за буницето; в неговия богат речник тя изразяваше най-силно презрение. Превременно зрял за годините си, той знаеше, че в това общество да бъдеш досаден е непростителен грях.

— Дяволско нахалство, така му викам аз — рече гневно Маркъс, щом се отдалечихме. — Как намериха точно пък тук да се заврат? Питам се какво ли ще каже мама за това.

— О, аз не бих й споменал, Маркъс — рекох бързо. — Недей! Обещай ми, че няма! Jurez, jurez, je vous en prie.^[44]

Ала той отказа да го направи дори на френски.

Приятелството бе възстановено и ние ту вървахме спокойно, с открити, простодушни лица, ту се блъскахме рязко един в друг. Мислех си за много неща едновременно.

— Колко траят годежите? — попитах аз.

Маркъс не можеше да не знае.

— Cela dépend^[45] — съобщи ми той загадъчно. — Сигурно предпочиташ да ти отговарям на английски, а? — рече ненадейно Маркъс. — Този език е по-подходящ за хилавия ти мозък.

Направих се, че не съм чул.

— Ами за конярите, градинарите, прислугата и разни такива — рече Маркъс — край може да няма. За хора като нас обикновено не трае дълго.

— Колко?

— Е, да речем, около месец. Deux mois, trois mois.^[46]

Замислих се над това.

— Понякога може да се развали годежът, нали?

— Ей това не дава мира на мама. Ама Мариан никога няма да бъде толкова folle^[47] (за тебе fou, в мъжки род — тази дума те определя много точно, напишете я сто пъти, моля), — толкова folle, че да остави Тримингъм plante'là^[48]. Какво казах, Коулстън?

— Plante'là — повторих плахо.

— Моля, преведи го.

— Насаден.

— Насаден, няма що. Седни си. Ти, ти, ти, ти, ти. Никой ли не може да преведе правилно plante'là?

— Е, какво значи де? — попитах аз.

— Plante'là означава... означава... ами едва ли не всичко друго освен „насаден“.

И това преглътнах: мислите ми отново бяха литнали надалече и сега се рояха като пчели около гърне с мед. Зеленият велосипед! Даже да искаха да ме обидят с това — а аз не се и съмнявах — щях да преглътна обидата. Можех ли да си наложа да не я преглъщам, в това бе въпросът. Велосипедът вече ми беше по-скъп от всичко друго, което притежавах. Бях сигурен, че ако замина преди рождения си ден, няма да го получа. Те щяха да се обидят и да го върнат в магазина или да го дадат на Маркъс, макар че той вече си имаше колело. Представих си как яздя на зеления велосипед по улиците на нашето село — станало по-отчетливо и близко в съзнанието ми през последните няколко часа — как скачам от седлото и подпирам велосипеда на една от колонките на декоративната ни ограда пред къщи. Как щяха да ми се възхищават всички! Не можех да карам велосипед, но бързо щях да се науча. Мама щеше да ме придържа отзад за седлото, а също и градинарят... нагоре-надолу щях да се нося по склоновете на хълма, да летя, да се рея...

И все пак не бях спокоен. Сигурно някъде имаше клопка; и макар да не познавах добре израза „подкуп за мълчание“, неговото значение пърхаше като прилеп дълбоко в съзнанието ми.

Ала бях прекалено изморен, за да се съсредоточа за дълго върху една мисъл, дори върху зеленото видение на велосипеда. Бях толкова доволен от себе си, задето успях да се справя с положението при изоставените бараки, та взех да се питам дали не е било по-добре вместо да шепна на Маркъс, да извикам силно, за да ги предупредя.

— Vous êtes très silencieux — рече Маркъс. — Je n'aime pas votre voix^[49], който е противен и мазен и заслужава да се чуе само на селска вечеринка. Et quant á vos sales pensées, crapaud, je m'en fiche d'elles, je crache на тях. Mais pourquoi avez-vous perdu la langue?^[50] Тоя дълъг, тънък, лигав, гаден змийски език.

Пред вратата на неговата спалия се разделихме. Имаше много време до обяд и аз се промъкнах долу в салона, за да погледна пощенската кутия. Моето писмо бе още там, опряно на стъклото, а отзад се виждаха и други писма. Дръпнах леко вратичката и тя се

отвори. Писмото бе в ръката ми; само да го скъсам, и велосипедът е мой. Последва миг на мъчително раздвоение. Сетне пъхнах писмото в пощенската кутия и се изкачих по стълбите на пръсти, с разтуптяно сърце.

-
- [1] Добър вечер (фр.). — Б.пр. ↑
[2] Много е скучно (фр.). — Б.пр. ↑
[3] Предлагам да посетим... (фр.). — Б.пр. ↑
[4] Ами да! Каква добра идея. Това са прелестни места (фр.). — Б.пр. ↑
[5] Добре! Загря! (фр.). — Б.пр. ↑
[6] И какво ще намерим там? (фр.). — Б.пр. ↑
[7] Искаш да кажеш belladonna, нали? (фр.). — Б.пр. ↑
[8] Да, атгора belladonna. — Б.пр. ↑
[9] Тури му пепел (фр. — букв.). — Б.пр. ↑
[10] Виждам следа от крак (фр.). — Б.пр. ↑
[11] Тури му пепел. Ще кажа на мама, че сме видели следа на... (фр.). — Б.пр. ↑
[12] Или на мадмоазел Петканà (фр.). — Б.пр. ↑
[13] Загря! Сигурно това е женска стъпка. Загадка! Какво ще каже мама? Тя се страхува много от крадци (фр.). — Б.пр. ↑
[14] А, не! Много е нервна! Малко истеричен тип. Сега е на легло със силна мигрена в резултат на всички тези дни... (фр.). — Б.пр. ↑
[15] Не е само това. Ами и Мариан (фр.). — Б.пр. ↑
[16] Но да, и Мариан. Става въпрос за годежа, разбираш ли? Мама не е сигурна, че Мариан... (фр.). — Б.пр. ↑
[17] Сестра ти беше ли у мадмоазел Робсън? (фр.). — Б.пр. ↑
[18] О, не! Когато тръгнах, Мариан още не беше дошла. И бедната Робсън беше доста сърдита (фр.). — Б.пр. ↑
[19] Изгубила си е паметта (фр.). — Б.пр. ↑
[20] Паметта ѝ не е по-лоша от моята и сто пъти по-добра от твоята (фр.). — Б.пр. ↑
[21] Защо (фр.). — Б.пр. ↑
[22] Като всяка жена, и тя има нужда от нови дрехи за бала, но най-вече заради тебе... (фр.). — Б.пр. ↑

[23] Разбираш ли, нехранимайко? Схващаш ли, глупако? (фр.). — Б.пр. ↑

[24] Timeo danaos et donna ferentes — Боя се от данайците, дори когато носят подаръци (лат. поговорка). — Б.пр. ↑

[25] Малките момченца (фр.). — Б.пр. ↑

[26] Ако можеш (фр.). — Б.пр. ↑

[27] Заклевам се (фр.). — Б.пр. ↑

[28] То е велосипедче (фр.). — Б.пр. ↑

[29] Велосипед „Омбер“ (фр.). — Б.пр. ↑

[30] Не знам (фр.). — Б.пр. ↑

[31] Не съм го виждал. От тая марка има само в Лондон (фр.). — Б.пр. ↑

[32] Зелен — яркозелен (фр.). — Б.пр. ↑

[33] Мой бедни глупако (фр.). — Б.пр. ↑

[34] И знаеш ли защо? (фр.). — Б.пр. ↑

[35] Защото ти самият си зелен (фр.). — Б.пр. ↑

[36] Но да! Наистина! (фр.). — Б.пр. ↑

[37] Знаеш ли къде е Мариан в този момент? (фр.). — Б.пр. ↑

[38] Да, знам много добре (фр.). — Б.пр. ↑

[39] Няма и сто левги оттук (фр.). — Б.пр. ↑

[40] Не казвам това на малките момченца. Малко момченце, малко момченце, много ли искаш да знаеш? (фр.). — Б.пр. ↑

[41] Но да, но да, но да (фр.). — Б.пр. ↑

[42] Тури му пепел! Това е двойка, двойка, която прави любов (фр.). — Б.пр. ↑

[43] О, не! Това е страшно досадно! Да ги оставим да правят каквото си щат (фр.). — Б.пр. ↑

[44] Закълни се, закълни се, моля те (фр.). — Б.пр. ↑

[45] Зависи (фр.). — Б.пр. ↑

[46] Два месеца, три месеца (фр.). — Б.пр. ↑

[47] Леда (фр.). — Б.пр. ↑

[48] Зарязан (фр.). — Б.пр. ↑

[49] Много си мълчалив... Не обичам гласа ти (фр.). — Б.пр. ↑

[50] А колкото до мръсните ти мисли, грозна жабо, не ме интересуват, плюя на тях. Но защо си глътна езика? (фр.). — Б.пр. ↑

ГЛАВА XVIII

Когато слязох за закуска на следващата сутрин, писмото го нямаше. О, миг на душевен покой! Видях две празни места на масата — на Мариан и на майка ѝ. Мариан, както чух, бе взела ранния влак за Лондон, мисис Модсли бе още на легло. Размишлявах върху естеството на нейното неразположение. *Un type hystérique*, бе казал Маркърс. Какви ли бяха симптомите? Имаше ли припадъци? Знаех единствено, че понякога от това боледуват слугите, не знаех как се проявява заболяването, но никак не можех да го свържа с мисис Модсли, която, освен че бе дама, винаги изглеждаше така спокойна. Този неин напрегнат, неподвижно втренчен поглед, който те улавяше като лъч на прожектор! Тя беше неизменно мила с мене, по-мила от Мариан в някои отношения, дори във всяко отношение. И все пак нейното неподвижно спокойствие ми действаше потискащо: нямаше да смея да я обичам, ако ми беше майка. Маркърс я обичаше, ала тя сигурно се показваше в друга светлина пред него. Тя изваждаше наяве цялата непохватност на Денис; щом забележеше втренчения ѝ поглед, той веднага добиваше вид на човек, който ей сега ще изпусне нещо или вече го е изпуснал. Да, без мисис Модсли се дишаше по-леко.

А Мариан обичаше ли я? Това не знаех; бях ги виждал да се дебнат като котки и после също като котките да се извързват равнодушно, сякаш това, което е било заложено на карта помежду им, някак си е изчезнало от само себе си. Моята представа за любовта нямаше нищо общо с това, за мен любовта бе по-открито, несдържано чувство.

Бях обичал Мариан или така щях да кажа, ако имаше с кого да споделя (но нямаше, а на мама със сигурност не бих казал). Какво изпитвах към нея? Зададох си този въпрос, коленичил за утринна молитва, когато мислите ми трябваше да бъдат устремени към опрощението на греховете, но не можах да си отговоря. Почти очаквах да зърна присмехулното лице на Мариан от другата страна на масата; като не го видях, сетих се, че тя няма да се върне преди сряда и в

душата ми нахлу облекчение. Сряда, сряда, как не, дотогава щях да съм получил бойна заповед за отстъпление и край на Брандъм — тук бях, ала домът ми беше вече чужд.

Даже когато тя бе за мен най-възхитителното създание на света, даже когато звукът на нейния глас, произнасящ името ми с онази иронична нежност, ми даряваше всичкото щастие, което може да дари човешката близост, аз винаги малко се страхувах от нея, боях се, че няма да съм на висотата на положението. Какво точно означаваше това не ми бе съвсем ясно, защото причината не беше само в красотата ѝ. Дори не си спомням да съм я чувал да каже нещо дълбокомислено, макар че сигурно не бих го забелязал. Не, навярно всичко беше заради онази добродушна раздражителност в отношението ѝ към хората и предметите — тя стигаше до най-главното преди останалите и минаваше към друго, докато те още се маеха, нейната дразнеща способност да отгатва какво искат да кажат, преди да са го казали, ги караше да я смятат за високомерна. Тя вече стигаше целта, докато те тъпчеха на едно място, а умението ѝ да намира най-краткия път ги правеше да изглеждат мудни и досадни. Мариан ги превъзхождаше, ала не се държеше снизходително; от всички се интересуваше, но никога не ги объркваше един с друг. Ала тя си имаше своя собствена гледна точка, която обикновено смущаваше човека: виждаше ни не такива, каквито се виждахме самите ние или каквито изглеждахме на другите. За нея аз бях Ловецът от зелената дъбрава и мисълта за това ме опияняваше — едно огледало, в което никога не се уморявах да се оглеждам: беше като прераждане. И само тя можеше да извърши чудото, нямаше смисъл да си казвам: „Ето, такъв ме вижда Мариан“. Тя вдъхваше живот на този образ, като държеше огледалото.

Сега огледалото бе счупено. Само аз знаех колко пресметливост се крие зад мнимото безгрижие на Мариан и всичките ми мисли за нея бяха потопени в отровно зелена жлъч; сили няхах да погледна зеления си костюм. Каква полза имаше да си казвам, че ми го е подарила, преди да се заема с разнасянето на писмата, защото още тогава ме е смятала за зелен; така ми бе казал Маркът — и през ум не ми мина, че може да е излъгал.

Ето защо отсъствието ѝ беше спасение за мен — спасение от постоянното напрежение да отговарям на нейните изисквания, да бъда всеки миг такъв, какъвто тя желае да ме види — психологическо

изпитание, загубило вече магическата ми привлекателност; и спасение от онова страшно публично саморазкритие на чувствата, което щеше да повлече след себе си допълнителни взаимни обвинения и груби слова — стори ми се, че такова желание бях прочел в очите ѝ предния ден.

Аз, помъдрелият, старият Лео, правя сега тази аутопсия на чувствата; тогава много не ги анализирах: доволен бях, че напорът на събитията отслабва, а аз самият постепенно изпадам в моето скучно праисторическо предбрандъмско душевно състояние и няма защо да оправдавам ничии очаквания, освен своите собствени.

Четирима от неделните гости бяха взели заедно с Мариан ранния влак за Лондон и бяхме останали малко, само седмина: мистър Модсли, лорд Тримингъм, Денис, Маркъс и аз, и една възрастна двойка — мистър и мисис Лорънт, за които си спомням само, че изглеждаха съвсем безобидни. Дори масата сякаш се беше смалила и едва ли бе по-голяма от нашата вкъщи, която щях да видя толкова скоро. Двете котки ги нямаше, цареше приятна атмосфера на détente^[1]. Денис се възползва от това и произнесе дълга тирада за най-добрия начин на борба с браконьерите.

— Обаче ти забравяш, татко — каза той неведнъж, — че паркът не е ограден. Всеки може да влезе, всеки, откъдето си иска, а ние няма да го усетим.

Той продължи да дърдори, като се горещеше и спореше със себе си, макар да не му противоречаха. Едва ли щеше да посмее, ако майка му беше с нас; но мистър Модсли никога не го срязваше като нея в мое присъствие, освен онзи единствен път на крикет мача.

След малко нашият домакин стана, надигнахме се в ние с него.

— По една пура? — предложи отривисто той, а хлътналите му очи обходиха поред всички лица, спряха дори на моето. Мистър Модсли често задаваше този въпрос, и то в такива часове на деня, когато дори аз знаех, че е неуместно; в подобни случаи той сигурно изведнъж се сещаше за задълженията си на домакин и им сервираше своето гостоприемство като пистолетен изстрел. Всички се усмигнахме, поклатихме глави и оставихме трапезарията на слугите. Никакъв военен щаб, никакви планове за деня, никакви писма за носене, никакви проблеми. Бяхме свободни!

На излизане Маркърс ми рече:

— Хайде с мен, имам да ти казвам нещо!

Приятно възбуден, като се питах какво ли може да е то, аз го последвах в дневната на мисис Модсли — наричаха я синия будоар. Никога не бях се осмелил да пристъпя там, но Маркърс беше любимецът на майка си. Той затвори вратата и рече доста смутено:

— Чувал ли си я тази?

— Не — казах неволно, без да дочакам да продължи.

— Много е смешна и малко неприлична.

Наострих уши. Маркърс тържествено рече:

— Страховнушителите си отидоха.

Обелих очи в мъчително недоумение, с надеждата, че някъде отвъд пределите на полезрението си ще успея да видя нещо много смешно и даже неприлично, но не успях, и най-сетне трябваше да си призная. Маркърс се намръщи и замислено подпря бузата си с пръст. После се затресе от яд и рече:

— Сбърках де. Сега се сецам. Готов ли си? Ще паднеш от смях!

Поех си дърх и се приготвих да се изкискам.

— Така беше: „Страхолубците си отидоха“.

Захихиках, и то от нервна възбуда, не че бях разбрал шегата. Маркърс се досети и се разсърди.

— Няма нужда да се смееш, като не щеш — рече той надменно.
— Обаче е много смешно.

— Да, сигурно е така — отговорих аз, защото знаех колко неразумно, а също и невъзпитано е да не оцениш някоя шегга. Още по-лошо — другите могат да те вземат за тъпак.

— Един, дето е отговорник на класа, я казал на мой приятел и той се скърса да се смее. Това е за някакви даскали, дето ги изритали от училището за блудство или нещо такова. Били ужасно строги, ругаели всичко живо и ги скърсвали от наказания, от което става още по-смешно. Сега разбра ли?

— Не съвсем.

— Е, любец... има войнолюбец, сластолюбец, користолюбец. Ама чувал ли си някога за страхолубец?

— Не, не съм чувал.

— Добре де, не е ли смешно?

— Да, сигурно е — рекох със съмнение. Сетне, като се позамислих колко остроумно са подбрани думите, разсмях се от сърце.

— Ами защо да е неприлична шега?

— Ами защото „любец“ е неприлична дума, пън такъв!

— Така ли? — казах аз, като се почувствах съвсем невеж в любовните работи. — Защо да е неприлична?

В отговор Маркъс се смя до припадък. Притворил очи, той клатушкаше насам-натам кръглата си глава и се тресеше целият. Най-сетне рече:

— Ти си най-голямата смехория тук.

Започнах да се смея заедно с него, но се боях, че не е честно и после, когато той се насмя до насита, повторно го попитах, макар че трябваше да пожертвам гордостта си:

— Ама защо „любец“ да е неприлична дума? Хайде, отговори ми де.

Но той не благоволи да ми каже и аз съм сигурен, че не знаеше отговора.

Този и следващият ден бяха от най-щастливите ми в Брандъм Хол. Не можеха да се сравняват със съботата или с неделя сутрин, не се чувствах, както бе казал Тед, „на седмото небе“. Това бяха дни на цветущо душевно здраве, на истинско физическо блаженство, неизпитвано дотогава. Това бяха дни на изцеление; имах чувството, че бавно се съвземам след дълго боледуване или че по средата на спортен турнир внезапно съм бил пометен от игрището и съм се озовал сред зрителите.

Нямаше гости, нито пък ние излизахме. За първи път имахме домашен уют вместо увеселение. Край на напрежението да забавляваш другите и да се забавляваш; не бяхме длъжни нито да говорим, нито да слушаме, можехме да сме необщителни колкото си щем. Денис се възползва от това и дърдореше непрекъснато, но ние, останалите, казвахме по някоя дума само когато имахме желание. Много неща, останали незабелязани — в къщата и околностите ѝ (но не и югозападната фасада) — чак сега придобиха реалност, толкова бяхме заети със светския етикет. Времето се задържа без промяна и дори стана още по-горещо, в понеделник температурата достигна 28,5°C, във вторник — 32°C — кулминационните четиридесет градуса изглеждаха близко.

— Мариан ще се свари в Лондон — рече лорд Тримингъм. — Няма нищо по-горещо от пазаруването.

Представих си я в претъпкан с купувачи магазин за велосипеди, а смазката се топи и се разлива наоколо. „О, боже, изцапа ми полата. Какво ще правя сега? И тази ми е съвсем нова, купих си я за годежа.“ Но тя не би казала това, по-скоро ще се усмихне и ще подхвърли нещо, за да разсмее продавача; спомних си как бе в Норидж. Ето, излиза от магазина, изцапаната ѝ пола мете паважа и обира праха, зад нея мислено виждам малък зелен велосипед, юношеско колело с пълен комплект най-модерни приспособления, включително контра и предна спиращка с формата на конска подкова — не от онези от стария модел като на Маркъс, които притискат предната гума. Те се изтъкваха лесно и не можеха да задържат колелото. Щом тя се явеше в мислите ми, велосипедът я сподиряше като домашен дух, движеше се сам, следваше я по петите.

Зеленият велосипед! Колко е трудно да прогониш от съзнанието си мъчителна мисъл, която се е лепнала като пиявица за друга приятна мисъл. Ако Маркъс не беше ми дал такова оскърбително обяснение за цвета на велосипеда, навярно нямаше да изпратя онова писмо на мама.

На сигурността в нейния бърз отговор се крепеше моето щастие. Надявах се, че няма да ѝ се види прекалено разточително да изпрати две телеграми — малко се страхувах да покажа моята на мисис Модсли, сигурно щеше да припадне или нещо подобно.

Във вторник сутринта намерих писмо до чинията си. Почеркът бе непознат, на пощенския щемпел пишеше Брандъм Райзинг — едно близко село. Не можех да се сетя кой е подателят, защото само двама души ми пишеха писма — майка ми и леля ми. Така бях преизпълнен с любопитство, че едва чувах какво ми говорят другите, ала не можех да го задоволя веднага, защото мразех да чета писмата си пред хората. Щом се даде знак да напуснем масата — сега това ставаше небрежно, без церемонии — изтичах в стаята си. С раздражение открих, че е заета от прислугата, както често се случваше, когато исках да остана сам; и трябваше отново да сдържам нетърпението си, докато си отидат.

Блак Фарм
Неделя

Драги мастър Коулстън,

Пиша ви веднага, за да ви кажа колко съжалявам, дето ви отпратих така. Много се тревожа, дето ви отпратих. Не исках, не го сторих нарочно ама в последната минута се подвоумих да ви кажа нещо. Сигурно като станете по-голям ще ме разберете и ще ми простите. То си е съвсем редно, дето искате да знаете тези неща като момче на вашата възраст но право да си кажа тогава не ми се щеше да говоря за това. Ама не биваше чак толкова да му придирям, нали ми казахте че татко ви е умрял. Само че ми фръкна чивията, такъв съм си ще знаете. Тичах подире ви и ви виках да се върнете, ама вие сигурно си помислихте че ще ви погна.

Не вярвам да дойдете пак но ако ви се поиска, елате другата неделя по туй време, ще се опитам да ви кажа каквото ме питахте, ще постреляме и ще останете на чай. Яд ме е че изтървахте чая тогава, дано да са ви оставили малко в Брандъм.

Моля ви се повярвайте ми че много съжалявам, задето бях груб и не ме споменавайте с лошо.

Искрено Ваш

(това беше зачеркнато)

Ваш изкрен приятел

Тед

П. П. Лъснали сте ми бухалката един път.

Прочетох писмото няколко пъти и бях, кажи-речи, сигурен в неговата искреност. Но дълбоко в себе си подозирах, че хитрува, с цел да ме накара пак да им нося писмата. Толкова често ме бяха мамили, толкова бях зелен! И си помислих, не без основание, че го е срам да ми каже нещо, а не се срамува да ме примамва с него. Не се досетих — а сега си мисля, че е било точно така — че той се извиняваше и за едното, и за другото.

При все това писмото вече нямаше значение. Ако възможността да прекарам с Тед един приятен неделен следобед в изучаване на

житейските истини си имаше своите съблазнителни страни, то аз я отхвърлих, знаейки, че дотогава ще бъда на другия край на Англия.

Майка ми вярваше в логиката на чувствата; не смяташе, че трябва да бъдат проверявани, още по-малко — направлявани чрез поуките на житейския опит. Ако бях любезен с нея десет пъти последователно и се държах лошо на единадесетия, това щеше да я разстрои така, сякаш десетте пъти не са съществували и ако (примерно казано — надявам се, че не съм го правил) съм бил лош с нея десет пъти поред и съм се държал добре на единадесетия, тя по същия начин би пренебрегнала прежните десет. Тя вярваше, че първото чувство не лъже и за всичко друго би сметнала, че „не е хубаво“. Несъзнателно следвах нейния пример и го приемах като житейско правило. Но сега това бе невъзможно: бях станал благоразумен и предпазлив в чувствата си.

Възрастен човек би се сетил да отговори на писмото. На мене не ми хрумна да напиша отговор — склонен бях да приема едно писмо като подарък. Ала в него имаше израз, който ме озадачи, затова реших да потърся лорд Тримингъм, да ме просветли (в мислите ми той си беше виконт, макар че бях свикнал да го наричам лорд).

По това време той обикновено бе в пушалнята, четеше вестник и обсъждаше „важни държавни работи“ (както обичаше да казва майка ми, когато баща ми се съвещаваше насаме с приятелите си). Очаквайки да го видя така зает, аз леко откряхнах вратата и надзърнах вътре, готов да побягна веднага, но като забелязах, че е сам, влязох.

— Здравсти — рече той. — Какво, да не си пропушил?

Аз запристъпях от крак на крак, като се мъчех да намеря подходящ отговор. Не успях и започнах да снова напред-назад.

— Не така — рече лорд Тримингъм. — Завива ми се свят.

Засмях се и току изтърсих:

— Знаеш ли нещо за Тед Бърджес?

След като вече го бях обезвредил, не беше опасно да питам за него.

— Да — рече той озадачен. — Защо?

— Ами просто се чудех — промълвих под носа си.

— Сигурно си мислиш за мача — рече той, като любезно ми предложи причина. — Е, бива си го — спомних си, че беше казал същото и за бурите, — но е малко див.

— Див ли? — повторих аз и веднага си помислих за лъвове и тигри. — Искаш да кажеш, че е опасен, така ли, Хю?

— За мен и теб не. За жените е опасен. Пада си малко донжуан, но какво толкова.

Донжуан. Това пък какво ли беше? Не ми се искаше да задавам прекалено много въпроси. Ала според мене Тед не бе опасен за Мариан, по-скоро беше опасен за лорд Тримингъм, ето от кое се боях. Сега страхът ми бе изчезнал, бе станал някак нереален, както и останалата част от живота ми в Брандъм Хол. Дори не ми се вярваше, че някога съм искал да предупредя лорд Тримингъм за грозящата го гибел. Деветият виконт никога нямаше да узнае, че аз съм го спасил от съдбата на петия. Като отстранявах себе си от това място, отстранявах и опасността — това бе моят голям удар. Не ми се щеше да го нарека саможертва — знаех, че много ум не се иска, нито пък можеш да се гордееш с това. Ако се имат предвид сцените, които ми бяха направили Мариан и Тед, с право можех да се смятам за ос на цялата тази въртележка.

Откакто бях уредил да получа от мама заповед за освобождение, сякаш живеех втори живот в Брандъм, но все пак проявявах някакъв интерес към миналото, към това, което можеше да стане, ако го бях допуснал.

— Нещо друго да искаш да знаеш за него? — попита лорд Тримингъм. — Малко е сприхав, лесно го прихващат, нали разбираш, лесно излиза от кожата си.

— А какво значи да ти хвъркне чивията? Има ли нещо общо с почистването на пушка?

Лорд Тримингъм се засмя.

— Не, няма — рече той. — Обаче е смешно, че ме питаш. Означава същото — губя самообладание.

В този миг влезе мистър Модсли. Лорд Тримингъм стана и като се поколеба малко, приближи се към него.

— Седнете, Хю, моля, седнете — рече мистър Модсли със своя сух равен тон. — Виждам, че имаме попълнение в пушалнята. Сигурно сте му разправяли пикантни анекдоти.

Лорд Тримингъм се засмя.

— Или сте му показали картините?

Той посочи цяла редица малки картини, нарисувани с маслени бои в мрачни тонове и потънали в тежки рамки. Погледнах най-близката и видях мъже с широкополи шапки, които пушат дълги лули и седят на буренца с халби в ръце, или играят карти. Имаше и жени — те пиеха заедно с мъжете или им прислужваха. Бяха гологлави, с коси, опънати назад, пристегнати с прости бели панделки. Някаква жена се бе облегла зад гърба на един мъж и наблюдаваше играчите с жадни очи, облегалката на стола притискаше гърдите ѝ, те се бяха издули над ръба — женска плът в мръсен розово-сив цвят. Това ме накара да се почувствам неудобно. Не ми харесваше нито видът на тези картини, нито чувствата, които предизвикваха; картините, мислех си аз, трябва да изобразят нещо привлекателно, да увековечават избран прекрасен миг. Тези хора дори не бяха си дали труд да изглеждат добре и бяха съвсем доволни от себе си. Беше им приятно да се показват разгопени, личеше им по лицата; това самодоволство, независещо от ничие чуждо признание, ми се видя възмутително — по-възмутително от забавленията им сами по себе си напълно непристойни. Те се бяха самозабравили, така си беше, а човек никога не бива да се самозабравя. Нищо чудно, че картините не бяха изложени за публиката. Та кой ли щеше да иска да ги види? Пък и такива малки картини едва ли бяха много ценни.

— Не му харесват — рече вяло мистър Модсли.

Запристъпях от крак на крак.

— Мисля, че още не ги разбира — каза лорд Тримингъм. — По моему човек трябва да свикне с Тениърс, за да го възприеме.

Изглежда, искаше да премине на друга тема и не съвсем сполучливо каза:

— Когато влязохте, говорехме за Тед Бърджес — тъкмо разправях на Лео, че той е донжуан.

— Има такава слава, струва ми се.

— Да, но не е моя работа какво прави в неделя, нали така? — Стори ми се, че лорд Тримингъм ме стрелна с поглед — човек никога не можеше да бъде сигурен накъде точно гледа — и бързо добави: — Говорих му да иде доброволец. Подхванах го внимателно, не става бързо тая работа. Много е подходящ, ерген... никакви роднински

връзки... от него ще излезе първокласен подофицер. То се знае, друго си е да стреляш с ловна пушка, но той е добър стрелец по думите на всички.

— Има такава слава, струва ми се — повтори мистър Модсли. — Кога го видяхте, в неделя ли? Питам, защото някой го е забелязал в парка.

— Всъщност вчера беше — рече лорд Тримингъм. — Наминах и към фермата. Обаче и преди съм го уговарял един път. Боя се, че не съм много добра реклама за войнишкия живот.

Понякога той намекваше за обезобразяването си, навярно за да свикне с тази мисъл, както, струва ми се, бе и сега, пък и да покаже, че за него то няма значение. Все пак думите му невинаги имаха подобно въздействие. Последва неловко мълчание и мистър Модсли рече:

— И какво ви отговори?

— Първия път ми каза, че не иска и така му било добре, войната не била за него. Но вчера ми се стори, че си е променил решението — смятал, че няма да е зле да си опита силите. Казах му, че може и да не стигне дотам. Положението се промени, откакто Робъртс^[2] влезе в Претория, макар че Де Ует^[3] все още може да създаде неприятности в Трансваал.

— Значи мислите, че ще отиде?

— Смятам, че е възможно и що се отнася до мен, съжалявам, той е добър момък и няма да си намеря лесно друг наемател като него. Но какво да се прави, войната си е война.

— Няма да бъде голяма загуба за околността — каза мистър Модсли.

— Защо? — попита лорд Тримингъм.

— О, нали току-що сам казахте — уклончиво отвърна мистър Модсли.

Настъпи тишина. Не бях разбрал добре накъде бие разговорът, ала нещо ме разтревожи.

— Наистина ли Тед ще отиде на война? — попитах аз.

— Значи сте на „Тед“! — каза лорд Тримингъм. — Е, жребият е хвърлен.

Да можеха да се изразяват по-ясно тия възрастни! Опитах се да мисля, че „жребият е хвърлен“ означава някаква далечна възможност.

Като затварях вратата, чух мистър Модсли да казва на лорд Тримингъм:

— Разправят, че имал някаква жена насам.

Не разбрах какво точно иска да каже с това, но си помислих, че става дума за жената, която прислужва на Тед.

[1] Отслабване на напрежението (фр.). — Б.пр. ↑

[2] Фредерик Слай Робъртс (1832–1914) — главнокомандващ английските войски по време на Англо-бурската война. — Б.пр. ↑

[3] Кристиан де Ует (1854–1922) — бурски генерал и политик, участвал в Англо-бурската война. — Б.пр. ↑

ГЛАВА ХІХ

Бях казал на мама и на себе си, че телеграмата трябва да пристигне до единадесет часа и петнадесет минути. Времето дойде, но не и заповедта ми за отзоваване. Не се отчаях, по-скоро почувствах облекчение. Вярвах, че телеграмата непременно ще пристигне, а ето че сега имах и допълнителна отсрочка — удължение на отсрочката, тъй да се каже — защото никак не ме радваше възможността да съобщя на мисис Модсли вестта за внезапното си заминаване (което си бях насрочил най-късно за сряда), нито пък знаех как ще се добера до нея, като бе на легло. Там тя беше недосегаема за моето въображение, все едно че бе отишла в странство.

Ясно бе, че отговорът се бави. Щеше да дойде със следващата поща.

Прекарах по-голямата част от деня с Маркърс. Бяхме в отлични отношения. Той беше превъзмогнал раздражението си — или поне не го показваше — предизвикано от моя последен успех: чудото не бе траяло и три дни, сега едва се споменаваше за него. Разхождахме се безцелно из парка, размишлявахме какво ще ни донесе следващият училищен срок, подлагахме на проверка словното си богатство, разменяхме си обиди и ту прибягвахме до физическо насилие, ту вървахме ръка за ръка. Той ми разкри много тайни, защото обичаше най-безсрамно да сплетничи, нещо, което аз не одобрявах, но ми доставяше скрита наслада. Противно на поговорката смятах, че не е чак толкова лошо да си изкараш мръсното бельо на показ. Той ми разказа за предстоящия бал, като се разпростря върху неговото великолепие и взе да ме подготвя за ролята, която щях да играя. Каза, че Мариан ще ми донесе бели ръкавици от Лондон, за тях не съжалявах, ала велосипедът, зеленият домашен дух, който я следваше навсякъде — ах, как ме болеше за него! Маркърс извади от джоба си програмата за бала и ми я показа: валс, валс, кадрил, бостон^[1], селски танц^[2]. („Това е за разни старомодни чудаци като тебе — любезно ми

обясни Маркъс, вече не е на мода“), валс, валс, полка. Следваше вечеря и отново валс, валс и т.н. до „Сър Роджър де Къвърли“^[3] и galop.

— Ама така ли се пише галоп? — попитах аз.

— На френски бе, crétin — последва унищожителният отговор. — Колко има да учиш още. Не съм сигурен, че ще танцуваме и „Сър Роджър“, galop: il est un peu provincial, vous savez^[4], и двата едновременно. Ще се реши в последния момент. Сигурно татко ще го обяви.

— А кога ще обявят годежа? — попитах аз.

— Може и да не го обявим — рече Маркъс. — По-скоро ще оставим да се разчуе. Мога да ти кажа, че няма да отнеме много време. Но дотогава ние с тебе ще сме в леглата. Няма да ни разрешат да останем след дванайсет от уважение към твоята крехка възраст, mon enfant. О, ти си толкова невръ-ъ-ъстен! — пропя той разнежено. — И знаеш ли какъв си още?

— Не — рекох наивно.

— Е, не се сърди, ама ти си мъничко, съвсем мъничко зеленчък, vert, vous savez.

Аз го ударих и се сборичкахме.

Всички тези неща ми звучаха приятно и съвсем нереално, защото нямаше да взема участие в тях. Откакто бях дошъл в Брандъм, балът се приближаваше застрашително като препятствие, което трябва да се преодолее някак. Тъкмо бях започнал да се уча да танцувам, не можех да валсирам добре наляво и бях сигурен, че няма да се представя както трябва. Но да си мечтаеш за бал, на който няма да присъстваш, бе друго нещо.

Не смятах, че така мамя Маркъс, това притворство бе необходимо за моите кроежи — моите кроежи, които бяха за доброто на всички. Колкото и да не ми се вярва сега, в онези дни аз бях човек на делото, човек практичен, за когото целта оправдава средствата. Все таки моята цел беше безупречна. Не можеше да се сравнява с носенето на писмата, което несъмнено щеше да свърши зло и не беше хубаво, дето Мариан и Тед се опитваха да ме мамят. Никак ли не беше хубаво? Такива думи рядко употребявах, представата за Доброто и Злото като двама гигантски подслушвачи, които следят всяко мое действие, ми беше страшно неприятна! Но сигурно нещо, което може да завърши с убийство, е зло.

И така, аз го слушах безгрижно, докато ми разказваше за бала, но когато премина от главното към второстепенното и заговори за рождения ми ден (приготовленията се пазели в най-дълбока тайна), наистина ме обзеха угризения. Не само угризения — и разкаяние. Защото се оказа, че всеки бе пригответил по нещо за мене, зеленият костюм с всичките му допълнения не влизали в сметката — тези подаръци нямали нищо общо с рождения ден.

— И за друго се притеснява мама — рече Маркъс. — За тортата. Не за самата торта, *vous, savez, mais les chandelles*^[5]. Мама е, как се казваше... суеверна, не обича числото 13, макар че всеки трябва един ден да стане на тринайсет, особено ти, *saignant*^[6] дяволска дузино!

Това ми се стори много остроумно и погледнах Маркъс с по-голямо уважение.

— Ние намерихме изход, само че е тайна, ще вземеш да раздрънкаш на всички. Обаче *le clou*^[7] на вечерта, ако чактисваш какво ти казвам, пън такъв, ще бъде, когато Мариан ти поднесе велосипеда. Щом часовникът удари шест, вратите ще се отворят и ще се появи тя, яхнала велосипеда и облечена в трико, ако мама ѝ разреши, в което се съмнявам. Ще трябва да си сложи спортни панталонки.

Затворих очи пред тази приятна картина и за миг старото ми чувство към Мариан се върна. Много късно — зарът беше хвърлен. Бе шест часът следобед във вторник, а не в петък, и телеграмата щеше да пристигне всеки миг.

— Със спортни панталонки по-безопасно ли е, отколкото с трико? — попитах аз.

— Безопасно! Сили небесни! Не, ама не са чак толкова тесни.

— Ама как, не е ли по-удобно да кара с тесни панталонки?

— Ще ме съсипеш — рече Маркъс, но без да губи търпение. — Те са за ония жени, дето не са съвсем както трябва. Мъжете може да носят тесни панталони, но това е друго. И дамските панталонки преди бяха тесни, докато една наша позната не започна с тях да кара колело в Батърси Парк.

— Пак не разбирам, какво му има на трикото — признах си аз.

— *Mets-lui de cendre!* Отговорй си сам!

Опитах, ала не намерих отговор.

— И отгоре на всичко черно трико иска да облече — каза Маркъс.

— Това по-лошо ли е?

— Здравсти, умнико! Много по-лошо. Така казва мама. Pas comme il faut — entièrement défendu.^[8]

Сенките се удължиха, светлината придоби златист оттенък. Времето вече се държеше според правилата; през целия ден бе точно такава, каквото трябваше да бъде. Никакви капризи — нито заоблачаване, нито внезапни бури. Времето оправда очакванията, можеше да се разчита на него. Никога по-късно — дори в странство, дори в Италия не съм виждал толкова „Слънчево време“. Сякаш величественият стремеж на науката към съвършенство по чудо се бе осъществил в небесата. Това сигурно безоблачно спокойствие като в пейзаж на Клод оказа странно въздействие върху настроението ни. Нямаше какво повече да се желае и всеки изблик на недоволство, вместо да намери отдушник във времето, биваше нечуто сподавян от него.

Вече завивахме по главната алея с намерение да отидем в селото, когато забелязахме раздавача на телеграми в пълна униформа с червени кантове, с плоска шапчица; яхнал яркочервен велосипед, той бързо въртеше педалите и се носеше към нас. Съзнанието ми беше така завладяно от велосипеди, че този ми се видя като въплътена мечта, само дето имаше грешка в цвета му.

— Телеграма! — възкликнахме двамата едновременно и Маркъс направи знак на момчето да спре. Бях така сигурен, че е за мен, та протегнах ръка.

— Модсли? — нахално се усъмни момчето.

— Мистър Модсли — сръза го Маркъс.

Дръпнах ръка и впих поглед в лицето на Маркъс, като се питах как ще приеме новината, защото все още бях сигурен, че телеграмата е от майка ми.

Маркъс я разпечата.

— Жалко, от Мариан — рече той, сякаш нейната телеграма едва ли бе от значение. — Пише, че пристига утре с късния влак. Мама й каза, че няма да й стигне времето за всички покупки. Сигурно остава, за да ти купи велосипеда. Давай да идем да побъркаме селяците — sales types.

Колко недалновиден съм бил да чакам телеграма от майка си! Разбира се, че нямаше да прати. Това струваше шест пенса, а тя трябваше да брои нашите пенита. Навярно щеше да ме повика с писмо, което можеше да пристигне на следващия ден, ако не с първата поща, то с втората. Още една отсрочка, още един безгрижен ден, тялом в Брандъм, духом — вкъщи.

В сряда сутринта се получи „Пънч“^[9]. Трябваше да чакам да ми дойде редът, слушайки хихикането на възрастните, станало понесдържано сега, в отсъствие на мисис Модсли; и най-сетне завладях списанието. Разгърнах го предпазливо, защото (както бе забелязал Маркът) невинаги ми се удаваше да схвана някоя шега и трябваше възрастните да ми я обясняват като аритметична задача. Успеех ли да се справя сам, радостта ми бе двойна. За щастие беше пълно с намеци за горещината: това правеше личните ми преживявания всеобщи. Ето го и слънцето — „Големият жегобиец“ (за мое удоволствие, имаше няколко смешки на велосипедна тема), сведено ниско над кормилото на велосипеда, къдриви лъчи изскачат от главата му, на лицето му — знойна усмивка; на заден план — мистър Пънч, скрит под чадър, бърше потното си чело, докато кучето Тоби е изплезило език и изглежда съвсем умърлушено. Засмях се високо и престорено, да ме чуят, защото е важно да разбираш от шеги. Но какво бе това заглавие на първата страница — „По една вдъхновена мисъл за всяка победа през годината“.

„След всекидневни поражения, понесени от лорд Метюен^[10], Де Ует е успял да прекъсне железопътната линия на три места.“ Имаше и още все в същия дух подигравки за нашето участие във войната. Дали беше смешно? Не мислех така — смятах, че не е патриотично, както биха казали днес. Винаги вземах страна, понякога няколко страни, а тогава бях на страната на Англия. Бях ужасен и при сгода показах обидната страница на лорд Тримингъм, като изобразих подобаващо възмущение. За мое учудване и огорчение той се смя до премала. Не възнамерявах да го порицавам за това, но положително прекаляваше. Той, ветеранът от войната, да мисли, че е смешно да го вземат на

подбив! Да се смееш, когато се подиграват на страната, която си представил така доблестно. Това просто не го разбирах.

Но и в сряда сутринта нямаше писмо от мама. Все пак не бях изплашен. Тъкмо напротив, сякаш цялата увереност, траяла вече двадесет и четири часа, сега се струпваше на едно място, за да избухне като бомба по време на вечерния чай. А дотогава? Как щях да прекарам деня? Вече бе много горещо; моята метеорологическа прозорливост, изострена от всекидневния опит до шесто чувство, ми подсказваше рекорд. На няколко пъти тази сутрин трябваше да се възпирам, за да не отида до ловното хранилище и да не опитам неузрелия плод на познанието.

Това беше последният ми ден в Брандъм, стига да не ме оставеха до петък като взаимна отстъпка; в такъв случай навярно щях да си получа подаръците тихомълком и без празнична торта. Доста се надявах на това, защото мисълта за велосипеда навремени пронизваше неуязвимата броня на моята решимост.

„Да не забравиш нещо?“ Този въпрос мама често ми задаваше, когато тръгнах за училище или за някъде другаде, макар че толкова рядко излизах. „Не трябва ли да благодариш?“ Това бе друг обичаен въпрос. Хората, на които трябваше да благодаря, можеха да си получат благодарностите утре или в който и ден да заминех. Мариан, Маркълс, домакинът и домакинята, слугите. Представях си как благодаря, как им благодаря за гостоприемството. Можеше да се случи да им благодаря и за подаръците. Благодарностите бяха нещо, което се оставя за последния миг, те бяха същината на сбогуването и мисълта за тях сякаш приближи деня на заминаването. Сбогом, Брандъм! Кой друг оставаше? Тогава се сетих за Тед. Нямаше за какво толкова да му благодаря, ала той ми бе изпратил писмо и жребият бе хвърлен — отиваше доброволец. Тази мисъл все още ме тревожеше. Трябваше да му кажа „сбогом“. Това нямаше да ми отнеме много време. Но как да се отърва от Маркълс? Не можехме да се сбогуваме в негово присъствие. Изведнъж ми хрумна нещо. Мама ми бе разрешила да се къпя, но никога не бях го правил, защото много скоро след това нивото на реката отвъд шлюза спадна толкова ниско, че беше плитко дори за човек, който не умеє да плува. Мъжете често се къпеха във вира под шлюза, но макар че водата беше намалела, той бе прекалено дълбок за мен.

— Маркър — рекох аз, — il est très ennuyeux, mais^[11].

— Изплюй го на английски, ако ти е по-лесно — милостиво ми позволи Маркър. — Много е досадно, но...

— Тед Бърджес обеща да ме учи да плувам — казах бързо. Това не бе вярно, но лъжата е заразна, а аз се бях наслушал на лъжи, пък и Тед ми бе казал, че ще направи всичко, за да ми се отплати щедро. Обясних защо ми трябва помощта на възрастен. — Ще ми отнеме само un petit quart d'heure^[12] — завърших, доволен от себе си.

— Нима ме изоставяш? — изрече Маркър с трагичен глас.

— Ама и ти ме изостави, като ходи у мами Робърт.

— Да, но това е друго. Тя е старата ми дойка, а той... — Не знаех епитета, но ми прозвуча нецензурно. — Е, добре, само не го оставяй да те удави.

— Добре — отвърнах аз, готов да хукна.

— Няма да имам нищо против, ако ти го удавиш.

Той имаше навик да говори лошо за хората, особено от низшите класи. Според него това беше — façon de parler^[13].

От лакея, който с намусен и обезкуражаващ вид бе винаги готов да ми услужи, получих въженце и съоръжен с него, хавлията и банския, поех към реката. Моят бански костюм се бе овлажнявал веднъж — когато Мариан разстла върху него мокрите си коси.

От площадката на шлюза видях Тед на полето да кара жътварката. Това бе последната неожъната нива, навсякъде другаде житото бе събрано на кръстци. Обикновено аз отивах при него, но това беше последен, специален случай и той сам трябваше да дойде при мен. Направих му знак, но не ме видя; като се поклащаше и подскачаше на седалката на „Спринг баланс“, той все поглеждаше надолу, за да се увери, че ножовете захващат стъблата, после вдигаше поглед нагоре към главата на коня. Най-сетне един от ратаите ме видя и му каза. Той спря коня и бавно слезе, другият зае мястото му. Преминах втория, по-малкия шлюз, за да го пресрещна, но той спря, преди да се приближи до мене, което не бе в характера му. И аз спрях.

— Не очаквах да дойдете пак — рече Тед.

— Дойдох да се сбогувам — казах аз. — Заминавам си утре или най-късно в петък.

Сякаш помежду ни зееше малка, но ясно забележима пропаст.

— Е, сбогом, мастър Коулстън, и на добър час. Надявам се, че ще прекарате добре, сигурен съм.

Гледах го, без да мигна. Не бях много наблюдателен, но странното му държане се потвърждаваше и от вида му. Някога той ми напомняше пшеничена нива, узряла за жътва, сега бе като пшеница, окосена и попарена от слънцето. Сигурно не беше на повече от двадесет и пет години. Никога не бе изглеждал млад, младите мъже в онези дни се стараеха да изглеждат възрастни. Но сега можех да различа на лицето му чертите на много по-стар човек. Макар че се потеше обилно, той изглеждаше изсушен, сякаш бе черупката на предишния мъж. Забелязах, че е затегнал колана си с още една дупка. Можех да го попитам, както той бе попитал мен: „Да не те е разстроил някой?“.

— Вярно ли е, че отиваш на война?

— Как! Кой ви каза?

— Лорд Тримингъм — отвърнах аз.

Той замълча.

— Знаеш ли, че Мариан е сгодена за него?

Тед кимна.

— Затова ли заминаваш?

Той провлачи нозе, както правят конете, и за миг си помислих, че ще се нахвърли върху мен.

— Не се знае дали ще ида — рече той, а в гласа му прозвуча нещо от прежната сила. — Тя ще каже. Не е важно какво искам аз, а какво иска тя.

Тогава си помислих, че това са думи на страхливец.

— Вижте какво, мастър Коулстън — рече той ненадейно, — не сте казали на никого, нали? Това е една делова работа между мене и мис Мариан, ама...

— Никому не съм казал — рекох аз.

Все още изглеждаше разтревожен.

— Тя каза, че няма да ни издадете, ама аз й рекох: „Още си е дете, може да се разприказва“.

— Никому не съм казал — повторих му.

— Защото не искаме да си навлечем някоя бея, нали така?

— Никому не съм казал — пак заявих аз.

— Знам, че и двамата сме ви много задължени за това, което направихте — рече той, сякаш ми поднасяше общата им признателност. — Не всеки млад джентълмен би се съгласил да си губи следобедите, за да носи чужди писма като някое момче за поръчки.

Тед сякаш остро съзнаваше социалната пропаст, която ни делеше. Подчертаваше разстоянието между нас по най-различни начини. Отпърво бях поласкан от неговото „мастър Коулстън“, но изведнъж ми се прииска да не го казва.

— Моля те, наричай ме пощальоне, както преди.

Той се усмихна мрачно.

— Още съжалявам, че ви крещях — от неделя ми е мъчно — рече той. — То си е редно за момче на вашата възраст да иска да знае тия неща и ние, по-старите, не бива да пречим. Пък и нали бях обещал, както казахте. Ама не знам, не ми се щеше... особено след като ви чух да пеете. Сега ще ви кажа, ако искате, ще си сдържа обещанието. Ама искам да знаете, че на мен много не ми се ще.

— Не бих и помислил да те притеснявам — рекох великодушно, както смятах, че трябва да говорят възрастните. — Знам един, дето ще ми каже. Всъщност дори има няколко души, дето ще ми кажат.

— Стига да не сбъркат нещо — рече той поразтревожено.

— Как така ще сбъркат? Това е нещо всеизвестно, нали?

Бях много доволен от казаното.

— Да, но ще съжалявам... Получихте ли писмото ми? Писах веднага, но е тръгнало чак в понеделник.

Казах, че съм го получил.

— Тогава всичко е наред — рече той с видимо облекчение. — Не пиша много писма, само за делови работи, ама наистина ми се видя долно след всичко, дето сторихте за нас, като си губехте времето, което е много ценно за едно момче.

Буца заседна на гърлото ми, но успях само да кажа:

— Моля, няма нищо.

Като избягваше погледа ми, той впери очи в редицата дървета, зад която се издигаше Брандъм.

— Значи утре заминавате?

— Да, или в петък.

— Е, значи може пак да се видим. — Най-сетне той прекрачи през бездната, която ни разделяше, и протегна ръка. Изглежда, още си мислеше, че няма да я поема. — Тогава сбогом, пощальоне.

— Сбогом, Тед.

Докато се извързвах, натъжен от раздялата, една мисъл ме накара да го погледна пак.

— Искаш ли да ѝ предам нещо?

— Много си мил — рече той, — ама ти искаш ли?

— Да, само тоя път.

Помислих си, че това никому няма да навреди, а и аз щях да бъда далече, когато се срещнат, и ми се щеше да му покажа приятелските си чувства.

— Добре — рече Тед, отново през бездната, — кажи ѝ, че утре не може, отивам в Норидж, но в петък, в шест и половина, както обикновено.

Обещах да ѝ кажа. На площадката на шлюза спрях и се обърнах назад. Тед гледаше към мен. Той свали шапка и силно я размаха, заслонил очите си с ръка. Опитах се да сваля и аз моята и се учудих, че не мога. Сетне видях защо. В едната си ръка носех банския костюм, в другата бе хавлията, а въженцето висеше като оглавник около врата ми. Изведнъж се почувствах ужасно притеснен, движенията ми бяха сковани, вратът плувнал в пот. До този миг не бях забелязал товара си, а и Тед явно не бе видял нищо. Бях забравил за какво съм дошъл, а се сетих за нещо съвсем друго. Размахвах банския костюм, нагрят от слънцето, оглавникът жулеше врата ми, а аз вървях назад по нажежената площадка на шлюза. За какъв ли глупак щеше да ме вземе Маркърс, ако ме бе видял тогава?

[1] Бавен валс. — Б.пр. ↑

[2] Танц от типа на полката. — Б.пр. ↑

[3] Старинен английски народен танц, при който танцуващите се нареждат в две редици. — Б.пр. ↑

[4] Малко е селско, нали знаеш (фр.). — Б.пр. ↑

[5] Разбираш ли, аз свещите (фр.). — Б.пр. ↑

[6] Окървавен (фр.). — Б.пр. ↑

[7] Гвоздеят (фр.). — Б.пр. ↑

[8] Не е прието — строго е забранено (фр.). — Б.пр. ↑

[9] Седмично сатирично и хумористично списание, основано през 1841 г. — Б.пр. ↑

[10] Джон Метюен (прибл. 1909) — английски дипломат. — Б.пр.

↑

[11] Много е досадно, но... (фр.). — Б.пр. ↑

[12] Четвъртче час (фр.). — Б.пр. ↑

[13] Начин на изразяване (фр.). — Б.пр. ↑

ГЛАВА XX

На масата за чай бе писмото от мама. Заповедта за освобождение бе дошла. Тогава разбрах колко се бях надявал на него и облекчението ми беше съизмеримо само с безкрайната несигурност, в която живеех от неделя насам. Оттогава се бях радвал на много неща, и то с цялата си душа или поне така ми се бе струвало, ала дълбоко в мен, под всичко това, основите все още се рушаха. При вида на писмото някои неведоми процеси в организма ми, които се бяха разстроили, потекоха нормално; приказвах много, отвори ми се вълчи апетит. Не потърсих извинение, за да хукна навън и да прочета писмото в уединение, понеже ми се прищя да отложа онова усещане за празнота, което, от опит знаех, идва заедно с чувството за неизбежност и понеже последната ми задача в Брандъм — да съобщя новината на мисис Модсли — ми внушаваше страх. Бях виждал много гости да напускат Брандъм, без някой да оплаква загубата им, можех да се сетя, че домакинята стоически ще понесе раздялата с мен, ако не бях в центъра на собствената си вселена, а както си въобразявах — и на нейната. Най-сетне се озовах в стаята си и ето какво прочетох:

Мило мое момче,

Надявам се, че не си се разочаровал от липсата на телеграма, а също вярвам, че и с това писмо няма да те разочаровам. Твоите писма дойдоха с една и съща поща — странно, нали? Трябваша ми една-две минутки, за да откроя кое е писано първо. В първото ти ме молиш да ти разреша да останеш още една седмица, защото си толкова щастлив там — не мога да изкажа как се зарадвах на вестта за мача и за концерта и колко се гордея с тебе. Сетне в другото писмо казваш, че никак не си щастлив и няма ли да изпратя телеграма до мисис Модсли с молба да те върне обратно. Мило мое момче, не мога да понеса мисълта, че си

нещастен и няма защо да ти казвам колко тъгувам за тебе всеки път, когато си далеч — не само на рождения ти ден, макар че тогава ми е особено мъчно. И тъй, преди да се захвана със сутрешните си домакински задължения, аз тръгнах да изпратя телеграмата. Но по пътя размислих, че може би избързваме и двамата, нещо, което не е съвсем разумно, нали тъй? Спомних си, че само няколко часа порано си се мислил за по-щастлив от всякога и това, да си призная, ми причини болка, защото се надявам, че и тук си бил щастлив. Запитах се какво ли може да е станало за няколко часа, та да промени така чувствата ти, и се почудих дали не преувеличаваш нещичко — всекиму се случва понякога, нали? На това му викат да направиш от мухата слон. Пишеш ми, че си нещастен, защото трябвало да изпълняваш някакви поръчки и да носиш писма, а на тебе не ти харесвало това. Но доколкото си спомням, някога ти харесваше, пък и невинаги можем да правим само онова, което ни се иска, мило момче. Мисля, че ще бъде много благодарно от твоя страна да отказваш тази дребна услуга на мисис Модсли при цялата ѝ любезност (мама — съвсем понятно — бе решила, че „те“ от моето писмо се отнася за мисис Модсли). И тук е много горещо и често се безпокоя за тебе, но ти винаги си ми казвал, че в жегата ти е приятно, особено след като мис Мариан ти подарила летния костюм. (Копнея да го видя, а и теб, облечен в него, и ти ми вярваш, синко, нали? Но не съм съвсем сигурна дали зеленото е най-подходящият цвят за момче. Тук често си изминавал пеша повече от четири мили (веднъж отиде до Фортингбридж и се върна, помниш ли?) и съм сигурна, че ако вървиш спокойно и не тичаш, както правиш понякога, и не се запотяваш, пътят няма да ти се види чак толкова дълъг.

Пишеш ми, че това, което вършиш, може да не е хубаво, но, миличък, как е възможно това? Твърдиш, че мисис Модсли никога не пропуска църковна служба, че семейството и гостите ходят на църква, събират се на утринна молитва всеки ден, което не се прави във всички

големи семейства, така е (нито пък в малките!), затова не мога да си представя, че ще те карат да вършиш нещо лошо. Пък и какво му е лошото да занесеш едно писмо. Но наистина си мисля, че не е хубаво, та дори мога да кажа, че никак не е хубаво (смешното ми момченце), ако някога си показал, че не искаш да отидеш. Тя сигурно няма да се сърди, но ще бъде озадачена и ще се пита в какво семейство си израсъл.

Но разбира се, че горещината е изтощителна (не атска, момчето ми, а адска — не знаех, че бъркаш тая дума) и аз съм сигурна, че ако идеш при мисис Модсли и ѝ обясниш как стоят нещата и я помолиш много учтиво да накара друг да носи писмата, тя ще каже „да“. Писал си ми, че има дванадесет слуги в къщата, тя сигурно би могла да се лиши от някого за малко и да го прати вместо тебе. Предполагам, че тя и представа няма за твоето нежелание, даже малко се надявам, че е така.

Миличък мой, истински се надявам, че няма да се почувстваш засегнат и да се разочароваш от мене, но съм сигурна, че ще бъде лошо да си заминеш толкова ненадейно. Те няма да разберат и ще ме помислят за капризна и неразумна, каквато съм си всъщност, мило момче, но аз не искам да го показвам в този случай. От писмата ти разбирам, че тези хора ще ти са много полезни в бъдеще. Не бих желала да допусна светски мисли, но понякога просто се налага да сме светски; баща ти не се интересуваше от изисканото общество, но си мисля, че това беше грешка, а откак той почина, не съм имала възможност да ти осигуря приятели. Бих искала да поканим Маркъс у нас, но не зная как ще го забавляваме, като е свикнал на елегантен живот и разкош.

Десетте дни ще минат бързо и си мисля, че трябва да бъдем търпеливи. Казвам го колкото на тебе, толкова и на себе си, защото копнея да те видя и най ми е свидна онази част от твоето писмо, където пишеш, че нямаш търпение да се върнеш вкъщи. Не можем да бъдем винаги щастливи, нали? И двамата го знаем. Навярно няма да е добре за нас,

ако сме винаги щастливи. А ти на мама си се метнал — ту весел, ту оклюмал. Спомням си, че съвсем наскоро беше доста нещастен, защото някакви големи момчета те дразнели заради една по-рядка дума, но ти бързо забрави за това и си беше щастлив, както по-рано. Сигурна съм, че докато получиш писмото ми, отново ще си така щастлив и ще се питаш как си могъл да ми пишеш тези работи.

Сбогом, мое мило момче. Ще пиша пак за рождения ти ден и ще ти пратя мъничък подарък — истинския го пазя за завръщането ти. Чудя се — дали ще познаеш какво е?

С много любов, мой миличък Лео

любещата те от сърце мама

П. П. Какво дълго писмо! Помислих си, че ще искаш да знаеш точно какво чувствам. Наистина смятам, че ще е грешка да си тръгнеш веднага. Това е едно истинско преживяване за теб, момчето ми.

Децата по̀ са свикнали да получават безусловни откази и са неспособни от възрастните да гледат философски на това. Мимо благоразумния си тон, писмото на мама беше равносилно на безусловен отказ, който не само осуети моите кроежи, но и напълно ги обърка. Направо не можех да взема решение и за най-дребните неща: не знаех дали да остана в спалнята си, или да изляза. Искаше ми се да поговоря с някого за своите беди, но неволно потиснах това желание, преди да се е оформило в съзнанието ми. Не можех да говоря с никого, бях поел ролята на електроизолатор, бях Цитадела на Мълчанието, върху която се белееха костите на гробовна тайна — не, не гробовна, а по-скоро гибелна и фатална.

Или поне така си мислех. Писмото на мама отрязва всички пътища за отстъпление и опасната страна на положението изникна пак пред мене, защото всъщност виждах само нея. От притеснение не ме свърташе на едно място, затова напуснах стаята. С надежда и страх очаквах да срещна някого, разхождах се зад къщата около пералнята, млекарната и различните пристройки, чието предназначение едва ли познавах, но там се вършеше мирна, всекидневна дейност, което някак

ме успокои, дори направих едно малко неохотно посещение на буницето. Опитвах се да се приспособя към новата си роля, да свикна с нея като с нов костюм, но не успях. Няколко слуги ме подминаха с усмивка. Питах се как могат да си вършат работата така невъзмутимо, сякаш всичко наоколо е както преди и както трябва да бъде, сякаш не ни грозеше никаква опасност. Оттам се запътих към предната част на къщата, крадешком, като се прикривах зад дърветата и храстите и най-сетне откъм игрището за крикет дочух шум и гласове, твърде далечни, за да ги различа. Чудех се дали Мариан не се е върнала.

Ако изобщо имах някакъв план, той бе да не оставам насаме с нея. Както смътно се досещах, тя бе подводната скала, пробила кораба ми. Тед ме беше изплашил повече, но Мариан ме бе наранила дълбоко. С мъжете, както и с момчетата, донейде знаех къде се намирам; не очаквах да се държат добре с мене. Учениците имат по-ясна представа от възрастните за нрава на околните, защото той не е скрит зад воала на добрите обноски, словата им са груби, когато отстояват правата си, те не познават политиката на отлагането, както е при мъжете; предпочитат лесната изгода и бързата печалба. Тед беше като ученик — разгневен в един миг, благ в следващия; до края не се досетих, че той ме зачита повече, отколкото един простодушен мъж може да зачита друг, бях готов да го приема при тези условия и при все че го идеализирах, а и себе си в неговите очи, не влагах в него голям капитал от доверие.

Но с Мариан бе друго. Срещу нея нямах такива средства за защита. Тя беше моята кръстница от страната на феите. Едновременно изпълняваше ролята на добра фея и на майка — с неземното милосърдие на феята, с природното милосърдие на майката. В моите представи тя можеше да ми стори зло, колкото добрата фея от приказките може да стори зло на героя, когото закриля. Ала тя го бе сторила, а също и майка ми — и това бе измяна! Разликата бе там, че майка ми не знаеше какво прави, докато Мариан знаеше. Затова моята тактика бе да стоя по-далеч от нея. Знаех, че е глупаво, че все някога ще трябва да я видя, дори само за да ѝ предам съобщението на Тед. Колкото до това, аз постепенно започнах да стигам до едно решение, изискващо по-голяма храброст от всичко друго, сторено от мен в Брандъм до този миг. Не знаех дали ще си наложа да го изпълня, като му дойде времето; то следваше логично от моето убеждение, че аз съм

оста на цялата история: аз, само аз можех да спра машинарията — щом засечеше тя, с тази история бе свършено. Едно бях решил твърдо: повече нямаше да нося писма.

Първата ни среща премина без особени събития. Мариан дойде на вечеря, но доведе и двама свои гости; масата пак се оживи, водехме светски разговор, тя ми се усмихваше както обикновено и ми подхвърляше закачки през масата, накрая ние с Маркърс си легнахме.

На следващата заран, в четвъртък, мисис Модсли се яви на закуска. Тя ме поздрави топло — не, не топло, защото това не бе в природата ѝ, по-скоро с ласкателството, полагащо се на госта, който неизбежно, ала за най-голямо нейно съжаление е бил пренебрегнат. Поглеждах я с цел да открия следите на хистерията ѝ, но не забелязах нищо. Стори ми се по-бледа от обикновено, но тя си бе такава, нейният поглед пак имаше онова особено качество да намира, без да търси, а движенията ѝ бяха по-предпазливи от всякога. И все пак напрежението отново се бе възцарило на масата. Отново се страхувах да не направя някой несръчен жест, да не разлея нещо, да не предизвикам всеобщо неодобрение. А след закуска, вместо отмората на последните три дни и усещането, че започваме деня на първа скорост, долетя нейният глас, всички замлъкнаха и се чу кобното: „И така, днес...“.

Докато излизахме навън, Маркърс злорадо прошепна: „Страхолубците се върнаха“ и аз се позасмях, не на шегата — на вероломството му. Готвех се да му отвърна нещо, когато някой зад нас каза:

— Маркърс, ще ти отнема Лео за минутка.

И аз се намерих до Мариан. Не си спомням къде се състоя разговорът, но бяхме вътре в къщата и ми липсваше обичайното усещане, че някой може да влезе.

Тя ме попита как съм прекарал без нея и аз отвърнах: „Благодаря, много добре“, което ми се видя безопасно и уклончиво, но на нея не ѝ хареса, защото ми рече:

— За първи път си нелюбезен с мен.

Не бях искал да ѝ прозвучи нелюбезно, мъж не би приел думите ми така, ала все пак се разкаях и взех да се питам как да я умилостивя. Носеше нова рокля — вече ѝ знаех другите и забелязах разликата.

— А ти добре ли прекара? — попитах аз.

— Някой ме покани на гуляй, но на мен по̀ ми се щеше да ме опеят, не да ме опият. Всеки миг тъгувах за Брандъм. А на тебе не ти ли беше мъчно?

Размишлявах какво да отговоря, защото не исках да ме хване отново в лъжа, но тя ми рече:

— Не си прави труд да казваш „да“, ако не е вярно.

Изрече го с усмивка и аз коварно слъгах:

— Да, разбира се, мъчно ми беше.

И докато го казвах, почти си повярвах, че е така — поне ми се искаше да е било така.

— Сигурно ти приличам на някоя ужасна стара гувернантка, която все те хока и обижда. Но аз не съм такава, всъщност... всъщност съм добричка по душа.

Не знаех как да го разбирам. Дали не ми казваше, че съжالياва, както бе сторил Тед? Само веднъж я бях видял да иска прошка, ако не се смятат извиненията за съвсем дребни неща, например че неволно е настъпила някого. И това бе едничкото споменаване на онзи епизод; тя, изглежда, го смяташе за приключен.

— Сигурно сте скитосвали с Маркъс, а? — попита тя. — Направихте ли някоя пакост?

— О, не — казах добродетелно. — Говорихме си на френски.

— Френски! Не знаех, че и това е едно от многобройните ти съвършенства. За колко много неща те бива — пеене, крикет, френски!

Прекрасните ѝ очи търсеха слабото ми място и го намериха. Ала аз бях недоверчив и само казах:

— Маркъс е много по-добре по френски от мене. Знае неправилните глаголи.

— Осмелявам се да кажа, че това е много неправилно от негова страна — рече Мариан. — Все пак добре ли прекарахте?

— О, да — отговорих учтиво. — Съжالياвам, че ти не си прекарала добре.

— Не, не съжالياваш — рече тя ненадейно. — Не съжالياваш ни най-малко. Да падна мъртва в краката ти, око̀то ти няма да мигне. Ти си едно безсърдечно момченце, но всички момчета са такива.

Макар че в устата ѝ това прозвуча като комплимент и аз по̀ бих предпочел да ме наричат коравосърдечен, отколкото мекосърдечен,

думите ѝ не ми бяха особено приятни. Но не можах да схвана дали говори сериозно.

— И мъжете ли са коравосърдечни! — попитах, за да сменя темата. — Сигурен съм, че Хю не е такъв.

— Защо? — попита тя. — Какво те кара да мислиш така? Всички сте еднакви, вие сте като воденични камъни, гранитни скали... или като леглата в Брандъм, ако искаш нещо наистина кораво.

Засмях се.

— Моето легло не е кораво.

— Имаш късмет. Моето е по-кораво от голата земя.

— Никога не съм спал на земята — рекох аз, заинтригуван от нейното сравнение, — но знам едно момче, дето е спало. Вика, че си натъртил бедрото. И с теб ли така стана?

— Какво те кара да мислиш, че съм спала на земята? — парира тя.

— Ти каза, че креватът ти е по-корав от нея.

— Е, така е — рече тя, — и то много по-корав.

Тогавата се досетих, че не говори за истинско легло.

— Но Брандъм е такова хубаво място — казах аз, опитвайки се да налучкам нещо.

— Че кой е казал противното?

— Ами ти каза, че леглата...

— ... са корави? Ами да, така е.

Тя замълча и за пръв път видях, че е нещастна. Това бе откритие за мен. Знаех, че възрастните можеха да бъдат нещастни — когато някой близък умре или например банкрутира. В такива случаи те с положителност бяха нещастни: нямаха друг избор, такъв бе обичаят, като носенето на траур след погребение, като употребата на хартия с черен кант. (Мама все още пишеше на такава заради татко.) Те бях нещастни като по поръчка. Ала това че можеха да бъдат нещастни като мен, защото в личния им живот нещо не се беше получило, не ми бе идвало наум. Пък и Мариан не можеше да има нищо общо с нещастieto. Щастieto сякаш ѝ беше винаги подръка, като другите ѝ капризи, тя се бе извисила над нуждата от него. Смятах, че зная защо е нещастна, но исках да се уверя.

— А на войниците налага ли им се да спят на земята?

Тя ме погледна учудено; мислите ѝ витаеха далече.

— Да, предполагам. Да, сигурно е така.

— Ами Хю спал ли е на земята?

— Аз ли... не... не, да, не... никога не съм спала на земята.

Не бях я виждал така объркана.

— Не ти — запънах се аз, наново ужасен от тази глупава клопка на произношението. — Хю, Хю, Хю — натъртих аз.

— О, значи Хю — рече тя безизразно. — Да, несъмнено е трябвало да спи на земята.

Малко смутен от тази проява на явното ѝ безсърдечие към лорд Тримингъм, аз рекох:

— А Тед ще спи ли на земята?

— Тед?

Нейното удивление би трябвало да ме подсети, ала антените на разума ми вече отказваха да приемат и аз продължих:

— Да, като иде доброволец.

Тя се втрени изумено в мен, устата ѝ се отвори.

— Тед да отиде доброволец? Какво искаш да кажеш?

И през ум не ми бе минавало, че тя не знае. Мигновено си спомних, че лорд Тримингъм бе видял Тед в понеделник след заминаването на Мариан. Ала бе твърде късно да си взема думите назад.

— Да — рекох аз, — Хю ми каза. Хю предложил на Тед да се запише доброволец и той казал, че може. Хю каза... жребият му бил хвърлен. — Искан да стане съвсем ясно на Мариан, а между другото и на мен, какво е положението на Тед. Знаех, че няколко пъти съм повторил името на Хю (това съвсем не беше между другото — аз се прикривах зад него), ала бях съвсем неподготвен за яростното избухване, което последва.

— Хю! — кипна Мариан. — Хю! Искан да кажеш, че Хю е придумал Тед да отиде доброволец? Това ли искаш да кажеш, Лео?

Бях изплашен, ала съзнавайки, че не аз съм главната причина за нейния гняв, промълвих:

— Хю каза, че вече го е блокирал.

— Блокирал?

Помислих, че не ме разбира.

— Това е една дума от футбола — обясних аз. — Значи да обезвредиш противников играч.

— Ох! — възкликна Мариан, сякаш нещо я прободеше. — Значи Хю е накарал Тед да обещава, че ще замине, така ли?

Тя беше пребледняла като платно, а очите ѝ приличаха на тъмни дупки върху ледената маска на лицето.

— Не — рекох аз. — Не мисля, че Хю го е накарал. Как би могъл? Тед е силен колкото него... даже по-силен.

За мен това беше неоспорим аргумент. Но не и за Мариан.

— Ето къде грешиш — рече тя. — Тед е слабохарактерен. Хю е много по-силен от него.

Съвсем не можех да разбера това. Приличаше ми на онези неща, които обичат да си казват големите — тъкмо обратното на истината. Но ето че лицето на Мариан се промени — страхът се бореше с гнева.

— Може и да го е направил, може — повтори тя повече на себе си, отколкото на мен. — Хю не каза ли защо е накарал Тед да замине доброволец?

Ледните дупки зееха, сякаш да ме погълнат.

— Да — отвърнах аз и ако бях отмъстителен, щеше да ми достави удоволствие да гледам как се отдръпва ужасена. — Той каза, че Тед е ерген, без роднински връзки и ще стане първокласен подофицер. Това е офицер, който всъщност не е истински офицер — обясних аз. Възрастните все ми обясняваха на мене и ми беше приятно да им го върна. — Хю ми каза, че Тед е добър стрелец, ама било друго да стреляш с ловджийска пушка. Искаше да каже, че с ловджийска пушка по-трудно се улучва.

Лицето ѝ пак се промени. Сякаш някаква нова мисъл надникна от очите ѝ.

— Той е добър стрелец — рече тя. — Той е добър стрелец. Боже господи, Хю само да посмее. Но аз няма да му позволя — продължи тя в изстъпление: не можах да разбера за кого говори — за Тед или за Хю. — Скоро ще сложа край на всичко това! Ще накарам Тед да сложи край! Вярвай ми, Тед става опасен, като кипне!

Потръпнах и моето настроение, макар да се рееше другаде, далеч от гневните ѝ излияния, започна да се влияе от нейното.

— Не, той няма да отиде в армията — рече тя спокойно. — Аз ще уредя това. Изнудването е игра, която се играе и от двама!

Какво ли беше намислила. При цялото си любопитство бях прекалено изплашен, за да я попитам.

— Ще кажа на Хю... — Гласът ѝ секна. — Една дума е достатъчна.

— Каква дума? Какво ще му кажеш? — попитах аз.

Тя се взря в мен и някъде през мен.

— Ще му кажа, че няма да се омъжа за него, ако Тед замине.

— Недей, не бива! — възкликнах аз и мигновено видях колко фатална би била такава стъпка, видях и петия виконт Тримингъм, проснат пред мене на земята с малка огнестрелна рана, която не кърви. — Виж какво, Хю не знае.

— Не знае ли?

— Не знае за вас.

Тя присви силно очи, сякаш се опитваше да пресметне нещо наум.

— Не знае? — повтори Мариан. — Тогава защо кара Тед да отива доброволец?

— О! — възкликнах аз, доволен, че най-сетне усещам твърда почва под краката си. — Нали ти казах. Защото е патриот — баща ми им викаше „шовинисти“ — и иска да набере доброволци за армията. Знам, че е така, Хю почти ми го каза, като разправяше, че той самият не бил добра реклама на войнишкия живот.

Мариан ме погледна така объркано, сякаш аз бях някакъв друг човек и тя не знаеше кой съм точно.

— Може и да си прав — рече колебливо и с надежда в гласа. — Може и да си прав. Тогава — продължи тя съвсем нелогично — Тед е бил глупав и ще му го кажа.

— Защо глупав? — попитах аз. За нас, децата, тази дума изразяваше много силно, но не съвсем определено неодобрение. Исках да защита Тед от това обвинение. — Защо пък глупав — повторих аз, понеже тя не отговори.

— Защото така. Отде накъде ще отива доброволец само заради увещанията на Хю?

По-късно се досетих защо нарече Тед глупав. Тя си мислеше, че му е съвестно заради нейния годеж с Хю и отива на война, за да изкупи вината си. Ала тогава не се сетих и рекох с несъзнателна жестокост, като все още се опитвах да го защита от обвинението в глупост:

— Ами може просто да му се иска да отиде.

Очите ѝ се разшириха от ужас.

— Не! Не може да бъде! — извика тя.

Видях погледа ѝ, но го изтълкувах зле, мислейки, че тя е ужасена заради Тед, а не заради себе си. Ненадейно една мисъл — дълго таена от лоялност към лорд Тримингъм, от неясното съзнание за безнадеждната ѝ нелепост — се отрони от устните ми:

— Мариан, защо не се омъжиш за Тед?

За миг тя вдигна поглед, но в този миг на лицето ѝ се изписа цялото страдание, което бе преживяла; душата ѝ се разкри като на длан.

— Не мога, не мога — простена Мариан. — Не виждаш ли защо?

Мислех, че разбирам и тъй като между нас бяха паднали толкова прегради, добавих съвсем логично:

— Ами защо ще се омъжваш за Хю, като не искаш?

— Защото така трябва — рече тя. — Няма да разбереш. Трябва. Не може иначе. — Устните ѝ потръпнаха и тя избухна в сълзи.

Бях виждал възрастни хора със зачервени очи, но никой освен мама не бе плакал пред мен. Когато плачеше, тя ставаше неузнаваема. С Мариан не беше така: тя си бе просто Мариан, обляна в сълзи. Но в мен настъпи промяна. Защото като плачеше, вече не беше Мариан изменницата, която ме бе подмамилa заради своите тайни цели и ме бе нарекла зелен, а Мариан от първия ден, която се бе смилила над мене и ме бе избавила от присмеха на другите, Мариан, която ми беше направила реверанс на концерта, Мариан Звездната, Мариан, моята възлюбена.

При вида на сълзите ѝ и моите рукнаха. Не зная колко дълго плакахме, ала ненадейно тя вдигна очи и каза — гласът ѝ бе променен от риданията, но спокоен — сякаш нямаше нищо общо с предишния ни разговор:

— Ходи ли във фермата, докато ме нямаше?

— Не — отвърнах аз. — Но видях Тед.

— Предаде ли ти нещо за мене?

— Каза, че днес не може, защото отивал в Норидж. В петък в шест часа, както обикновено.

— Сигурен ли си, че каза шест часа? — попита озадачено тя.

— Съвсем сигурен.

— Не в шест и половина?

— Не.

В отговор тя се надигна и ме целуна, никога не беше ме целувала.

— И нямаш нищо против да ни носиш писмата, както преди?

— Не — промълвих аз.

— Бог да те благослови — рече тя. — Ти си верен приятел.

Все още се наслаждавах на думите ѝ и усещах целувката, когато вдигнах очи и видях, че я няма.

Бях се сетил за моите кроежи, но друго бях забравил — и Мариан явно го бе забравила: че моят рожден ден ще се празнува в петък вечерта. Когато попитах Тед дали да предам още едно известие, аз мислех, че за рождения ден ще си бъда у дома. Не бях очаквал да остана в Брандъм до времето на срещата им.

ГЛАВА XXI

Този разговор с Мариан остави щастливо сияние в душата ми и аз бях доволен да му се наслаждавам. Приел бях това сдобряване, но може би само донякъде, не с цялото си сърце. То беше важно за мен, по-рано би било най-важното нещо, ала дълбоко в мен се таяха подозрения, свързани не със самата нея, с нейните постъпки. Смътно усещах, че това са две различни неща — точно както нейната мъка и сълзите ѝ нямаха нищо общо с моята представа за Мариан като божествено създание: те бяха за простосмъртните, но не и за нея.

Това беше една от причините за високия ми дух: можех да си мисля за Мариан почти както преди. Можех да си представям как зеленият велосипед се носи по петите ѝ, без да ми се иска да е в друг цвят; зеленото не ми се виждаше вече така ужасяващо. Имаше и друга причина да усещам как изворите на живота бликват отново. Напрежението отслабна; толкова много неща бяха казани — самият аз бях изрекъл дръзки слова, слова, които имаха тежест пред по-възрастен човек.

Да, вече бях в съгласие със себе си и със света. Едно нещо ми стана ясно в последните дни: от това, че аз бях по-щастлив, не следваше, че нещата се оправят. От това, че някои тайни бяха измъкнати на дневна светлина, не следваше, че те не са опасни вече. Ако лорд Тримингъм наистина подозираше, че Мариан се държи прекалено приятелски с Тед, какво ли щеше да се случи, когато тя убедеше Тед да не отива доброволец — а тя щеше да го постигне. „Не е важно какво искам аз — бе казал Тед, — важно е какво иска тя.“ И бе добавил: „Всичко е в нейна власт“. Мариан бе заявила, че Тед е опасен. Аз не мислех така, защото той изглеждаше толкова безобиден при последната ни среща, но знаех колко невъздържан можеше да бъде и подтикван от Мариан, би могъл...

Ето къде беше най-голямата опасност, ето къде пътищата на деветия и на петия виконт се пресичаха.

Тази възможност разпалваше по-скоро страховете, отколкото въображението ми. Макар в представите си да преувеличавах правата на един земевладелец, аз не смятах, че лорд Тримингъм има законна власт да принуди Тед да иде доброволец, нито пък смятах, че ще го извика на дуел, както би сторил неговият прародител при същите обстоятелства.

Колкото повече изучавах тази главоблъсканица, толкова по-нелепа изглеждаше; участниците в драмата започнаха да губят очертанията си, взеха стремително да изтъняват, превръщайки се в познатите отсечки АВ, ВС, СА.

Но Тед не беше като другите. Знаех точно какво иска лорд Тримингъм. Той беше постоянна величина: искаше да се ожени за Мариан. Знаех какво искаше Мариан или какво възнамеряваше, което не бе едно и също: да се омъжи за лорд Тримингъм и да си запази Тед. А Тед какво искаше? „Всичко е в нейна власт“ — ми беше казал той, но аз се съмнявах в това. Той бе далеч по-невъздържан от останалите двама, както бях имал възможност да се уверя. Според неговите собствени думи понякога му се щеше да продължава, понякога — не. Докато на другите двама винаги им се щеше. Както се досетих посетне, когато е научил за годежа на лорд Тримингъм и Мариан, не му се е щяло да продължава и е размислил — дали пък да не замине в армията.

Аз се страхувах за лорд Тримингъм, ридаех заедно с Мариан, ала за Тед скърбях. Единствено той имаше свой собствен живот извън тази главоблъсканица, който не бе свързан с нея и към който той постоянно се стремеше. В този свой живот Тед ме допусна като равен, не само като момче за поръчки, което ласкаят или хокат, за да го накарат да си върши работата. Навярно това не беше много справедливо към Мариан и към лорд Тримингъм, които се бяха отнасяли с мен извънредно любезно. Ала за тях аз бях само посредник, виждаха в мене пътя към друг човек. Когато лорд Тримингъм търсеше Мариан, когато Мариан търсеше Тед, и двамата се обръщаха към мене. Мариан бе принудена да ми довери тайните си. С Тед беше друго. Той усещаше, че ми дължи нещо, на мен, Лео — уважението на едно човешко същество към друго. Не ми се искаше да си представям как той напуска всичко скъпо и отива да спи на голата земя. Не смятах, че тя е по-мека от леглата в Брандъм; а можеше и да го убият. Тед бе едър човек, удобен прицел, а

онова, което притежаваше, носеше със себе си — не бе го пръснал по къщи и имения.

Кой е започнал всичко това, питах се аз, чия ли е вината. Този въпрос бе неприятен: тук се намесваше грехът, а бих искал да стоим далеч от греховете — те са прилепчиви и хвърлят сива сянка на толкова много прекрасни постъпки, които инак биха били наречени Добри Дела.

И все пак чия беше вината? „Една дама не може да бъде виновна“ — бе казал лорд Тримингъм, с това бе оправдал Мариан и аз бях доволен — вече нямах желание да я осъждам. Той не бе казал: „Един лорд не може да бъде виновен“, но него никой не би го укорил; той не бе сторил нищо нередно — това ми беше съвсем ясно. Нито пък бе казал: „Един фермер не може да бъде виновен“ и тъй като Тед нямаше как да се възползва от преимуществата на това спасително твърдение; вината, ако имаше такава, бе негова. Той бе примамил Мариан в своята дневна, в кухнята си, беше я обаял. Той я бе омагьосал. Тази магия трябваше да разваля аз — колкото за негово добро, толкова и за нейно.

Но как?

Първата стъпка бе направена — излъгах за времето на срещата. Мариан нямаше да намери Тед в шест часа и нима би го чакала цял половин час? Аз се съмнявах в това, осланях се на нейната нетърпеливост — една от типичните черти на характера ѝ. Тя не можеше да чака. Тя не можеше да чака за обяснение, не можеше да чака хората да се доизкажат, досадата на очакването я разстройваше осезателно. Най-много две минути — сигурно толкова щеше да му даде, и раздражена от чакането, щеше да промени чувствата си. Да накараш някого да те чака бе сериозно провинение дори за възрастните. Тя можеше да му се разсърди не на шега. Защото съм я виждал да избухва не по-зле от него. „Вече никога няма да идвам! Никога!“ А Тед: „Е, ти ако си чакала, аз не съм ли те чакал? И то много повече, аз съм зает човек, сега е жътва“. „Пфу! Ти си един нищо и никакъв фермер, можеш и да почакаш!“ „О, значи съм нищо и никакъв фермер, така ли? Е, ще видим!“, и т.н.

Рисувах си една хубавичка кавга с упреци, взаимни обвинения и най-подир — разлъка; и всичко това — защото аз бях посял семената

на съмнението. А после щеше да настъпи облекчение, както става, като ти пробият забралото на пръста.

Колко по-щастливи щяхме да бъдем, мислех си аз, ако не бе станало всичко това! Не ставаше дума за лорд Тримингъм, той и така си беше щастлив в своето неведение. Но ние — Мариан, Тед и самият аз, Лео Коулстън, какво бяхме получили в замяна на изгубеното? Ние тримата бяхме стигнали до едно положение, когато всяко събитие, колкото далечно и несвързано с нас да бе, имаше значение само като улеснение или спънка на срещите на Мариан с Тед. Тези срещи бяха започнали да поглъщат цялото ни съществуване, нищо друго нямаше значение. Защо Мариан не можеше да понася Лондон или поне така казваше. Защо Тед се считаше задължен да зареже работата на фермата, която обичаше, заради войниклъка в Южна Африка, който му бе омразен? Защо самият аз бях стигнал дотам, че се опитвах да напусна Брандъм, където бях толкова щастлив? И в трите случая отговорът бе един и същ: заради връзката Тед-Мариан.

Как всичко друго се губеше пред нея, беше без значение — всичко останало бледнееше в сравнение с тази връзка. Нейните цветове бяха по-ярки, гласът ѝ — по-властен, привлекателната ѝ сила — безкрайно по-голяма. Тя беше паразит, който се хранеше с чувствата ни. Докато тя траеше, нищо друго не можеше да вирее в близост с нея, да има независимо съществуване. Тя създаваше пустиня около себе си, не искаше да дели с никого, поглъщаше цялото ни внимание. И тъй като беше тайна, не разкрасяваше с нищо всекидневния ни живот; за нея можеше да се говори толкова, колкото за някоя срамна болест. Не знаех, че това наричат страст. Не ми бе ясна природата на онази сила, която ги свързваше, ала нейните проявления бяха очевидни. Знаех какво биха дали за това и от какво биха се отказали, знаех колко далече са способни да отидат — знаех, че нямаше крайност, до която не биха стигнали. Знаех, че от всичко това те получават нещо, което бе недостъпно за мен и несъзнателно им завиждах за всичко, което си дарявах един на друг, но не и на мене. И макар че опитът не можеше да ми подсказва какво е то, инстинктивно започвах да напипвам ключа към загадката.

Какъв ли рай е бил Брандъм, преди да допълзи тази змия! Започнах да си представям как щях да прекарам тук, ако не бях се спуснал от копата на Тед Бърджес. Някои факти пренебрегнах, други

изопачих, трети преувеличих. Нямах да ме срещат с присмех, нито с подигравки, всеки ден щеше да бъде върховно преживяване като пътуването до Норидж, като моя успех на мача, като песента ми на концерта. Щях да бъда безкрайно ценен и възхваляван и напълно свободен в действията си, нямаше да съм задължен за любовта, с която бяха ме обграждали. Не можах да не забележа, че слънцето на Двадесетия век, който ми вдъхваше такива възвишени надежди, светеше и за мен; дори днес, когато денят изглеждаше така студен и безнадежден след вчерашния, термометърът се бе покачил почти до 27°C. Ала аз щях да се наслаждавам на този живот по друг начин, обхванат от неизменно, съзнателно лирично настроение. Дълго бих бродил в безветрения покой и всичко, което видех там, щеше да способства за моето щастие, всяко нещо щеше да притежава своята истинска стойност и да ми нашепва за себе си. Цветята, дърветата, къщата, гледката в далечината щяха да имат еднаква стойност и за очите, и за въображението; тяхното своеобразие, различията между тях, усещането, че живея само заради тях и себе си, тъй необходими за осъществяването на Златния век, щяха да бъдат мои ненакърними притежания. Така щеше да е и с всяка част от гледката наоколо. От мисис Модсли надолу (защото я поставях на върха) щях да опозная и обикна всички в неповторимото великолепие на индивидуалното им битие — звезди от различна величина, но всяка със свое място в небесата, всяка, достойна да я боготвориш.

Ала вместо това, докато успехите ми растяха, моята орбита се бе смалила и сега кръжах шеметно около мъничко пламтящо ядро — газова фенер на уличен пазар; а наоколо бе непрогледен мрак и имаше само една-единствена възможност — моята собствена неизбежна гибел.

Il faut en finir, както би казал Маркът, *il faut en finir*^[1].

Но каква магия трябваше да направя, за да разваля другата, с която Тед бе пленил Мариан? Не познавах черната магия и разчитах на вдъхновението си. Ако успея да се развълнувам и изплаша, докато правех магията, сигурно щях да имам повече изгледи за успех. Ако усетех, че нещо в мен поддава, а нещо извън мен отстъпва, щеше да бъде още по-добре. Магията, която бе довела до сгромолясването на Дженкинс и Строуд, отговаряше на всичките условия. Но силата на моите магии се проявяваше само в един добре познат ми свят —

училищния. Никога не бях се впускар да правя магия на възрастен човек. А моите сегашни жертви не само бяха възрастни хора, те обитаваха един свят, от който самите вълшебства черпеха силата си, все едно че се опитвах да обърна собствените им оръжия срещу тях.

Ала не биваше да ги смятам за жертви. Повтарях си това отново и отново и все още си го казвам. Те въобще нямаше да страдат. Щях да разваля другата магия, магията на Тед, но никой нямаше да страда. А сетне, както в пиесата „Сън в лятна нощ“, те сигурно нямаше да могат да ме познаят. „Кой е онзи мъж там?“ — щеше да ме попита Мариан. „Струва ми се познат отнякъде... О, значи е фермер? Тогава няма защо да се запознавам с него.“ Така щеше да протече този диалог. А имаше и друг: „Коя е оная дама, мастър Коулстън? Стори ми се, че я познавам, но не съм сигурен. Хубава е, нали?“ „О, нима не знаеш? Та това е мис Мариан, мис Мариан Модсли.“ „Наистина? Значи не е за хора като мене.“ Или щяха да станат невидими един за друг, това щеше да е още по-вълнуващо. Тъй или иначе редът щеше да бъде възстановен — ред в обществото, ред във вселената. И Пък^[2] или който да е друг вълшебник, сторил това чудо, щеше грациозно да напусне сцената.

Самата магия трябваше да изисква крайно напрежение на силите, да ме предизвика да сторя нещо страшно, а се налагаше да има и подобаващо символично значение.

Идеята ми хрумна, докато разговарях с Маркъс; сигурен съм, че той не забеляза никаква промяна в изражението ми.

Обух чехлите, навлякох кафявия егеров халат върху пижамата и крадешком се спуснах по стълбите, като внимавах да мина този път от лявата страна, защото в подобно начинание трябва да се спазва всяка формалност. Откъм затворената врата на салона долиташе музика. Знаех, че често остават да пеят след вечеря, но на нас не ни беше позволено да стоим до късно. Мариан бе на пианото, познавах нейния маниер, а певецът навярно бе новодошлият от Лондон. Имаше хубав тенор, даже превъзходеше Тед, но гласът му малко напомняше за неговия. Знаех песента, казваше се „Бодилът“.

От бяла цъфнала глогина

*на Аделина
доця се клонка —
пазва да закичи.
Сърцето ми изстина.
Бог ме убил,
ако бодил
дам за гръдта на моето момиче.*

Така и не разбрах за какво точно се разказва в тази тесен, но тя дълбоко ме вълнуваше. Защо ли дамата (или жената, както Маркърс ме бе предупредил да казвам, а аз все забравях) се страхуваше, че някоя ревнива съперница ще ѝ се надсмее? Нямах представа, но я разбирах; знаех какво е да ти се присмиват по този начин. Разбрах и любимия ѝ, о, как ясно разбирах неговата решимост по-скоро да се обрече на гибел, нежели да я изложи на гавра и обида.

Последваха откъслечни ръкопляскания, приглушени и слаби в сравнение с онези, които получих аз в селския салон, сетне настъпи тишина. Входната врата бе отворена за през нощта, бяха я оставяли така всяка нощ, освен първата след пристигането ми, за да е хладно в къщата. Но не беше хладно, аз се потях в моя егеров халат. Взирах се в огромния непрогледен четириъгълник пред мен. Далечният край на коридора, осветен тук-там от газени фенери, тънеше в мрак. Но под вратата на салона се процеждаше ярка ивица светлина и лежеше като блестящ клин на пода. Какво ли щеше да се случи, какво ли щяха да рекат, ако бутнех вратата и кажех на мисис Модсли:

— Още съм буден... може ли да послушам музиката?

Не смеех да го сторя, макар че малко оставаше — толкова силен бе ужасът от онова, което ми предстоеше. Опитах да се отърся от веригите на страха и се запътих навън към нощната тъма, но стигнах само до прага и не можах да го прекрача. Бъдещето се извисяваше пред мен като стена, непроницаема за разума.

Обърнах се назад към полутъмния коридор. Човешкото присъствие зад вратите на салона бе истинска утеха. Никой не знаеше, че съм там, но като зяпачи, застанали на пристанището, махаха след отплуващия кораб, вдъхваха смелост у самотния му пътник, макар че техните прощални приветствия не бяха за него. Приближих се и

допрых ухо до вратата на салона; чуваше се какво говорят вътре. Решавах кой да бъде следващата песен — „По здрач“ или „Катлийн, душо моя“. Някой рече: „Хайде да чуем и двете“. Навярно щях да остана да ги чуя и аз, защото бяха от любимите ми песни, а сетне щях да се промъкна обратно в леглото, ако не бе злощастният ми навик да пристъпям от крак на крак. Вдигнах лек шум и някой отвътре бе помолен да отиде да види какво става — мисля, че бе Денис. Чух приближаващи се стъпки и хукнах навън. Знаех си, че ще е тъмно, но не ми беше чак толкова трудно да намеря пътя. Един от големите ми страхове, един от истинските ми големи страхове бе да не се загубя. Гнетеше ме и друг страх, който нарастваше с всяка стъпка — че може да затворят и да заключат вратата преди завръщането ми. Щеше да се наложи да остана навън до сутринта и да спя на голата земя.

Нощта бе не само непознат свят за мене, тя беше и забранен свят. Малките момчета нямаха право да стоят будни нощем, нощта бе за големите, и то за злосторниците: крадци, убийци и други такива.

Но аз се готвех да извърша нещо, което можеше да стане само нощем, инак магията губеше силата си. Бях си внушил това: самият страх, който ми вдъхваше нощта, бе достатъчно условие за успех.

Втурнах се сред рододендроните, като потисках страшните мисли и подминавах едно подир друго предварително набелязаните места, където бях се зарекъл да свърна обратно, ако нощните ужаси станеха непоносими — така се бях самозалъгал, преди да напусна спалнята си.

Междувременно си повтарях наум какво трябва да сторя, защото от опит знаех колко е лесно да сбъркаш нещо от вълнение, че го правиш за първи път, да забравиш как е правилно, какви са отделните стъпки и коя след коя следва. Не един път ми се бе случвало да знам на теория как се прави някой химически опит, ала застанех ли пред бунзеновата лампа, епруветките и всичко останало, толкова различно от моите представи, загубвах ума и дума и провалях цялата работа. Това щеше да бъде химически опит и вече едно от условията бе спазено: да се извърши нощем, за препоръчване — на лунна светлина, за препоръчване — при лунно затъмнение, но задължително нощем. Начало на приготвянето: събират се съставките. Един-единствен плод ще е достатъчен за целта, но тъй като всички части на растението са отровни, за най-голям ефект се използват: лист, стебло, плод, цвят и

корен. Добиването на парченце от последното е трудно, тъй като коренът се намира на известна дълбочина под земята; препоръчва се осигуряването на джобно ножче със солидно острие за отделяне на част от корена. При липса на лопатка или бел трябва да се разрови с ръце пръстта в основата на стеблото, при което главата неминуемо ще влезе в съприкосновение с клоните (което е особено опасно). След отрязване на парче корен с необходимата големина той се поставя в джоба на пижамата или в подходящ съд, като се внимава да не се докоснат с устни частите на растението, тъй като всяка от тях е силно отровна. (Внимание! Препоръчително е това да се извърши със затаен дъх.) Всичко следва да се отнесе бързешком в покоите на магьосника, където необходимият вълшебнически инвентар е в пълна готовност, сиреч:

Свещи (за загряване), четири броя
Митален сът (сребърен), един брой
Сът с отвор в долната част, един брой
Книги за подпиране на гореозначения, четири
Кутийки кибрит, четири броя
Вода за възваряване
Сюнгер мокър за в случай на пожар.

Металният съд бе една чашка, дадена ми от мама — тя имаше няколко с различна големина. Наместваха се една в друга и заемаха съвсем малко място. Бяха сребърни, отвътре с позлата. Мама ги бе получила като сватбен подарък. Бяха за пикник и тя се надяваше да ги използвам по време на гостуването си, но не стана нужда: винаги имаше предостатъчно чаши. Както подозирах, тя смяташе притежанието на чашата за белег на аристократизъм — доказателство, че съм от добро семейство. За реторта бе почти идеална, тъй като имаше дебелината на яйчена черупка. Съдът с отвор в долната част, от който зависеше успехът на магията, бе решетчицата на сапунерката от умивалника ми — бяло емайлирано саморъчно приспособление с неподходяща големина. То имаше голяма дупка в средата и други помалки наоколо, през които трябваше да преминава пламъкът на свещта. Подпряно с книги, щеше да представлява нещо като триножник.

Когато съставките се превърнат в кашеста смес, трябва да се добави вода, но не много, за да възври по-бързо. Сместа е възвряла, когато започне да клокочи. Това трябва да стане в полунощ, като монотонно се повтаря текстът на магическото заклинание, трикратно отзад напред и отпред назад: „Тринайсет навърших“ — не много високо, за да не се чуе в коридора, но да може човек в стаята да различи думите. Ако магьосникът се изпоти, да се добавят няколко капки от собствената му пот. Това придава особена сила на заклинанието.

Получената смес не бива в никакъв случай да се докосва с устни, а да се излее в умивалника и всички прибори да се почистят и приведат в ред, като се помни, че и други ще ги използват след това.

Доколко успях да изпълня тези предписания, не мога да кажа, бях ги записал в дневника си и смятах да скъсам листа веднага щом престанех да се гордея с извършеното. Но забравих да го сторя, както забравих и много други неща.

Макар очите ми постепенно да привикнаха с мрака, бях вече досами бараките, когато забелязах тъмния силует на лудото биле. Беладоната стоеше там като жена, изправена до вратата в очакване на някого. Знаех, че ще ме е страх, но съвсем не бях подготвен за бурята от чувства, която се надигна в душата ми. Струваше ми се, че тя се е устремила към мен, както и аз се стремях към нея, въобразих си, че ѝ трябва като съставка за хранителните ѝ сокове и тя ще ме погълне. Магията нямаше да се извърши там, в стаята ми, както възнамерявах, а тук, в тази барака без покрив, и не аз я подготвих за отровната билка, а тя щеше да омагьоса мен. „Влез вътре“ — сякаш ми казваше тя и най-сетне, след вечност, посегнах напред в гъстия мрак, където растеше тя, и усетих как клонките и листата меко поемат ръката ми. Дръпнах ръка, надникнах вътре. Там нямаше място за мене, но ако проникнех в тази нечестива тъма, където се спотайваше зелената отрова, тази бликаща растителна сила, щях да науча нейните тайни, а тя моите. И аз влязох. Бе задушно и все пак възхитително; листата, филизите, даже вейките бяха така податливи, че това, дето досегна клепките ми, навярно беше цвят, а онова, допряло устните ми, навярно бе плод.

В миг ужас ме обзе и се замях да си пробия път навън, но не успях, сякаш отвред ме обикаляха стени; само си ожулих пръстите. Отпърво се боях да не повредя растението, сетне в страха си започнах

да дърпам и късам безразборно, чувах как клонки пукат и се кършат. Скоро разчистих място около главата си, но не ми бе достатъчно, трябваше да махна всичко. Растението излезе по-крехко, отколкото очаквах; започнах борба; хванах дебелото стъбло и го прекърших. Чух шумолене, с лек звук като въздишка падаха лист след лист, стоях, потънал до колене сред счупени клонки и обърнати нагоре листа, по средата стърчеше прекършеният ствол. Сграбчих го и задърпах с всички сили, а в това време забравените магически слова изплуваха в съзнанието ми — „Delenda est belladonna, delenda est belladonna!“. Чух как корените пращят и пукат, усетих как с последно усилие се вкопчват в земята, в своята смъртна агония растението се опълчваше с цялата си жизнена сила. „Delenda est belladonna!“ — мълвях тихо, но достатъчно ясно, за да ме чуе някой наблизо, напрегнах се с последни усилия. И тогава то се поддаде, остана в ръцете ми, като изхвърли с тиха въздишка фонтанче от пръст, която се изсипа връз листата като дъжд, а аз лежах по гръб на открито, все още стиснал стъблото в ръце, втренчил поглед в разперените като огромна метла корени, които продължаваха да ръсят по лицето ми бучици пръст.

[1] Трябва да се сложи край (фр.). — Б.пр. ↑

[2] Немирно дяволче, един от героите в комедията на Шекспир „Сън в лятна нощ“. — Б.пр. ↑

ГЛАВА XXII

Нея нощ спях дълбоко и на сутринта, за първи път, откакто бях в Брандъм Хол, не посрещнах лакея буден. Чувствах се особено, не можех да се съвзема. Особеното усещане не ме напусна и когато той дръпна пердетата. Това сигурно бе нещо вътре в мене, но и наоколо ставаше някаква промяна. Едва се сетих да му кажа: „Добро утро, Хенри“. Иначе той щеше да излезе, без да продума; трябваше аз да се обърна пръв към него, пък и тогава невинаги си отваряше устата.

— Добро утро, млади господарю, честит рожден ден!

— Да бе! Имам рожден ден! Съвсем забравих.

— Вий може да сте забравили, млади господарю — рече лакеят, — но другите не са. Времето тече. Вий сте на тринайсет, скоро идат четиринайсет, петнайсет, шестнайсет, седемнайсет, осемнайсет и всяка година носи нови грижи.

Не ми хареса много това изказване, макар да знаех, че бе направено с добри намерения и само издаваше закоравелия песимизъм на Хенри. Но все още се чувствах особено. Какво ли можеше да бъде? Погледнах към прозореца и ето ти причината!

— Божичко, ами че то вали!

— Не вали още — рече Хенри намусено. — Но ще завали до довечера, да знаете. Имаме нужда. Всичката тая жега не е на добро.

— О, ама нали е лято! — възкликнах аз.

— Лято или не, все пак не е на добро — повтори той. — Та всичко е прегоряло и казват — Хенри ме погледна зловещо, — че доста хора са се побъркали.

— О! — възкликнах аз, защото психическите заболявания, както и повечето нещастия, бяха сензация за мен.

— Горещниците. Кучешка жега.

Все още заинтригуван от въздействието на жегата, попитах:

— Ти лично виждал ли си някое побесняло куче?

— Не само кучетата побесняват — отбеляза Хенри с мрачно удовлетворение, — а най-вече хората.

— О, не се отнася за някого оттук, нали? — попитах аз, наострил уши.

— Не съм казал такова нещо — рече Хенри загадъчно, — но не съм казал и обратното. Рекох само, ако ни се размине на косъм — добре.

Нищо не разбрах и ако не беше леденото му държане, сигурно бих помолил да ми обясни. Той се бе навел над умивалника и извършваше обредното заместване на каната с меден тас, пълен с гореща вода, който покри с кърпа. Изведнъж рече укоризнено:

— Липсва част от сапуниерката.

— Ей там е — отвърнах виновно и посочих писалището, което по липса на място бе откъм долния край на леглото.

Хенри се приближи и втренчи поглед в моето творение.

Приличаше на малък езически олтар или на саморъчен модел на Стоунхендж^[1]. Четирите книги бяха жертвениците, по средата близо една до друга стояха свещите, отгоре, подпряна на книгите, бе решетчицата на сапуниерката, а върху нея, готова да поеме съставките, лежеше моята сребърна чашка. Шишето с вода, мокрият сунгер, четирите кутийки кибрит бяха разположени на определени места, както изискваше магическият обред. Само часовникът ми липсваше от списъка. Колкото незначителна и детинска да изглеждаше тази постройка, тя все пак издаваше окултни замисли, сякаш бе подготвена, за да твори зло и аз бях крайно засрамен, че трябва да се призная за неин съзидател.

Хенри бавно поклати глава, знаех какво искаше да каже: „На още един жегата му е помътила разума“. Ала той само рече:

— Виждам, че сте прекарали забележителен ден.

С подобни лаконични забележки често изразяваше олимпийското си търпение, щом ставаше въпрос за постъпки, които макар и безвредни, бяха най-малкото неразумни.

— Обаче — заяви той мрачно — да ги раздигам не е моя работа.

Веднага щом Хенри излезе от стаята, скочих от леглото и внимателно разглобих магьосническото съоръжение. Различните предмети, разделени и отишли си по местата, сякаш загубиха общата си злотворна сила. Изглежда, бяха я придобили, докато съм спял, защото предишната нощ след схватката с лудото биле те ми се бяха видели комай съвсем безвредни, като най-бялата бяла магия. Аз бях

така изтерзан от среднощния двубой, че в моето пътешествие назад и в мисълта, че може да ме заключат навън, вече нямаше нищо ужасяващо. Минах през отворената врата така, сякаш бе единадесет часът сутринта, а не почти среднощ.

А сега небето бе притъмняло — ето една причина да се чувствам особено. И преди бе имало облачни дни, но не така мрачни, предвещаващи дъжд. Бях свикнал сутрин да ме среща слънцето и неговото отсъствие бе смуцаващо като навъсено лице, което си виждал винаги усмихнато. Това ми подсказваше, че лятото си е отишло и идва следващият, по-суров сезон.

Нощните преживелици донейде ме бяха подготвили за това. Ненапразно се бях съюзил с времето; и на моето лято бе дошъл краят. Целият се бях изразходвал в битката с лудото биле, бях се пречистил от непомерно разрасналите се фантазии, преизпълнили душата ми след пристигането в Брандъм Хол. Никой не ми бе казвал да се пазя от тях, но ето че сам си го казвах. Сбогом на илюзиите! С известен успех се опитвах да си представя среднощната борба в пристройката като проста градинарска дейност — унищожаването на отровен плевел, за чието съществуване отдавна трябваше да предупредя домакинята.

На тринадесет години бях длъжен да гледам действителността в очите. В училище щях да бъда едно от по-големите момчета, които бяха на уважение сред другите. Като си помислих за нощното си деяние в бараката, за жалките си усилия да изменя събитията, като помислих за магьосническото си поприще, за фантасмагориите, с които се бях занимавал и на които бях учил другите, направо ми призля. Ами писмото ми до мама — този жалък зов за помощ — колко се презирах заради него. Обърнах поглед назад и осъдих всичките си постъпки, откакто бях пристигнал тук: сякаш друг човек бе сторил всичко това.

Безмълвно осъдих себе си. Дори не се запитах щях ли да извлека някаква поука, ако всичко можеше да започне отначало. Това бе някакво грозно шарлатанство, започнало още с пристигането ми в Брандъм, дори още по-рано, когато Дженкинс и Строуд паднаха от покрива. Оттогава насам аз играех някаква роля, която, чини ми се, бе заблудила всички останали и най-вече мен самия. Това нямаше да заблуди старата ми дойка, която винаги бе успявала да забележи у мен или у някое друго дете склонността към глупаво подражателство. Тя не

се противеше, ако се правехме на което и да било животно или човешко същество, възвишено или долно, старо или младо, живо или мъртво, стига всичко да бе на шега, стига да можеш да кажеш кой си, ако някой се усъмни и поиска да знае. Но ако присвоената, чуждата личност бе някакво изопачение на собственото ти аз, нагиздено с чужди пера, за да направи впечатление, ако искахме наистина да ни вземат за други хора, тогава тя се нахвърляше върху мен.

— Сега пък за кого се представяш?

— О, нищо особено. Просто съм Лео.

— Това не е моят Лео. Ти си някое друго момче и то не ми харесва.

През цялото време в Брандъм аз бях другото момче, а възрастните ми бяха съучастници в това — вината си беше тяхна. Те обичаха да си представят всеки малчуган като малчуган, отговарящ на тяхната представа за такъв — едно олицетворение на детството — а не някакъв си Лео или Маркъс. Дори си имаха специален език, предназначен за малки момченца — така поне говореха някои от тях, от гостите, не от семейство Модсли. Последните, както и лорд Тримингъм, уважаваха достойнството ти, но има и други, далеч по-блазнести прозвища от обръщението „мое малко мъжленце“, които те карат да се чувстваш особено. Никое момче не обича да го наричат „мъжленце“, ала всяко обича да се отнасят с него като с малък мъж и тъкмо това Мариан бе сторила за мене: понякога, поисках ли го, тя ме даряваше със самочувствието на възрастен, караше ме да чувствам, че тя зависи от мен. Най-вече Мариан ме бе обсипвала с похвали.

Не ще и съмнение, горещините също си бяха казали думата, прав беше Хенри. Те бяха извадили от строя мисис Модсли — горещините заедно с Мариан. Навярно Мариан и горещината бяха едно и също нещо. Жегата извади от строя и Маркъс, ала той понесе това много помъдро — изрина се и се оттегли в леглото. Той нямаше желание да се представя за друг — можеше да ми каже, че има шарка, но не пожела. И никога не се самозалъгваше: даже като хитруваше, правеше го не за да се представи в друга светлина — просто преследваше някаква скрита цел. Веднъж-дваж френското му възпитание го бе отвело твърде далече, но и тогава главната му цел бе да вземе връх над мене. Той се интересуваше какво става в действителност около него, не от въображаеми неща. Затова обичаше клюките — искаше да знае

повечко за хората, а не да си фантазира за тях. Едва ли щеше да му доставя удоволствие да се мисли за романтичен герой, който брани с цената на живота си гибелна тайна. По-скоро би издал тайната, за да види какво ще стане. Никога не бях се възхищавал от Маркърс така, както в онази утрин на моя тринадесети рожден ден.

Така си мисля днес, но и тогава чувствах нещата по същия начин, а чувствата ми бяха от някаква особена тъкан, по-плътна от мисълта, и тегнеха като олово в изтощеното ми, объркано съзнание.

Този двубой с лудото биле беше прекален дори за мене. Ами ако някой ме бе видял как връхлетях върху него! Ами ако някой — въображаемият подслушвач, когото си бях представял — ме беше чул да декламирам „*Delenda est belladonna*“ в нощта! Сигурно щеше да ме вземе за луд. Ала самият аз си бях свидетел — и това не бе малко!

Призрачната сива светлина на утрото, която се разля като ръмеж по покривите и върхарите на дърветата, проникна кротко и в моята малка стая с висок таван. Хенри бе отнесъл итънския ми костюм, с който слизах на вечеря (понякога вземаше и тирантите ми, та трябваше да звъня за тях) и бе положил на стола зеления костюм заедно с бельото, чорапите и жартуерите, грижливо сгънати отгоре. Облякох се припряно и тъкмо се готвех да си сложа и костюма, когато ненадейно ми хрумна да се откажа. Не заради цвета му, нито пък защото ми напомняше за Марианиното притворство — не, това бе костюм като всеки друг, ала той представляваше и шутовското облекло от моите блянове. Нямах нищо против да ме смятат за зелен, какъвто си бях всъщност, но вече не исках да ме вземат за Робин Худ, какъвто не бях. Затова извадих норфъкския си костюм, който вече имаше вид на дреха, стояла дълго време в гардероба, обух си и чорапите, които вървяха с него, и високите обувки. Испитах особено чувство, като си сложих всичко това; дрехите ме стягаха на други места, и пак се почувствах притеснен, като се погледнах в огледалото. Ала все пак това бях аз, не някакво си морскозелено продажно чучело.

По време на молитвите бях безлик; незнаен богомолец, чужд на суетата, но като се вдигнахме от пода, станах момче, което има рожден ден, пременено в норфъкска куртка, и докато ме поздравяваха за първото, второто предизвика шеговити забележки — едно връщане към първите дни, слабо, безобидно ехо на прежните закачки. Чудех се

как ли някога съм имал нещо против, но лорд Тримингъм, който явно си мислеше, че имам нещо против, каза:

— Лео е съвсем прав, от всички ни само той. Норфъкска куртка в Норфък, пък и се кани да вали. Ние ще трябва да се преоблечем, а той си е добре.

Всички останали се бяха облекли за хубаво време.

— Да — рече Мариан и очите ѝ блеснаха дяволито, — но той сякаш се готви да заминава, ето кое не ми харесва. На този костюм има етикет „Ливърпул стрийт“^[2].

На масата до чинията ми лежаха два продълговати плика — единият с почерка на мама, другият, надписан от леля ми. Обикновено изчаквах да станем от масата, за да прочета писмата си насаме, но днес в това оттегляне би имало нещо потайно; исках всичките ми действия да бъдат на показ и като се извиних, както правеха възрастните, аз отворих маминото послание. Имаше и нещо, увито в копринена хартия, но не го погледнах, а зачетох писмото. Беше пълно с нежни напътствия и извинения.

Бях толкова ядосана на себе си, задето не ти изпратих телеграмата — пишеше тя. — Тогава ми се видя, че така е най-разумно, но сега се питам дали не си бил болен и не си искал да ми кажеш. Ако има такова нещо, ще ми кажеш направо, нали, момчето ми? Не очаквах, че ще тъгувам толкова много за тебе, но е така, ужасно ми е мъчно и тези десет дни, които остават, изглеждат ужасно дълги. Но и те ще минат. Надявам се, че отново си щастлив, иска ми се да съм сигурна в това; ако все още разнасяш писмата и ти се вижда много уморително, послушай съвета ми и помоли мисис Модсли да праща някой друг вместо тебе. Сигурна съм, че тя охотно ще се съгласи. И се страхувам, мило момче, че не беше добре, дето ти казах, че новият ти костюм не е в подходящ цвят. Ама разбира се, че не е вярно — та и войниците носят зелено сега, защитният цвят е също зелен — и ето, аз ти пращам вратовръзка, която му отива. Надявам се, че е подходяща (различните оттенъци на зеленото невинаги си подходат, но ти не би ме разбрал).

Тогава аз надникнах в плика, без да имам намерение да извадя вратовръзката, но като видях едно ъгълче да се подава навън, не се стърпях и тя се плъзна от плика като дълга зелена змия.

— Ах, каква хубава вратовръзка — възкликнаха няколко души.

— Ти си момче с късмет — рече един от гостите и веднага ми стана неприятен.

— Обаче няма да подхожда на този норфъкски костюм, да знаеш — каза Мариан.

Като се изчервих, аз се гмурнах отново в маминото нежно послание, но водата бе плитка, едва раздвижена от последните леки вълнички на сбогуването. Другото писмо беше по-дълго, защото леля ми имаше какво да пише за себе си и какви догадки да направи за мене. Тя бе човек с въображение и винаги се догаждаше с какво се занимават другите, ала невинаги улучваше съвсем точно. „Норфъкските кнедли са добре известни — пишеше тя, — надявам се, че си хапвате в изобилие.“ Мисля, че не бяхме ги и опитвали. „Познавах едно време някакво семейство Модсли — предполагаше наслуки тя — и те живееха някъде там, в Обесни Брандъм или Църковни Брандъм, не си спомням точно. Сигурно си ги срещал.“ Уви, не бях. За други неща бе по-добре осведомена. „От майка ти научих, че имаш нов зелен костюм, може би този цвят е доста неподходящ за момче, но смятам, че мъжките дрехи са в прекалено мрачни тонове. Не мислиш ли и ти така? Казват, че една жена никога не може да избере подходяща вратовръзка, но според мене това е глупост. Я да видим!“

Отново трябваше да прекъсна четенето и да надникна в плика, и пак един поглед не бе достатъчен. Но той ми стигаше, за да разбере, че от всички нюанси на зеленото този е най-неподходящ за момче — имаше цвят на току-що покълнал синап. Но такъв прелестен възел никоя човешка ръка не е в състояние да направи, а дължината на краищата бе така добре премерена, че всеки би могъл да си я сложи с най-голяма бързина, без усилие. Но втората връзка нямаше същия успех. Одобрителните забележки се бавеха, в погледите се четеше колебание, лицето на Маркъл се свъси. Тогава ненадейно лорд Тримингъм протегна ръка и рече:

— Може ли да видя?

Побутнах я към него.

— Очарователна е — заяви той. — Толкова свежа! Чакайте, ще ви покажа как стои.

Той бързо смъкна своята вратовръзка на бели и сини капки и малко несръчно („Сега ще ѝ намерим цаката!“) я надяна около врата си. Сега тя нямаше такъв просташки вид, както ми подсказваше все по-навъсеното лице на Маркър; беше екстравагантна, но изглеждаше съвсем изискана. С елегантен жест и с усмивка на лицето лорд Тримингъм се опита да изобрази нещо като безгрижно развлечение — навярно си мислеше за „Гудуд“. Дори на мен ми се видя тъжна гледка; колко малко лицето му изразяваше мислите, ала той навярно не съзнаваше това.

— Какво ще кажете? — обърна се лорд Тримингъм към мистър Модсли.

— А ти, Мариан?

Вратовръзката пазих с години.

— А сега — каза мисис Модсли, като отмести стола си назад, — днес — тя спря, — днес ще бъде денят на Лео.

Тя ми се усмихна и усмивката ѝ се разби в лицето ми като хладна вълна.

— Как искаш да го прекараш, Лео?

От смущение занемях. Не можех да измисля нищо. Мисис Модсли се опита да ме спаси от затруднението.

— Какво ще кажеш за един пикник?

— Би било чудесно.

— Стига да не вали — каза мисис Модсли, изучавайки внимателно небесата. — Или една разходка до Бийстън Касъл след закуска? Там не си ходил, нали?

— Това би било чудесно — повторих жално аз.

— Е, значи така ще направим, да? Стига да не завали. Сигурно искаш сутринта да си поиграеш с Маркър?

— Да, моля ви.

— А в пет часа ще нарежеш празничната торта... Да, Денис?

— Исках само да кажа, мамо, че ние все още не знаем какво желае Лео.

— Аз смятам, че знаем — рече тихо мисис Модсли. — Това те задоволява, нали, Лео?

— О, да — отвърнах аз.

Мисис Модсли се обърна към по-големия си син:

— А ти доволен ли си сега, Денис?

— Исках само да кажа, мамо, че на рождения си ден той трябва сам да избере.

— Че той нали избра?

— Е, не, мамо, ти избра вместо него.

Лицето на майка му показваше, че търпението ѝ е подложено на върховно изпитание.

— Той самият не предложи нищо, така че...

— Знам, мамо, но на *рождения си ден*...

— А ти можеш ли да ни предложиш нещо, Денис?

— Не, мамо, защото аз нямам рожден ден.

Видях как ръцете на мисис Модсли се вкопчиха една в друга.

— Смятам, че моите предложения ще те задоволят — рече тя безстрастно. — А сега за нас, възрастните...

Щом излязохме от стаята, Маркъс рече:

— Не, Лео, не може така.

— Не може какво?

— Не може да носиш тая вратовръзка.

— Защо не?

— Защото — обясни ми той бавно, като наблягаше на всяка дума — това е много крещящ цвят.

След като се поборихме малко, Маркъс рече:

— За Тримингъм е добра, не ще и дума... той може да си позволи всичко, но ти, ти трябва да внимаваш.

— Да внимавам за кое?

— Да не заприличаш на селендур. Млъквам, защото имаш рожден ден.

През деня разполагах с достатъчно време, за да се насладя на новите си усещания. Новата ми истинска личност имаше доста блудкав

вкус. От една страна, тя нямаше подходящо настроение за рожден ден, не искаше да признае, че този ден се различава от всички останали, че човек има право на особени чувства и държане. Тя все ме предупреждаваше да не се възгордявам. Когато ставах за смях пред другите, аз се противопоставях на тяхната присъда още докато болеше най-силно, но не бе така лесно да отхвърля собствената си присъда. Новият ми съдник не позволяваше да се върна на местопрестъплението, както неудържимо копнее всеки престъпник, дори не ми разрешаваше да отида на бунището, за да видя дали тленните останки на растението не са вече там. Когато слънцето се показва на хоризонта и блесна между надвисналите облаци, дори не си позволих да му се зарадвам. Когато видяхме Мариан и лорд Тримингъм да се разхождат заедно, доближили глави, аз се постарях да потисна бликналата радост. Чувствата, които ме свързваха с хората и нещата, се бяха притъпили. Даже с Маркълс, чието положение в моите очи си бе останало неопределено — едно бе в училище, друго — у тях, аз не се чувствах спокоен; нашето приятелство се крепеше на добре премерени чувства, на множество дребни отстъпки и от двете страни, до мен вървеше едно момче, малко по-ниско, с едра кръгла глава и се стараеше да се държи особено любезно, дори избягваше да говори на френски, защото имах рожден ден.

Рожденият ми ден! Всичко се завърташе около него. Ала аз няхах чувството, че това е моят рожден ден, струваше ми се, че съм един безстрастен наблюдател, присъстващ на чужд празник: някакво си момче, облечено в закопчана догоре норфъкска куртка, стегнато с колан през корема, обуто с дебели чорапи и високи обувки с връзки, с назъбени катарамии, зейнали нагоре като зъбати змии, готови да погълнат краката му.

Не съзнавах, че този опит да захвърля двойствената си или дори многопластова личност бе най-голямата комедия, която бях разигравал досега. Това всъщност бе самоубийствена заповед да излича от съзнанието си онази част, която ми доставяше най-голяма радост. Да виждаш само реалното — каква духовна нищета! Изтерзан тялом и духом, аз се шляех безцелно до Маркълс, като почти се надявах той да ме блъсне, да ме наругае или да ме измъчва с превъзходния си френски, вместо да ме крепи под стъкления похлупак на светската си любезност.

Точно преди обяда аз се промъкнах в стаята си и се преоблякох в зеления костюм, след което дойдох на себе си.

[1] Доисторическо съоръжение, вероятно от неолита или бронзовата епоха. Състои се от огромни каменни блокове и е служило за ритуални церемонии и погребения. Намира се в графство Уилтшър. — Б.пр. ↑

[2] Голяма лондонска гара, наречена така по името на улицата, където се намира. Оттам е връзката за Норфък. — Б.пр. ↑

ГЛАВА XXIII

Обядът рядко свършваше преди три часа и нашата разходка с карета бе насрочена за 3 часа и 15 минути. Ала отново се бе заоблачило. Този път небето имаше застрашителен вид, бяло се стелеше върху сивото, сиво — върху черното, а затишието предвещаваше буря. Един подир друг ние излизахме навън, взирахме се в небесата и се връщахме с нашите предсказания.

За първи път трябваше да зависим от времето и за първи път мисис Модсли изглеждаше така неуверена. Лицето ѝ не издаваше нищо, на него както винаги бе изписан застиналият израз на портрет, ала движенията ѝ бяха неспокойни. Най-сетне тя предложи да изчакаме четвърт час, за да видим какво ще стане.

Ние се въртахме из салона, както става след вземане на някое временно решение, когато Мариан каза:

— Хайде, Лео, ела да видим какво смята да прави това време.

Последвах я навън и прилежно вдигнах очи към навъсеното небе.

— Мисля, че... — започнах аз.

— Не си прави труд — прекъсна ме тя. — Какво ще кажеш за една разходка без карета?

Струва ми се, че никой в днешно време не би могъл да има невинния ѝ вид.

— О, разбира се — рекох с готовност. — Ще дойдеш ли с мене?

— Стига да можеш — отговори тя, — но не става дума за такава разходка, а за това.

И докато говореше, ръката ѝ докосна моята и пъкна в нея едно писмо.

— О, не! — извиках.

— А пък аз казвам да.

Този път тя не беше ядосана, а се смееше и аз започнах да се дърпам колкото за лице. Писмото ми пречеше. Трябва да сме вдигнали врява, защото и аз се смеех, смеех се по-силно от нея, по-силно, отколкото позволява доброто възпитание, по-силно от някой плажен

ухажор; и не исках да спра, докато не реша какво да правя. Като се предизвиквахме с погледи, ние се хвърляхме напред, отскачахме, правехме лъжливи движения. Тя сигурно се опитваше да ме накара да занеса писмото, бях забравил как е започнало това боричкане и не ми беше ясно дали нападах, или се отбранявах...

— Мариан! Лео!

При звука на този глас мигом се разделихме. Мариан все още се смееше, а аз едва си поемах дъх и бях засрамен.

Мисис Модсли бавно слезе по стълбите.

— За какво се боричкате така? — попита тя.

— О — рече Мариан, — аз му давах да...

Тя не можа да продължи, защото в този миг аз, съвсем в стила на Денис, изпуснах писмото. Смачкано, недостижимо, то лежеше на земята между нас.

— Това ли беше ябълката на раздора? — попита мисис Модсли.

Мариан вдигна писмото и го натъпка в джоба ми.

— Ами да, мамо — рече тя. — Исках да го накарам да занесе една бележка на клетата мами Робсън, да ѝ известя, че ще отскоча да я видя по някое време следобед. И представи си, Лео не иска да я занесе! Разправяше, че са си наумили нещо с Маркърс за днес. Да, така каза! — настоя тя с усмивка, когато аз започнах да протестирам и заявих, че ще го занеса.

— Няма защо да се притесняваш, Мариан — рече мисис Модсли, като поред ни прониза с най-безизразния си поглед. — Нали си ми казвала, че тя въобще не помни дали си била при нея, или не. Преди малко си мислех да се разходим с Лео из градината. Кани се да вали — не е за път чак до Бийстън. Хайде, Лео, сигурно още не си разгледал хубаво градината. Маркърс не се интересува от цветя... но всичко с времето си.

Вярно беше, не бях разглеждал градината както трябва. Откровено казано, предпочитах буницето, отиването там приличаше на приключение. От мама знаех доста за цветята и на ботаниката гледах с уважение. Като отвлечено понятие цветята ми харесваха, моите блянове щяха да бъдат несвършени без тях — там цветята винаги бяха в изобилие. Обичах да мисля за тях, да си ги представям

наоколо. Обичах да чета за цветя, особено за редките видове и за насекомоядните растения: росянката, виктория регия и лугачката, която смилала насекомите направо на бульон. Но разглеждането на цветя не беше в навиците ми, а пък в компанията на мисис Модсли направо ми вдъхваше страх. Все още задъхан от боричкането, със смътното усещане, че ще имам нужда от подкрепа, рекох:

— Не искате ли и Маркърс да дойде с нас?

— О, не, прекарали сте заедно цялата сутрин, сега може да се лиши от тебе за един час. Той много те обича, Лео, също и Мариан. Всички ние те обичаме.

Не можех да не бъда поласкан от това признание, но как да й отвърна? Училищният опит нищо не ми подсказваше, такива неща там не се говореха. Призовах образа на майка ми и се опитах да си послужи с нейния език:

— Вие всички сте толкова любезни с мен.

— Наистина ли? Страхувам се, че малко те пренебрегнахме, докато Маркърс беше болен и прочие. Пък и аз бях на легло. Надявам се, че са се грижили добре за тебе през това време.

— О, да — отвърнах аз.

Продължихме напред покрай кедъра и стигнахме до цветните лехи.

— Ето я и градината — рече мисис Модсли. — Има малко неправилна форма, с тези стени като буквата L. Аз май не бих я направила така, но стената спира източния и северния вятър, пък и такива красиви рози се вият по нея. А ти наистина ли обичаш цветята?

Отвърнах, че се интересувам най-вече от отровните растения. Тя се усмихна.

— Едва ли ще ги намериш тук.

За да се похваля със знанията си, започнах да й разправам за лудото биле, после изведнъж млъкнах. Усетих, че не ми се иска да продължавам. Но тя ме слушаше с половин ухо.

— В една от пристройките ли казваш? Там, където е старата градина, така ли?

— Да, там някъде... но... бихте ли казали как се нарича тази роза?

— Морска сирена. Нали е красива? Често ли ходиш там, при бараките, както ги наричаш? Малко усойно ми се вижда.

- Да, но там може да има браконieri!
— Да не искаш да кажеш истински браконieri?
— Не, не, просто измислени.

Спряхме пред една магнолия с розова окраска и мисис Модсли каза:

— Тази винаги ми напомня за Мариан. Колко мило от твоя страна, че ще занесеш бележката на мама Робсън. Често ли те праща с разни поръчки?

Съобразявах колкото може по-бързо.

— А не, само веднъж-дваж.

— Малко се безпокоя, че току-що ти попречих да тръгнеш — рече мисис Модсли. — Може би искаш вече да вървиш? Нали знаеш пътя?

Ето че имах възможност да се измъкна — пътят беше открит. Но как да ѝ отговоря на този въпрос?

— Ами не съвсем, но ще попитам.

— Не знаеш пътя?

Аз мълчах.

— Слушай — рече мисис Модсли, — мисля, че все пак тази бележка трябва да бъде предадена. Тя е в джоба ти, нали? Ще помоля някого от градинарите да я занесе.

Побиха ме ледени тръпки.

— О, не, мисис Модсли — рекох аз, — не е толкова важно, не се притеснявайте.

— В известен смисъл е важно, нали разбираш — каза мисис Модсли, — защото мами Робсън ще иска да се пригответи да посрещне Мариан... старите хора не обичат неочаквани посещения. Стантън — извика тя. — Ела за минутка.

Градинарят, който работеше наблизко, остави сечивата си и тръгна към нас с бавната клатеца се походка на земеделски работник. Лицето му се откри ясно насреща и ми заприлича на лице на палач. Неволно притиснах с ръце джобовете си. Градинарят докосна шапката си с пръст.

— Стантън — рече мисис Модсли, — имаме тук една бележка за мис Робсън, работата е доста спешна. Имаш ли нещо против да я занесеш?

— Не, госпожо — рече Стантън и протегна ръка.

Пъхнах ръце в джобовете си. Като се стараех да не прошумоли хартията и пристъпвах безпомощно от крак на крак, аз възкликнах:

— Ужасно съжалявам. Загубил съм я.

— Пак потърси — рече мисис Модсли. — Потърси.

Опитах, но без успех.

— Е, добре, Стантън — каза тя — само предай на мис Робсън, че мис Мариан ще я посети по някое време днес следобед.

Мъжът отдаде чест и тръгна. Понечих да го последвам просто за да се махна оттам, и даже направих няколко крачки, но разбрах колко е безсмислено подобно начинание и се върнах.

— Да не би вече да си намерил бележката? — попита мисис Модсли.

Както повечето деца, мразех да ми се присмиват; не ѝ отговорих, а намусено втренчих поглед в една точка посред надиплените ѝ поли в люляков цвят.

— Моля те, извади си ръцете от джобовете — рече тя. — Никой ли не ти е казал, че не е хубаво да стоиш с ръце в джобовете?

Безмълвно се подчиних.

— Можех да ти заповядам да си обърнеш джобовете — рече тя и ръцете ми мигновено ги прикриха. — Но няма да го сторя. Само ще те попитам нещо. Ти каза, че и преди Мариан ти е давала такива бележки, нали?

— Ами аз...

— Мисля, че точно така каза. Ако не са били за мами Робсън, тогава на кого си ги носил?

Не можах да ѝ отговоря нищо, но отговорът дойде. Небето сякаш с усилие се прокашля, а сетне избоботи гръм.

Рукна дъжд. Не мога да си спомня как се прекъсна разговорът ни, дали някой каза още нещо, нито пък усетих как стигнахме до къщата. Но помня, че хукнах нагоре по стълбите, за да се скрия в стаята си и бях направо слисан, когато открих, че вече е заета от някой друг. Самия човек го нямаше, но вещите му бяха там: стъклени, сребърни, кожени, абаносови и от слонова кост; четки за коса, сьонгер, прибори за бръснене. Измъкнах се на пръсти и не знаех къде да отида, затова се затворих в тоалетната, изпитах по-скоро облекчение, отколкото уплаха, когато нечий нетърпеливи пръсти заблъскаха дръжката на вратата.

Всички ние, без Мариан и мисис Модсли, се събрахме около масата за чай. Имаше няколко непознати лица — навярно гости за бала. Навън бе така притъмняло, че лампите светеха, имах натрапливото чувство, че е време за вечеря, не за чай. В отсъствието на нашата домакиня ние стояхме в салона, наблюдавахме блясъка на мълниците през прозореца и водехме безцелен разговор. Не ми обръщаха много внимание; аз бях като герой или жертва, която пазят отделно до започване на съответната церемония. Бях като замаян, а всичко наоколо изглеждаше съвсем нормално, само в средата на масата бе поставена моята торта с бяла глазура, с кръг розови свещи наоколо и с името ми, изрисувано с розови букви. Най-сетне всички обърнаха едновременно очи към вратата и разбрах, че мисис Модсли е влязла. Другите се струпаха около масата, но аз поизостанах.

— Лео, скъпи, ела седни тук, моля те — рече мисис Модсли и аз с неохота се затътрих към масата. Но мисис Модсли бе самата любезност. Нямахте от какво да се боя.

— Трябваше да те преместя пак в стаята на Маркърс — рече тя. — Много съжالياвам, но се наложи да освободим твоята за един друг ерген, по-възрастен от тебе. Маркърс е толкова доволен, че се връщаш при него. Нямах нищо против, нали?

— Не, съвсем не — отвърнах аз.

— Виждаш ли какво има пред тебе?

Имаше куп неща: книжни фойерверки, цветя, разпръснати красиво на покривката и — изведнъж видях — още една торта, точно копие на другата, но мъничка, увенчана с една-единствена свещ и с името ми, изписано по средата.

— За мен ли е? — попитах замаяно.

— Да, всичко е за тебе. Но нали разбираш, аз не обичам числото тринайсет. Глупаво, да? Мисля, че носи нещастие. Затова и сложихме дванайсет свещи на голямата торта, а като ги духнеш, ще запалим и тази.

— Кога ще бъде това? — попитах аз.

— Когато дойде Мариан. Тя иска първа да ти поднесе подаръка. Не се и опитвай да познаеш какво е. Другите подаръци те чакат ей там, на масичката.

Погледнах нататък и видях няколко пакета, кокетно завити в пъстра копринена хартия. Опитах се по формата им да разбера какво има вътре.

— Ще имаш ли търпение? — подразни ме мисис Модсли.

— Кога ще стане това? — попитах пак.

— Сигурно към шест часа. Когато Мариан се върне от мами Робсън. Скоро ще бъде тука, макар че закъсняваме с церемонията. Грешката е моя, не бях готова.

Тя се усмихна, но забелязах, че ръцете ѝ треперят.

— Измокрихте ли се? — попитах аз. Почувствах непреодолимо желание да ѝ намекна за разговора ни. Не можех да повярвам, че всичко е забравила.

— Само няколко капки — каза мисис Модсли. — Ти не ме почака, това не е кавалерско.

— Лео не бил кавалер? — възкликна лорд Тримингъм, който седеше от другата страна на мисис Модсли. — Не вярвам. Той е така галантен. Не знаете ли, че той е Марианиният рицар?

Мисис Модсли не му отговори. Вместо това каза:

— Не е ли време Лео да нареже тортата?

Не можех да стигна до средата на масата, затова преместиха тортата към мене. Не се справих много добре с нарязването.

— Остави едно парче за Мариан — рече някой.

— Трябваше да е вече тук — отбеляза лорд Тримингъм, като погледна часовника си.

— Още вали — каза мисис Модсли. — По-добре да изпратим каретата да я вземе. Защо не се сетихме по-рано?

Тя дръпна звънеца и даде нареждания.

— Валеше ли, когато Мариан тръгна? — попита някой, но нямаше кой да му отговори. Не бяха я виждали да излиза.

Тортата бе изядена, остана само последното голямо парче, което лежеше, обърнато на една страна, в средата на подноса, свещите още горяха наоколо. Чухме как каретата мина под прозореца.

— Най-много след десет минути ще е при нас — каза лорд Тримингъм.

— Ще трябва и да се преоблече — добави Маркъс.

— Ш-шт — обади се Денис. — Това е тайна. Голяма тайна.

— Кое е тайна? — попита мисис Модсли. — Кое е тайна, Денис?

— Че Мариан ще се преоблече.

— Като е тайна, защо го казваш?

Денис млъкна, но всъщност Маркъс бе издайникът.

— Може да не е дочакала каретата — рече някой — и да се връща в дъжда. Тогава ще трябва да се преоблече, сигурно се е измокрила до кости.

— Какво добро сърце има дъщеря ви, мисис Модсли — каза друг от гостите. — Не всяко момиче се грижи така за дойката си.

— Мариан винаги е била много привързана към нея — рече мисис Модсли. — Хайде Лео, духни тези свещи, преди да направят пожар. И после ще запалим твоята свещичка. Остана ли ти място за едно парче и от меката торта?

Станах да изпълня нейните нареждания и в стаята се разнесе шумът от духането на свещите. Колкото и да бяха тънички, те не изгасваха лесно, а и аз бях останал без дъх още преди да започна.

Но нечии по-силни и отпочинали бели дробове ми дойдоха на помощ.

— О, хайде опитай с пръсти! Първо ги наплюнчи.

Най-сетне тлеещите фитилчета бяха угасени. Запалих самотната свещичка и си отрязях от малката торта, но не можех да преглътна.

— И Лъвът сит, и тортата цяла — рече някой.

Настъпи пауза; забелязах, че през последните няколко минути след всяко действие или забележка следваше пауза.

— Трябва да дойде всеки миг — рече лорд Тримингъм.

Никой не възрази.

— Хайде сега да запалим фойерверките — предложи мисис Модсли. — Ето, Лео, ела да дръпнем заедно.

Всеки си намери партньор, някои избраха съседите си по маса, други — седналите срещу тях. Дамите правеха гримаси и се дърпаха назад, един-двама смелчаци опънаха хартиените лентички.

— Хайде, три-четири!

Гърмежите бяха великолепни и продължителни. Разнесоха се заедно с гръмотевиците навън — екна страхотен залп; струва ми се, че само аз долових шума от колелата на каретата, която мина пак под прозореца. Наслагахме си шапки — островърхи палячовски шапки, кепета, римски шлемове, корони; пицяха тенекиени пицялки, разнежени гласове декламираха сантиментални стихове.

— Хайде, още фойерверки! Още!

Всеки започна да търси неизгорели фойерверки сред останките; скоро се въоръжихме отново и застанахме един срещу друг със зачервени предизвикателни лица. Този път моя партньорка беше мисис Модсли. Тя наведе глава и стисна устни.

— Оставете и за Мариан — извика някой.

Пукот на фойерверки, разкъсана хартия, дим, остра миризма на изгоряло. Когато шумът затихна, а димът взе да се разнася и избухна смях, аз видях иконома, изправен до рамото на мисис Модсли.

— Извинете, госпожо — рече той — каретата се върна, но без мис Мариан. Нямало я у мис Робсън и мис Робсън каза, че днес тя не е ходила у тях.

Тази новина ме слиса така, сякаш изобщо не бях я очаквал. Може би наистина не бях я очаквал, може би си бях внушил, че Мариан ще бъде там. Стомахът ми отново започна да се бунтува. Срещу мен под книжните шапки, с които възрастните винаги изглеждат състарени, в блесналите очи, в лицата, гъсто почервенели под светлината на лампите имаше нещо призрачно, разюздано. Приличаха ми на картините в пушалнята — всички се бяха самозабравили.

— Къде ли може да е? — попита някой така, сякаш това не бе от особено значение.

— Да, къде ли е?

— Тя трябва да се преоблече. Може би сега се преоблича. Може да е горе в стаята си — рече Денис.

— Е, остава ни само да чакаме — каза мисис Модсли с равен глас.

Разноцветните шапки кимаха дълбокомислено, свирките пищяха пронизително, някой започна да чете гатанка, като се надвикваше с останалите, когато мисис Модсли ненадейно блъсна стола си назад и се изправи. Лактите ѝ стърчаха встрани, тялото ѝ беше приведено и трепереше, в лицето беше неузнаваема.

— Не! — каза тя. — Няма да чакаме повече. Отивам да я търся. Лео, ти знаеш къде е, ти ще ми покажеш пътя.

Преди да разбере какво става, бях пометен от стаята — колкото от властната сила на гласа и държането ѝ, толкова и от ръката ѝ, която, струва ми се, стискаше рамото ми.

— Маделин! — извика съпругът ѝ и тогава за първи път го чух да я нарича по име.

Докато се носехме по коридора, зърнах зеления велосипед и неговият образ мигновено се запечата в съзнанието ми. Беше подпрян в дъното, на стълбищния парапет, и не знам защо ми заприлича на овне с извити рога, главата му — наведена в някакво подобие на отбрана. Кормилото, обърнато към мен, изглеждаше смалено в сравнение с невероятната височина на седалката, която беше вдигната докрай, за да може да се качи Мариан, и това оголваше блестяща метална тръба, дълга шест инча.

Докато тичах в дъжда редом с мисис Модсли, това видение остави в съзнанието ми представата за нещо обезобразено, нещо, с което са злоупотребили. Не знаех, че тя може да тича, но тогава така се носеше напред, че едва успявах да я стигна. Лилавото ѝ книжно боне скоро се накваси цялото, то плющеше на вятъра и имаше съвсем жалък вид, сетне прилепна о главата ѝ, потъмняло и разкашкано, а водата се стичаше от връзките му под брадичката ѝ. Усетих как дъждът се процежда през островърхата ми картонена шапка, разхлажда главата ми и се излива на струйки в гърба.

Вече валеше по-слабо, гръмотевиците отекваха в далечината, а сред черните облаци вместо леденосините отблясъци на мълниците се виждаха трепкащи оранжеви струйки, докато небето за миг светваше в лимоненожълто. Бях прекалено изплашен, за да обръщам внимание на бурята, макар че тя ме караше да се чувствам още по-окаян; това, което усещах — освен собствената си злочестина — бе неопикуемият мирис на дъжд, наситил въздуха.

Мисис Модсли тичаше напред с широки тромави крачки, полата ѝ, с три реда сърмени ширити, се влачеше по чакълена пътека и разплискваше локвите, скоро започнах да съзнавам, че тя ме води, тя знаеше къде отиваме. Когато стигнахме до настланата със сгурия пътечка между рододендроните, аз се опитах да я дръпна назад. Изкрещях:

— Не насам, мисис Модсли!

Но тя не ми обърна внимание и се втурна сляпо напред, докато стигнахме до бараката с лудото биле. Стеблото с разперените като корона корени все още лежеше на земята, омекнало и кално. Тя спря и надникна вътре към купчината листа, мокри, вече повехнали.

— Не насам — рече мисис Модсли, — но може би тук, или там. Ти каза, че имало браконieri.

Откъм редицата запустели бараки не се чуваше и звук, само дъждът трополеше бързо по разнебитените покриви. Беше непоносимо да ѝ помагам в това търсене, затова се дръпнах назад и заплаках.

— Не, ще дойдеш! — извика тя и сграбчи ръката ми.

Точно тогава ги видях двамата на земята — Девата и Водолея — две тела, сплетени в едно. Бях по-скоро смаян, отколкото ужасен, изплашиха ме протяжните писъци на мисис Модсли и една огромна сянка на стената, която се свиваше и разтваряше като чадър.

Повече нищо не помня, ала докато бях още в Брандъм Хол, някак си стигна до мен, че Тед Бърджес си отишъл у дома и се застрелял.

ЕПИЛОГ

Като оставих писалката, исках с нея да изоставя и спомените. Те бяха имали достатъчно дни, седмици и месеци да се разсеят, но това не стана и ето как написах този епилог.

По време на моето боледуване бях като влак, който минава през поредица от тунели — понякога беше светло, друг път — съвсем тъмно, ту знаех кой съм и къде съм, ту не знаех. Малко по малко светлите проблясъци станаха по-продължителни и най-сетне излязох на открито; към средата на септември сметнаха, че съм се оправил достатъчно, за да тръгна на училище. След разкритието на тайната, станало в онази барака, споменът за случилото се в Брандъм се изличи от паметта ми. Това, както и завръщането у дома, ми се губеха напълно. Не си спомнях нищо и не исках да си спомням. Докторът каза, че ще бъде добре да облекча душата си, като се изповядам. И майка ми се опитваше да ме накара, но дори и да можех, нищо нямаше да й кажа. Когато сама предложи да ми разкрие онова, което знаеше, аз ѝ креснах да млъкне и никога не разбрах какво точно е научила.

— Ти няма от какво да се срамуваш — ми казваше тя. — Нищо срамно няма, момчето ми. Пък и всичко вече е свършило.

Ала аз не ѝ вярвах, а недоверието, на което едно дете толкова трудно се научава, също тъй трудно се изкоренява. Не вярвах, че всичко е свършило, не вярвах, че няма от какво да се срамувам. Тъкмо напротив, струваше ми се, че трябва да се срамувам от всичко. Аз бях предал всички — лорд Тримингъм, Тед, Мариан, цялото семейство Модсли, което гостоприемно ме бе приело в своя дом. Какви точно бяха последиците не знаех, нито пък исках да знам, за тяхната сериозност съдех по писъците на мисис Модсли, които бяха последните звуци, достигнали до съзнанието ми — защото вестта за самоубийството на Тед дойде някак негласно, като насън.

За неговата съдба знаех, за него скърбях. Призракът му не ми даваше покой. Пред очите ми беше не само ужасяващото видение на опръсканата с мозък и кръв кухненска стена, но и натрапливият спомен за чистенето на пушката. Беше особено мъчително да си представям, че е изчистил пушката, за да се самоубие, от всички неща, които навярно са му хрумнали тогава, мисълта да я насочи срещу себе си ще да е била най-невероятната. Тази ирония на съдбата бе пронизала душата ми като стрела.

И през ум не ми мина, че се бяха отнесли зле с мене. Не знаех как да съдя възрастните. Цяла поредица от събития бе възникнала и аз трябваше да се справя някак, както се бях справил с Дженкинс и Строуд. Тогава успях, обърнах тяхното язвително „сразен“ срещу тях самите. Но този път загубих, аз бях сразеният, и то завинаги.

В училище една магия ме бе спасила и в Брандъм Хол пак се осланях на магия. И тя подейства. Прекъсна се връзката между Тед и Мариан, чието продължение предвещаваше такива ужасяващи събития. Струваше ми се, че магията е изтръгнала из корен лудото биле и го е взривила право в ръцете на Тед. Сетне тя се обърна срещу мен. Като унищожих лудото биле, аз погубих Тед, а с него сигурно и себе си. Наистина ли можеше да се нарече победен онзи миг, когато лежах, проснат на земята, а от изтръгнатия корен се сипеше пръст по лицето ми?

Представих си как се бях намесил в живота на Тед — аз, непознатото момче, пришълецът от друг свят, който се бе пързалил по неговата копа сено. И ми се струваше, че от този миг насетне той бе обречен, както и аз — нашите съдби се свързаха. Не можех да го нараня, без да нараня себе си. Да, реших аз тогава, свръхестествените сили, които бях призовал, наказаха моята самонадеяност. Питях се защо, след като в училище бяха така явно на моя страна. Според мен причината беше една: в Брандъм аз бях насъскал тези сили една срещу друга, бях хвърлил в междуособен смут обитателите на Зодиака. В моите очи участниците в драмата не бяха обикновени простосмъртни, а рожби на лятото, на бъдното величие на Двадесетия век.

Накъдето и да погледнех вече — към действителния или към въображаемия свят, аз виждах само празнота. Нямах нищо общо нито с единия, нито с другия свят и лишен от живителните сокове, които преминават по тия две пъпни върви, аз се затворих в черупката си.

Когато се върнах на училище, с Маркърс се срещнахме почти като непознати. Държахме са хладно и учтиво, никога вече не излизахме заедно на разходка и не споменавахме за миналото. Никой не забеляза това. Училищните приятелства се разваляха така лесно, както се и създаваха. Намерих си други приятели, с които да играя, но в тези нови приятелства влагах малко от себе си — всъщност не ми беше останало много за влагане. Ала всекидневните бегли срещи с Маркърс, напомнящи за нашата обща тайна, бяха като удари в сърцето. С течение на времето осезателният страх, че може да чуя нещо за Брандърм, премина в безразличие — прогресивна атрофия на интереса към хората, която плъзна сякаш във всички посоки. Тогава попаднах в един друг свят, който ме и спаси — света на фактите. Аз трупях факти: факти, които съществуваха независимо от мене, факти, които не можех да променя според волята си. Скоро започнах да възприемам тези факти като истини и това бяха единствените истини, които признавах. Паскал би ги нарекъл мъртви истини; те допринасяха малко за реалния ми живот или за света на въображението, но полека-лека изместиха и двете. Всъщност светът на фактите се оказа нелош заместител на житейските истини. Фактите не ме подведоха, тъкмо напротив, те ми бяха опора и навярно ми спасиха живота, защото когато започна Първата световна война, моето умение да боравя с тях се оказа по-важно от военната служба, която навярно щях да отбивам на бойното поле. Ето защо пропуснах това преживяване, както и много други преживявания, между които и любовта. Тед не ми обясни какво е то, но ми показа нагледно и заплати с живота си, а сетне на мен завинаги ми се отця да се занимавам с това.

Наред с реликвите от червената кутия за яки много други излязоха наяве. И аз, и мама бяхме ревностни събирачи на спомени; бях запазил всичките й писма, тя — моите, трябваше ми съвсем малко време, за да намеря кореспонденцията от времето на Брандърм Хол. Сред писмата имаше едно — запечатано, но без адрес. Какво ли бе това? Сетих се начаса — писмото, което Мариан ми беше дала за Тед в онзи следобед на рождения ми ден. И ми се искаше да го отворя, и не

ми се искаше. В края на краищата се реших на компромис — сложих го до себе си: наградата, която трябваше да получа чак накрая.

Придобитото с годините уважение към фактите даде своите плодове, като ме дари с утехата, която навремето сам си бях отказал. Ето как разбрах — хронологията на събитията го потвърждаваше — че Мариан е била привързана към мене много преди да им стана посредник. По-сетне от благодарност тя удвои своята благосклонност, отплати ми се и ме натъпка с куп лъжи, ала случката със зеления костюм беше от по-напред. Сега ми стана ясно онова, което не бях разбрал тогава — главната цел на пътуването до Норидж е била тя да се срещне с Тед Бърджес. Негова трябва да е била вдигнатата за поздрав шапка, която зърнах на другия край на площада. Ала би било безкрайно несправедливо да кажа, че съм ѝ послужил тогава само като оправдание за пътуването. Това бе страшно скъпо оправдание — не че тя обръщаше внимание на парите. Бях сигурен, че искрено се е тревожила за моето всекидневно прегряване и е искала да ми направи добро. Колкото и необяснимо да ми се вижда сега, мисълта, че тя никога не е била привързана към мене, бе най-горчивият хап, който трябваше да преглътна навремето. По същия начин любезността и благоволенieto на лорд Тримингъм, които толкова много бях ценил, не зависеха всецяло от ролята ми на посредник между него и Мариан. Държането на Тед ми се виждаше по-съмнително. Каква промяна настъпи в поведението му, когато му казах, че съм само гост в Брандъм Хол! И само как премина от ласкателства към заплахи, когато отказах да нося писмата! И все пак той от сърце съжаляваше за това, дори си призна, както правят добрите деца. Навярно измежду всички нас — а това важеше и за мене — единствен той бе обзет от порив на искрено разкажание.

Успях да пресея и други факти, останали скрити навремето. Навярно Маркъс беше издал на мисис Модсли, че аз зная нещо за местонахождението на Мариан, когато тя уж бе отишла да посети старата си дойка; със своето превъзходство във френския той ме беше тласнал към онова глупаво и опасно перчене. Смятах, че всички момчета спазват сляпо, като мене, неписания ученически закон да не доносничат — както правеше и Маркъс, докато беше в училище. И през ум не ми мина, че когато попаднем в изисканото общество,

заедно със стила и речника си, ние сменяхме и нрава си или поне външните му прояви.

Ала аз, аз не бях толкова виновен, колкото се смятах през дългите месеци след гостуването в Брандъм Хол, нито пък — толкова невинен, колкото взе да ми се струва по-сетне, през дългите години, които последваха. Започнах да виждам в това гостуване причината за всички беди, дори за слабостта да приемам себе си прекалено сериозно. Не биваше да чета писмото на Мариан, не биваше да променям часа на срещата ѝ с Тед. Първото бе печална, макар и простителна грешка, а второто, при все че бе сторено с добри намерения, имаше фатални последици. Вярно е, че сега, на повече от шестдесет и пет години, аз не бих постъпил така, ала то е само защото, за добро или за зло, отдавна съм престанал да се меса в личните работи на хората. Моята максима бе: „Никога вече посредник“.

Като се сетих за магията, с усмивка поклатих глава. Не можех да я приема сериозно. В света на фактите за нея нямаше място. Издирването на фактите, което стана за мен път към истината, имаше такова успокоително и умиротворяващо въздействие върху духа ми, че накрая случката в Брандъм Хол — тази забранена стая от замъка на Синята брада в съзнанието ми — вече не ми вдъхваше ужас. Не бе пострашна от някое продължително и сложно библиографско изследване. Все едно че се бе случило с някой друг. С отварянето на стария шкаф вътре нахлу светлина и скелетите се разпаднаха на прах.

Фактите, които излязоха наяве, не бяха достатъчни за моята цел. То се знае, те бяха непълни. Ако исках да погледна живота в очите и да си направя равносметка — успехи и поражения, щастие и нещастие, срещи и разлъки — налагаше се да проуча още факти извън обсега на спомените, да ги подбера отвън, от живи източници. Налагаше се да разбере какво се е случило с другите участници в тази история, как им се е отразило онова премеждие. Другите! Не можех да приема охотно факта, че те съществуват: няхах нищо против да гледам написаните им имена като източник на нови факти, но тялом не ми трябваша — така бяха най-опасни.

Колкото за „другите“ от Брандъм, никак не можех да си представя, че ще продължат да съществуват, след като аз бях престанал да живея. Те бяха като на картина, рамката не ги пускаше — двойната рамка на мястото и времето — и те не можеха да излязат от нея, бяха

като затворници в Брандъм Хол и в лятото на 1900 година. Нека си стоят там, затворени в двете си измерения. Защо да ги освобождавам?

Затова със спокойна душа пристъпих към това последно свидетелство от миналото — неотвореното писмо.

Любими (този път — само едно „любими“),

Нашият верен пратеник сигурно е сбъркал.

Не може да си казал шест часа. Ами да, ти ще бъдеш целият в лепки, ще имаш сламки в косата, няма да си за пред хората. Затова ти пиша. Ако можеш, ела в шест и половина, защото днес е рожденият ден на нашия мил пощальон и ще трябва да си бъда вкъщи, за да му поднеса малък подарък — най-подходящото нещо за един пощальон. Няма да ходи пеша, като разнася писмата ни, бедничкият! Давам му това писмо. Мама има други планове за него и той може да не успее да я заблуди, колкото и да е хитър, и ако не се измъкне, аз ще бъда там в шест часа и ще те чакам до седем или до осем, или до девет, или до края на света. Любими, любими...

Очите ми се напълниха със сълзи — сълзите, които съдържах, откакто бях напуснал Брандъм Хол. Ето защо ми бе подарила зеления велосипед — за да улесни моите пътешествия между фермата и Брандъм. *Mets-lui de cendre!* И нея си я биваше! Но нямах нищо против. Само ми се щеше да бях запазил велосипеда. Майка ми го подари някому — не пожелах да се возя на него.

Хората от картината се раздвижиха, любопитството ми се разпали отново. Реших да отида в Брандъм и да разбера какво е станало след моето заминаване. Не се поддадох на лошите предчувствия, отседнах в „Мейдс Хед“, на следващия ден поръчах кола и безразсъдно се отправих към целта си. Спомените ми за селото бяха съвсем смътни, но и да не бе така, едва ли щях да го позная. Всичко зависи от ъгъла на виждането; откакто бях там последния път, бях станал с цял фут по-висок, а селото ми се видя с много футове по-ниско отпреди. Една кола закри наполовина къщите по пътя си. Някаква жена стоеше на горен прозорец, а главата и раменете ѝ едва се

виждаха — прозорецът бе толкова нисък. Селото си беше там с всичките промени на последните петдесет години — най-несигурният половин век в историята. Дори не се чувствах като човек, завърнал се след дълго отсъствие; аз бях чужденец тук. Кое ли се бе променило най-малко? Църквата. Към църквата поех, и там отидох право в нефа. Имаше две нови мемориални плочки.

Хю Франсис Уинлав, девети виконт Тримингъм, прочетох аз. Роден 15.XI.1874 г., починал 6.VII.1910 г.

Толкова скоро! Бедният Хю! Помислих си, че неговият живот едва ли се е оказал приятен, особено от медицинска гледна точка. Изведнъж се сетих, че е бил много по-млад от мене, той, дето ми се виждаше толкова стар тогава. Бил е млад мъж на тридесет и шест години, на вид с неопределена възраст, в неговото обезобразяване човек бе имал пръст, затова лицето му не трепваше пред поизобретателните удари на съдбата. Дали се бе женил изобщо? Искаше ми се да зная. Плочата не казваше нищо за виконтесата. Изглежда, нямаше как да разбере. О, да, ето там се виждаше и друга плоча, вградена по-встрани, в ъгъла.

Хю Модсли Уинлав, десети виконт Тримингъм. Роден 12.II.1901 г., паднал на бойното поле във Франция на 15.VI.1944 г.; и Алтея, съпругата му, убита при въздушно нападение на 16.I.1941 г.

Ако това бяха факти, то те изглеждаха много странни. Колкото и малко да си спомнях за обстоятелствата, при които напуснах Брандъм, аз бях съвсем сигурен, че лорд Тримингъм не бе женен тогава. Дори неговият годеж с Мариан не бе обявен. Как тогава се бе изхитрил да се ожени и да има син за по-малко от седем месеца?

Това, че не се сетих веднага, показва колко дълбоки следи бе оставила в съзнанието ми онази сцена в дървената барака. Не можех да си представя, че Мариан ще продължи да съществува и след това — то беше не само по-страшно от смъртта, това бе самата смърт: Мариан бе изтрита от лицето на земята.

Поклатих глава, все още озадачен и малко ядосан, защото на мен, който се бях справял с толкова много факти, не ми хареса, че фактите взеха връх. Седнах на църковната пейка, на която навярно бях седял преди петдесет години, и както вече бях правил веднъж, започнах да търся мемориалната плоча на единадесетия виконт.

Но нея я нямаше. Беше ли се прекъснал техният род? Тогава ми хрумна, че единадесетият виконт може да е още жив.

Връщайки се в миналото към своето изгубено аз, спомних си как не можех да понасям литанията и християнското учение за човешката греховност. Не ми се искаше да мисля за това. Оттогава насам бях мислил много за миналото, но не в религиозен смисъл и не като за грях. Бях се примирил със съдбата си и понякога се поздравявах за това, но когато роптаех срещу сивото й еднообразие, знаех чия е вината и моето негодувание срещу хората от Брандъм Хол бе застинало в затаено озлобление срещу целия човешки род. Аз не наричах хората грешници — тази дума липсваше в моята терминология — ала не ги обичах и не им се доверявах.

Но къде отиде онзи порив към благодарствена възхвала? Какво стана с песента, която обичах да пея с такова увлечение (пеенето бе едно от заниманията, от които се бях отказал), „Вовек ще славословя милостта ти“? Сега не бих я изпял дори да можех да взема ония високи ноти. В съвременния свят има толкова малко място за благодарствена възхвала, а от божието милосърдие, на което хората са толкова склонни да се осланят, аз отдавна се бях отказал, както и от псалмите.

На излизане в притвора видях табелка с надпис, който гласеше, че църквата е отворена за посетители и нека те се помолят за енорийския свещеник и повереното му паство, и за душите на верующите, предали богу дух, с надеждата за щастливо възкресение в деня на Страшния съд. Макар че отдавна не се смятах за богомолец, тук ми се видя неприлично да не се подчиня и когато стигнах до „душите на верующите“, не пропуснах да спомена Хю, неговия син и снаха, а сетне си спомних за Тед и при все че не бях сигурен дали е погребан в християнски гроб и дали заслужава божието милосърдие и молитва, помолих се и за него. Но още не бях удовлетворен. Спомних си всички участници в драмата, помолих се и за тях, а най-сетне и за себе си.

Като излязох от църквата, аз се поколебах накъде да тръгна. Бях дошъл тук без определен план за действие, със смътното намерение да открия някого от по-старите жители и да го помоля за по-подробни сведения. Кръчмата бе най-подходящото място да намеря такъв човек, но беше още сутрин и щяха да я отворят след не по-малко от час.

Както и да е, кръчмите не обичам и рядко ми се е случвало да пристъпя прага на някоя.

Стоях в черковния двор и гледах към игрището за крикет. Беше средата на май, бяха го трамбовали, бяха окосили тревата; въобще изглеждаше готово за сезона. Явно крикетът все още процъфтяваше в Брандъм. Отсреща се виждаше павилионът и аз се опитах да открия къде точно бях стоял, когато постигнах своя исторически спортен успех, чудех се какво ли е да си играч на крикет, защото крикетът бе едно от нещата, от които ме освободиха, когато се върнах в училище.

Обърнах се и тръгнах към центъра на селото и щом навлязох в първата улица, видях един младеж, чието лице ми се стори познато. Беше около двадесет и пет годишен, никак не приличаше на човека, когото търсех, а навярно и в селото не го познавах. За мене той положително бе непознат, а аз нямах нищо против да поговоря с някой непознат. На един въпрос той сигурно щеше да може да ми отговори. Носеше спортно сако и стари кадифени панталони, изглеждаше затворен в себе си, потънал в мислите си.

— Извинете, моля — рекох аз, — бихте ми казали дали все още някой от лордовете Тримингъм живее в Брандъм Хол?

Той ме изгледа така, сякаш явно споделяше моите предубеждения към непознатите, сякаш искаше да го оставят на мира и в същото време не искаше това.

— Да, живее — рече доста троснато. — Всъщност лорд Тримингъм съм аз.

Бях много изненадан и не свалях очи от него. Този цвят на кожата ми бе познат — приличаше на пшеничена нива, на узряла пшеничена нива през месец май.

— Изглеждате учуден — рече той и тонът му подсказваше, че моето държане е неуместно. — Оставил съм си едно ъгълче от къщата, другото вече е девическо училище.

Аз се посъвзех малко.

— О, не става дума за това, макар да съм щастлив, че живеете там. Аз, разбирате ли, гостувах в Брандъм Хол преди много години.

При тези думи държането му изцяло се промени и той ме попита кажи-речи с интерес:

— Вие сте гостували там? Значи познавате къщата?

— Спомням си някои части от нея.

— Вие сте гостували там? — повтори той. — Кога е било това?

— По времето на вашия дядо — отговорих аз.

— На моя дядо? — каза той и аз усетих, че отново застана нащрек. — Познавали сте дядо ми?

— Да — казах аз, — познавах вашия дядо, деветия виконт Тримингъм. — Тази надута фраза изплува от някое незапечатано кътче на паметта ми и се изплъзна от езика ми. — Той беше вашият дядо, нали?

— Разбира се — рече лорд Тримингъм, — разбира се. Но се боя, че никога не съм го виждал. Умрял е, преди да се родя. Вярвам, че е бил удивителен човек, ако мога така да се изразя за собствения си роднина.

— Можете, можете — усмигнах се аз. — Той беше удивителен човек.

Лорд Тримингъм бе изгубил малко от своята самоувереност, сякаш блясъкът на майската утрин бе угаснал в очите му. Той се поколеба и сетне рече:

— А моята баба? Нея познавахте ли я?

Сега беше мой ред да повторя думите му.

— Вашата баба?

— Да, наричала се е мис Модсли, преди да се омъжи.

Поех дълбоко дъх.

— О, да. Познавах я много добре. Жива ли е още?

— Жива е — рече той без особен ентузиазъм.

— И къде живее?

— Тук, в селото, в къщичката на една стара прислужница на семейството ни. Мисля, че се е казвала мами Робсън. Навярно сте познавали и нея?

— Не — отговорих аз. — Не съм я виждал никога, но съм чувал за нея... А баба ви добре ли е?

— Нищо й няма, само че е станала много разсеяна напоследък, като всички стари хора.

Той се усмигна с търпелива младежка усмивка, с която сякаш без съжаление причисляваше баба си към категорията на старците.

— Защо не я посетите? — продължи младежът. — Сигурно ще се радва да ви види. Тя е доста самотна. Не й идват много гости.

Задръжките, изграждани петдесет години, заговориха в мен и ме накараха да овладеем лицето и гласа си.

— Мисля, че е по-добре да не ходя — рекох аз. — Не съм сигурен, че тя ще иска да ме види.

Той ме погледна, на лицето му се бореха доброто възпитание и любопитството.

— Е, това си е ваша работа.

Ненадейно ми хрумна, че лорд Тримингъм или не, той бе много по-млад от мене и аз, като по-възрастен, можех да си позволя да говоря свободно с него. В същото време се почувствах малко като Стария моряк^[1].

— Ще ми направите ли една голяма услуга? — попитах аз.

— Разбира се — рече той и крадешком хвърли поглед към часовника си. — Каква е тя?

— Бихте ли казали на лейди Тримингъм, че Лео Коулстън е тук и желае да я види?

— Лео Коулстън ли?

— Да, така се казвам.

Той се поколеба.

— Обикновено не ходя там. Понякога ѝ се обаждам. Телефонът е голямо удобство. По ваше време тук имаше ли телефон?

— Не — отвърнах аз. — Ако искаше, навярно всичко щеше да бъде друго.

— Да, наистина — рече той. — Баба ми е голяма бърбрица, старите хора стават такива понякога. Но ще отида, ако искате... Аз... — Той млъкна.

— Ще ми направите ли тази голяма услуга? — повторих твърдо. — И аз не бих искал... да я сваря неподготвена.

Помислих си за последния път, когато бях сторил това.

— Много добре — рече той, превъзмогнал явното си нежелание. — Мистър Лео Коулстън, нали така? Мислите ли, че ще си спомни името ви? Паметта ѝ вече съвсем изневерява.

— Сигурен съм, че ще си спомни. Ще ви чакам тук.

Докато го нямаше, аз се разходих напред-назад по улицата, като търсех някакво зрително доказателство, че съм бил тук. Но нищо не откликна. Видях селската община — мрачна сграда от гладки тъмночервени тухли, която изглеждаше не на място сред околните

сгради от сив полиран камък. Трябваше да си спомня, че там вътре, в селския салон, бе минал сетният ми публичен успех, но не можах.

Моят пратеник се зададе по улицата и аз тръгнах да го пресрещна. Лицето му изглеждаше мрачно, а приликата с Тед бе още по-поразителна.

— Отначало не можа да се сети за вас — рече той, — а после изведнъж много добре си спомни. Каза, че с удоволствие ще ви приеме. Помоли ме да ви поканя на обяд, тъй като тя не може. Ще приемете ли?

— Да — отвърнах аз, — ако нямате нищо против.

— С най-голямо удоволствие — рече той, но не изглеждаше никак доволен. — Стига да ви хареса скромната ми трапеза. Но тя не беше сигурна, че ще приемете.

— О, защо не?

— Заради нещо, което се е случило много отдавна. Вие сте били малко момче тогава, така каза. Каза, че не е било по нейна вина.

— Вашият дядо обичаше да твърди, че една дама не може да бъде виновна.

Той ме погледна остро.

— Да — рекох. — Аз познавах извънредно добре вашия дядо. Много си приличате.

Лицето му смени цвета си и аз забелязах, че се държи на разстояние, както бе сторил дядо му при нашата последна среща.

— Много съжалявам — рече той и пламна, — че не сме се отнесли добре с вас.

Бях трогнат от това множествено число, спомних си, че неговият дядо притежаваше фатална склонност към разкаяние и рекох бързо:

— Е, вие нямате нищо общо. Не мислете повече за това, моля ви. Вашата баба...

— Да? — рече той мрачно.

— Често ли я виждате?

— Не много често.

— Казахте, че при нея не се отбиват гости, нали така?

— Не много.

— А посещавах ли я често, когато живееше в Брандъм?

Той поклати глава.

— Струва ми се, не много.

— Тогава защо продължава да живее тук?
— Честно казано, не мога да си обясня.
— Беше толкова красива — рекох аз.
— Често са ми го казвали. Аз самият съвсем не... Нали знаете пътя към къщата?

Съзнавайки, че някога съм казвал същото, отговорих:

— Не, но мога да попитам.

Забелязах, че не ми предложи да дойде с мен; но ми обясни как да стигна дотам.

— Да ви чакам към един? — додаде той и аз обещах да отида.

Чух как кадифените панталони прошумоляха, като си тръгна. След секунда-две отново долових същия шум. Връщаше се. Когато се изравни с мен, спря и рече, без да ме погледне, с явно усилие:

— Вие ли сте онова момче, което...?

— Да — отговорих аз.

Мариан ме прие в малка стая с тежки завеси, с изглед към улицата. Слизаше се едно стъпало под нивото на тази улица. Тя седеше с гръб към светлината.

— Мистър Коулстън — обяви прислужницата.

Мариан стана и колебливо протегна ръка.

— Вие ли сте наистина...? — започна тя.

— Аз щях да ви позная — рекох. — Но не съм очаквал вие да ме познаете.

В същност едва ли бих я познал. Косите ѝ бяха синкави, лицето бе изгубило овала си, носът ѝ изглеждаше още по-изострен, орлов. Гримът ѝ беше прекален, обноските — изтънчени до показност. Само в очите ѝ, макар да бяха поизгубили цвета си, все още светеше онзи леденосин блясък. Говорихме за моето пътуване и за това, което бях постигнал в живота — и с двете теми се справихме много бързо. За поддържането на разговора едно незначително премеждие струва колкото цял куп банални успехи в живота, а в моя живот можеха да се отбележат малко премеждия. Временната загуба на паметта бе последното вълнуващо събитие в него. Тя се върна към това:

— Ти изгуби паметта си на младини — рече Мариан, — а аз губя моята на старини... Не съм я изгубила съвсем, но не си спомням добре

какво се е случило вчера, също като бедничката мами Робсън. Спомените от миналото са още съвсем ясни.

Хванах се за тези думи и зададох няколко въпроса.

— Един по един — рече тя. — Един по един. Маркърс, да, той беше убит в първата война, а също и Денис. Забравих кой си отиде пръв. Мисля, че Денис. Маркърс беше твоят приятел, нали? Да, разбира се. Имаше кръгло лице. Беше маминият любимец, също и мой. Ние бяхме много задружно семейство, но Денис никога не се чувстваше като у дома си между нас, ако разбираш какво искам да кажа.

— А майка ти? — подсказах ѝ аз.

Тя въздъхна.

— Бедната мама! Голям срам беше. Тези нервни хора. Аз го преживях. Балът не се състоя, трябваше да го отменим. Пристигна майка ти, добре я помня, много мила жена — сиви очи като твоите, кестенява коса, отривисти движения, бърз говор. Трябваше да я настаним в странноприемницата. За бала къщата беше натъпкана с гости до тавана, ти не говореше, мама крещеше всякакви проклетия. Истински кошмар! И тогава татко пое работата в свои ръце и възстанови реда. До следващия ден всички, които можеха да заминат, заминаха. Ти остана до понеделник и как си научил за Тед, така и не разбрахме. Навярно Хенри, икономът ти е казал. Той ти беше приятел.

— Откъде разбрахте, че знам за Тед?

— Ами едно от малкото неща, които чухме от тебе, беше: „Защо Тед се е застрелял? Нали беше добър стрелец?“. Разбираш ли? Отначало ти си мислеше, че той се е застрелял по невнимание, а за един добър стрелец това е немислимо. Тед си беше малко мекушав. И Едуард е такъв.

— Едуард?

— Внукът. Трябваше да почака, докато всичко се размине, както направих аз. Знаех, че ще се размине, щом веднъж стана лейди Тримингъм.

— А Хю?

— Кой?

— Хю-ю — почти изсвирих с уста.

— О, Хю — рече тя. — Той се ожени за мен. За него нямаше значение какво говорят хората. Той беше верен до смърт. Не искаше да чуе и дума против мен. Ходехме с вдигнати глави. Ако някой не

искаше да ни знае, просто не му обръцахме внимание. Но всички бяха с нас. Аз бях лейди Тримингъм, нали разбираш? И сега съм лейди Тримингъм. Друга няма.

— А как изглеждаше снахата ти?

— Бедничката Алтея ли? О, толкова досадно момиче. Уреждаше разни отчайващо скучни, глупави соарета... почти не ходех там. Живеех в Дауър Хаус и хората, то се знае, идваха да ме видят. Интересни хора, художници, писатели, не разни досадни провинциалисти. Даже в Норфък е пълно с досадници. Синът ми беше саможив. Приличаше на татко, цял се бе метнал на него. Но му липсваше татковата жизненост. Татко беше чудесен човек, и мама беше чудесна. Струва си да имаш такива изключителни родители.

— Не ми каза какво стана с майка ти — напомних ѝ аз.

— О, бедната мама. Не можеше да остане с нас, нали разбираш. Трябваше да се премести, но ние често ѝ ходехме на гости и тя помнеше всички подробности за нас и беше толкова доволна, че съм се омъжила за Хю... тя винаги бе искала това, нали знаеш. Аз в същност не исках, но бях доволна, защото хората се държаха добре с мен. Иначе нямаше да бъдат така добри.

— А баща ти?

— О, татко живя много дълго, стигна деветдесетте, но загуби интерес към търговията, след като мама ни напусна, а когато Маркъс и Денис загинаха, заряза всичко. Но често идваше да ни види в Брандъм Хол, а когато живеех в Дауър Хаус, често ми идваше на гости. Бяхме много задружно семейство, нали знаеш.

Колко щастлив е бил моят живот в сравнение с нейния, помислих си. Нямах сили да слушам повече и все пак исках цялата картина, с всичките подробности.

— Мариан, не е ли много скучно да живееш тук сама? Няма ли да ти е по-добре в Лондон?

— Сама ли? — рече тя. — Сама? Какво искаш да кажеш? Ами че маса хора идват да ме видят. Понякога трябва едва ли не да ги връщам от вратата. Аз съм нещо като място за поклонение, така е! Всички знаят за мен, знаят какво съм преживяла и естествено искат да ме видят... също като тебе.

— Радвам се, че дойдох — казах аз, — и съм много доволен, че видях твоя чудесен внук Едуард.

— Ш-шт — рече тя. — Не бива да го наричаш така. Той иска да му казват Хю, макар че Едуард е семейно име.

Спомних си за двамата Едуардовци от нефа.

— Да — казах аз, — сигурно ти е голяма утеха.

При тези думи тя сведе глава и по маската, която си бе сложила, щом влязох, се появиха пукнатини.

— Да, така е — рече тя. — Би могло да бъде така. Но знаеш ли, той не идва много, макар че сме останали само двамата от нашия род.

— О, не може да бъде! — възкликнах аз.

— Не идва. Толкова хора ме навестяват, а той — не... Искам да кажа, че не идва редовно, както аз ходех при нашата мами Робсън, когато съвсем остаря. Прилича ли ти на някого? — ненадейно попита тя.

— Ами да, да — отвърнах учуден от въпроса. — На дядо си.

— Така е, така е, на него. И, разбира се, знае... знае, каквото са му казвали, каквото са му казвали родителите, защото никога не е говорил с мен за това. И други може да са му разправяли, селото гъмжи от клюки. Мисля си, че ми се сърди... знаеш защо. Единственият човек в света, който ми се сърди. На родната си баба! Казват ми... самият той мълчи... че харесвал едно момиче... хубаво момиче, братовчедка, от фамилията Уинлав, далечна братовчедка, но все пак Уинлав, но не искал да ѝ предложи ръката си, защото... защото онова все още го потиска. Имал чувството — поне така ми казват — че над него тегне някакво проклетие или магия, че може да се предаде на децата му. Това са направо глупости! Не ще и съмнение, че е подочул нещо — съвсем невярно, разбира се — и това ме тревожи. Ето къде трябва да се намесиш ти.

— Аз!

— Да, Лео, ти. Ти знаеш фактите, ти знаеш какво точно се случи тогава. Освен мен, само ти знаеш всичко. Знаеш, че ние с Тед бяхме любовници. Е, така беше. Но ние не бяхме като другите, не във вулгарния смисъл, не както се любят днешните. Нашата любов беше нещо красиво, нали? Искам да кажа, готови бяхме да изоставим всичко. Мислехме само един за друг, останалото нямаше значение. Всичките тези гостувания... младите ги чифтосваха като коне... с нас не беше така. Ние бяхме родени един за друг. Спомняш ли си онова лято? Не е имало по-красиво лято оттогава насам, нали? Е, кое беше

най-красивото нещо тогава? Не бяхме ли ние и нашата любов? А ти не съзнаваше ли това, когато ни носеше писмата? Не усещаше ли, че всичко останало — къщата, хората, които идваха и си отиваха — е просто без значение? Нямахте ли да се гордееш с произхода си, ако беше рожба на толкова щастие и красота?

Как можех да ѝ отговоря, освен с „да“?

— Радвам се, че и ти мислиш така — продължи ти, — защото ти беше нашият посредник — нямаше да можем да я караме без тебе. „Да я караме“ — това звучи малко смешно, но знаеш какво искам да кажа. Ти сякаш падна от небето, за да ни направиш щастливи. И ние те направихме щастлив, нали? Ти беше само едно малко момче тогава, а ние ти доверихме нашето голямо съкровище. Можеше никога да не разбереш какво е то, цял живот да не го разбереш. А пък Едуард... — Тя спря. — Кажи му, Лео, разкажи му всичко както си беше. Кажи му, че няма нищо срамно в това, че няма защо да се срамува от мен, от своята баба, която хората идват да видят от толкова далече! Нямахте нищо долно и неприлично в нашата връзка, нали? Тя не можеше да навреди на никого. Наистина преживяхме много страдания, горчиви страдания — смъртта на Хю, Маркърс и Денис убити, моят син Хю — убит, жена му — също, макар че тя не бе голяма загуба. Но вината не беше наша, виновен е този грозен век, в който живеем, който осакати всичко човешко у нас и пося смърт и омраза там, където преди имаше любов и живот. Кажи му това, Лео, накарай го да разбере, да го почувства — ще свършиш добра работа. Спомни си как обичаше да носиш нашите писма, да ни помагаш да се срещаме, да ни правиш щастливи. Добре, това е още едно любовно послание, бъди за последен път нашият пощальон. Защо според него стоя още тук? Нали за да е близо до мен той? И при все това ми се сърди, не би се приближил до мене, стига да можеше, макар че идват маса хора, които не искам да виждам. Понякога ми се струва, че той би предпочел да не живее тук, но не ми се иска да вярвам. Накарай го да си избие от главата тази нелепа мисъл, че не може да се ожени. От това най-много ме боли. Бог ми е свидетел, че не искам да се ожени и да доведе някоя ужасна жена в Брандъм Хол, макар че онова момиче сигурно е много мило. Всеки мъж трябва да се ожени, и ти трябва да се ожениш, Лео, целият си изсушен отвътре, личи си. Не е много късно, още можеш да се ожениш. Защо не го направиш? Не изпитваш ли нужда от любов? Но

Едуард (само не го наричай така), той трябва да се ожени, млад е — Тед беше на неговите години, когато ти дойде в Брандъм. Целият живот е пред него. Кажи му да се откаже от тези глупави угризения, и дядо му щеше да се измъчва с угризения, ако го бях оставила. Горкият Тед, ако имаше повече ум, нямаше да си пръсне черепа. Ти ни дължиш това, Лео, ти си ни длъжник, а и за тебе ще бъде добре. Кажи му, че няма никакви проклетия и магии, че единственото проклетие е сърце без любов. Ти знаеш това, нали? Кажи му да мисли с добро за старата си баба, която живее само заради него.

За мое облекчение тя млъкна. Като видях колко много се уморява, на няколко пъти напразно се опитвах да я спра. Поговорихме още малко за незначителни неща — промените в Брандъм, промените в света — а сетне си взех сбогом, като обещах пак да я навестя.

— Бог да те благослови — рече тя, — бог да те благослови! Ти си верен приятел. Целуни ме, Лео.

Лицето ѝ бе мокро от сълзи.

Аз бях чужденец в света на чувствата, който не знаеше техния език, но бе принуден да го слуша. Завих по улицата. С всяка измината крачка все повече се удивлявах на степента на нейната самозаблуда. Защо тогава се трогнах от думите ѝ? Защо почти ми се искаше да мисля като нея? И защо трябваше да изпълнявам това нелепо поръчение? Не бях ѝ обещавал и вече не бях дете, за да ми заповядват. Колата ме чакаше до една телефонна кабина. Нямаше нищо по-лесно от това да се обадя на внука на Тед и да измисля някакво извинение.

Ала не го направих. И едва се бях приближил до вратите на парка, питайки се как ще намеря думи за онова, което идвах да кажа, когато югозападната фасада на Брандъм Хол, отдавна потънала в забрава, внезапно изникна пред погледа ми.

[1] Героят на Хартли визира сходна ситуация от английската литература. В поемата на Колридж Старият моряк е мъчен от чувство за вина и настоятелно преследва Сватбаря (младото поколение) с изповед за собственото си участие в отминали драми, където той, с криворазбрано чувство за дълг, убива невинната твар и донася беди на другарите си. — Б.р. ↑

Издание:

Автор: Лесли Поулс Хартли

Заглавие: Посредникът

Преводач: Иванка Савова

Година на превод: 1986

Език, от който е преведено: Английски

Издание: Второ

Издател: „Христо Г. Данов“

Град на издателя: Пловдив

Година на издаване: 1986

Тип: Роман

Националност: Английска

Печатница: „Димитър Благоев“, София

Излязла от печат: 25.XII.1986 г.

Редактор: Спас Николов

Художествен редактор: Веселин Христов

Технически редактор: Ирина Йовчева, Трендафил Николов

Рецензент: Жени Божилова

Художник: Димитър Келбечев

Коректор: Донка Симеонова, Жанета Желязкова

Адрес в Библиоман: <https://biblioman.chitanka.info/books/4073>

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.